

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Ε-ΜΒΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κ. ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Θέμα: Στατιστική Ανάλυση Τουριστικών Μεγεθών Κύπρου

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΜΑΚΕΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΛΗΣ
Α.Μ.: 0720**

**Πειραιάς,
Μάρτιος 2011**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ
ΜΙΧΑΛΗΣ**

Θέμα: Στατιστική Ανάλυση Τουριστικών Μεγεθών Κύπρου

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΜΑΚΕΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΧΑΛΗΣ**

A.M.: 0720

**Πειραιάς,
Μάρτιος 2011**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
1 ^ο Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	9
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ - ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
1.2 Η ΚΥΠΡΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ	10
1.3 ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	18
1.4 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ.....	22
2 ^ο Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ	24
2.1 ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ	24
2.2 ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΘΕΣΗ	28
2.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	28
2.4 ΟΡΗ, ΣΠΗΛΑΙΑ, ΕΔΑΦΟΣ.....	30
2.5 ΠΟΤΑΜΙΑ.....	32
2.6 ΔΑΣΗ, ΔΑΣΙΚΑ ΠΑΡΚΑ, ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΛΥΚΕΣ.....	33
2.7 ΚΛΙΜΑ	34
2.8 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ.....	34
2.9 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	35
2.10 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	35
2.11 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ.....	36
2.12 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	43
2.13 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ	46
2.14 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	48
2.15 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	49

3 ^ο Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	51
3.1 ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	51
3.2 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	54
3.3 ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	56
3.4 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	57
3.5 ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	60
3.6 ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ – ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	61
3.7 ΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	64
3.8 ΝΑΥΤΙΛΙΑ	67
3.9 ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ.....	68
3.10 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ.....	69
3.11 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ.....	70
3.12 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	70
3.13 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	72
3.14 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	73
3.15 ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΚΥΠΡΟΥ	74
3.16 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ	74
3.17 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ.....	76
3.18 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	76
3.19 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ.....	82
4 ^ο Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.	84
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	84
4.2 ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	85
4.3 ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	85

4.4	ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (NATIONAL AND REGIONAL TOURISM PLANNING)	88
4.5	ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΞΙΩΝ ΤΟΥ ΝΤΟΠΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	88
4.6	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	89
4.7	ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ, ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ, ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΑΠΕΙΛΩΝ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ (SWOT ANALYSIS)	95
4.8	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	97
5^ο Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.....		
		111
5.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	111
5.2	ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ.....	112
5.3	ΜΕΤΡΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΑΣΗΣ	113
5.4	ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ.....	114
5.5	ΜΕΤΡΑ ΣΧΗΜΑΤΟΣ.....	114
5.6	ΑΝΑΛΥΣΗ 2 ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ	115
5.7	ΑΝΑΛΥΣΗ ONE-WAY ANOVA	117
5.8	ΑΠΛΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ	1244
5.9	Multiple Regression - Total Visitors	126
5.10	ΡΑΧΟΕΙΔΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ.....	128
5.11	ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΕΣ	131
5.12	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	135
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	145
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	145

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αρχικά αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Μιχάλη Σφακιανάκη για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου, για τη συνεχή και άριστη συνεργασία μας, την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές του, οι οποίες συντέλεσαν σημαντικά στο παρόν αποτέλεσμα.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο να μελετήσει και να αποτυπώσει, κατά το δυνατόν, την ιστορία και τα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της Κύπρου.

Αυτά αναλύονται διεξοδικά στα τρία πρώτα κεφάλαια της εργασίας, ενώ το τέταρτο γίνεται αναφορά στις κοινωνιολογικές επιπτώσεις του τουρισμού και το πέμπτο αναφέρονται σε τουριστικές προβλέψεις για τα επόμενα χρόνια και τα συμπεράσματα που προκύπτουν αντίστοιχα.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή ξεκινώντας από τη μυθολογία μέχρι και τη σύγχρονη εποχή, και αναλύονται οι ιδεολογικές επιδράσεις που δέχτηκαν οι Κύπριοι από άλλους λαούς.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στα σημαντικότερα και πιο δημοφιλή αξιοθέατα του νησιού και σημεία που παρουσιάζουν τουριστικό ενδιαφέρον, τον θρησκευτικό τουρισμό, τις υποδομές καθώς επίσης το γιατί η Κύπρος συγκαταλέγεται ανάμεσα στους αγαπημένους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως.

Το τρίτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ανάλυση της οικονομίας της Κύπρου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των κοινωνιολογικών επιπτώσεων του τουρισμού.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, με στοιχεία που προέρχονται από τη Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου, και αφορούν το σύνολο των αφίξεων και το εισόδημα των περιηγητών από το 2004 έως το 2007, γίνεται έρευνα προκειμένου να ανιχνευθεί η σχέση μεταξύ αυτών καθώς και η εξέλιξή τους σε αυτή τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί σήμερα έναν από τους πλέον σημαντικούς κοινωνικοοικονομικούς κλάδους στον κόσμο. Ιδιαίτερα στην Κύπρο, η τουριστική βιομηχανία αποτελεί ένα από τους βασικούς παράγοντες ανάπτυξης της οικονομίας, καθώς συμμετέχει σε υψηλό ποσοστό του ΑΕΠ, προσφέρει σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας και συμβάλλει ποικιλοτρόπως στην αύξηση των εσόδων της χώρας. Ο Κυπριακός τουρισμός έχει εδραιώσει εδώ και χρόνια την παρουσία του στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία. Η όξυνση, όμως, του ανταγωνισμού που οδήγησε σε μεταβολή των μεριδίων των διαφόρων προορισμών και ήταν ιδιαίτερα έντονη στην περίπτωση του μεσογειακού τουρισμού και η «ωρίμανση» των τουριστών απειλούν τον τουρισμό της χώρας μας.

1^ο Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Κ Α Σ Τ Ο Ι Χ Ε Ι Α

1.1 Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Κ Η Α Ν Α Δ Ρ Ο Μ Η - Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

Η Κύπρος βρίσκεται στη Β.Α. άκρη της Ανατολικής Μεσογείου. Στο πέρασμα των αιώνων η γεωγραφική της θέση άλλοτε τη βοήθησε κι άλλοτε την έβλαψε. Τη βοήθησε γιατί την έφερε σε άμεση επαφή με τα πρώτα μεγάλα κέντρα του πολιτισμού, την Αίγυπτο, τη Μέση Ανατολή, τη Μεσοποταμία. Την έβλαψε γιατί έγινε αιτία να κατακτηθεί απ' όλους όσοι έγιναν ισχυροί παράγοντες στην περιοχή, τους Ασσύριους, τους Σταυροφόρους, τους Τούρκους και πολλούς άλλους.

Η Κύπρος πήρε τον εθνικό και πολιτιστικό της χαρακτήρα από τους Έλληνες της μυκηναϊκής εποχής, που ήρθαν κι εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο τους τελευταίους αιώνες της εποχής του χαλκού (γύρω στο 1200 - 1050 π.Χ.). Οι Κύπριοι από τότε μίλησαν Ελληνικά και πήραν στον τρόπο ζωής τους και στον πολιτισμό τους ελληνικά χαρακτηριστικά, χωρίς ποτέ να πάψουν την επαφή τους με τις γειτονικές τους χώρες της Ανατολής. Αυτό τον εθνικό και πολιτιστικό χαρακτήρα μαζί με την ελληνική τους διάλεκτο διατήρησαν οι Κύπριοι από τα αρχαία χρόνια ως σήμερα. Οι επιδράσεις των κατακτητών δεν μπόρεσαν να τους αποξενώσουν από την παράδοσή τους ούτε να αλλοιώσουν τα βασικά στοιχεία του πολιτισμού τους.

Στην πληθυσμιακή σύνθεση του κυπριακού λαού, σε αρκετές περιπτώσεις, ενσωματώθηκαν και αφομοιώθηκαν ξένα στοιχεία που προέρχονταν από τους κατακτητές κι από τη γύρω περιοχή. Η πρώτη σημαντική επέμβαση όμως στην πληθυσμιακή σύνθεση του νησιού ήταν η εγκατάσταση των Τούρκων στην Κύπρο (1571) και η δημιουργία από τότε της τουρκοκυπριακής κοινότητας, που αποτέλεσε τα 18% του κυπριακού λαού.

Στις τρεις χιλιάδες χρόνια της ιστορικής του διαδρομής ο κυπριακός λαός γνώρισε πολλές τραγωδίες, κατάφερε όμως πάντοτε να διασώσει το χαρακτήρα του και την παράδοσή του. Σήμερα, ωστόσο, η Τουρκία κατέκτησε τη μισή Κύπρο και διαχώρισε τον πληθυσμό της, προσπαθώντας έτσι να καταστρέψει τη συμβίωση των δύο κοινοτήτων και να εξαφανίσει την παράδοση του κυπριακού λαού, που ξεκινά από τα βάθη των αιώνων και φτάνει ως τις μέρες μας.

1.2. Η ΚΥΠΡΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Η εποχή του Λίθου

Η Κύπρος κατοικήθηκε για πρώτη φορά τη Νεολιθική Εποχή, όπως έχουν δείξει ως τώρα οι ανασκαφές. Το μακρινό αυτό παρελθόν αρχίζει την 8η χιλιετηρίδα π.Χ. με τους νεολιθικούς συνοικισμούς του νησιού.

Την παλιά εκείνη εποχή οι πεδιάδες και τα βουνά ήταν σκεπασμένα με πυκνό δάσος κι έτσι οι πιο πολλοί συνοικισμοί ήταν κτισμένοι σε υψώματα, σε μικρή απόσταση από την παραλία.

Σε μικρό ύψωμα κοντά στο ποτάμι έκτισαν τα σπίτια τους οι κάτοικοι της Χοιροκοιτίας, που είναι ο σημαντικότερος νεολιθικός συνοικισμός της Κύπρου. Πήρε το όνομά του από το σημερινό χωριό Χοιροκοιτία, που βρίσκεται κοντά στον κύριο δρόμο Λευκωσίας - Λεμεσού. Τα σπίτια του συνοικισμού έχουν στρογγυλή βάση από πέτρα κι από πάνω σχηματίζουν τη στέγη με ελαφρότερα υλικά. Οι κάτοικοι της Χοιροκοιτίας αποτελούσαν μια οργανωμένη κοινωνία, όπου, όπως φαίνεται από τις ταφές, οι γυναίκες είχαν αρκετά σημαντική θέση.

Τις θρησκευτικές τους συνήθειες δείχνουν οι τελετουργίες της ταφής και τα πολλά ειδώλια που βρέθηκαν. Προτού ακόμα χρησιμοποιήσουν τον πηλό κατασκεύασαν περίτεχνα αγγεία από πέτρα. Ο συνοικισμός της Χοιροκοιτίας, με τη σημαντική αρχιτεκτονική και τον ιδιόμορφο τρόπο της ζωής του, αποτελεί ένα ξεχωριστό παράδειγμα νεολιθικού πολιτισμού στη Μέση Ανατολή.

Η εποχή του Χαλκού

Η εποχή του χαλκού τελειώνει το 3000 π.Χ. Ανάμεσα σε αυτή και στην εποχή του χαλκού που ακολουθεί (2300 π.Χ.) παρεμβάλλεται για μερικούς αιώνες η χαλκολιθική εποχή (3000 - 2300 π.Χ.). Την εποχή αυτή κάνει για πρώτη φορά την εμφάνισή του στην Κύπρο ο χαλκός, που επρόκειτο να παίξει τόσο σημαντικό ρόλο στην ιστορία του νησιού.

Ο συνοικισμός της Ερήμης, που βρίσκεται στη νότια παραλία του νησιού, είναι ο πιο χαρακτηριστικός της εποχής αυτής. Τα σπίτια εξακολούθησαν να είναι στρογγυλά, όπως στην προηγούμενη εποχή, οι κάτοικοι όμως της Ερήμης κατασκεύασαν αγγεία με μεγάλη ποικιλία στη διακόσμηση και στο σχήμα.

Η εποχή του χαλκού έχει τρεις βασικές υποδιαιρέσεις:

Πρώτη εποχή του χαλκού 2300 - 1850 π.Χ.

Μέση εποχή του χαλκού 1850 - 1600 π.Χ.

Ύστερη εποχή του χαλκού 1600 - 1050 π.Χ.

Με την ανακάλυψη του χαλκού η Κύπρος απέκτησε πολύ μεγάλη σημασία σαν τόπος παραγωγής του μετάλλου. Το όνομά της ταυτίστηκε στα Λατινικά και έπειτα στις ευρωπαϊκές γλώσσες με το χαλκό, το προϊόν που τόσο άφθονο έδωσε η κυπριακή γη.

Η εξόρυξη και η κατεργασία του χαλκού άρχισε από την πρώτη εποχή του χαλκού και συνεχίστηκε ως το τέλος των αρχαίων χρόνων, δηλαδή την εποχή της ρωμαϊκής κυριαρχίας. Στα μεσαιωνικά χρόνια η παραγωγή σχεδόν σταμάτησε και τα μεταλλεία ξανάνοιξαν μόνο την εποχή της Αγγλοκρατίας.

Τα μεταλλεία βρίσκονται γύρω από την οροσειρά του Τροόδου. Τα άφθονα δάση του νησιού έδωσαν την ξυλεία που χρειαζόταν για την παραγωγή και την κατεργασία του μετάλλου. Οι χιλιάδες τόνοι σκουριάς που υπάρχουν ως σήμερα κοντά στ' αρχαία μεταλλεία, μαρτυρούν για την έκταση της παραγωγής στη διάρκεια τόσων αιώνων. Σκάβοντας στον ίδιο χώρο οι σύγχρονοι μεταλλωρύχοι βρίσκουν, ακόμα, τα σύνεργα των συναδέλφων τους της αρχαίας εποχής, ενώ οι φιλολογικές πηγές της αρχαιότητας μάς μιλούν για τη σκληρή ζωή των μεταλλωρύχων την εποχή εκείνη.

Η παραγωγή και το εμπόριο του χαλκού προσέλκυσαν τους γειτονικούς λαούς που ενδιαφέρονταν να προμηθευτούν το πολύτιμο προϊόν. Τα πλούσια ευρήματα στις ανασκαφές της εποχής αυτής δείχνουν την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων του νησιού.

Για το ίδιο προϊόν έδειξαν ενδιαφέρον και οι Μυκηναίοι, παρόλο που τους χώριζε από την Κύπρο αρκετή απόσταση. Με το όνομα αυτό είναι γνωστοί οι Έλληνες που έζησαν στη Ν. Ελλάδα τους τελευταίους αιώνες της εποχής του χαλκού και ανέπτυξαν πολύ τη ναυτιλία και το εμπόριο με τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.

Σαν έμποροι λοιπόν, έφτασαν στην Κύπρο οι Μυκηναίοι, όπως διαπιστώνουμε από τα μυκηναϊκά αγγεία που βρέθηκαν άφθονα στο νησί μας. Αντιμετωπίζοντας, όμως, δυσκολίες στην ίδια τους τη χώρα, οι Μυκηναίοι έφευγαν και σταδιακά έφταναν στην Κύπρο, όπου εγκαταστάθηκαν, μόνιμα πια, στις παραλίες του νησιού (γύρω στο 1200 π.Χ.). Το γεγονός αυτό συνδέεται με τη μυθική παράδοση που αναφέρει πως τις αρχαίες πόλεις της Κύπρου ίδρυσαν Έλληνες ήρωες του Τρωικού πολέμου, που φεύγοντας από την Τροία ήρθαν στην Κύπρο κι εγκαταστάθηκαν.

Με την εγκατάσταση των Ελλήνων στην Κύπρο η ελληνική γλώσσα και ο ελληνικός πολιτισμός διαδόθηκαν και το νησί πήρε από τότε ελληνικό χαρακτήρα, χωρίς βέβαια να πάψει ποτέ την επαφή του και τις σχέσεις του με τις γειτονικές χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.

Κυριότερες πόλεις της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στην Κύπρο ήταν το Κίτιο και προπαντός η Έγκωμη κοντά στην Αμμόχωστο. Στην πόλη αυτή βρέθηκαν μεγάλα πετρόκτιστα κτίρια, δρόμοι, ναοί, οχυρωματικά έργα, τάφοι, πλούσια ευρήματα και έργα τέχνης. Ανάμεσα σ' αυτά ξεχωριστή θέση έχει ο μικρός χάλκινος θεός με το κερασφόρο κράνος, θαυμάσιο έργο γλυπτικής της εποχής αυτής.

Αναπτύχθηκε ακόμα στην Κύπρο την εποχή αυτή σύστημα γραφής, η Κυπρομινωική, που δεν έχει όμως ακόμα αποκρυπτογραφηθεί. Από πινακίδες, ωστόσο, με σφηνοειδή γραφή που διαβάστηκαν στις γειτονικές χώρες, μαθαίνουμε ότι οι βασιλιάδες της Κύπρου είχαν στενές εμπορικές και πολιτικές σχέσεις με τους βασιλιάδες της Μέσης Ανατολής. Όπως διαπιστώνουμε από τα κείμενα αυτά, η Κύπρος βρέθηκε σε κάποια σχέση υποτέλειας κάτω από τους Φαραώ της Αιγύπτου. Ο φόρος πληρωνόταν ίσως σε χαλκό.

Στο Μετινέτ Αμπού της Αιγύπτου, στο ναό του Φαραώ Ραμσή III, υπάρχει μια μεγάλη επιγραφή που αναφέρει τα ονόματα των κυπριακών πόλεων (12ος αι. π.Χ.): Σαλαμίνα, Κίτιο, Μάριο, Σόλοι, Ιδάλιο, Ακάμας, Κερύνεια, Κούριο. Οι πόλεις αυτές αποτέλεσαν χωριστά βασίλεια με τους βασιλιάδες τους.

Ιστορικά χρόνια

Στις αρχές της 1ης χιλιετηρίδας π.Χ. ο σίδηρος πήρε τη θέση του χαλκού στην κατασκευή των όπλων και των εργαλείων (εποχή του σιδήρου). Οι σχέσεις με την Ανατολή στα χρόνια αυτά είναι στενότερες παρά με τη Δύση και η Κύπρος δέχτηκε την εγκατάσταση των Φοινίκων.

Οι Φοίνικες, λαός ναυτικός και εμπορικός της Ανατολικής Μεσογείου, έφτασαν στην Κύπρο σαν έμποροι. Έκαναν εγκαταστάσεις στις παράλιες πόλεις και έπειτα στο εσωτερικό του νησιού, για να προωθήσουν τα οικονομικά και πολιτικά τους συμφέροντα. Κυριότερο φοινικικό κέντρο ήταν το Κίτιο (σημερινή Λάρνακα). Οι Φοίνικες άφησαν στην Κύπρο αρκετά πολιτιστικά στοιχεία και αποτέλεσαν ένα υπολογίσιμο παράγοντα στην ιστορία του νησιού τα αρχαία χρόνια. Ωστόσο, η εγκατάστασή τους ποτέ δεν είχε πάρει τόση έκταση, ώστε να αλλοιώσει τον εθνολογικό χαρακτήρα των Κυπρίων.

Όπως ήταν φυσικό για ένα νησί, οι Κύπριοι ανέπτυξαν και οι ίδιοι τη ναυτιλία. Την επίδοσή τους αυτή γνωρίζουμε από την εποχή του χαλκού, από τις πηγές των γειτονικών χωρών που μιλούν για το ναυτικό των Κυπρίων. Στην κατασκευή των πλοίων χρησιμοποίησαν τα πλούσια δάση του νησιού. Η μεγαλύτερη ανάπτυξη του ναυτικού στα ιστορικά χρόνια πραγματοποιήθηκε τον 8ο αι. π.Χ. (742 - 709 π.Χ.).

Η Κύπρος κάτω από κατακτητές

Η Κύπρος πέρασε έπειτα στην κυριαρχία των Ασσυρίων (707 - 650 π.Χ.), που ήταν ισχυρός πολεμικός λαός της Βόρειας Μεσοποταμίας. Οι βασιλιάδες των κυπριακών πόλεων, όταν είδαν την έκταση που έπαιρνε το ασσυριακό κράτος, προτίμησαν να προσφέρουν οι ίδιοι την υποταγή τους, αποφεύγοντας έτσι τις καταστροφές που θα έφερνε μια εχθρική επίθεση. Την εποχή αυτή η Κύπρος είχε δέκα βασίλεια. Πληρώνοντας φόρο υποτέλειας, οι βασιλιάδες διατήρησαν, κάτω από τους κατακτητές, τα βασίλεια και την εξουσία τους.

Η Κύπρος απαλλάχτηκε από τους Ασσυρίους το 650 π.Χ. Τα χρόνια που ακολούθησαν είναι εποχή μεγάλης ακμής για τους Κυπρίους. Αυτό γίνεται φανερό από τα ωραία αγγεία, τα αγάλματα και τους τάφους που μας άφησε η εποχή αυτή. Τα πιο σημαντικά

παραδείγματα είναι οι βασιλικοί τάφοι της Ταμασσού, κτισμένοι με πελεκητές πέτρες και στολισμένοι με κιονόκρανα και ανάγλυφες διακοσμήσεις. Στον τομέα της ποίησης έχουμε το σημαντικότερο κυπριακό ποιητικό έργο της αρχαιότητας, τα " Κύπρια Έπη" , που σχετίζονται με την Ιλιάδα και αποδίδονται στον ποιητή Στασίνο.

Η εποχή ελευθερίας των Κυπρίων διακόπτεται με την κατάκτηση της Κύπρου από τους Αιγυπτίους (569 π.Χ.). Η Αιγυπτιακή κυριαρχία, ωστόσο, δεν ήταν καθόλου καταπιεστική και η ανάπτυξη του κυπριακού πολιτισμού συνεχίστηκε. Στην κυπριακή γλυπτική και σε άλλους τομείς της τέχνης, διαπιστώνουμε την αιγυπτιακή επίδραση.

Από τον 8ο ως τον 3ο αι. π.Χ. οι Κύπριοι χρησιμοποιούσαν για γραφή τους τη συλλαβική γραφή, που ονομάζεται έτσι γιατί τα γράμματα δηλώνουν συλλαβές αντί για φθόγγους.

Το 546 π.Χ. ο μεγάλος βασιλιάς των Περσών Κύρος κατέκτησε τη Μικρά Ασία κάνοντας έτσι και την υποταγή της Κύπρου αναπόφευκτη. Οι Κύπριοι βασιλιάδες αναγνώρισαν την κυριαρχία των Περσών. Διατηρούσαν, ωστόσο, την αυτονομία τους, όπως φαίνεται κι από το γεγονός ότι μπορούσαν να κόβουν τα δικά τους νομίσματα. Πρώτος έκοψε νομίσματα στην Κύπρο ο βασιλιάς της Σαλαμίνας Ευέλθων (γύρω στο 538 π.Χ.).

Στα χρόνια της περσικής κυριαρχίας η Κύπρος ήρθε σ' επαφή με τις ελληνικές πόλεις στα παράλια της Μ. Ασίας, με αποτέλεσμα η ελληνική τέχνη να επηρεάσει την κυπριακή και προπαντός στον τομέα της γλυπτικής.

Η επίδραση ήταν ταυτόχρονα και πολιτική. Όταν οι Έλληνες της Μ. Ασίας, γνωστοί ως Ίωνες, επαναστάτησαν εναντίον των Περσών, επαναστάτησαν και οι Κύπριοι (499 – 497 π.Χ.). Αρχηγός της επανάστασης ήταν ο Ονήσιλος, αδελφός του βασιλιά της Σαλαμίνας. Οι Ίωνες βοήθησαν τους Κυπρίους με ναυτικές δυνάμεις. Μερικοί, ωστόσο, βασιλιάδες Κύπριοι πέρασαν με το μέρος των Περσών την ώρα της μάχης και η επανάσταση είχε τραγικό τέλος. Η Κύπρος, αφού έζησε για ένα διάστημα ελεύθερη, υποδουλώθηκε και πάλι. Οι Πέρσες εφάρμοσαν σκληρά καταπιεστικά μέτρα και επέβαλαν στους Κυπρίους να τους ακολουθήσουν στην εκστρατεία τους εναντίον της Ελλάδας.

Μετά τη νίκη τους στους Περσικούς Πολέμους, οι Έλληνες, εφαρμόζοντας πανελλήνια πολιτική, έκαναν εκστρατείες στην Κύπρο για να την απελευθερώσουν από τους Πέρσες. Ανάμεσα στους Έλληνες στρατηγούς ξεχωρίζει με την προσωπικότητά του ο Αθηναίος Κίμων, που πέθανε στην Κύπρο στη διάρκεια του πολέμου (449 π.Χ.). Η αθηναϊκή πολιτική εγκατέλειψε έπειτα την προσπάθεια αυτή και η Κύπρος παρέμεινε στην εξουσία των Περσών.

Ο σημαντικότερος βασιλιάς της Σαλαμίνας υπήρξε ο Ευαγόρας (411 - 374 π.Χ.). Ο ηγεμόνας αυτός επιβλήθηκε σ' ολόκληρη σχεδόν την Κύπρο και συνένωσε τις δυνάμεις του νησιού σε ηρωικό αγώνα εναντίον των Περσών. Η μεγάλη προσπάθεια του Ευαγόρα να ελευθερώσει την πατρίδα του από τους Πέρσες απέτυχε, μπόρεσε όμως να κλείσει έντιμη ειρήνη με τους Πέρσες.

Στη διάρκεια της βασιλείας του, ο Ευαγόρας ανέπτυξε στενές πολιτικές και πολιτιστικές σχέσεις με την Αθήνα και αυτό είχε σαν επακόλουθο η καλλιτεχνική και πνευματική επίδραση της Ελλάδας στην Κύπρο να γίνει ισχυρότερη. Σαν αποτέλεσμα των σχέσεων του με την Ελλάδα, ο Ευαγόρας έκοψε νομίσματα με την προτομή του Έλληνα ήρωα Ηρακλή και με επιγραφή στο ελληνικό αλφάβητο αντί της συλλαβικής που χρησιμοποιούσαν ως τότε οι Κύπριοι.

Όταν ο Μακεδόνας βασιλιάς Αλέξανδρος μαζί με όλους τους Έλληνες εξεστράτευσε εναντίον του περσικού κράτους κι έγινε κυρίαρχος της Ασίας, τότε και η Κύπρος απαλλάχτηκε από τον περσικό ζυγό (332 π.Χ.). Ο Αλέξανδρος όμως πέθανε πολύ σύντομα (323 π.Χ.) και η Κύπρος, αφού για ένα διάστημα έγινε αντικείμενο ανταγωνισμού ανάμεσα στους διαδόχους του, πέρασε τελικά στην εξουσία των Ελλήνων βασιλιάδων της Αιγύπτου, γνωστών ως Πτολεμαίων (294 π.Χ.).

Με την επιβολή της κυριαρχίας των Πτολεμαίων οι βασιλιάδες της Κύπρου καταργήθηκαν. Έτσι έφτασε στο τέλος του ένας θεσμός που είχε επιβιώσει μέσα από τόσους ξένους κατακτητές. Οι Κύπριοι βασιλιάδες είχαν κρατήσει για τόσους αιώνες τη βασιλική εξουσία, χωρίς καμιά συμμετοχή του λαού. Εφάρμοσαν μάλιστα αυστηρό σύστημα παρακολούθησης και κατασκόπευσης των πολιτών. Εξαιρεση αποτελεί το βασίλειο του Ιδαίου που παρουσιάζει κάποια δημοκρατικά χαρακτηριστικά. Οι βασιλιάδες της Κύπρου έγιναν γνωστοί στην αρχαιότητα για τη λαμπρότητα της ζωής τους. Στο Βουνί, κοντά στους αρχαίους Σόλους, σώζεται ένα βασιλικό ανάκτορο. Στην Πάφο, όπου βρισκόταν το κέντρο της λατρείας της Αφροδίτης, ο βασιλιάς είχε και θρησκευτική εξουσία.

Οι Πτολεμαίου κυβέρνησαν άμεσα το νησί με διοικητές που έστελναν οι ίδιοι. Η διοίκησή τους, ακολουθώντας αρχαία αιγυπτιακά πρότυπα, ήταν αυστηρά συγκεντρωτική. Ωστόσο, επέτρεψαν στις κυπριακές πόλεις να λειτουργήσουν ένα σύστημα περιορισμένης αυτοδιοίκησης. Το "Κοινόν των Κυπρίων", ένας θεσμός με θρησκευτικούς σκοπούς, είχε τη δικαιοδοσία να κόβει χάλκινα νομίσματα. Πρωτεύουσα της Κύπρου τα χρόνια αυτά έγινε η Πάφος. Η ανάπτυξη της Αλεξάνδρειας, πρωτεύουσας της Αιγύπτου, σε μεγάλο πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο, επηρέασε και την Κύπρο, όπως διαπιστώνουμε στην τέχνη.

Όταν στα χρόνια του Ιουλίου Καίσαρα οι Ρωμαίοι είχαν επιβάλει τη δύναμή τους σ' όλη τη Μεσόγειο θάλασσα, έστελναν στην Κύπρο το Μάρκο Κάτωνα, Ρωμαίο αριστοκράτη που κατάργησε την κυριαρχία των Πτολεμαίων και πέρασε το νησί στην εξουσία τους. Η Κύπρος, ωστόσο, ξαναβρέθηκε για ένα διάστημα στη δικαιοδοσία της Αιγύπτου κάτω από την τελευταία βασίλισσα της χώρας αυτής, την ξακουστή Κλεοπάτρα. Όταν ο Αύγουστος νίκησε το Μάρκο Αντώνιο και κυριάρχησε στην Αίγυπτο, η Κύπρος έγινε οριστικά ρωμαϊκή επαρχία (30 π.Χ.).

Ένας από τους πρώτους Ρωμαίους διοικητές της Κύπρου ήταν ο μεγάλος ρήτορας και συγγραφέας Κικέρων, που προσπάθησε μάλιστα να απαλλάξει τους Κυπρίους από την εκμετάλλευση των τοκογλόφων.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι η εποχή της ρωμαϊκής κυριαρχίας ήταν εποχή ειρηνική για τους Κυπρίους. Μαθαίνουμε, όμως, ότι η Κύπρος υπέφερε από σεισμούς, που προκάλεσαν μεγάλες καταστροφές στις πόλεις και στους κατοίκους. Μεγάλες συφορές και πολλά θύματα έφερε ακόμα η επανάσταση των Εβραίων της Κύπρου, που έγινε σε συνεννόηση με τους Εβραίους της Παλαιστίνης (116 μ.Χ.). Οι Ρωμαίοι κατέπνιξαν την επανάσταση κι έδωξαν τους Εβραίους από το νησί.

Όπως έκαναν σ' όλες τις επαρχίες τους, οι Ρωμαίοι άφησαν και στην Κύπρο πολλά μνημεία αρχιτεκτονικής, που σώζονται σε αρκετά καλή κατάσταση στις αρχαίες πόλεις του νησιού: το θέατρο, το γυμνάσιο, η αγορά, τα λουτρά, το υδραγωγείο της Σαλαμίνας· το θέατρο, το στάδιο, ο ναός του Απόλλωνα στο Κούριο· το θέατρο στους Σόλους. Από τη ρωμαϊκή εποχή, επίσης, είναι η οικία του Διονύσου στην Πάφο με τα μωσαϊκά δάπεδα που παριστάνουν σκηνές από τη ζωή του θεού του κρασιού.

Στ' αρχαία χρόνια η Κύπρος ήταν σημαντικό κέντρο λατρείας της Αφροδίτης, θεάς της ομορφιάς και της αγάπης. Ο ναός της βρισκόταν στην Παλιά Πάφο, (σημερινά Κούκλια), κι έρχονταν προσκυνητές σε αυτήν από όλη την Κύπρο κι από τις άλλες χώρες του αρχαίου κόσμου.

Όσο ισχυρή όμως κι αν ήταν η παράδοση της λατρείας της θεάς, η Κύπρος έγινε πολύ νωρίς ένα από τα πρώτα κέντρα διάδοσης του Χριστιανισμού. Οι Απόστολοι Παύλος και Βαρνάβας ταξίδεψαν στην Κύπρο κι έβαλαν τις βάσεις της νέας θρησκείας. Ο Απόστολος Βαρνάβας έγινε ο ιδρυτής της Εκκλησίας της Κύπρου, που επρόκειτο να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στη ζωή και στην ιστορία του κυπριακού λαού.

Τον 4ο αι. μ.Χ. η Ρώμη, σαν πρωτεύουσα του ρωμαϊκού κράτους παραχώρησε τη θέση της στην Κωνσταντινούπολη και η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, στη Βυζαντινή. Η Κύπρος πέρασε στη δικαιοδοσία της Κωνσταντινούπολης και μπήκε έτσι, στη νέα μακρόχρονη περίοδο της ιστορίας της, σαν επαρχία του βυζαντινού κράτους.

Η Κύπρος στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία

Η Κύπρος έζησε ειρηνικά τους πρώτους αιώνες της βυζαντινής κυριαρχίας. Τον 5ο αι. η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου αναγνωρίστηκε από τον αυτοκράτορα της Κωνσταντινούπολης ως ανεξάρτητη και αυτοκέφαλη. Αυτό έδωσε στον Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου μεγάλο κύρος.

Την ειρηνική εποχή διακόπτουν τον 7ο αι. οι αραβικές επιδρομές. Οι Άραβες, εξορμώντας για να διαδώσουν τη μωαμεθανική θρησκεία και να επεκτείνουν το ισλαμικό κράτος στη Μεσόγειο, έκαναν την Κύπρο έναν από τους πρώτους τους στόχους.

Οι επιδρομές των Σαρακηνών αναστάτωσαν τη ζωή της Κύπρου για αρκετούς αιώνες. Η βυζαντινή αυτοκρατορία δεν μπορούσε πάντα να προστατέψει τους υπηκόους της και οι παράλιες πόλεις του νησιού καταστράφηκαν. Πολλές φορές οι Κύπριοι βρίσκονταν ανάμεσα στους δύο αντιπάλους, Βυζαντινούς και Άραβες και πολύ συχνά οι κάτοικοι δεινοπάθησαν από ξαφνικές επιθέσεις. Επειδή όμως ούτε οι Βυζαντινοί ούτε οι Άραβες

μπορούσαν να ελέγχουν απόλυτα το νησί, εφάρμοσαν ένα καθεστώς ουδετερότητας για την Κύπρο. Το νησί δε θα χρησίμευε ως βάση εξόρμησης για κανέναν από τους αντιπάλους. Το 692 όμως, με φροντίδα του αυτοκράτορα, οι Κύπριοι μεταφέρθηκαν στον Ελλήσποντο, σε μέρος πιο ασφαλισμένο. Σύντομα όμως γύρισαν πίσω στην πατρίδα τους. Στα ειρηνικά διαστήματα, ανάμεσα στις συγκρούσεις, η Κύπρος χρησίμευε σαν εμπορικό κέντρο.

Η εποχή αυτή της ανασφάλειας και των κινδύνων τελείωσε το 965 όταν ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς νικώντας τους Άραβες απάλλαξε εντελώς το νησί από τις επιθέσεις τους.

Σε μια από τις πρώτες επιθέσεις των Αράβων σκοτώθηκε σε δυστύχημα και θάφτηκε κοντά στη Λάρνακα η θεία του Προφήτη, Ουμ Χαράμ, που είχε ακολουθήσει την εκστρατεία. Στο μέρος αυτό οι Τούρκοι έκτισαν αργότερα το τέμενος, γνωστό ως Χάλα Σουλτάν Τεκκέ, πολύ σεβαστό στο μουσουλμανικό κόσμο.

Η Κύπρος έζησε ακόμα δυο αιώνες στο βυζαντινό κράτος, τον 11ο και το 12ο. Στα χρόνια αυτά σημειώθηκαν δυο φορές αποστασίες των διοικητών του νησιού εναντίον του αυτοκράτορα, που συνοδεύονταν από κακή διοίκηση και εκμετάλλευση. Στο μεταξύ αρχίζουν και οι σταυροφορίες της Δυτικής Ευρώπης προς τους Αγίους Τόπους. Η Κύπρος γνώρισε αρκετούς από τους Σταυροφόρους σαν πειρατές στην αρχή.

Το 1191 η Κύπρος βρισκόταν κάτω από την εξουσία του αποστάτη βυζαντινού διοικητή, Ισαακίου Κομνηνού. Τότε ακριβώς πέρασε από την Κύπρο, πηγαίνοντας στους Αγίους τόπους για την 3η σταυροφορία, ο βασιλιάς της Αγγλίας Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος. Ο Άγγλος βασιλιάς συγκρούστηκε με τον Ισαάκιο, τον νίκησε και κατέκτησε την Κύπρο. Αυτό εξυπηρετούσε τα γενικότερα συμφέροντα των Σταυροφόρων στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι Κύπριοι ωστόσο, επαναστάτησαν εναντίον των Άγγλων και ο Ριχάρδος πούλησε το νησί στους Ναΐτες για να το απαλλαγεί. Οι Κύπριοι επαναστάτησαν ακόμα μια φορά και οι καλόγεροι-ιππότες έφυγαν κι αυτοί. Ο Ριχάρδος πούλησε τότε την Κύπρο στο Φράγκο ευγενή, Γκυ ντε Λουζινιάν.

Έτσι τελειώνει η βυζαντινή κυριαρχία στην Κύπρο και αρχίζει η Φραγκοκρατία (1192).

Για τη λύπη που ένιωσαν οι Κύπριοι με τη θλιβερή τύχη της πατρίδας τους μας μιλά ο Κύπριος συγγραφέας και ασκητής Άγιος Νεόφυτος, που έγινε ο ιδρυτής του ομώνυμου μοναστηριού στην Πάφο.

Από τη βυζαντινή τέχνη σώζονται στην Κύπρο εκκλησίες με θαυμάσια μωσαϊκά, όπως η Παναγία η Αγγελόκτιστη στο Κίτι και η Παναγία Κανακαρία στην Καρπασία. Σώζονται ακόμα πολλές εκκλησίες με πλούσιες τοιχογραφίες, όπως της Παναγίας στην Ασίνου και στον Άρακα, η Εγκλείστρα του Αγίου Νεοφύτου στην Πάφο, ο Άγιος Νικόλαος της Στέγης στην Κακοπετριά. Την εποχή αυτή ακόμα δημιουργήθηκαν τα μεγάλα μοναστήρια της Κύπρου, όπως του Σταυροβουνιού, του Μαχαιρά, του Κύκκου.

Η Κύπρος στα χρόνια της Φραγκοκρατίας

Στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (1099-1489) η Κύπρος ήταν ξακουστό βασίλειο με λαμπρούς βασιλιάδες. Αποτελούσε προέκταση της ευρωπαϊκής πολιτικής στην Ανατολική Μεσόγειο, σε εποχή που οι Μουσουλμάνοι έπαιρναν πίσω τα εδάφη που τους είχαν αφαιρέσει οι Σταυροφόροι.

Οι Φράγκοι βασιλιάδες έζησαν με πολυτέλεια και μεγαλοπρέπεια. Τους περιστοίχιζαν Φράγκοι ευγενείς που πήραν φέουδα στο νησί με αντάλλαγμα τη στρατιωτική υπηρεσία.

Η λαμπρότητα αυτή ωστόσο αφορούσε μόνο τους ξένους άρχοντες. Ο ίδιος ο κυπριακός λαός βρισκόταν κάτω από σκληρό φεουδαρχικό σύστημα και οι χωρικοί σε κατάσταση δουλοπαροικίας.

Οι ευγενείς αποτελούσαν την Ψηλή Αυλή που σύμφωνα με τις φεουδαρχικές συνήθειες περιόριζε την εξουσία του βασιλιά. Οι ευγενείς ακολουθούσαν δικούς τους νόμους, τις Ασίζες της Ιερουσαλήμ. Για το λαό υπήρχαν χωριστά αστικά και εκκλησιαστικά δικαστήρια.

Οι Φράγκοι κατακτητές και προπαντός η Λατινική Εκκλησία της Κύπρου, καταδίωξαν την Ορθόδοξη Εκκλησία των Κυπρίων και προσπάθησαν, χωρίς επιτυχία, να την αποξενώσουν από το λαό. Οι Κύπριοι έμειναν πιστοί στην παράδοσή τους κι εξακολούθησαν να κτίζουν τις εκκλησίες τους στον ίδιο βυζαντινό ρυθμό, όπως και πριν. Την ευρωπαϊκή επίδραση δείχνουν δυτικοευρωπαϊκά στοιχεία στην αρχιτεκτονική και ζωγραφική και οι ξένες λέξεις στην κυπριακή διάλεκτο.

Την αντίθεση του λαού προς τους ξένους και γενικά την κοινωνική ανισότητα, δείχνει η εξέγερση των φτωχών χωρικών εναντίον των πλουσίων αφεντάδων, σε κάποια περίπτωση που το βασίλειο αντιμετώπιζε εχθρική επίθεση. Όπως, ακόμα, μαθαίνουμε από τους Χρονογράφους, ο λαός συχνά υπέφερε από πανούκλα κι από επιδρομές ακρίδων.

Από τους Φράγκους βασιλιάδες της Κύπρου πιο γνωστός έγινε στην Ευρώπη ο βασιλιάς Πέτρος με τις περιπέτειες του και τα φιλόδοξα σχέδιά του για απελευθέρωση των Αγίων Τόπων. Εξίσου γνωστή έγινε και η σύζυγός του, βασίλισσα Ελεονώρα, που η ανάμνησή της έμεινε στην κυπριακή ποίηση της εποχής.

Στην ιστορία της εποχής αυτής σημαντικό ρόλο έπαιζαν οι ναυτικές πόλεις της Ιταλίας, Γένοβα και Βενετία. Με τους Φράγκους βασιλιάδες άλλοτε συνεργάζονταν κι άλλοτε συγκρούονταν, προκαλώντας εσωτερικές αναστατώσεις και πολέμους. Τέλος, η Βενετία, θέλοντας να προωθήσει ακόμα καλύτερα τα συμφέροντά της στη Μέση Ανατολή, κατάφερε να περάσει το φράγκικο βασίλειο της Κύπρου στην εξουσία της. Το 1489 οι βενετσιάνοι υποχρέωσαν την τελευταία βασίλισσα της Κύπρου σε παραίτηση και στα τείχη των κυπριακών πόλεων ανέμισαν τη σημαία του Αγίου Μάρκου.

Οι Φράγκοι άφησαν στην Κύπρο εξαιρετικά δείγματα γοτθικής αρχιτεκτονικής, όπως την Αγία Σοφία στη Λευκωσία, τον Άγιο Νικόλαο στην Αμμόχωστο, το μοναστήρι στο

Πέλλαπαϊς και το μοναδικό στην ομορφιά του κάστρο στον Άγιο Ιλαρίωνα, πάνω στα βουνά του Πενταδάκτυλου.

Η Κύπρος στην εξουσία της Βενετίας

Οι Βενετσιάνοι κατάργησαν τη βασιλεία και κυβέρνησαν άμεσα το νησί με Τοποτηρητή, που ακολουθούσε αποφάσεις της Συγκλήτου της Βενετίας. Κυβέρνησαν πολύ κακά την Κύπρο κι εκμεταλλεύτηκαν απάνθρωπα τους κατοίκους, τόσο που αυτοί τους μίσησαν κι αναζητούσαν τρόπο να απαλλαγούν.

Την εποχή αυτή το νησί ζούσε κάτω από την απειλητική σκιά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που είχε επιβάλει την κυριαρχία της σ' όλες τις χώρες της Ανατολής. Με την επιδέξια διπλωματία τους οι Βενετσιάνοι κατάφεραν να καλοκρατούν τους Τούρκους και να παρατείνουν την εξουσία τους στην Κύπρο. Παράλληλα όμως φρόντισαν να οχυρώσουν τις κυριότερες πόλεις με τείχη και κυρίως τη Λευκωσία και την Αμμόχωστο. Το τείχος της Αμμοχώστου αποτελεί ένα από τα ωραιότερα δείγματα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης.

Ωστόσο η επίθεση των Τούρκων ήταν αναπόφευκτη. Το καλοκαίρι του 1570 τουρκικός στρατός και στόλος έφτασε στην Κύπρο και αποβιβάστηκε στην παραλία της Λάρνακας. Απ' εκεί πέρασε στο εσωτερικό κι ύστερα από σύντομη πολιορκία, κατέλαβε τη Λευκωσία. Οι άλλες πόλεις παραδόθηκαν για να αποφύγουν τις σφαγές. Η αντίσταση των βενετσιάνων συγκεντρώθηκε στην Αμμόχωστο κάτω από την ηγεσία γενναίων αρχηγών, από τους οποίους ξεχώριζε ο Μαρκαντώνιος Βραγαδίνος. Οι υπερασπιστές της πολιορκημένης πόλης αγωνίστηκαν γενναία για έναν ολόκληρο χρόνο. Αναγκάστηκαν τέλος να παραδοθούν, όταν τους έλειψαν τα τρόφιμα.

Με την άλωση της Αμμοχώστου και το μαρτυρικό τέλος των ηρωικών αγωνιστών της, ο τούρκος πασάς συμπλήρωσε την κατάκτηση της Κύπρου και επέβαλε παντού την εξουσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1571). Η χριστιανική Ευρώπη απέτυχε ή μάλλον αδιαφόρησε να εμποδίσει την κατάκτηση της Κύπρου από τους Τούρκους. Εκδικήθηκαν όμως το Σουλτάνο με τη νίκη τους στη ναυμαχία της Ναυπάκτου,

1.3. ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Τουρκοκρατία

Σαν αποτέλεσμα του πολέμου και της καταστροφής που έφερε η τουρκική κατάκτηση, έπεσε στο νησί μεγάλη φτώχεια και δυστυχία και ο πληθυσμός αραιώσε. Ο Σουλτάνος έστειλε διαταγές στους διοικητές του να ανακουφίσουν τους κατοίκους. Αυτό όμως έμεινε χωρίς αποτέλεσμα. Η κακή διοίκηση, με λιγιστές εξαιρέσεις, θα παραμείνει σχεδόν μόνιμη κατάσταση στη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας. Βασικό μειονέκτημα ήταν η οικονομική επιβάρυνση των κατοίκων.

Με την τουρκική κατάκτηση ένας αριθμός Τούρκων στρατιωτικών και εποίκων εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Κύπρο. Με το πέρασμα του χρόνου ο τουρκικός αυτός πληθυσμός αυξήθηκε και οι απόγονοί τους σήμερα αποτελούν την τουρκοκυπριακή κοινότητα με αναλογία 18% του κυπριακού λαού. Αυτή η τουρκική εγκατάσταση αποτέλεσε την πρώτη σοβαρή επέμβαση στη σύνθεση του πληθυσμού και δημιούργησε έναν καινούργιο παράγοντα στις ιστορικές εξελίξεις του νησιού.

Σύμφωνα με συνήθεια που εφάρμοσαν σ' ολόκληρη την αυτοκρατορία τους, οι Τούρκοι, σε αντίθεση με τους προηγούμενους κατακτητές, ενίσχυσαν την Κυπριακή Εκκλησία και της παραχώρησαν προνόμια. Στον Αρχιεπίσκοπο και στους Επισκόπους έδωσαν το δικαίωμα να είναι προστάτες του λαού και αντιπρόσωποι του στο Σουλτάνο. Σαν αποτέλεσμα της τουρκικής αναγνώρισης και του ρόλου που πήρε μέσα στην υπόδουλη κυπριακή κοινωνία, η Εκκλησία, την εποχή αυτή, απέκτησε αρκετή δύναμη και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο, σαν θρησκευτικός, πολιτικός, οικονομικός και κοινωνικός παράγον.

Οι βαριοί φόροι και η μεγάλη εκμετάλλευση του πληθυσμού από τους Τούρκους διοικητές προκάλεσαν επανειλημμένες εξεγέρσεις του κυπριακού λαού εναντίον της οθωμανικής εξουσίας. Μαζί με τους Χριστιανούς πολλές φορές ξεσηκώνονταν και οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι του νησιού, θύματα κι αυτοί της ίδιας καταπίεσης. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι τα γεγονότα του 1764, όταν Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι, κάτω από την ηγεσία του Τούρκου Τζηλ Οσμάν, αρνήθηκαν να πληρώσουν τους φόρους και ξεσηκώθηκαν εναντίον της τουρκικής διοίκησης. Ο σουλτάνος σε τέτοιες περιπτώσεις έστελλε στρατό που κατέπνιγε με σκληρότητα τις εξεγέρσεις.

Σύμφωνα με μια άλλη επίσης συνήθεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, απέκτησε στην Κύπρο εξουσία και δύναμη ακόμα ένας Χριστιανός αξιωματούχος, ο Δραγομάνος. Αυτός εκλεγόταν από τους επισκόπους και ήταν επίτροπος του λαού με διοικητική και οικονομική εξουσία. Σημαντικότερος από τους Κύπριους δραγομάνους αναδείχθηκε ο Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος. Το αρχοντικό του σώζεται στην παλιά Λευκωσία, κοντά στην Αρχιεπισκοπή και αποτελεί σημαντικό μνημείο της εποχής αυτής. Σημαντικοί παράγοντες στις κοινότητες του νησιού ήταν οι προύχοντες, που απέκτησαν ηγετικό ρόλο μέσα στα πλαίσια της περιορισμένης τοπικής αυτοδιοίκησης που λειτουργούσε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Το 1821 έγινε στην Ελλάδα η επανάσταση εναντίον της οθωμανικής κυριαρχίας. Ο κυπριακός λαός δεν είχε καμιά δυνατότητα συμμετοχής στον ένοπλο αγώνα, εξαιτίας κυρίως, της γεωγραφικής της θέσης. Ωστόσο, οι τουρκικές αρχές έκαναν σκληρούς διωγμούς εναντίον του χριστιανικού πληθυσμού κι ένας σημαντικός αριθμός ηγετικών παραγόντων και εκκλησιαστικών αξιωματούχων εκτελέστηκαν. Το πρώτο θέμα των διωγμών ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός, που τιμήθηκε από τον κυπριακό λαό σαν εθνομάρτυρας.

Ένα από τα τελευταία αξιοσημείωτα γεγονότα της Τουρκοκρατίας ήταν η εξέγερση το 1833 στη Λάρνακα με αιτία πάλι τη φορολογική καταπίεση. Στα γεγονότα αυτά, που

συμμετέχουν Έλληνες και Τούρκοι, ξεχωρίζει η ηρωική μορφή του αρχηγού των επαναστατών, Νικόλα Θησέα.

Στη διάρκεια του 19ου αι. οι Σουλτάνοι διακήρυξαν την εφαρμογή ορισμένων δημοκρατικών αρχών στη διακυβέρνηση της αυτοκρατορίας τους. Πολύ λίγα όμως μπόρεσαν να πραγματοποιήσουν εξαιτίας της αντίδρασης των συντηρητικών παραγόντων.

Τέλος, το 1878, στο συνέδριο του Βερολίνου, ύστερα από παρασκηνακές διαπραγματεύσεις και πιέσεις των Άγγλων, η Τουρκία παραχώρησε την Κύπρο στη Μεγάλη Βρετανία. Οι Τούρκοι έφυγαν ειρηνικά και τη διακυβέρνηση της Κύπρου ανέλαβαν οι Άγγλοι.

Αγγλοκρατία

Στα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας τους οι Άγγλοι πλήρωναν ενοίκιο στην Τουρκία για την Κύπρο. Τα χρήματα αυτά εισέπρατταν από τους Κυπρίους με φορολογία. Από το 1914, όταν η Τουρκία μπήκε στον πόλεμο με το μέρος της Γερμανίας, η Αγγλία κήρυξε άκυρες τις συμφωνίες. Με τη συνθήκη της Λωζάννης (1923), η Τουρκία αναγνώρισε την προσάρτηση της Κύπρου στην Αγγλία. Το 1925 η Κύπρος ανακηρύχθηκε αποικία του αγγλικού στέμματος.

Οι Κύπριοι δέχτηκαν με χαρά τους Άγγλους, γιατί πίστευαν ότι ως χριστιανική και δημοκρατική χώρα η Αγγλία θα τους κυβερνούσε καλύτερα. Πίστευαν ακόμα ότι η Αγγλία θα παραχωρούσε την Κύπρο στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις επιθυμίες των Κυπρίων. Ο εθνικισμός είχε αρχίσει να αναπτύσσεται στην Κύπρο από τον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας και κυριότερος στόχος στις εθνικές βλέψεις των Κυπρίων ήταν να ενωθεί η Κύπρος με το ελληνικό κράτος.

Το 1882 οι Άγγλοι παραχώρησαν στους Κυπρίους σύνταγμα. Σύμφωνα μ' αυτό οι Κύπριοι, χωριστά Έλληνες και Τούρκοι, μπορούσαν να παίρνουν μέρος στη νομοθετική εξουσία. Στην πραγματικότητα, όμως, οι Άγγλοι επέβαλλαν πάντοτε τη θέλησή τους.

Στην πολιτική τους αυτή έπαιρναν τους Τούρκους αντιπροσώπους με το μέρος τους, δημιουργώντας έτσι από την αρχή διαχωριστικές τάσεις ανάμεσα στους αντιπροσώπους των δύο κοινοτήτων.

Οι σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Αγγλικής κυβέρνησης πολύ συχνά έφταναν σε ένταση. Κύρια αιτία προστριβών ήταν η συνεχής αρνητική στάση των Άγγλων στο αίτημα των Κυπρίων για παραχώρηση πραγματικών δημοκρατικών δικαιωμάτων και για πραγματοποίηση της εθνικής επιδίωξης των Κυπρίων να ενωθούν με την Ελλάδα. Οι Άγγλοι διευκολύνονταν στην αρνητική τους στάση για το θέμα της ένωσης, από την εξίσου αρνητική στάση της τουρκοκυπριακής ηγεσίας.

Η Εκκλησία εξακολουθούσε να παίζει ηγετικό ρόλο, προπαντός στα εθνικά ζητήματα. Προς την Ελλάδα ήταν προσανατολισμένη και η Μέση Εκπαίδευση, που κράτησε την ανεξαρτησία της από την αγγλική κυβέρνηση.

Η πρώτη εξέγερση των Κυπρίων εναντίον της Αγγλίας έγινε το 1931. Βασικές αιτίες ήταν η φτώχεια και η δυστυχία των Κυπρίων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της βαριάς φορολογίας, μαζί με την απογοήτευση και αγανάκτηση που προκαλούσε στο λαό η αρνητική στάση της Αγγλίας στις συνταγματικές και εθνικές διεκδικήσεις τους. Οι Άγγλοι κατέπνιξαν την επανάσταση και επέβαλαν στον κυπριακό λαό βαριά καταπιεστικά μέτρα.

Αρκετοί ωστόσο Κύπριοι εθελοντές πολέμησαν στον αγγλικό στρατό στη διάρκεια του β' παγκοσμίου πολέμου.

Σαν υλοποίηση των υποσχέσεών τους προς τους λαούς, οι Άγγλοι έκαναν το 1948 προτάσεις στους Κυπρίους για συνταγματικές ελευθερίες και περιορισμένη αυτοκυβέρνηση. Η ηγεσία του κυπριακού λαού δε βρήκε ικανοποιητικές τις προτάσεις αυτές και τις απέρριψε.

Καινούργιος παράγοντας στην πολιτική ζωή του τόπου είχε παρουσιαστεί την εποχή αυτή το κομμουνιστικό κόμμα, που αναπτύχθηκε παράλληλα με την ίδρυση και τη διοργάνωση των εργατικών συνδικάτων. Το κόμμα βρισκόταν σε αντιπαράθεση με τις δεξιές δυνάμεις που συσπειρώνονταν γύρω από την Εκκλησία.

Το 1950 η Εκκλησία διοργάνωσε δημοψήφισμα, όπου η συντριπτική πλειοψηφία του κυπριακού λαού ψήφισε για την ένωση. Από τη χρονιά αυτή Αρχιεπίσκοπος Κύπρου έγινε ο Μακάριος Γ', που επρόκειτο να αναδειχθεί σαν η κυριότερη πολιτική προσωπικότητα στο νησί.

Η Ελλάδα, που άρχισε πια να παίρνει ενεργότερο ρόλο στις κυπριακές υποθέσεις, κατέφυγε το 1954 στον ΟΗΕ και ζήτησε την αυτοδιάθεση της Κύπρου. Η πρώτη θέση που πήρε ο διεθνής οργανισμός ήταν αρνητική.

Το 1955 οι Κύπριοι, πιστεύοντας ότι δεν μπορούσαν με ειρηνικά μέσα να πραγματοποιήσουν τους εθνικούς τους πόθους και ακολουθώντας το παράδειγμα άλλων ανταποικιακών κινημάτων, οργάνωσαν ένοπλο αγώνα εναντίον της Αγγλίας. Πολιτικός αρχηγός ήταν ο Μακάριος, στρατιωτικός αρχηγός ο Γεώργιος Γρίβας. Στην επανάσταση αυτή πήραν μέρος μόνο Ελληνοκύπριοι αγωνιστές. Οι Τουρκοκύπριοι δεν πήραν μέρος, χρησιμοποιήθηκαν όμως από τους Άγγλους εναντίον των Ελληνοκυπρίων. Σημειώθηκαν τότε και οι πρώτες διακοινοτικές συγκρούσεις.

Στη διάρκεια του ανταποικιακού αγώνα η αγγλική πολιτική πέτυχε να αναμείξει την Τουρκία σαν "ενδιαφερόμενο μέρος" και ταυτόχρονα να κλείσει το κυπριακό πρόβλημα μέσα σε στενά νατοϊκά πλαίσια, περιορίζοντάς το σαν διαφορά μεταξύ Τουρκίας, Ελλάδας και Αγγλίας.

Το 1959 η Τουρκία, η Ελλάδα και η Αγγλία έκλεισαν τη συμφωνία της Ζυρίχης και στη συνέχεια τη συμφωνία του Λονδίνου, όπου κάλεσαν και εκπροσώπους των Κυπρίων να πάρουν μέρος. Με την υπογραφή των συμφωνιών αυτών έληξε ο ανταποικιακός αγώνας και ιδρύθηκε το κυπριακό κράτος.

Το νέο κράτος έμπαινε κάτω από την επίβλεψη των τριών εγγυητριών δυνάμεων. Η Αγγλία κρατούσε στην Κύπρο δυο κυρίαρχες στρατιωτικές βάσεις και οι δυο άλλες χώρες έφεραν στρατιωτική δύναμη, την Ελληνική Δύναμη Κύπρου και την Τουρκική.

1.4. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Η Κυπριακή Δημοκρατία

Η ανεξάρτητη ζωή της Κυπριακής Δημοκρατίας άρχισε στις 16 Αυγούστου 1960. Ύστερα από τόσους αιώνες ξένης διακυβέρνησης και κατακτητών, για πρώτη φορά οι Κύπριοι είχαν τη δική τους εξουσία. Πρώτος Πρόεδρος της Κύπρου εξελέγη ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Το πολίτευμα, όπως καθορίστηκε από το σύνταγμα της Ζυρίχης, είναι προεδρική δημοκρατία, με Πρόεδρο Ελληνοκύπριο και Αντιπρόεδρο Τουρκοκύπριο. Τους Ελληνοκύπριους υπουργούς διορίζει ο Πρόεδρος και τους Τουρκοκύπριους ο Αντιπρόεδρος. Σ' όλους τους τομείς της κυβέρνησης και των δημόσιων υπηρεσιών οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι αναγνωρίζονται όχι γενικά σαν πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά πρώτα σαν μέλη των αντιστοίχων κοινοτήτων και μ' αυτή την ιδιότητα έχουν τα πολιτικά και συνταγματικά τους δικαιώματα. Αυτό το χαρακτηριστικό εμπόδισε το σύνταγμα να αποτελέσει το ενοποιητικό σύμβολο ανάμεσα στις δύο κοινότητες και προκάλεσε συνταγματικά αδιέξοδα.

Σαν αποτέλεσμα της κρίσης που δημιουργήθηκε στις σχέσεις των δύο κοινοτήτων από τον καιρό του ανταποικιακού αγώνα και στα πρώτα χρόνια της Κυπριακής Δημοκρατίας, ξέσπασαν το τέλος του 1963 διακοινοτικές συγκρούσεις με θύματα κι από τις δύο πλευρές. Τα γεγονότα αυτά είχαν θλιβερά επακόλουθα για την ως τότε συμβίωση των δύο κοινοτήτων. Σε ορισμένες περιοχές του νησιού οι Τουρκοκύπριοι δημιούργησαν χωριστούς θύλακες και όσοι απ' αυτούς ήταν μέλη της κυβέρνησης ή της δημόσιας υπηρεσίας αποχώρησαν.

Η τουρκοκυπριακή ηγεσία καλλιέργησε το φυσικό και ψυχολογικό διαχωρισμό. Η Τουρκία απείλησε με πόλεμο και ο ΟΗΕ έστειλε στην Κύπρο ειρηνευτική δύναμη, ενώ παράλληλα ο διεθνής οργανισμός εγκαινίασε μεσολαβητικές προσπάθειες και συνομιλίες ανάμεσα στις δύο κοινότητες.

Την τύχη της Κύπρου επιβάρυνε η επιβολή δικτατορίας στην Ελλάδα τον Απρίλη του 1967. Στα χρόνια 1967-1974 η ελληνική χούντα κατάφερε να διεισδύσει στην Κύπρο στρατιωτικά και πολιτικά. Στην προσπάθειά τους αυτή οι Έλληνες χουντικοί είχαν τη συνεργασία ντόπιων εξτρεμιστικών στοιχείων, που διοργάνωσαν την τρομοκρατική οργάνωση ΕΟΚΑ Β' με αρχηγό το Γρίβα.

Η αντιπολίτευση εναντίον της κυβέρνησης Μακαρίου πήρε το χαρακτήρα συνωμοτικών ενεργειών και ένοπλης δράσης. Στόχος τους ήταν η ανατροπή του Μακαρίου και κατ' επέκταση της Κυπριακής δημοκρατίας.

Στις 15 Ιουλίου 1974, η Ελληνική χούντα μαζί με την ΕΟΚΑ Β', έκαναν πραξικόπημα εναντίον της Κυπριακής Κυβέρνησης. Μετά από αιματηρές συγκρούσεις με τις αντιστασιακές δυνάμεις, οι πραξικοπηματίες επέβαλαν την εξουσία τους. Απέτυχαν όμως να δολοφονήσουν τον Πρόεδρο Μακάριο, που διέφυγε στο εξωτερικό.

Η Τουρκία βρίσκοντας την ευκαιρία που από καιρό ανέμενε, εισέβαλε στην Κύπρο με πρόφαση την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης. Εξαιτίας του πραξικοπήματος η άμυνα της Κύπρου ήταν εντελώς αποδιοργανωμένη και ο τουρκικός στρατός μπόρεσε, χωρίς πολλές δυσκολίες, να αποβιβαστεί στην ακτή της Κερύνειας, 20 Ιουλίου 1974. Μέσα σε λίγες μέρες οι Τούρκοι κατέλαβαν ένα σημαντικό μέρος της επαρχίας Κερύνειας. Έδειξαν έτσι τον πραγματικό χαρακτήρα της επίθεσης τους ως εισβολής και κατοχής της Κύπρου, που συνεχίστηκε, παρόλο που η συνταγματική τάξη σύντομα αποκαταστάθηκε. Σαν αποτέλεσμα των γεγονότων της εισβολής η χούντα έχασε την εξουσία στην Ελλάδα και στην Κύπρο οι πραξικοπηματίες αποχώρησαν.

Οι Τούρκοι επανέλαβαν την επίθεσή τους στις 14 Αυγούστου 1974 και δε σταμάτησαν παρά μόνο αφού συμπλήρωσαν την κατοχή 37% του κυπριακού εδάφους. Εκτός από την επαρχία Κερύνειας κατέλαβαν την περιοχή Ξερού - Μόρφου, το μεγαλύτερο μέρος της επαρχίας Αμμοχώστου κι ένα μικρό τμήμα της επαρχίας Λάρνακας.

Αποτέλεσμα του πολέμου και της κατοχής ήταν η προσφυγοποίηση 200.000 Ελληνοκυπρίων, που κατέφυγαν στις ελεύθερες περιοχές του νησιού. Πάνω από 4.000 Κύπριοι ήταν νεκροί, γύρω στις 2.000 αγνοούμενοι και 17.000 εγκλωβισμένοι, κυρίως στην περιοχή Καρπασίας. Οι απώλειες ήταν τεράστιες και ο κυπριακός λαός βυθίστηκε σε απερίγραπτο πόνο και καταστροφή. Η γραμμή κατοχής, γραμμή Αττίλα όπως ονομάστηκε από τους Τούρκους, μοίρασε το νησί σε βόρειο και νότιο. Αποτέλεσε αδιαπέραστο διαχωριστικό σύνορο ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους του νότου και τους Τουρκοκυπρίους, τους οποίους η Τουρκία φρόντισε να συγκεντρώσει και να εγκαταστήσει στο βόρειο κατεχόμενο τμήμα. Ο Μακάριος επανήλθε ως Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας και παρέμεινε στο αξίωμα αυτό ως το θάνατό του (1977).

Ο Κυπριακός λαός, ζώντας σήμερα την πιο κρίσιμη περίοδο της Ιστορίας του, αγωνίζεται για να επιβιώσει στον τόπο αυτό που έζησαν οι πρόγονοί του από χιλιάδες χρόνια.

2^ο Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ

2.1 ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Τουρισμός στην Κύπρο

Καλώς ήλθατε στην Κύπρο, στο ολόχρονα ηλιόλουστο νησί των θρύλων, της αγάπης και του ονείρου. Τόπος με ιστορία 10.000 χρόνων, φαινόμενο φυσικής ομορφιάς και γεωστρατηγικής σημασίας. Η Κύπρος έχει δει πολιτισμούς να έρχονται και να φεύγουν και διεκδικήθηκε από ιστορικές προσωπικότητες όπως ο Μέγας Αλέξανδρος και η Κλεοπάτρα. Η Αφροδίτη, θεά της ομορφιάς και του έρωτα έκανε την Κύπρο σπίτι της και την καθιέρωσε από τα αρχαία χρόνια ως σημείο προσέλκυσης ξένων ταξιδιωτών.

Σήμερα η Κύπρος είναι μια σύγχρονη χώρα στην οποία αβίαστα παντρεύονται ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός με τη μαγεία της ιστορικής και αρχαιολογικής μνήμης. Στην Κύπρο θα ανακαλύψετε τον ολοκληρωμένο τουριστικό προορισμό, τη σύγχρονη τουριστική υποδομή, τις σαγηνευτικές παραλίες, τις εύοσμες κατάσπαρτες με αμπελώνες και ελαιώνες βουνοπλαγιές και τις κατάφυτες με εσπεριδοειδή πεδιάδες. Γραφικά πετρόκτιστα χωριουδάκια όπου το γλυκό κρασί και η ζιβανία κυλούν ελεύθερα με την κουβεντούλα στο χωριάτικο καφενείο. Ένας ανέμελος τόπος όπου η διαχρονική καλοσύνη του λαού είναι και στις μέρες μας αισθητή και χειροπιαστή. Η επίσημη αυτή ιστοσελίδα του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού έχει σχεδιαστεί για να είναι η ηλεκτρονική είσοδος σας στη γαλήνια ομορφιά της Κύπρου σε όλες της τις διαστάσεις. Περάστε λοιπόν για να δείτε με κάθε λεπτομέρεια ένα νησί που είναι εξωτικό όσο το φανταζόσαστε - και πιο προσιτό από ότι ίσως νομίζατε.

Η Μυστηριακή Γοητεία της Κύπρου

Λέγεται ότι το ίδιο το όνομα της Κύπρου τρεμοφέγγει με μια αρχέγονη μυστηριακή γοητεία. Σήμερα, η ιστορία και ο ηδονισμός συνυπάρχουν αρμονικά στο νησί. Εκπληκτικά ξενοδοχεία πέντε αστέρων σε απόσταση αναπνοής από τα καλά διατηρημένα ελληνικά και ρωμαϊκά ερείπια προσφέρουν όλες τις ανέσεις που θα μπορούσε να αναμένει ο σύγχρονος ταξιδιώτης, και κάτι παραπάνω! Από ονειρεμένες πισίνες, κήπους και παραλίες μέχρι την τελευταία λέξη σε κέντρα θαλασσοθεραπείας. Μια από τις πιο εντυπωσιακές αρχαιολογικές τοποθεσίες, η αρχαία πόλη-βασίλειο του Κουρίου δεσπόζει σε μια ατέλειωτη έκταση από παραλίες με φόντο την αστραφτερή γαλάζια θάλασσα. Σε ολόκληρη την ηλιοφίλητη ακτογραμμή του νησιού, από την Αγία Νάπα στα ανατολικά μέχρι την Πάφο στα δυτικά, σύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες εναλλάσσονται με τοποθεσίες απείραχτες εδώ και χιλιετίες.

Θεές του Έρωτα και Ιερά Βουνά

Σε ολόκληρη την πορεία από τη Λεμεσό μέχρι την Πάφο, ο δρόμος ανοίγει διάπλατα και φανερώνει να μεγαλειώδες πανόραμα όπου κατάλευκα βράχια στέκονται φρουροί πάνω από μια εκθαμβωτική γαλαζοπράσινη θάλασσα. Εδώ οι λάτρες του ήλιου κάνουν μια απαραίτητη παράκαμψη για να απολαύσουν το γεύμα τους στο ύπαιθρο και να κάνουν μια βουτιά πλάι στην Πέτρα του Ρωμιού, ένα τεράστιο βράχο στο σημείο όπου, σύμφωνα με το μύθο, η θεά Αφροδίτη αναδύθηκε από τον αφρό της θάλασσας. Στην περιοχή του Ακάμα, οι οδοιπόροι, κουρασμένοι από την αναζήτηση της πλούσιας χλωρίδας της περιοχής μπορούν να δροσιστούν στη σπηλιά όπου έλουζε το κορμί της η θεά του έρωτα μετά από τις ερωτικές της περιπέτειες.

Σε κάθε γωνιά της Κύπρου, το γνήσιο μεσογειακό τοπίο διατηρεί άθικτη την ευλογία της διαχρονικής ομορφιάς της αρχαιότητας. Συναντάμε κάστρα των Σταυροφόρων πλαισιωμένα από ψηλά κυπαρίσσια, ελληνορωμαϊκά θέατρα λαξευμένα μέσα από τα βράχια και βυζαντινά μοναστήρια ισορροπημένα στις άκρες των βουνοκορφών. Οι πόλεις του νησιού διατηρούν μια λεπτή ισορροπία μεταξύ του αρχαίου και του σύγχρονου. Η πρωτεύουσα, Λευκωσία, είναι περιστοιχισμένη από ενετικά τείχη και προμαχώνες σε σχήμα καρδιάς. Στη Λάρνακα, όπου βρίσκεται το κύριο αεροδρόμιο της Κύπρου, συναντάμε την Εκκλησία του Αγίου Λαζάρου με την κρύπτη του ομώνυμου αγίου που ανάστησε ο Χριστός. Κοντά στο λιμανάκι της Πάφου που σφύζει από ζωή, ο επισκέπτης μπορεί να δει τα ρωμαϊκά ψηφιδωτά δάπεδα των Οίκων του Αιώνα, του Αχιλλέα και του Διόνυσου, με τις εκπληκτικές και τόσο καλά διατηρημένες σκηνές από τη μυθολογία.

Όλα τα Μάτια στην Κύπρο

Η μυστηριακή γοητεία της Κύπρου γεννήθηκε μέσα από τη θρυλική της ομορφιά αλλά και μέσα από χιλιετίες όπου οι διάφορες αυτοκρατορίες έδιναν μάχη για να κατακτήσουν τον πολύτιμο αυτό στρατηγικό τόπο. Όπως είναι φυσικό, μια τόσο τέλεια τοποθεσία δε χάνει ποτέ τη γοητεία και τη θελκτικότητα της. Κουρνιασμένη στην ανατολική γωνιά της Μεσογείου σε ένα πραγματικό σταυροδρόμι τριών ηπείρων, η Κύπρος είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί της Μεσογείου και μια ιδανική αφετηρία για την ανακάλυψη άλλων εξωτικών τοποθεσιών όπως τα ελληνικά νησιά, η Αίγυπτος και η Μέση Ανατολή. Καθημερινά σχεδόν δρομολόγια κρουαζιερόπλοιων συνδέουν την Κύπρο με τους προαναφερόμενους προορισμούς. Η Κύπρος βρίσκεται στην καρδιά της παγκόσμιας σκηνής, αλλά παρόλα αυτά παραμένει ένα μοναδικό καταφύγιο όπου μπορεί κανείς να ζήσει μια υπέροχη και γλυκιά μοναξιά.

Η αφθονία του χαλκού στους αρχαίους χρόνους έδωσε στη μικρή Κύπρο τη θέση της στον παγκόσμιο χάρτη και της χάρισε το όνομα της. Στην Ύστερη Εποχή του Χαλκού, οι Μυκηναίοι εγκαταστάθηκαν στο νησί και δημιούργησαν εμπορικές διασυνδέσεις με την Αίγυπτο και τα νησιά του Αιγαίου. Τότε ήταν που άνθησε και η τέχνη της κεραμικής. Καθώς περνούσαν οι αιώνες, το νησί κατάκτησαν διαδοχικά οι Πέρσες, οι Ασσύριοι, οι

Αιγύπτιοι και οι Ρωμαίοι. Στην εποχή που οι Ρωμαίοι κυβερνούσαν την Κύπρο, ο Μάρκος Αντώνιος, μαγεμένος από τα γλυκά κρασιά που γεύτηκε στο νησί, το έκανε δώρο στην ερωμένη του, τη θρυλική Κλεοπάτρα. Μετά από πολλά χρόνια βυζαντινής κυριαρχίας, η Ευρώπη έστρεψε το βλέμμα της προς την Κύπρο με τις Σταυροφορίες. Το 1191 μια φοβερή καταιγίδα ανάγκασε το Ριχάρδο το Λεοντόκαρδο να ξεμπαρκάρει στο λιμάνι της Λεμεσού. Κατέκτησε το νησί και το έκανε δικό του.

Η σημαία των Ενετών κυμάτιζε πάνω από την Κύπρο από το 1489 μέχρι την κατάκτηση του νησιού από τους Οθωμανούς το 1571. Η περίοδος της Τουρκοκρατίας έληξε το 1878 όταν η Κύπρος έγινε αποικία της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Παρά την ταραχώδη ιστορία της, (μπορεί και λόγω αυτής), οι Κύπριοι είναι λαός με μεγάλη αντοχή και σθένος. Διατήρησαν πάντα τον ξεχωριστό χαρακτήρα του πολιτισμού τους, που διαφέρει ακόμα και από αυτόν των πιο στενών συγγενών τους, των Ελλήνων. Η ανεξάρτητη Κυπριακή Δημοκρατία ιδρύθηκε το 1960 και σήμερα είναι πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο κάθε επισκέπτης στην Κύπρο, ο ανεξάρτητος ταξιδιώτης, τα ζευγάρια στο μήνα του μέλιτος, ο λάτρης της αρχαιολογίας και ο φίλος της φύσης, ανακαλύπτει τις αμέτρητες εκπλήξεις και ενδιαφέροντα που κρύβει το νησί. Οι λάτρεις της γαστρονομίας απολαμβάνουν το φρεσκότατο χαλούμι φτιαγμένο με αγνά υλικά και τους νοστιμότατους κυπριακούς μεζέδες που προσφέρουν ένα λαχταριστό συνδυασμό υλικών της Δύσης με αρώματα της Ανατολής. Όσοι επισκέπτονται το νησί για επαγγελματικούς σκοπούς θαυμάζουν τις άρτιες συνεδριακές εγκαταστάσεις και τη ζεστή επαγγελματική εξυπηρέτηση σε περισσότερα από 64 ξενοδοχεία και άλλα καταλύματα, και, όπως και οι ομάδες κινήτρων, έχουν τη δυνατότητα να χαρούν τη θάλασσα που είναι μόλις μια ανάσα μακριά. Όσο για τη χρυσή λιακάδα, υπάρχουν περισσότερες από 300 ημέρες ηλιοφάνειας το χρόνο.

Κύπρος: Κέντρο για Κρουαζιέρες στη Μέση Ανατολή

Προτού οι στρατιές του Μεγάλου Αλέξανδρου κινήσουν για τις περίφημες εκστρατείες τους προς την Ανατολή και τις μέχρι τότε ακατάκτητες χώρες, οι στόλοι τους έκαναν σταθμό στα λιμάνια της Κύπρου για ανεφοδιασμό και ετοιμασίες. Η ίδια αυτή στρατηγική τοποθεσία, στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, Ευρώπη, Ασία και Αφρική, η οποία έκανε την Κύπρο ένα κρίσιμης σημασίας σημείο αφετηρίας για τη διευρυνόμενη αυτοκρατορία του Αλέξανδρου κάνει και σήμερα το νησί ένα επιθυμητό κέντρο για μια πιο γαλήνια θαλάσσια δραστηριότητα: τις κρουαζιέρες. Είτε πρόκειται για κρουαζιέρα με αφετηρία την Κύπρο, είτε ως σταθμός σε κρουαζιέρα (port of call) ή ως επιλογή πτήσης με κρουαζιέρα (fly and cruise), η Κύπρος σήμερα συγκαταλέγεται ανάμεσα στους δημοφιλέστερους προορισμούς κρουαζιέρων της Μεσογείου.

Η θέση της Κύπρου στο ανατολικότερο σημείο της Μεσογείου την κάνει ένα φυσικό σημείο αφετηρίας για ταξίδια στην εκπληκτικά ποικιλόμορφη αυτή περιοχή. Σε ολόκληρη τη διάρκεια του χρόνου ακτοπλοϊκές εταιρείες με έδρα το νησί μεταφέρουν Κύπριους και

ξένους στο μεγαλείο της αρχαίας Αιγύπτου, στα αξιοθέατα του Ισραήλ και του Λιβάνου και, ασφαλώς, στα ελληνικά νησιά. Κάθε χρόνο φεύγουν γύρω στις 800 «μίνι κρουαζιέρες» αυτού του είδους από το λιμάνι της Λεμεσού, ένα από τα σημαντικότερα λιμάνια κρουαζιέρων της Μεσογείου, μεταφέροντας περίπου 250.000 επιβάτες.

Λιμάνι Ιστορίας και Πολιτισμού

Πολλά διεθνή κρουαζιερόπλοια χρησιμοποιούν την Κύπρο ως κύριο σταθμό στα διεθνή ευρωπαϊκά και μεσογειακά δρομολόγια τους. Κάθε χρόνο πάνω από 30 από τα καλύτερα διεθνή κρουαζιερόπλοια πραγματοποιούν περισσότερους από 80 σταθμούς στα λιμάνια της Λεμεσού και της Λάρνακας μεταφέροντας άνω των 100.000 επιβατών οι οποίοι επισκέπτονται τα σπουδαιότερα αξιοθέατα της Κύπρου.

Κουμανταρία

Κάπου στα τέλη του 12ου αιώνα, οι Ναΐτες Ιππότες του Τάγματος του Αγίου Ιωάννη είχαν την ευθύνη της διοίκησης της επαρχίας της Λεμεσού στην Κύπρο, σύμφωνα με το φεουδαρχικό σύστημα της εποχής. Το διοικητικό κέντρο, η Κουμανταρία δηλαδή, του Τάγματος στεγαζόταν στο Κάστρο του Κολοσσίου, στις δυτικές παρυφές της Λεμεσού.

Εκεί οι ιππότες, παράλληλα με τα διοικητικά τους καθήκοντα, επιδόθηκαν σε κάτι στο οποίο είχαν μακρά παράδοση και τεχνογνωσία: στην οινοποιία. Έβαλαν λοιπόν όλη τους την γνώση και την τέχνη με στόχο να τελειοποιήσουν το γλυκό κρασί που από τα αρχαία χρόνια παρήγαγε η περιοχή. Έτσι γεννήθηκε η Commandaria (Κουμανταρία για τους ντόπιους), που πήρε το όνομά της από τον τόπο όπου γεννήθηκε ως ιδέα.

Η Κουμανταρία παράγεται από τις γηγενείς Κυπριακές ποικιλίες σταφυλιού Μαύρο και Ξυνιστέρι. Το Μαύρο είναι μία ερυθρή ποικιλία χαμηλής ποιότητας και υψηλών στρεμματικών αποδόσεων, που δίνει κόκκινο κρασί φτωχό σε χρώμα και αρώματα. Το Ξυνιστέρι είναι μία λευκή ποικιλία που δίνει ιδιαίτερα όξινα λευκά κρασιά, με έντονα λεμονώδη αρώματα και έντονη οξύτητα.

Η Κουμανταρία είναι το πρώτο και μοναδικό Κυπριακό κρασί με Προστατευόμενη (Ελεγχόμενη) Ονομασία Προέλευσης. Παράγεται από αμπέλια που βρίσκονται στην συγκεκριμένη και ελεγχόμενη ζώνη καλλιέργειας που ανήκει σε μία ομάδα 14 χωριών που βρίσκονται στους πρόποδες του Όρους Τρόδος, βόρεια της Λεμεσού.

Βάσει της τοπικής νομοθεσίας μόνο οι τέσσερις μεγάλες και παλαιότερες οινοβιομηχανίες της Κύπρου (ΚΕΟ, ΣΟΔΑΠ, ΕΤΚΟ και ΛΟΕΛ) επιτρέπεται να εμφιαλώνουν και να πωλούν Κουμανταρία, με βάση πρώτη ύλη που προμηθεύονται από τους αμπελουργούς και οινοποιούς της ζώνης του συγκεκριμένου κρασιού.

Ο τρόπος οινοποίησης της Κουμανταρία είναι αρκετά συνηθισμένος στους επιδόρπιους οίνους. Αφού τρυγηθούν, τα σταφύλια λιάζονται για περίπου μία εβδομάδα, έτσι ώστε να αφυδατωθούν αρκετά και να συμπυκνωθεί ο γλυκός χυμός τους. Η ζύμωσή της γίνεται

όπως και στα περισσότερα κρασιά, διακόπτεται όμως πρώιμα, έτσι ώστε να παραμείνουν αρκετά σάκχαρα στο κρασί, αφού πρέπει να είναι γλυκό.

Είναι γεγονός ότι η Commandaria αποτελεί το καμάρι της Κυπριακής οινοποιίας, σημαντικότερο εξαγωγικό και τουριστικό προϊόν, και πηγή αμέτρητων μύθων και θρύλων της Κυπριακής ιστορίας. Για παράδειγμα, μιλώντας για την Commandaria στην Κύπρο άκουσα ότι απόγονός της είναι το φημισμένο κρασί Μαδέρα στην Πορτογαλία, καθώς επίσης και ότι ο Σουλτάνος Σελίμ ο Β΄ αποφάσισε να κατακτήσει την Κύπρο τον 16ο αιώνα μόνο και μόνο για να κατακτήσει το θησαυρό που άκουγε όλους να χαρακτηρίζουν το "κρασί των βασιλιάδων".

2.2 ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΘΕΣΗ

Η Κύπρος είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου. Βρίσκεται μεταξύ 34ο 33΄ και 35ο 34΄ βόρεια του Ισημερινού και μεταξύ 32ο 16΄ και 34ο 37΄ ανατολικά του Γκρήνουιτς. Η απόσταση της από την Τουρκία είναι 75 χμ, από τη Συρία 105 χμ, από την Ελλάδα περίπου 800 χμ και από την Αίγυπτο 380 χμ. Το πλησιέστερο νησί προς την Κύπρο είναι το Καστελόριζο. Η Κύπρος έχει έκταση 9251 τετ. χμ, μήκος 240 χμ και πλάτος 100 χμ. Η έκταση των βρετανικών βάσεων είναι 99 τετ. μίλια. Το πέλαγος της Κιλικίας βρίσκεται βόρεια της Κύπρου.

2.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Η Κύπρος διαιρείται σε έξι επαρχίες:

- Λευκωσίας
- Αμμοχώστου
- Πάφου
- Λεμεσού
- Λάρνακας
- Κερύνειας

Επαρχία Λευκωσίας

Η επαρχία Λευκωσίας είναι μια από τις 6 επαρχίες της Κύπρου. Συνορεύει νοτιοδυτικά με την επαρχία Πάφου, νότια με την επαρχία Λεμεσού, νοτιοανατολικά με την επαρχία Λάρνακας, ανατολικά με την επαρχία Αμμόχωστου και βόρεια με την επαρχία Κερύνειας. Τμήμα της βρίσκεται στα κατεχόμενα. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η Λευκωσία. Οι δήμοι της επαρχίας Λευκωσίας είναι οι : Δήμος Λευκωσίας, Δήμος Στροβόλου, Δήμος Αγίου Δομετίου, Δήμος Έγκωμης, Δήμος Αγλαντζιάς, Δήμος Λατσιών, Δήμος Λακατάμιας, Δήμος Μόρφου, Δήμος Κυθρέας, Δήμος Ιδαλίου.

Επαρχίας Αμμοχώστου

Η επαρχία Αμμόχωστου είναι μια από τις 6 επαρχίες της Κύπρου. Συνορεύει βορειοδυτικά με την επαρχία Κερύνειας, δυτικά με την επαρχία Λευκωσίας και νοτιοδυτικά με την επαρχία Λάρνακας. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η Αμμόχωστος. Το μεγαλύτερο τμήμα της επαρχίας βρίσκεται στο κατεχόμενο από τους Τούρκους τμήμα του νησιού. Οι δήμοι της επαρχίας Αμμόχωστου είναι οι: Δήμος Αμμοχώστου, Δήμος Παραλιμνίου, Δήμος Αγίας Νάπας, Δήμος Δερύνειας, Δήμος Λευκόνοικου, Δήμος Ακανθούς.

Επαρχίας Πάφου

Η επαρχία Πάφου είναι μια από τις 6 επαρχίες της Κύπρου. Βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νησιού και απέχει 350χλμ ανατολικά από την Ρόδο. Συνορεύει βορειοανατολικά με την επαρχία Λευκωσίας και νοτιοανατολικά με την επαρχία Λεμεσού. Έχει εμβαδόν 1393km² που την κατατάσσει ως 3η μεγαλύτερη επαρχία μετά την επαρχία Λευκωσίας και την επαρχία Αμμόχωστου και την τέταρτη σε έκταση πόλη της Κύπρου. Έχει πληθυσμό 45.000 κατοίκους και η πρωτεύουσά της είναι η Πάφος. Η επαρχία καλύπτει περίπου το 15% του νησιού και ελέγχεται εξ ολοκλήρου από την Κυπριακή Δημοκρατία. Σ' αυτήν υπάρχουν τέσσερις δήμοι: Η Πάφος, η Γεροσκήπου, η Πέγεια και ο Δήμος Πόλεως Χρυσοχούς.

Επαρχίας Λεμεσού

Η επαρχία Λεμεσού είναι μια από τις 6 επαρχίες της Κύπρου. Βρίσκεται στα νότια και είναι ολόκληρη στο ελεύθερο τμήμα του νησιού. Συνορεύει δυτικά με την επαρχία Πάφου, βόρεια με την επαρχία Λευκωσίας και ανατολικά με την επαρχία Λάρνακας. Οι κυριότεροι κόλποι είναι της Επισκοπής και του Ακρωτηρίου. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η Λεμεσός. Αποτελεί την τέταρτη σε μέγεθος επαρχία μετά τις επαρχίες Λευκωσίας, Αμμοχώστου και Πάφου. Έχει περίπου 180.000 κατοίκους συμπεριλαμβανομένου τους δήμους κάτω Πολεμιδίων, Μέσα Γειτονιάς, Άγιου Αθανάσιου και Γερμασόγειας. Οι δήμοι της επαρχίας Λεμεσού είναι οι: Δήμος Λεμεσού, Δήμος Πολεμιδίων, Δήμος Μέσα Γειτονιάς, Δήμος Αγίου Αθανασίου, Δήμος Γερμασόγειας.

Επαρχίας Λάρνακας

Η επαρχία Λάρνακας είναι μια από τις 6 επαρχίες της Κύπρου. Συνορεύει βορειοδυτικά με την επαρχία Λευκωσίας, βόρεια με την επαρχία Αμμόχωστου και δυτικά με την επαρχία Λεμεσού. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η Λάρνακα. Η επαρχία Λάρνακας αποτελεί την πέμπτη σε μέγεθος επαρχία της Κύπρου μετά τις επαρχίες Λευκωσίας, Αμμοχώστου, Πάφου και Λεμεσού (μικρότερη η επαρχία Κερύνειας). Οι δήμοι της επαρχίας Λάρνακας είναι οι: Δήμος Λάρνακας, Δήμος Αραδίππου, Δήμος Αθηνού, Δήμος Λευκάρων.

Επαρχία Κερύνειας

Η επαρχία Κερύνειας είναι μια από τις 6 επαρχίες της Κύπρου. Βρίσκεται ολόκληρη στο κατεχόμενο τμήμα του νησιού. Συνορεύει ανατολικά με την επαρχία Αμμόχωστου και νότια με την επαρχία Λευκωσίας. Είναι η μικρότερη σε έκταση επαρχία της Κύπρου. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η Κερύνεια. Οι δήμοι της επαρχίας Κερύνειας είναι οι: Δήμος Κερύνειας, Δήμος Λαπήθου, Δήμος Καραβά.

2.4 ΟΡΗ, ΣΠΗΛΑΙΑ, ΕΛΑΦΟΣ

Μορφολογικές περιφέρειες της Κύπρου είναι :

1. Ορεινά συμπλέγματα Τροόδου και Πενταδακτύλου.

Στα νοτιοδυτικά του νησιού δεσπόζει η οροσειρά Τρόοδος, ενώ στα βόρεια η οροσειρά του Πενταδάκτυλου ενώ ανάμεσά τους εκτείνεται η πεδιάδα της Μεσαορίας την οποία διασχίζουν δυο ποταμοί ο Πεδιαίος κι ο Γαλιάς. Η ψηλότερη κορυφή του Τροόδους είναι ο "Όλυμπος" (1951 μέτρα) του δε Πενταδακτύλου το "Κυπαρισσόβουνο" (1024 μέτρα). Τα πετρώματα του Τροόδους είναι ηφαιστειακά, ενώ του Πενταδακτύλου είναι ιζηματικά (αβεστολιθικά) και μεταμορφωσιγενή. Το Τρόοδος διαθέτει ελάχιστες πηγές, ενώ ο Πενταδάκτυλος διαθέτει πολλές πηγές, όπως τα γνωστά κεφαλόβρυσσα της Κυθρέας, της Λαπήθου και του Καραβά. Βουνοκορφές του Τροόδου: Χιονίστρα (ή Τρόοδος ή Όλυμπος), Μαδαρή, Παπούτσα, Μαχαιράς, Σταυροβούνι, Τρίπυλος, Κύκκος, Αδελφοί. Βουνοκορφές του Πενταδακτύλου: Κυπαρισσόβουνο, Κόρνος, Άγιος Ιλαρίωνας, Πενταδάκτυλος, Βουφαβέντο, Καντάρα, προφήτης Ηλίας. Η οροσειρά του Πενταδακτύλου έχει μήκος 100 χμ και πλάτος 8 χμ. Σπήλαια με σταλακτίτες και σταλαγμίτες υπάρχουν στον Πενταδάκτυλο και στα Στυλλάρκα της Ακανθού. Διάσελα και περάσματα στον Πενταδάκτυλο: Μύρτου, Αγύρτας, Ακανθούς.

2. Λοφώδη περιοχή γύρω από ορεινά συμπλέγματα.

Χερσόνησος του Ακάμα : Βρίσκεται στο ΒΔ τμήμα της Κύπρου και ιάζει μεγάλη έχει έκταση περίπου 100 τετ. χμ. Είναι ο μεγαλύτερος φυσικός βιότοπος της Κύπρου. Παρουσποικιλία πετρωμάτων, βραχώδεις απόκρημνες, κυρίως αμμώδεις ακτές, φαράγγια (π.χ το φαράγγι του Άβακα), κλπ. Η βλάστηση του Ακάμα (μακκία) περιλαμβάνει πολλά

είδη φυτών, όπως πεύκα, αόρατους, σχοινιές, σίστους (ξισταριές), κλπ. Στον Ακάμα υπάρχουν τουλάχιστο επτά είδη ενδημικών φυτών της Κύπρου, δηλαδή φυτών που ζουν μόνο στην Κύπρο, καθώς και άλλα είδη που μόνο στον Ακάμα βρίσκονται. Το χαμηλό δάσος (μακκία) του Ακάμα φτάνει μέχρι την ακτή, ενώ σε όλη σχεδόν της υπόλοιπης Κύπρου δεν υπάρχει μακκία βλάστηση μέχρι τις ακτές. Στις αμμώδεις παραλίες του Ακάμα γεννούν τα αυγά τους δυο είδη θαλάσσιων χελωνών (*Chelonia mydas* και *Caretta caretta*), ενώ στη χερσόνησο υπάρχουν και άλλα ενδιαφέροντα ζωικά είδη (γύπες, καβούρια του γλυκού νερού, περίπου 20 είδη ερπετών, κλπ). Επειδή η χερσόνησος του Ακάμα κινδυνεύει από την αλόγιστη τουριστική αξιοποίηση της περιοχής, άρχισε μια συστηματική προσπάθεια για να σωθεί η ομορφιά της περιοχής από τις διάφορες "αξιοποιήσεις".

3. Κεντρική πεδιάδα (Μόρφου, Λευκωσίας, Μεσαορίας) μήκους 55 μίλια.

Πεδιάδα της Μεσαορίας : Η εύφορη πεδιάδα της Μεσαορίας απλώνεται μεταξύ των βουνών Τροόδους και Πενταδακτύλου. Έχει μήκος 20 χμ και πλάτος που κυμαίνεται από 16 μέχρι 32 χμ.

Κοιλιάδα των Κέδρων – Αγρινά : Η "κοιλιάδα των κέδρων" βρίσκεται στο δάσος της Πάφου, όπου βρίσκονται και τα αγρινά (άγρια πρόβατα). Τα αρσενικά αγρινά είναι πιο σωματώδη και έχουν κέρατα, ενώ τα θηλυκά δεν έχουν ή έχουν πολύ μικρά κέρατα.

4. Παράκτιες περιοχές

Η Κύπρος έχει πέντε στενές παράκτιες πεδιάδες, στις οποίες απαντώνται θαλάσσιες αναβαθμίδες. Οι πεδιάδες αυτές είναι της Κερύνειας, της Λάρνακας της Λεμεσού-Αυδήμου, της Πάφου και της Χρυσοχούς.

Τα Χωρικά ύδατα της Δημοκρατίας περιλαμβάνουν την θαλάσσια ζώνη που εκτείνεται σε απόσταση 12 ναυτικών μιλίων (ν.μ.) από τις ακτές.

Συνορεύουσα ζώνη είναι η θαλάσσια ζώνη από την εξωτερική γραμμή των χωρικών υδάτων μέχρι την απόσταση των 24 ν.μ. από τις ακτές.

Μήκος ακτογραμμής:

Περιοχές κάτω από τον έλεγχο της Δημοκρατίας: 157,28 ν.μ. ποσοστό 37,71%

Κατεχόμενες περιοχές: 218,11 ν.μ. ποσοστό 52,29%

Νεκρή ζώνη: 2,4 ν.μ. ποσοστό 0,57%

Περιοχές Βρετανικών βάσεων: 39,32 ν.μ. ποσοστό 9,43%

Συνολικό μήκος ακτογραμμής: 417,11 ν.μ.

(Ένα ναυτικό μίλι ισούται με 1852 μέτρα)

2.5 ΠΟΤΑΜΙΑ

Τα Ποτάμια της Κύπρου είναι τα ακόλουθα :

1. Πεδιαίος ή Πηδιάς. Πηγάζει από το Μαχαιρά και χύνεται στον κόλπο της Αμμοχώστου. Είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της Κύπρου.
2. Γιαλιάς ή Ιδαλιάς. Πηγάζει από το Μαχαιρά και χύνεται στον κόλπο της Αμμοχώστου.
3. Σερράχης. Πηγάζει από την Παπούτσα και τη Μαδαρή και χύνεται στον κόλπο της Μόρφου.
4. Πέτρας. Πηγάζει από τη Μαδαρή και χύνεται στον κόλπο της Μόρφου.
5. Ελιάς. Πηγάζει από τη Μαδαρή και χύνεται στον κόλπο της Μόρφου.
6. Κάμπος. Πηγάζει από τον Κύκκο και χύνεται στον κόλπο της Μόρφου.
7. Πύργος. Πηγάζει από το Σταυρό και χύνεται στον κόλπο της Μόρφου.
8. Σέτραχος. Πηγάζει από το Τρόδος και χύνεται στον κόλπο της Μόρφου.
9. Κλάριος ή Καρκώτης. Πηγάζει από το Τρόδος και χύνεται στον κόλπο της Μόρφου.
10. Γερμασόγειας. Πηγάζει από την Παπούτσα και χύνεται στον κόλπο Λεμεσού (Ακρωτήρι)
11. Γαρύλλης. Πηγάζει από την Παπούτσα και χύνεται στον κόλπο Λεμεσού.
12. Βασιλικός. Πηγάζει από το Μαχαιρά και χύνεται στην παραλία της Λάρνακας (Ζύγι)
13. Κούρρης. Πηγάζει από τη Μαδαρή και χύνεται στον κόλπο της Επισκοπής.
14. Κριός. Πηγάζει από το Τρόδος και χύνεται στον κόλπο της Επισκοπής.
15. Χρυσοχούς. Πηγάζει από το Σταυρό της Ψώκας και χύνεται στον κόλπο της Χρυσοχούς.
16. Έζουσας. Πηγάζει από τον Τρίπυλο και χύνεται στην παραλία της Πάφου.
17. Ξερός. Πηγάζει από τον Κύκκο και χύνεται στον κόλπο της Μόρφου και στην παραλία της Πάφου.

18. Διαρίζος. Πηγάζει από το Τρόδος και χύνεται στην παραλία της Πάφου.
19. Χα Ποτάμι. Πηγάζει από το Τρόδος και χύνεται στην παραλία της Πάφου.
20. Λιμνίτης. Πηγάζει από το Τρόδος και χύνεται στην παραλία της Πάφου.
21. Ξεροπόταμος. Πηγάζει από τον Κύκκο και χύνεται στην Πάφο.
22. Μαυροκόλυμπος. Πηγάζει από τον Κύκκο και χύνεται στην Πάφο.
23. Πεντάσχοινος. Πηγάζει από το Μαχαιρά και χύνεται στην παραλία της Λάρνακας.
24. Τρέμυθος. Πηγάζει από το Σταυροβούνι και χύνεται στην παραλία της Λάρνακας.
25. Πούζης. Πηγάζει από το Σταυροβούνι και χύνεται στην παραλία της Λάρνακας.

2.6 ΔΑΣΗ, ΔΑΣΙΚΑ ΠΑΡΚΑ, ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΛΥΚΕΣ

Η χρήση της γης της Κύπρου είναι η ακόλουθη :

- άγονη γη 17%
- δάση 18,96%
- καλλιεργήσιμη γη 46% (από την οποία 14% είναι αρδεύσιμη γη, δηλαδή καλλιεργείται ταχτικά)
- χαλίτικη γη 8%
- χωριά, λίμνες και ποταμοί 10%.

Τα δάση της Κύπρου έχουν έκταση 175,404 εκτάρια (18,96% της ολικής έκτασης του νησιού). Τα 161,826 εκτάρια είναι κύρια και δευτερεύοντα κρατικά δάση. Η έκταση των κυρίων κρατικών δασών είναι 145,996 εκτάρια και βρίσκονται κυρίως στο Τρόδος και στον Πενταδάκτυλο. Τα δευτερεύοντα κρατικά δάση είναι 15,830 εκτάρια. Η έκταση των ιδιωτικών δασών είναι 13,578 εκτάρια.

Τα κυριότερα δέντρα των κυπριακών δασών είναι τα κωνοφόρα (πεύκο, μεντόπευκος, κέδρος, κυπαρίσσι, αόρατος, λεύκα) και τα πλατύφυλλα (σκληρόδρος, πλάτανος, καβάκι, δρυς, λατζιά). Ο κυπριακός κέδρος και η λατζιά συναντώνται μόνο στην Κύπρο.

Ορισμένες περιοχές κηρύχτηκαν σε Εθνικά Πάρκα με κύριο σκοπό την παροχή αναψυχής στο κοινό, όπως διάφορες δασικές εκτάσεις στο Τρόδος, καθώς και τα δάση Αθαλάσσας, Παιδαγωγικής Ακαδημίας, Κάβο Γκρέκο, Ποταμού Λιοπετρίου και Πολεμιδίων.

Η Κύπρος έχει 108 φράγματα και έρχεται πρώτη στην Ευρώπη αναφορικά με τον αριθμό και τη χωρητικότητα μεγάλων φραγμάτων σε σχέση με την έκταση της. Τα πέντε μεγαλύτερα φράγματα στην Κύπρο είναι του "Κούρρη" στη Λεμεσό (115 εκατομ. κυβ. μέτρα), του "Ασπρόκρεμμου" στην Πάφο, του "Ευρέτου" στην Πάφο, της "Κανναβιού" στην Πάφο και της "Καλαβασσού" στη Λάρνακα.

Στην Κύπρο υπάρχουν δυο αλυκές, της "Λάρνακας" και της "Λεμεσού". Βρίσκονται χαμηλότερα από την επιφάνεια της θάλασσας. Το καλοκαίρι ξηραίνονται διότι η εξάτμιση ξεπερνά την ποσότητα νερού που λιμνάζει σε αυτές. Οι αλυκές έχουν μεγάλη τουριστική αξία και αποτελούν ξεχωριστούς βιότοπους, δηλαδή περιοχές με ειδικό περιβάλλον όπου ζουν ζώα και φυτά.

2.7 ΚΛΙΜΑ

Το κλίμα της Κύπρου είναι εύκρατο (ήπιο Μεσογειακό) και θεωρείται ως ένα από τα ωραιότερα, υγιεινότερα και ηπιότερα της Ευρώπης. Ένας παράγοντας ο οποίος παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του κλίματος είναι η θάλασσα που περιβάλλει το νησί και περιορίζει την καυστική ένταση του ήλου κατά το καλοκαίρι. Στις παραλιακές περιοχές ιδιαίτερα στις νότιες, το κλίμα είναι τόσο ήπιο ώστε να καλλιεργούνται τροπικά φυτά, όπως είναι η μπανανιά. Οι βροχοπτώσεις είναι σπάνιες κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών ενώ το φθινόπωρο είναι η ηπιότερη εποχή της Κύπρου που οι θερμοκρασίες είναι συχνά υψηλότερες απ' ό,τι την άνοιξη. Ο χειμώνας είναι αρκετά ήπιος και ανεκτός. Οι χιονοπτώσεις είναι σχεδόν ανύπαρκτες στις πεδιάδες, αλλά αρκετά συχνές στα βουνά.

Το καλοκαίρι στην Κύπρο μπορεί να αποδειχθεί πολύ ζεστό για πεζοπορία, εντούτοις οι προτεινόμενες διαδρομές πραγματοποιούνται σε χαμηλότερα υψόμετρα σε παραθαλάσσιες περιοχές, κοιλάδες και φαράγγια, όπου οι καλοκαιρινές συνθήκες αποδεικνύονται θαυμάσιες λόγω του φρέσκου θαλασσινού αέρα καθώς και η ευκαιρία για ένα γρήγορο μπάνιο κατά τη διάρκεια της πεζοπορίας. Στις ορεινές περιοχές της Κύπρου ο καιρός είναι πάντα πιο δροσερός.

Το φθινόπωρο και το χειμώνα επικρατούν άνεμοι βόρειοι και βορειοδυτικοί, ενώ το καλοκαίρι οι ασθενείς άνεμοι το κάνουν απολαυστικό. Όμως το θείο δώρο της ατελείωτης ηλιοφάνειας επιτρέπει να αρχίζει κανείς τις διακοπές του από το μήνα Μάρτιο και να τις τελειώνει τέλη Οκτώβρη. Οι πεντακάθαρες θάλασσες κερδίζουν πάντα τις "γαλάζιες σημαίες" της Ευρώπης και είναι προσιτές για όλες τις ηλικίες και για όλο το χρόνο.

2.8 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

Πριν την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 ο πληθυσμός της Κύπρου είχε ως εξής: 82% Ελληνοκύπριοι και 18% Τουρκοκύπριοι. Λόγω αυτής της συνοίκησης των δύο βασικών κοινοτήτων της Κυπριακής Δημοκρατίας ο όρος "εθνικότητα" αναφέρεται στην Ελληνική ή Τουρκική, ενώ σε ό,τι αφορά την ιδιότητα του πολίτη της Δημοκρατίας

χρησιμοποιείται ο όρος "Ιθαγένεια" ή "Υπηκοότητα". Κατά το σύνταγμα της Κύπρου, στην Ελληνική κοινότητα Κύπρου, συμπεριλαμβάνονται εκτός από την Ελληνική πλειοψηφία και οι θρησκευτικές ομάδες των Μαρωνιτών των Λατίνων και των Αρμενίων. Στην Τουρκική μειονότητα Κύπρου συμπεριλαμβάνονται εκτός των Τούρκων και όλοι οι μουσουλμάνοι, λινόπάμπακοι και οι Ρομά .

Το προσδόκιμο ζωής στο σύνολο του πληθυσμού ήταν σύμφωνα με εκτιμήσεις του 2009 τα 78,33 χρόνια (75,91 χρόνια οι άνδρες και 80,86 οι γυναίκες).

2.9 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Οι υποδομές αλλά και οι υπηρεσίες μεταφοράς είναι πολύ σημαντικές για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Κύπρο και έχουν να κάνουν κυρίως με το βαθμό προσπελασιμότητας του νησιού. Σε ένα περισσότερο γενικευμένο πλαίσιο οι υποδομές μεταφορών είναι αρκετά ικανοποιητικές. Και ποσοτικά αλλά και ποιοτικά καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων αλλά και των τουριστών επισκεπτών που τις χρησιμοποιούν καθημερινά, βοηθώντας στην αναβάθμιση και διαμόρφωση της τουριστικής ανάπτυξης. Και οι εναέριες αλλά και οι θαλάσσιες μεταφορές όμως κρίνονται ιδιαίτερα ικανοποιητικές. Τόσο οι αεροπορικές όσο και οι ναυτιλιακές εταιρίες παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, λόγω της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στο νησί.

Σε αντίθεση με τις εναέριες και ναυτιλιακές μεταφορές, οι οδικές μεταφορές, χαρακτηρίζονται από μεγάλο ποσοστό ανεπάρκειας. Σε αυτό οφείλεται η χαμηλή ποιότητα των υλικών που δημιουργεί πολλαπλά προβλήματα στους δρόμους αλλά και τα ίδια τα οδικά δίκτυα τα οποία δεν επαρκούν για την κάλυψη πρόσβασης σε αρκετές περιοχές της Κύπρου. Αυτό φαίνεται ακόμη καλύτερα και από το γεγονός ότι έχει παίξει σημαντικό ρόλο στο διασκορπισμό των τουριστικών ροών.

2.10 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην Κύπρο, οι υποδομές εκπαίδευσης, είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες τόσο σε επίπεδο δευτεροβάθμιας όσο και σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης σε αρκετά καλό επίπεδο, βρίσκονται και οι υποδομές επαγγελματικής κατάρτισης που σκοπό έχουν να επιμορφώσουν και να βελτιώσουν το ανθρώπινο δυναμικό. Στην Κύπρο λειτουργούν σήμερα:

1. Πανεπιστήμιο Κύπρου
2. Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

3. Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
4. Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου
5. Πανεπιστήμιο Λευκωσίας
6. Πανεπιστήμιο Frederick
7. Neapolis University Paphos

2.11 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Στις πολιτιστικές υποδομές, κύρια βαρύτητα δίνεται στα **Μουσεία**.

Ένα από τα παλαιότερα και πιο σημαντικά μουσεία της Κύπρου, είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου στη Λευκωσία, το οποίο μαζί και με τα υπόλοιπα μουσεία του νησιού, επικεντρώνουν ένα τεράστιο τουριστικό ενδιαφέρον από κάθε γωνιά της γης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το πρώτο αρχαιολογικό μουσείο της Κύπρου στεγαζόταν σε μια οικία στην οδό Βικτωρίας στην εντός των τειχών πόλη της Λευκωσίας. Σήμερα βρίσκεται στο κατεχόμενο τμήμα της πόλης. Το Κυπριακό Μουσείο, ως θεσμός, ιδρύθηκε στα 1882. Μέχρι το 1889, οπότε μεταφέρθηκε στην οδό Βικτωρίας, στεγαζόταν σε δύο αίθουσες των κυβερνητικών κτηρίων.

Το σημερινό Κυπριακό Μουσείο άρχισε να κτίζεται στα 1908 και αφιερώθηκε στη μνήμη της βασίλισσας της Αγγλίας Βικτωρίας. Στα 1909 μεταφέρθηκαν οι συλλογές από το σπίτι της οδού Βικτωρίας. Το Κυπριακό Μουσείο είναι ένα νεοκλασικό κτήριο που σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Ν. Μπαλάνο, εταίρο της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, ενώ η επίβλεψη έγινε από τον Άγγλο αρχιτέκτονα George Jeffery, τότε Έφορο των Αρχαίων Μνημείων του Κυπριακού Μουσείου.

Από το 1908 έγιναν πολλές προσθήκες και μετατροπές στο κτήριο, σε διάφορες χρονικές περιόδους προστέθηκαν νέες αίθουσες, στεγάστηκε το μεγαλύτερο μέρος της κεντρικής εσωτερικής αυλής, κτίστηκε ένας όροφος και επεκτάθηκε σημαντικά η βόρεια πτέρυγα.

Στα 1935, με τη θέσπιση του νέου Περί Αρχαιοτήτων Νόμου και την ίδρυση του Τμήματος Αρχαιοτήτων, άρχισε η αναδιοργάνωση των συλλογών του Κυπριακού Μουσείου, σύμφωνα με τις νεότερες μουσειακές αντιλήψεις και τα νέα αρχαιολογικά δεδομένα, από τον τότε Έφορο του Μουσείου Πορφύριο Δίκαιο.

Το Κυπριακό Μουσείο αποτελείται σήμερα από δεκατέσσερις αίθουσες που περιβάλλουν σε σχήμα τετραγώνου έναν εσωτερικό κεντρικό χώρο, ο οποίος περιλαμβάνει γραφεία, βιβλιοθήκη, αποθήκες και χώρους συντήρησης ευρημάτων. Τα εκθέματα του Μουσείου ακολουθούν χρονολογική και θεματολογική κατάταξη. Εκτίθενται ευρήματα από τις πρωϊμότερες περιόδους της ανθρώπινης παρουσίας στο νησί, από τη 10η χιλιετία π.Χ., μέχρι και τη ρωμαϊκή περίοδο. Η βυζαντινή περίοδος εκπροσωπείται από πολύ λίγα ευρήματα. Για το Κυπριακό Μουσείο είναι κατεξοχήν αρχαιολογικό.

Η περιήγηση στο Μουσείο αρχίζει προχωρώντας δεξιά από την αίθουσα της εισόδου, όπου βρίσκεται το εκδοτήριο εισιτηρίων

Στην Αίθουσα I παρουσιάζεται η νεολιθική και χαλκολιθική περίοδος. Η αίθουσα αυτή αναδιοργανώθηκε πρόσφατα σύμφωνα με τα νέα ανασκαφικά δεδομένα, τα οποία διαφοροποίησαν την εικόνα που είχαμε για τη νεολιθική Κύπρο. Εκτίθενται εργαλεία, σκεύη, κοσμήματα, ειδώλια και άλλα αντικείμενα αντιπροσωπευτικά της νεολιθικής και χαλκολιθικής περιόδου της Κύπρου. Στην κεντρική προθήκη εκτίθεται ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον σύνολο ευρημάτων, το οποίο αποτελεί μια από τις πρωϊμότερες ενδείξεις λατρείας στο νησί. Η έκθεση συνοδεύεται από φωτογραφικό υλικό.

Οι δύο επόμενες αίθουσες είναι αφιερωμένες στην κεραμική. Τα ευρήματα είναι ταξινομημένα με χρονολογική σειρά. Στην Αίθουσα II εκτίθενται δείγματα από την πλούσια συλλογή κεραμικής της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού. Η εποχή αυτή έχει να επιδείξει μια από τις κορυφαίες στιγμές της παγκόσμιας κεραμικής. Εκτίθενται τόσο χρηστικά αγγεία όσο και σύνθετα, αλλά και πήλινα ομοιώματα ιερών, αντικειμένων, κ.ά. Στην Αίθουσα III παρουσιάζονται δείγματα της κεραμικής από τη Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού, την αρχαϊκή, κλασική, ελληνιστική και τη ρωμαϊκή περίοδο. Εκτός από την επιτόπια παραγωγή παρουσιάζονται και αρκετά δείγματα της εισηγμένης κατά περίοδο κεραμικής. Έτσι μπορεί ο επισκέπτης να παρακολουθήσει, τόσο την εξέλιξη της επιτόπιας παραγωγής όσο και της εισηγμένης. Όσον αφορά την τελευταία, παρουσιάζονται δείγματα μυκηναϊκής, μινωικής, φοινικικής, και αττικής κεραμικής, καθώς και αγγεία από φαγεντιανή. Ο τρόπος έκθεσης είναι τέτοιος ώστε να μπορεί ο επισκέπτης να αντιλαμβάνεται και το πώς επηρεάζει κατά περιόδους η εισηγμένη κεραμική την επιτόπια.

Στην Αίθουσα IV, σε ειδικά διαρρυθμισμένη προθήκη, εκτίθενται πήλινα ειδώλια και αγάλματα που προέρχονται από το εξαιρετικά σημαντικό αρχαϊκό ιερό της Αγίας Ειρήνης, στη βόρεια ακτή του νησιού. Το ιερό ανασκάφηκε στα 1929 από τη Σουηδική Αποστολή. Τα ειδώλια βρέθηκαν γύρω από ένα λίθο, ο οποίος ήταν η ανεικονική παρουσία της ανδρικής θεότητας, και απεικονίζουν σχεδόν αποκλειστικά άνδρες, πολεμιστές, κενταύρους και άρματα με πολεμιστές.

Στην Αίθουσα V παρουσιάζεται η χρονολογική εξέλιξη της γλυπτικής στην Κύπρο. Αρχίζοντας από τα αρχαϊκά έργα, που είναι δουλεμένα κυρίως στον ντόπιο μαλακό ασβεστόλιθο, παρατηρούμε αγάλματα με ιωνικές αλλά και με αιγυπτιακές επιδράσεις. Χαρακτηριστικό της συντηρητικότητας της γλυπτικής του νησιού είναι το γεγονός ότι οι

Κούροι (όπως και οι Κόρες) της Κύπρου, σε αντίθεση με αυτούς που προέρχονται από άλλους ελληνικούς τόπους, είναι ντυμένοι. Στην κλασική περίοδο παρατηρούμε πλέον την έντονη ελληνική επίδραση, αναγνωρίζουμε ευκολότερα τους ελληνικούς θεούς και παρατηρούμε ότι πολλά αγάλματα είναι δουλεμένα σε εισηγμένο μάρμαρο. Δεν είναι σαφές αν τα μαρμάρινα αγάλματα εισήχθησαν έτοιμα ή αν εισήγαγαν την πρώτη ύλη και τα λάξευαν εδώ, μιας και είναι γνωστό ότι στην Κύπρο δεν υπάρχει μάρμαρο. Πάντως γνωρίζουμε από τις γραπτές πηγές ότι υπήρχαν αρκετοί Κύπριοι γλύπτες, μερικοί από τους οποίους μάλιστα ήταν ξακουστοί σε ολόκληρο τον αρχαίο ελληνικό κόσμο.

Η ύστερη φάση της κυπριακής γλυπτικής παρουσιάζεται στην Αίθουσα VI, όπου εκτίθενται κυρίως μαρμάρινα και ορειχάλκινα γλυπτά της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου, με κύριο έκθεμα στο κέντρο της αίθουσας το ορειχάλκινο άγαλμα του Ρωμαίου αυτοκράτορα Σεπτίμιου Σεβήρου, το οποίο βρέθηκε στην Κυθραία περί τα τέλη της δεκαετίας του 1920. Η εύρεση του ανάγκασε τις αρχές του Μουσείου να αναζητήσουν συντηρητή στο εξωτερικό, μια και δεν υπήρχαν τότε επαγγελματίες συντηρητές στην Κύπρο.

Η Αίθουσα VII διαιρείται σε τρεις ενότητες. Το πρώτο της τμήμα είναι αφιερωμένο στην πλούσια και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα συλλογή μεταλλικών αντικειμένων διαφόρων περιόδων. Εκτίθενται εργαλεία, όπλα και γενικά αντικείμενα καθημερινής χρήσης πάσης φύσεως, από τα απλούστερα μέχρι τα πιο εξειδικευμένα. Μέσα από τα εκθέματα αυτά ο επισκέπτης μπορεί να αντιληφθεί ότι πολλά από τα αντικείμενα που χρησιμοποιούμε ακόμη και σήμερα, είναι πανάρχαια. Εκτίθενται επίσης λατρευτικά αντικείμενα, όπως ο Κερασφόρος Θεός της Έγκωμης, και άλλα καμωμένα από πολύτιμα μέταλλα.

Στο μεσαίο τμήμα της αίθουσας εκτίθενται δείγματα από την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα συλλογή σφραγιδολίθων του Μουσείου, νομίσματα που αντιπροσωπεύουν τις διάφορες κοπές των πόλεων-βασιλείων της Κύπρου, καθώς και της πτολεμαϊκής και ρωμαϊκής περιόδου. Εκτίθενται επίσης μήτρες και άλλα αντικείμενα που επεξηγούν πώς κόβονταν τα νομίσματα κατά την αρχαιότητα. Στους τοίχους αυτού του τμήματος της Αίθουσας VII είναι αναρτημένα δείγματα ψηφιδωτών που προέρχονται από δάπεδα ρωμαϊκών κτηρίων. Τέλος, στο τελευταίο τμήμα της αίθουσας εκτίθενται έργα κοσμηματοποιίας, υαλουργίας, μικροτεχνίας καθώς και λύχνοι καμωμένοι από διάφορα υλικά. Τα ευρήματα αυτά καλύπτουν την περίοδο από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού μέχρι και την παλαιοχριστιανική περίοδο.

Η Αίθουσα VIII έχει διαμορφωθεί ειδικά για να δεχθεί την αναπαράσταση αρχαίων τάφων που καλύπτουν μια περίοδο από την 4η χιλιετία μέχρι τον 4ο αι. π.Χ. Στα δεξιά της Αίθουσας VIII ανοίγεται η Αίθουσα IX, όπου έχουν συγκεντρωθεί αντικείμενα που έχουν σχέση με το θάνατο: επιτύμβιες στήλες με ανάγλυφες παραστάσεις, ζωγραφισμένες πήλινες σαρκοφάγοι και άλλες καμωμένες από ασβεστόλιθο που φέρουν ανάγλυφη διακόσμηση.

Στην Αίθουσα X, η οποία βρίσκεται στα αριστερά της Αίθουσας VIII, παρουσιάζεται μια αναδρομή στην εξέλιξη της γραφής στην Κύπρο. Η έκθεση αρχίζει με δείγματα των

αρχαιότερων μαρτυριών γραφής στο νησί, της κυπρομινωϊκής γραφής (15ος-11ος αι. π.Χ.), η οποία δεν έχει ακόμη αποκρυπτογραφηθεί. Ακολουθούν δείγματα της κυπροσυλλαβικής γραφής, η οποία αποδίδει την ελληνική γλώσσα και παρουσιάζει μια αξιοθαύμαστη επιβίωση στο νησί μέχρι και τον 3ο π.Χ. αιώνα. Παρουσιάζονται επίσης μερικές φοινικικές επιγραφές που βρέθηκαν στην Κύπρο. Τέλος, εκτίθενται δείγματα της ελληνικής αλφαβητικής γραφής. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν μερικά αντικείμενα που φέρουν τόσο την κυπροσυλλαβική όσο και την αλφαβητική ελληνική γραφή.

Στην Αίθουσα XI, που βρίσκεται στον όροφο και είναι προσιτή από δύο αντικριστές σκάλες, εκτίθενται τα μοναδικά στο είδος τους ευρήματα που προέρχονται από τους βασιλικούς τάφους της Σαλαμίνας και χρονολογούνται στα τέλη του 8ου-αρχές του 7ου αιώνα: ένα ξύλινο κρεβάτι και δύο θρόνοι διακοσμημένοι με παραστάσεις από ελεφαντόδοντο, ασήμι και γυαλί. Ακόμη, ένας χάλκινος λέβητας που στηρίζεται σε σιδερένιο υποστάτη και το στόμιό του είναι διακοσμημένο με προτομές σειρήνων και γρυπών. Εκτίθενται επίσης τα εξαρτήματα από τα άρματα που βρέθηκαν στους δρόμους των βασιλικών τάφων. Κατά την ανασκαφή βρέθηκαν και τα άλογα που τα έσερναν, τα οποία είχαν θυσιαστεί επί τόπου για να συνοδεύσουν τον αφέντη τους στον Κάτω Κόσμο. Τα έθιμα αυτά παραπέμπουν σε ομηρικά έθιμα ταφής. Στην ίδια αίθουσα εκτίθενται και τα ευρήματα από το κενοτάφιο του τελευταίου βασιλιά της Σαλαμίνας Νικοκρέοντα. Πολύ εκφραστικά είναι τα πήλινα κεφάλια που πιστεύεται ότι είναι προσωπογραφίες του βασιλιά και των μελών της οικογένειάς του.

Η Αίθουσα XII είναι αφιερωμένη στην αρχαία μεταλλουργία. Οι προθήκες είναι διαρρυθμισμένες με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπαριστούν τα διάφορα στάδια, από την εξόρυξη, την εκκαμίνευση, μέχρι και το τελικό στάδιο παραγωγής του χαλκού και την μεταλλοτεχνία. Η διαρρύθμιση αυτή έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα, μια και στην αίθουσα αυτή γίνονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Κυπριακού Μουσείου, που αφορούν την αρχαία μεταλλουργία.

Στην Αίθουσα XIII εκτίθενται τα αγάλματα που κοσμούσαν το ρωμαϊκό γυμνάσιο της Σαλαμίνας. Τα αγάλματα συνοδεύονται από φωτογραφίες του γυμνασίου και γενικά της πόλης της Σαλαμίνας.

Τέλος, στην Αίθουσα XIV παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά, από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού μέχρι τη ρωμαϊκή περίοδο, τα πήλινα ειδώλια της Κύπρου. Μια επίσκεψη στο Κυπριακό Μουσείο κορυφώνεται μέσα από μια ευχάριστη περιδιάβαση στον τομέα αυτό της αρχαίας τέχνης, η οποία χαρίζει στο θεατή τόσο την καλλιτεχνική ματιά του αρχαίου Κυπρίου όσο και σκηνές από την ίδια την καθημερινή του ζωή και τις ιδεολογικές του αναζητήσεις. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι σκηνές της καθημερινότητας, όπως είναι οι απεικονίσεις γυναικών και μαιών τη στιγμή του τοκετού, το ζύμωμα του ψωμιού, κ.ά.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Μεγάλη συλλογή κυπριακής τέχνης του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ου αιώνα. Περιλαμβάνει ξυλόγλυπτα, εργόχειρα και κεντήματα, είδη αγγειοπλαστικής, κυπριακές ενδυμασίες και υφαντά στον αργαλειό. Το Μουσείο ανήκει στην εταιρεία Κυπριακών Σπουδών.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Εντυπωσιακή συλλογή Βυζαντινών εικόνων από εκκλησίες και μοναστήρια όλης της Κύπρου που χρονολογούνται από τον 9ο μέχρι 18ο αιώνα. Οι Συλλογές Τέχνης περιλαμβάνουν ελαιογραφίες, χάρτες, σχέδια και άλλα έργα με ιστορικό ενδιαφέρον

ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

Ένας χώρος που είναι καθήκον κάθε Έλληνα και όχι μόνο, να επισκεφθεί και να αποτίσει φόρο τιμής και εκτίμησης είναι το Μουσείο Αγώνος 1955-59. Αναφέρομαι στη λέξη καθήκον, διότι όταν οι απανταχού άνθρωποι αγωνίζονται και θυσιάζονται για το υπέρτατο αγαθό, την Ελευθερία, εμείς που απολαμβάνουμε τα αγαθά της, το λιγότερο που έχουμε να κάνουμε είναι να θυμούμαστε και να τιμούμε. Έτσι προσωπικά θεωρώ καθήκον μου όταν επισκέπτομαι χώρες του εξωτερικού, να τιμώ τον κάθε αγωνιστή που θυσιάστηκε για την ελευθερία.

Έτσι και το δικό μας Μουσείο έχει την ιδιαίτερη του σημασία, αφού ο Αγώνας του 1955-59, ο αγώνας της ΕΟΚΑ εναντίον των Άγγλων ιμπεριαλιστών, ήταν αφορμή και παράδειγμα προς μίμηση και άλλων λαών να αγωνιστούν και να κερδίσουν την ελευθερία τους.

Το Μουσείο στεγάζεται σε ένα παραδοσιακό κτίριο ακριβώς δίπλα από την Ιερά Αρχιεπισκοπή. Η διαμόρφωση του εσωτερικού χώρου θα εντυπωσιάσει τον επισκέπτη αφού η μοντέρνα γραμμή του, η λειτουργικότητα του και η προσβασιμότητα του πλησιάζει το τέλειο. Στο Μουσείο εκτίθενται αυθεντικά αντικείμενα του αγώνα όπως όπλα, βόμβες, έγγραφα, πλούσιο φωτογραφικό υλικό, ημερολόγια των ηρώων μας και πολλά άλλα. Επίσης οι αναπαραστάσεις των κρησφυγέτων με αντάρτες σε αυτά και των κελιών των κρατουμένων και μελλοθανάτων προκαλούν δέος. Όμως το συγκλονιστικότερο αντικείμενο που εκτίθεται στο Μουσείο είναι η αυθεντική αγχόνη που τόσο άδικα αφαίρεσε τη ζωή εννέα παλληκαριών, αναμεσά τους και του ήρωα μαθητή Ευαγόρα Παλληκαρίδη. Οι φωτογραφίες όλων των πεσότων του αγώνα, επίσης κοσμούν το Μουσείο σύμβολο αγώνα και περηφάνειας.

ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Στην κρατική Πινακοθήκη θα απολαύσετε πίνακες και γλυπτά Κυπρίων καλλιτεχνών του 20ου αιώνα.

ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ (*Οικία Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου*)

Το αρχοντικό του Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου αποτελεί το σημαντικότερο δείγμα αστικής αρχιτεκτονικής της περιόδου της τουρκοκρατίας στη Λευκωσία. Είναι κτισμένο κοντά στην Αρχιεπισκοπή, στην ενορία του Αγίου Αντωνίου, όπου κατοικούσε κατά παράδοση η τάξη των ευπόρων Ελλήνων. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι ο αρχιτεκτονικός του τύπος παραπέμπει σε αρχοντικό της μεσαιωνικής περιόδου και αυτό δεν θα πρέπει να μας ξαφνιάζει, αν λάβουμε υπόψη την παράδοση ότι κτίστηκε στη θέση παλαιότερου (μεσαιωνικού;) αρχοντικού. Η αποκατάσταση της οικίας τιμήθηκε με το βραβείο Europa Nostra.

Ο Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος ήταν δραγουμάνος, δηλαδή διερμηνέας της Πύλης, από το 1779 μέχρι το θάνατό του στα 1809. Το αξίωμα αυτό, που ήταν από τα σημαντικότερα αξιώματα που δίνονταν σε άπιστους από τις οθωμανικές αρχές, του έδωσε την ευκαιρία να συσσωρεύσει μια τεράστια περιουσία και να αποκτήσει μεγάλη δύναμη. Αυτή η δύναμη που απέκτησε υπήρξε τελικά η αιτία θανάτου του. Μετά από συκοφαντία, οδηγήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, όπου αποκεφαλίστηκε.

Η οικία είναι διώροφη και κτίστηκε στα 1793. Το μονόγραμμα του ιδιοκτήτη και η ημερομηνία ανέγερσης του κτιρίου φαίνονται σε μαρμάρινη πλάκα εντοιχισμένη στο εσωτερικό της εισόδου. Η Οικία αναπτύσσεται σε σχήμα Π και περικλείει εσωτερική αυλή που περιτρέχεται από στεγασμένες στοές στις τρεις της πλευρές. Στο κέντρο της αυλής υπάρχει μια μνημειακή κρήνη και ένα ιδιωτικό τουρκικό λουτρό (χαμάμ). Στο ισόγειο της Οικίας βρίσκονταν οι χώροι για την υπηρεσία, η κουζίνα, οι στάβλοι και οι διάφοροι αποθηκευτικοί και βοηθητικοί χώροι. Υπάρχουν στοιχεία που μαρτυρούν ότι η αρχική Οικία ήταν μεγαλύτερη από ότι είναι σήμερα.

Μια στεγασμένη ξύλινη σκάλα με πέτρινη βάση οδηγεί σήμερα από την αυλή στην αίθουσα εισόδου του ορόφου, τον ηλιακό. Με την ηλιακό επικοινωνούν τα κυριότερα δωμάτια του σπιτιού, ο επίσημος χώρος υποδοχής και τα υπνοδωμάτια. Η επίσημη αίθουσα υποδοχής, ο οντάς, βρίσκεται στο άκρο της ανατολικής πτέρυγας και ξεχωρίζει από όλα τα υπόλοιπα δωμάτια με την πλούσια ξυλόγλυπτη, επιχρυσωμένη διακόσμηση της και την ελαιογραφία που παρουσιάζει πιθανόν μια φανταστική πόλη.

Η επίπλωση του αρχοντικού δεν είναι η πρωτότυπη αλλά ανήκει στο τέλος του 19ου αι.- αρχές του 20ου αι., και αποτελεί δωρεά της τελευταίας ιδιοκτήτριας της οικίας. Τα δωμάτια του ορόφου έχουν διαμορφωθεί ως εκθεσιακοί χώροι όπου, με τη βοήθεια ποικίλου εποπτικού υλικού, αλλά και αυθεντικών αντικειμένων της εποχής, ο επισκέπτης μπορεί να πληροφορηθεί για την ιστορία της οικογένειας Χατζηγεωργάκη και για τη

διαδικασία αποκατάστασης του αρχοντικού. Εκτίθενται επίσης διάφορα αντικείμενα της βυζαντινής και μεσαιωνικής περιόδου, καθώς και της τουρκοκρατίας.

Εκτός όμως από τα μουσεία που αναφέραμε παραπάνω, την τελευταία δεκαετία έχουν δημιουργηθεί και άλλα νέα μουσεία τα οποία βρίσκονται σε ημιαστικές περιοχές με σκοπό τη διαφύλαξη των παραδόσεων και των τοπικών συνηθειών. Τα μουσεία αυτά είναι τα εξής:

Μουσείο Πιερίδη

Μουσείο - Παρατηρητήριο Λήδρα

Αρχαιολογικό Μουσείο Πόλης Χρυσοχούς

Βυζαντινό Μουσείο Αρσινόης

Ιερό της Αφροδίτης και Τοπικό Μουσείο Παλαιπάφου, Μεσαιωνική Επαυλη

Κυπριακό Μουσείο

Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου

Βυζαντινό Μουσείο

Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο

Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο Λάρνακας

Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο Λεμεσού

Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο Πάφου

Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο Πάφου

Επαρχιακό Μεσαιωνικό Μουσείο

Επαρχιακό Μουσείο Λάρνακας

Κυπριακό Μουσείο Χρυσοχοΐας

Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο Λευκωσίας

Μεσαιωνικό Μουσείο Λεμεσού

Μουσείο Ιδρύματος Πιερίδη

Μουσείο Μάριου-Αρσινόης

Μουσείο Μυκηναϊκού Αποικισμού της Κύπρου

Μουσείο εποίκησης της Κύπρου από τους Μυκηναίους

Πολιτιστικό Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου

Τοπικό Αγροτικό Μουσείο Φικάρδου

Τοπικό Αρχαιολογικό Μουσείο Κουρίου

Τοπικό Μουσείο Παλαιπάφου

Τοπικό Μουσείο Παραδοσιακής Κεντητικής και Αργυροχοΐας

Τορναρίτη Πιερίδη - Δημοτικό Μουσείο Παλαιοντολογίας

Φρούριο Λεμεσού Μεσαιωνικό Μουσείο Κύπρου

Η πλειοψηφία των λαογραφικών μουσείων, βρίσκεται κοντά σε αγροτικές περιοχές και χωριά, έτσι ώστε να υπάρχει αρμονία και συνέχεια μεταξύ του περιβάλλοντος και των εκθεμάτων των μουσείων. Αυτή η εξέλιξη και δημιουργία νέων μουσείων αποτέλεσε σταθμό για την αύξηση τόσο των ξένων όσο και των ντόπιων επισκεπτών (από άλλες περιοχές), αλλά και την μελλοντική ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού στις περιοχές αυτές.

2.12 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η Κύπρος έχει ξεχωριστή σημασία στην ιστορία του Χριστιανισμού καθώς διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στα πρώτα χρόνια της διάδοσής του.

Γι' αυτό ακόμα και σήμερα έχει κληρονομιά τα ιστορικά της μοναστήρια. Σε πολλά από τα μοναστήρια μπορεί κανείς να πάει με μέσα δημόσιας συγκοινωνίας (λεωφορεία, ταξί γραμμής). Υπάρχουν όμως ορισμένες μονές οι οποίες βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από κύριους δρόμους και κατοικημένες περιοχές και επιβάλλεται η πρόσβαση με αυτοκίνητο ή ταξί.

Μοναστήρια που μπορείτε να επισκεφτείτε:

Αμμόχωστος : Μοναστήρι Αγίας Νάπας

Λάρνακα : Μονή Αγίου Μηνά, Μονή Σταυροβουνιού

Λεμεσός : Μονή Αγίου Γεωργίου Αλαμάνου

Λευκωσία : Μονή Αγίου Ηρακλειδίου, Μονή Αγίου Παντελεήμονα, Μονή Μαχαιρά,

Μοναστήρι Αρχαγγέλου Μιχαήλ

Πάφος : Μονή Παναγίας του Σίντη, Μονή Χρυσορρογιάτισσας, Μοναστήρι

Αγίου Νεοφύτου

Τρόδος : Μονή Τροοδίτισσας, Μονή Κύκκου

Συγκλονιστική είναι η ιστορία της Ιεράς Μονής Κύκκου και ιδιαίτερα της ανεύρεσης της Αγίας εικόνας της Παναγίας.

Όπως ιστορεί η παράδοση, γύρω στα 1100 μ.Χ. ο Βυζαντινός διοικητής της Κύπρου άρχοντας Μανουήλ Βουτομίτης πήγε για κυνήγι, αλλά χάθηκε στα δάση του Τροόδου, που τότε ήταν πολύ πυκνά και γεμάτα με αγρινά και άλλα σπάνια ζώα και πουλιά. Αφού περιπλανήθηκε για αρκετό χρονικό διάστημα, συνάντησε έναν γέρο ερημίτη, τον Ησαΐα, προς τον οποίο συμπεριφέρθηκε πολύ άσχημα, διότι ο ασκητής, που απέφευγε οτιδήποτε κοσμικό, δεν προθυμοποιήθηκε να τον υπηρετήσει και ούτε αποκρίθηκε στις ερωτήσεις του.

Στη συνέχεια ο Βουτομίτης βρήκε τον δρόμο του και επέστρεψε στη Λευκωσία, όπου όμως έπεσε βαριά άρρωστος. Απέδωσε την ασθένειά του στον τρόπο, που συμπεριφέρθηκε στον Ησαΐα, και έστειλε αμέσως τους υπηρέτες του να τον βρουν. Όταν τον οδήγησαν μπροστά του, ο Βουτομίτης ταπεινά ζήτησε συγγνώμη από τον γέροντα μοναχό. Τότε αυτός, αντί άλλης απάντησης, προσευχήθηκε για τη θεραπεία του άρχοντα.

Γρήγορα ο Βουτομίτης έγινε καλά και υποσχέθηκε στον Ησαΐα πως θα του έδινε ό,τι του ζητούσε. Ο άγιος εκείνος άνθρωπος δεν ήθελε ούτε χρήματα ούτε αξιώματα. Ακολουθώντας τη θεία προσταγή, παρακάλεσε τον Βουτομίτη να του φέρει από την Κωνσταντινού-πολη την Εικόνα της Θεοτόκου, μία από τις τρεις δημιουργίες του Ευαγγελιστή Λουκά.

Ο Βυζαντινός διοικητής δίσταζε, διότι φοβόταν πως ήταν αδύνατο να πείσει τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Αλέξιο Κομνηνό να παραχωρήσει το Άγιο Εικόνισμα που φυλασσόταν στο παλάτι. Παρ' όλα αυτά πήρε μαζί του τον Ησαΐα και ταξίδεψαν ως τη βασιλίδα των πόλεων. Εκεί βρήκαν τον βασιλιά σε μεγάλη θλίψη, αφού η μονάκριβή του κόρη ήταν βαριά άρρωστη με την ίδια ασθένεια, η οποία είχε προσβάλει και τον Βουτομίτη. Τότε ακριβώς παρουσιάστηκαν ενώπιόν του. Ο Ησαΐας προσευχήθηκε στον Θεό με όλη τη δύναμη της ψυχής του, και η κόρη θεραπεύτηκε εντελώς. Εξήγησαν κατόπιν στον αυτοκράτορα πως ήταν θέλημα Θεού να μεταφέρουν στα βουνά του Τροόδου την Αγία Εικόνα. Για τον Αλέξιο Κομνηνό δεν ήταν εύκολο να αποχωριστεί το πολύτιμο κειμήλιο. Μόνον όταν κτυπήθηκε και ο ίδιος από την αρρώστεια, η οποία

έπληξε προηγουμένως τη θυγατέρα του και τον Βουτομίτη, αντιλήφθηκε πως ήταν θεϊκή προσταγή να δώσει την Εικόνα. Χορήγησε και τα απαιτούμενα χρήματα για την ανέγερση του μοναστηριού, στο οποίο θα Την τοποθετούσαν.

Στη συνέχεια ο Ησαΐας με μεγάλη χαρά μετέφερε την Εικόνα στην Κύπρο, όπου ο λαός τον υποδέχθηκε με ιδιαίτερη συγκίνηση και ευλάβεια και πορεύτηκε μαζί του από τα παράλια ως τα βουνά του Τροόδους. Στο πέρασμά τους τα δένδρα υποκλίνονταν, συμμετέχοντας στις εκδηλώσεις υποδοχής, τα δε κογχύλια με θαυμαστό τρόπο έβγαιναν από τη θάλασσα και τους συνόδευαν. Ακόμη και σήμερα στις δασώδεις περιοχές της Τηλλυρίας μπορεί κάποιος να συναντήσει τα σκυμμένα πεύκα και τα θαλασσινά κογχύλια, μοναδικούς μάρτυρες της συμμετοχής της φύσης στην υποδοχή, που επεφύλαξε η Κύπρος στην Εικόνα της Θεοτόκου. Ταυτόχρονα έφθασε στο νησί και ο Βουτομίτης, που παρέδωσε στον Ησαΐα τα αυτοκρατορικά χρυσόβουλλα, τα οποία ανακήρυσσαν τη Μονή σε Σταυροπήγιο, και όριζαν για τη συντήρησή της τα εισοδήματα από τα χωριά Περιστερώνα, Μήλον και Μυλικούρι.

Η Αγία Εικόνα είναι γνωστή και ως Παναγία η Ελεούσα (πηγή ελέους). Σ' αυτήν εικονίζεται η Παναγία να βαστάζει με το δεξί της χέρι τον Χριστό. Χαίρει πανορθόδοξης φήμης και αρκετές εικόνες σε πολλές χώρες, όπως στην Ελλάδα, τη Ρωσία, τη Γεωργία, τη Βουλγαρία, την Αίγυπτο και την Αιθιοπία, είναι αφιερωμένες στην Παναγία του Κύκκου, ένδειξη του μεγάλου σεβασμού που απολαμβάνει ανάμεσα στους ορθόδοξους λαούς.

Η Εικόνα είχε επικαλυφθεί το 1576 με αργυρή και επίχρυση πλάκα, ενώ νέα επικάλυψη έγινε το 1795. Το πρόσωπό Της είναι σκεπασμένο και ποτέ δεν αποκαλύπτεται, είτε γιατί έτσι το θέλησε ο αυτοκράτορας Αλέξιος, είτε για να εμπνέει περισσότερο σεβασμό.

Αναφέρεται χαρακτηριστικά πως το 1669 ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Γεράσιμος τόλμησε να ανασηκώσει το ύφασμα, για να δει το πρόσωπο της Θεοτόκου, αλλά για τη βέβηλή του πράξη τιμωρήθηκε και με δάκρυα στα μάτια υποχρεώθηκε να ζητήσει συγχώρεση από τον Θεό.

Ο Ρώσος μοναχός Βασίλειος Μπάρσκυ, που επισκέφθηκε τη Μονή το 1735, γράφει ότι οι μοναχοί αποκάλυπταν την Εικόνα μόνο σε περιόδους ανομβρίας και αφού πρώτα Την μετέφεραν στη γειτονική κορφή, γνωστή ως "Θρονί", όπου έψαλλαν σχετική παράκληση. Το έκαναν, χωρίς να βλέπουν το πρόσωπο Της, που κοιτούσε τον ουρανό. Ο λαός αγάπησε πολύ την Αγία Εικόνα. Στη Μονή καταφθάνουν άνθρωποι από διάφορα μέρη της γης και προστρέχουν στη θαυματουργή δύναμη της Θεοτόκου, ζητώντας, είτε να θεραπευθούν, είτε να αντλήσουν δύναμη, για να αντεπεξέλθουν στις δοκιμασίες της ζωής.

Στον ναό βλέπουμε αφιερώματα, τα οποία μαρτυρούν τα θαύματα της Θεοτόκου. Κομμάτι από γλώσσα ξιφία, π. χ., προσφέρθηκε, για να θυμίζει τη σωτηρία από βέβαιο πνιγμό των ναυτικών ενός πλοίου, του οποίου τις πλευρές είχε τρυπήσει μεγάλος ξιφίας το 1718. Ένας μαύρος είχε προσπαθήσει να ασεβήσει στην Εικόνα και ξεράθηκε το χέρι του, ομοίωμα του οποίου υπάρχει σήμερα κοντά στην Αγία Εικόνα, για να υπενθυμίζει το γεγονός. Όλα

γενικώς τα αφιερώματα εξιστορούν και αντίστοιχα θαύματα της Παναγίας, πολλά από τα οποία εξυμνούνται σε φυλλάδες, που κατά καιρούς κυκλοφόρησαν διάφοροι στιχουργοί.

Το μοναστηριακό συγκρότημα αποτελείται από πολλά ετερόκλητα αρχιτεκτονικά στοιχεία, αφού διαμορφώθηκε χωρίς ενιαίο σχέδιο, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες και συνθήκες, καθώς και τις οικονομικές δυνατότητες. Τα κτίσματά του ανάγονται σε διαφορετικές εποχές. Κέντρο του συγκροτήματος είναι ο ναός και γύρω από αυτόν είναι κτισμένα τα διάφορα τμήματα, που το αποτελούν, όπως το ηγουμενείο, το συνοδικό, τα κελιά των μοναχών, η βιβλιοθήκη, το μουσείο, οι αίθουσες υποδοχής, το εφορείο και πολλά άλλα. Στο μέσον υπάρχει μεγάλη πλακόστρωτη αυλή με πηγάδι. Σήμερα οι μοναστηριακοί χώροι στην πλειονότητά τους έχουν ανακαινισθεί και διακοσμηθεί με διάφορες εκκλησιαστικές παραστάσεις. Οι περισσότερες από αυτές είναι κατασκευασμένες με ψηφιδωτά, τα οποία κοσμούν την είσοδο και τους τοίχους της εσωτερικής αυλής και των διαδρόμων με τέτοιο τρόπο, ώστε να ενσωματώνονται αρμονικά στην αρχιτεκτονική ιδιαιτερότητα του χώρου.

2.13 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Ο ιατρικός τουρισμός αποτελεί σήμερα μια ραγδαίως αναπτυσσόμενη βιομηχανία, η οποία στηρίζεται στη σύνθεση και συνεργασία του τουριστικού και ιατρικού τομέα. Όντας μια σύγχρονη και ειδική μορφή τουρισμού, ο ιατρικός τουρισμός ορίζεται ως το ταξίδι που πραγματοποιείται με σκοπό τη βελτίωση της υγείας ενός ατόμου και περιλαμβάνει θεραπείες που στοχεύουν στην πρόληψη, διάγνωση αλλά και στη διατήρηση της υγείας του ασθενούς. Με περισσότερες από 60 χώρες να έχουν ορίσει τον ιατρικό τουρισμό ως προϊόν εθνικής βιομηχανίας, η Κύπρος καλείται να προσαρμοστεί στα διεθνή δεδομένα και να προβεί στις απαιτούμενες τομές, ούτως ώστε να καταστεί ένας αξιόλογος ιατρικός προορισμός για ταξιδιώτες υγείας.

Διεθνείς τάσεις ιατρικού τουρισμού

Είναι καθολικά αποδεκτό ότι η απλή έννοια του ιατρικού τουρισμού που υπάρχει εδώ και δεκαετίες, όπου απλά ο τουρίστας σε μια χώρα λάμβανε κάποια θεραπεία ενόσω έκανε διακοπές έχει πλέον εξελιχθεί σε μια νέα αγορά δισεκατομμυρίων δολαρίων, με πολύ μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης και ενθαρρυντικά δεδομένα για τις εγχώριες οικονομίες. Σημαντικό δεδομένο που επιβεβαιώνει την ορθότητα της παραπάνω διαπίστωσης είναι το ότι η παγκόσμια αγορά ιατρικού τουρισμού που κυμάνθηκε το 2008 σε 20 δισεκατομμύρια δολάρια. Σύμφωνα με έρευνα από τους McKensie, μέχρι το 2012 οι ταξιδιώτες υγείας θα αποτελούν το 25% των εσόδων του ιδιωτικού τομέα στον τομέα της υγείας. Αναντίρρητα, τα οφέλη και ευεργετικά αποτελέσματα που απορρέουν από την αξιοποίηση του ιατρικού τουριστικού προϊόντος ποικίλουν και καλύπτουν ένα ευρύ κοινωνικοοικονομικό πεδίο πλεονεκτημάτων. Αυτά ορίζονται ως η ενίσχυση της κρατικής οικονομίας, η οικονομική ενίσχυση των εμπλεκόμενων φορέων όπως η ξενοδοχειακή βιομηχανία και τα ιδιωτικά νοσηλευτήρια, η σταθερή αύξηση της απασχόλησης στους τομείς της υγείας και τουρισμού, αλλά και η καλύτερη προβολή της χώρας. Σε πολλές χώρες, ο ιατρικός τουρισμός αποτέλεσε καταλύτη στις προσπάθειες αναμόρφωσης της

εθνικής οικονομίας καθώς επίσης είχε σαν αποτέλεσμα την ουσιαστική βελτίωση των υπηρεσιών υγείας με όφελος στον ντόπιο πληθυσμό.

Κύπρος: Υποδομή και Προοπτικές

Αναφορικά με την υφιστάμενη υποδομή, αξίζει να αναφερθεί πως έχουν γίνει σημαντικές επενδύσεις τα τελευταία χρόνια στον τομέα της υγείας στην Κύπρο. Πέραν από το δημόσιο τομέα έχουν δημιουργηθεί σύγχρονα ιδιωτικά νοσηλευτήρια, εξειδικευμένα ιατρικά κέντρα και κλινικά εργαστήρια . Ο τομέας της υγείας απορροφά σήμερα ένα ποσοστό της τάξης του 6.2% του ΑΕΠ με δαπάνες γύρω στα 974 εκατομμύρια ευρώ. Παρά την απουσία γενικού σχεδίου υγείας και παρά τα πολλά εμπόδια που παρουσιάζονται στην υλοποίηση βελτιωτικών έργων, η Κύπρος με τα εννέα δημόσια νοσοκομεία της, τα πέρα από ογδόντα επτά ιδιωτικά νοσηλευτήρια και κλινικές με 3081 κρεβάτια, 2143 γιατρούς και 723 οδοντίατρούς , έχει όλες τις δυνατότητες για να γίνει ένας από τους πιο επιτυχημένους ευρωπαϊκούς προορισμούς στον τομέα του ιατρικού τουρισμού, φτάνει να αξιοποιήσει με αποφασιστικό και αποτελεσματικό τρόπο το επιστημονικό και το φυσικό της δυναμικό, τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και την ποιότητα των υπηρεσιών της. Θα ήταν τεράστιο σφάλμα αν δεν γινόταν αναφορά στον καταλυτικό ρόλο και στις άοκνες προσπάθειες του ΚΟΤ και του Φορέα Προώθησης Ιατρικών Υπηρεσιών στις προσπάθειες προβολής της Κύπρου ως κέντρο παροχής υπηρεσιών υγείας.

Αξίζει να σημειωθεί πως το μεγαλύτερο ποσοστό άφιξης ταξιδιωτών υγείας στην Κύπρο προέρχεται από τη Μεγάλη Βρετανία και σε μικρότερα ποσοστά από τη Γερμανία, την Ολλανδία, τη Σουηδία και τη Μέση Ανατολή. Οι μεγάλες λίστες αναμονής σε δημόσια νοσοκομεία της Μεγάλης Βρετανίας αλλά και το εξαιρετικά ψηλό κόστος των ιατρικών υπηρεσιών της συγκεκριμένης χώρας, οδηγεί τους Βρετανούς στην αναζήτηση εναλλακτικών επιλογών για πραγματοποίηση θεραπειών.

Συγκριτικά πλεονεκτήματα

Γεωγραφικά τοποθετημένη στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, και όντας το νοτιοανατολικότερο σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κύπρος πληροί σημαντικές προϋποθέσεις για να καταστεί ένα περιφερειακό κέντρο παροχής ιατρικών υπηρεσιών, αλλά και ένας προσιτός και ποιοτικός ιατρικός προορισμός. Τα ευρήματα των ερευνών μαρτυρούν πως ο ιατρικός τουρισμός μπορεί μακροπρόθεσμα να αποτελέσει μια ισχυρή βάση για την κυπριακή οικονομία αφού δεν είναι στατικός όσον αφορά στην εποχικότητα.

Παράλληλα, η Κύπρος διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα ανάπτυξης του ιατρικού τουρισμού σε σχέση με άλλες χώρες. Όπως προαναφέρθηκε, η γεωγραφική της θέση αποτελεί πλεονέκτημα, αφού διευκολύνει την άφιξη ταξιδιωτών υγείας από διάφορες χώρες. Το μεσογειακό κλίμα βοηθά σε σημαντικά στη διαδικασία αποκατάστασης και ομαλοποιεί τη μετεγχειρητική περίοδο του ασθενούς. Αξιόλογο στοιχείο είναι και το υψηλό επίπεδο των υπηρεσιών μας στον ιατρικό τομέα κάτι που συμβάλλει καταλυτικά και μεταφέρει αξιοπιστία και ασφάλεια στον ασθενή. Επιπλέον, το γεγονός ότι οι Κύπριοι

γιατροί έχουν σπουδάσει σε διακεκριμένα πανεπιστήμια του εξωτερικού και σε χώρες όπως η Αγγλία, η Αμερική και η Γερμανία αποτελεί ακόμα ένα πλεονέκτημα που χρήζει αξιοποίησης και προβολής. Αξιόλογο πλεονέκτημα είναι ότι στην Κύπρο οι ταξιδιώτες υγείας μπορούν να συνδυάσουν τη θεραπεία τους με διακοπές σε πολυτελή ξενοδοχεία.

Εμπόδια και δυσκολίες

Μπορεί η Κύπρος να παρουσιάζει μεγάλη προοπτική για να καταστεί ιατρικός προορισμός για ταξιδιώτες υγείας ωστόσο τα προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή ο τομέας της υγείας και που συνδέονται με τον ιατρικό τουρισμό στην Κύπρο είναι αρκετά και χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης. Συγκεκριμένα, οι τιμές των αεροπορικών ναύλων αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για ένα ταξιδιώτη υγείας να επιλέξει την Κύπρο ως ιατρικό προορισμό τη στιγμή που υπάρχουν πιο οικονομικές λύσεις σε άλλες χώρες. Επιπλέον, πέραν της απουσίας ενός ολοκληρωμένου σχεδίου υγείας που θα αλλάξει άρδην τα δεδομένα προς όφελος της ανάπτυξης του ιατρικού τουρισμού στην Κύπρο, η απουσία τίτλων διαπίστευσης των νοσοκομείων στην Κύπρο (Accreditation), εμποδίζει τις προσπάθειες προώθησης της Κύπρου, αφού ένα από τα σημαντικά κριτήρια επιλογής προορισμού για τους ταξιδιώτες υγείας είναι το κατά πόσο το νοσηλευτήριο είναι διαπιστευμένο με βάση τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα.

Συνοψίζοντας, η ανάγκη για εφαρμογή και υλοποίηση των πολιτικών εκείνων που θα καταστήσουν την Κύπρο ένα αξιόλογο ιατρικό προορισμό είναι σήμερα τόσο επιβεβλημένη όσο ποτέ άλλοτε. Η Κύπρος καλείται να αξιοποιήσει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, να προβεί στις απαιτούμενες τομές, και να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η αξιοποίηση του ιατρικού τουρισμού. Όλα τα προαναφερθέντα μας οδηγούν στο συμπέρασμα πως η ιατρική τουριστική βιομηχανία στην Κύπρο, παρά το νηπιακό της στάδιο μπορεί να καταστεί ένας από τους πιο βασικούς άξονες της οικονομίας της χώρας, αλλά και να καταστήσει την Κύπρο ένα σύγχρονο και ποιοτικό ιατρικό προορισμό για ταξιδιώτες υγείας

2.14 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Η Κύπρος διαθέτει συγκοινωνιακό δίκτυο το οποίο μεταφράζεται σε 5900χλμ οδικό δίκτυο. Δεν διαθέτει σιδηροδρομικό δίκτυο, ούτε μετρό.

Η Κύπρος διαθέτει 4 αεροδρόμια. Τα 2 ανήκουν στην Κυπριακή Δημοκρατία, τα οποία είναι , ο Διεθνές Αερολιμένας Κύπρου, όπου βρίσκετε στην Λάρνακα και έχει δυνατότητα να εξυπηρετεί 4 εκατ. επιβάτες τον χρόνο. Το δεύτερο αεροδρόμιο είναι ο Διεθνής Αερολιμένας Πάφου, ο οποίος εξυπηρετεί περίπου 2 εκατ. τον χρόνο. Ακόμα στην Κύπρο υπάρχουν άλλα 2 αεροδρόμια. Το ένα είναι της Λευκωσίας το οποίο είναι κλειστό από το 1974, μετά την απόβαση των Τούρκων. Και το τέταρτο είναι στην κατεχομένη πλευρά της Κύπρου στην περιοχή του Ερκάν. Το οποίο η κυπριακή κυβέρνηση το θεωρεί ως παράνομη εισόδου στη χώρα.

Σε όλες τις επαρχίες της Κύπρου υπάρχουν αστικές συγκοινωνίες με λεωφορεία.

Στην Κύπρο υπάρχουν 4 λιμάνια. Γενικά βρίσκονται τα εμπορικά λιμάνια της Λεμεσού και της Λάρνακας, το παλιό λιμάνι Λεμεσού, το λιμάνι της Πάφου, το λιμανάκι του Λατσιού και οι ειδικοί σταθμοί στο Βασιλικό και τη Μονή. Επίσης στη δικαιοδοσία της Αρχής βρίσκονται οι φάροι στο Κάβο Γκρέκο, Κάβο Κίτι, Κάβο Γάτα, στην Πάφο και τον Ακάμα.

Τα λιμάνια της Αμμοχώστου και της Κερύνειας, ο ειδικός σταθμός στο Καραβοστάσι καθώς επίσης οι φάροι στον Κορμακίτη και τον Απόστολο Ανδρέα βρίσκονται υπό Τουρκική κατοχή.

2.15 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

Χωρίς αμφιβολία, η Κύπρος, προσφέρει μια ποικιλία προσφοράς τουριστικών καταλυμάτων όλων των ειδών. Το γεγονός είναι ότι τα τελευταία χρόνια όχι μόνο δεν έχουν προστεθεί νέες κλίνες αλλά αντίθετα ο παγκύπριος αριθμός των αδειούχων κλινών έχει μειωθεί. Ενδεικτικά αναφέρω ότι το 2004 ο συνολικός αριθμός κλινών ήταν 96.535 ενώ σήμερα οι κλίνες μειώθηκαν στις 89.502.

Βέβαια, η δυστοκία στην προσθήκη νέων ποιοτικών κλινών είναι κάτι που επίσης μας προβληματίζει καθότι διαφαίνεται ότι οι επιχειρηματίες, εκ των πραγμάτων, είναι πολύ επιφυλακτικοί σε νέες τουριστικές αναπτύξεις καθότι με τα σημερινά δεδομένα οι επενδύσεις στην ξενοδοχειακή βιομηχανία δεν μπορούν να θεωρηθούν προσοδοφόρες και κατ' επέκταση βιώσιμες.

Υπάρχουν πολλά ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, διάσπαρτα, για να εξυπηρετήσουν την ανάγκη των επισκεπτών για διαμονή. Παρακάτω θα εξετάσουμε τις μονάδες αυτές, καθώς και τις υπηρεσίες που προσφέρουν βάσει κατηγορίας, προσεγγίζοντας περίπου τα χαρακτηριστικά και τις υπηρεσίες της κάθε μιας.

- Κατηγορία DELUXE: υπάρχουν αρκετά ξενοδοχεία που υπάγονται σε αυτή την κατηγορία. Τα πιο πολλά βρίσκονται σε περιοχές με μεγάλη τουριστική κίνηση. Είναι ανοικτά κατά μέσο όρο από Μάρτιο έως Νοέμβριο. Στην κατηγορία αυτή, υπάρχουν πολλές προσφερόμενες υπηρεσίες προς τους πελάτες, όπως πισίνες, εστιατόρια, bars, παιδότοποι, αίθουσες ψυχαγωγίας, γήπεδα αθλημάτων, αίθουσα internet, ξαπλώστρες στην παραλία, κομμωτήριο, καθαριστήριο, μαγαζιά, υπηρεσία δωματίων, δορυφορική τηλεόραση, αίθουσες συσκέψεων, γυμναστήριο, σάουνα, μασέρ, και πολλές άλλες που εξαρτώνται από το κάθε ξενοδοχείο. Οι παραπάνω αποτελούν κατά προσέγγιση τις υπηρεσίες των DELUXE ξενοδοχείων.
- Ξενοδοχεία Α' κατηγορίας υπάρχουν πολλά ξενοδοχεία τέτοιας κατηγορίας στο νησί. Σε συνάρτηση με το μέρος που βρίσκονται, υπολογίζεται και η διάρκεια λειτουργίας τους. Όσα βρίσκονται στις πόλεις είναι ανοικτά όλο το χρόνο, ενώ όσα βρίσκονται σε τουριστικά μέρη του νησιού, μόνο κατά τη θερινή περίοδο. Προσφέρουν λιγότερες υπηρεσίες από τα DELUXE, όπως είναι: εστιατόριο, bars,

πισίνα, υπηρεσία δωματίων, αίθουσες ψυχαγωγίας, δορυφορική τηλεόραση, internet, ίσως και κάποιο γήπεδο αθλημάτων.

- Ξενοδοχεία Β' κατηγορίας: υπάρχουν αρκετά διασκορπισμένα στο νησί, και δεν είναι απαραίτητο να βρίσκονται σε τουριστικό μέρος. Προσφέρουν λιγότερες υπηρεσίες από τα προηγούμενα, όπως εστιατόριο, bar, υπηρεσία δωματίων, δορυφορική τηλεόραση, πάρκινγκ. Οι τιμές τους είναι συνήθως χαμηλότερες, και είναι είτε εποχιακά, ή ανοικτά όλο το χρόνο.
- Ξενοδοχεία Γ' κατηγορίας: είναι περίπου σαν τα ξενοδοχεία της Β' κατηγορίας, μόνο που σε αυτή την περίπτωση, οι μόνες υπηρεσίες που προσφέρουν είναι οι ανέσεις των δωματίων (κλιματισμός, mini bar, τηλεόραση), πάρκινγκ και πρωινό(όχι πάντα).
- Ενοικιαζόμενα δωμάτια η διαμερίσματα: όσον αφορά τα δωμάτια, είναι αυτό που λέει και η ονομασία τους, δωμάτια μόνο για διαμονή. Δεν προσφέρουν καμία υπηρεσία, ίσως μόνο αλλαγή ματισμού και πάρκινγκ. Όσον αφορά τα διαμερίσματα, προσφέρουν κάτι παραπάνω γιατί είναι μεγαλύτερα σε μέγεθος. Συνήθως εκτός του δωμάτιο ύπνου έχουν και ένα μικρό σαλονάκι με κουζίνα για την καλύτερη εξυπηρέτηση του πελάτη.

3^ο Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.1 ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Η οικονομία της Κύπρου συνέχισε την αναπτυξιακή της πορεία κατά το 2008, αλλά με βραδύτερους ρυθμούς. Η οικονομία της χώρας μέχρι σήμερα έχει δείξει πολύ καλές αντοχές στους κραδασμούς που προκαλούνται από την διεθνή συγκυρία και οι μηχανισμοί της, σε ό,τι αφορά, την προσαρμογή της στα νέα δεδομένα λειτουργούν αποτελεσματικά και αποτελούν, κατά κάποιον τρόπο, όχι μόνον την ασπίδα προστασίας για την αποφυγή δυσμενών επιπτώσεων, αλλά δημιουργούν θετικό κλίμα για την περαιτέρω εξέλιξή της. Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου το τραπεζικό σύστημα της χώρας είναι υγιές και οι κυπριακές και ελληνικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα με επενδύσεις σε «τοξικά ομόλογα», η δε ρευστότητά τους δεν εγκυμονεί κινδύνους. Σημειώνεται δε, ότι στο τέλος του 2008 οι καταθέσεις που διέθεταν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπερέβαιναν τα δάνεια κατά 4,5 δις Ευρώ.

Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, η ανάπτυξη της Κυπριακής οικονομίας ήταν ικανοποιητική, για πέμπτο συνεχές έτος, αφού το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σημείωσε πραγματική αύξηση ύψους 3,7% σε σχέση με το 2007, πλησίασε δηλαδή τις αρχές εκτιμήσεις που προέβλεπαν αύξηση 3,9%. Η πορεία προς την υιοθέτηση του Ευρώ, η αύξηση της εγχώριας κατανάλωσης και η αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, ήταν οι βασικές ευνοϊκές εξελίξεις που επέδρασαν θετικά στην ανάπτυξη της οικονομίας. Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός εκτινάχθηκε στο 4,4% από το 2,2% στο 2007 και υπερέβη κατά μία ποσοστιαία μονάδα αυτόν της Ευρωζώνης, ενώ η ανεργία συνέχισε την πτωτική τάση των τελευταίων ετών και ανήλθε σε 3,7%.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 3 - 1

ΕΓΧΩΡΙΑ ΔΑΠΑΝΗ & ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

(τρέχουσες τιμές)

000 Ευρώ

	2005	2006	2007	2008
I. ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	11.126,0	11.980,2	13.107,3	14.760,1
Μεταβολή %	-	7,7	9,4	12,6
Δημ. Κατανάλωση	2.427,1	2.682,6	2.764,6	3.166,8
Μεταβολή %	-	10,5	3,1	14,6

Ιδιωτ. Κατανάλωση	8.698,9	9.297,6	10.342,7	11.593,3
Μεταβολή %	-	6,9	11,2	12,1
II. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	2.631,4	2.974,2	3.432,6	3.952,2
Μεταβολή %	-	13,0	15,4	15,1
III. ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ	50,4	22,2	50,6	162,9
Μεταβολή %	-	- 56,0	127,9	221,9
IV. ΕΓΧ. ΖΗΤΗΣΗ	13.807,7	14.976,6	16.590,5	18.875,2
Μεταβολή %	-	8,5	10,8	13,8
V. ΕΞΑΓΩΓΕΣ *	6.504,9	6.929,6	7.611,7	7.978,2
Μεταβολή %	-	6,5	9,8	4,8
VI. ΤΕΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ	20.312,7	21.906,2	24.202,2	26.853,4
Μεταβολή %	-	7,8	10,5	11,0
VII. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ *	6.850,5	7.471,0	8.605,8	9.904,9
Μεταβολή %	-	9,1	15,2	15,1
ΙΙΙ. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘ. & ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	- 345,6	- 541,4	- 994,1	- 1.926,7
ΙΧ. Α.Ε.Π. (τιμές αγοράς)	13.462,2	14.435,2	15.596,4	16.948,5
Μεταβολή % (σταθερές τιμές 2000)	3,9	4,1	4,4	3,7

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

(*) Αγαθών και Υπηρεσιών

Η ανάπτυξη της Κυπριακής οικονομίας πραγματοποιήθηκε, μετά την κάμψη της περιόδου 2002-2003, χωρίς την ουσιαστική συμβολή του τουριστικού τομέα, ο οποίος αντιμετωπίζει δυσκολίες. Επί σειρά ετών δεν παρατηρείται βελτίωση των μεγεθών του τουρισμού. Ο αριθμός των περιηγητών παραμένει στάσιμος, κοντά στα επίπεδα του 2000, ενώ τα έσοδα από τον τουρισμό, παρά τις κάποιες αυξήσεις κατά τα τρία τελευταία χρόνια, παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα και είναι λιγότερα από εκείνα του 2002. Η ανάκαμψη και άνθηση της οικοδομικής δραστηριότητας στην Κύπρο, η οποία

συνεχίστηκε, με βραδύτερους ρυθμούς και το 2008, είχε μεγάλες επιπτώσεις στον ρυθμό ανάπτυξης, καθώς ο τομέας των κατασκευών, όχι μόνον αυξάνει την απασχόληση και μέσω αυτής τα διαθέσιμα εισοδήματα και το ΑΕΠ, αλλά διαθέτει και διακλαδικές σχέσεις με το εγχώριο παραγωγικό σύστημα, έτσι ώστε η αύξηση των κατασκευών να αυξάνει την ζήτηση για μια σειρά υπηρεσιών και προϊόντων η οποία απευθύνεται, κατά μεγάλο τμήμα, στους εγχώριους παραγωγούς.

Η Κύπρος έχει μία σύγχρονη οικονομία, βασισμένη κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, με πολλά κοινά με τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη-μέλη της ΕΕ που γειτνιάζουν στην λεκάνη της Μεσογείου. Έχει μια σημαντική τουριστική βιομηχανία και ένα δυναμικό επιχειρηματικό τομέα. Τα χαμηλά επιτόκια, που για πρώτη φορά ήσαν αυτά που καθορίζονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η αύξηση της απασχόλησης επέδρασαν θετικά στην ιδιωτική κατανάλωση, αλλά και στον τομέα των κατασκευών, με τις τελευταίες να παρουσιάζουν κάμψη κατά το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Η στασιμότητα στην προσέλευση τουριστών αντισταθμίστηκε, σε μεγάλο βαθμό, από την αύξηση της κατά κεφαλήν δαπάνης των περιηγητών και από τις υψηλές επιδόσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλες υπηρεσίες, χρηματοοικονομικού χαρακτήρα.

Το 2008 ήταν μια χρονιά με ιδιαίτερη σημασία για την πορεία της Κυπριακής οικονομίας, αφού η χώρα με την ένταξή της στην Ευρωζώνη, αντικατέστησε την Κυπριακή λίρα με το ευρώ. Το Υπουργείο Οικονομικών κατέστρωσε μια καλά οργανωμένη διαφωτιστική εκστρατεία για την ενημέρωση των πολιτών και την έθεσε σε εφαρμογή αρκετά νωρίτερα από την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομικών της Ε.Ε. με την οποία κλειδώθηκε η ισοτιμία του Κυπριακού νομίσματος έναντι του Ευρώ (1 Ε = 0,585274 Λ.Κ.), πράγμα που είχε θετικά αποτελέσματα στην ομαλή μετάβαση στο νέο νόμισμα (01-01-2008), αφού δεν παρατηρήθηκαν δυσκολίες στις συναλλαγές και αποφεύχθηκαν οι στρογγυλοποιήσεις τιμών προς τα άνω, εκτός ολίγων περιπτώσεων. Τα Ευρωπαϊκά παρατηρητήρια πραγματοποιούσαν, καθημερινά, εντατικούς ελέγχους και με συνεχείς ανακοινώσεις δια των ΜΜΕ ενημέρωναν τους πολίτες για τις επιχειρήσεις που, κατά παράβαση των δεσμεύσεών τους, στρογγυλοποίησαν τις τιμές προς τα πάνω.

Ωστόσο, παρά τις θετικές επιδόσεις και τη σταθερή διαδρομή προς τη ζώνη του ευρώ, η Κυπριακή οικονομία εξακολούθησε, σύμφωνα με τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, να βρίσκεται σε ευαίσθητη ισορροπία λόγω του δημογραφικού προβλήματος και των επιβαρύνσεων που επιφέρει στα ασφαλιστικά ταμεία η συνεχιζόμενη γήρανση του πληθυσμού, δια της καταβολής των συντάξεων και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Κατά την υιοθέτηση του προγράμματος σύγκλισης 2007-2010, η ΕΕ επεσήμανε ότι η Κύπρος βρίσκεται μεταξύ των 6 κρατών-μελών της κοινότητας, που χαρακτηρίζονται ως χώρες «υψηλού κινδύνου», καθώς θα βρίσκεται μέχρι το 2050 στην θέση κατά την οποία θα υποχρεούται να καταβάλει το 11,5% του ΑΕΠ για πληρωμή συντάξεων.

3.2 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο πληθυσμός της Κύπρου αποτελεί ποσοστό 0,18% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης των 27. Η Κύπρος είναι η τρίτη πιο μικρή σε πληθυσμό χώρα, μετά την Μάλτα και το Λουξεμβούργο.

Το 2007, ο συνολικός πληθυσμός, στις περιοχές που ελέγχει το κράτος, ανήλθε σε 789.300 και παρουσίασε αύξηση κατά 1,4% σε σχέση με το 2006, ποσοστό που είναι από τα υψηλότερα μεταξύ των 27 χωρών της ΕΕ. Η αύξηση οφείλεται, κυρίως, στην ιδιαίτερα σημαντική θετική καθαρή μετανάστευση. Το ποσοστό γήρανσης του πληθυσμού για την Κύπρο, δηλαδή το ποσοστό πέραν των 65 ετών στο σύνολο, αυξήθηκε σε 12,5% το 2007 από το 12,3% που ήταν το 2006 και αποτελεί ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά γήρανσης του πληθυσμού ανάμεσα στις χώρες μέλη της ΕΕ. Το 1992 το ποσοστό γήρανσης ανερχόταν σε 11,0%. Επίσης το ποσοστό των παιδιών κάτω των 15 ετών έχει μειωθεί σε 17,4%, από 25,0% το 1992, ενώ το τμήμα του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών καταλαμβάνει πλέον ποσοστό 24,5% από 19,3% το 1992, πράγμα που δείχνει την γήρανση του πληθυσμού και στις εργασιμες ηλικίες. Σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη δημογραφική έκθεση (2007), η Κύπρος κατέχει την δεύτερη θέση στην Ε.Ε. των 25 σε φυσική αύξηση πληθυσμού μετά την Ιρλανδία και την πρώτη σε ετήσια γενική αύξηση πληθυσμού. Επίσης η ηλικιακή δομή του πληθυσμού είναι σχετικά νεαρότερη από τον μέσο όρο της Ευρώπης. Το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών είναι από τα χαμηλότερα, ενώ το ποσοστό των παιδιών κάτω των 15 ετών είναι από τα υψηλότερα.

Η σύνθεση του πληθυσμού, κατά φύλο, δείχνει ελαφρά αυξημένο το ποσοστό των γυναικών (50,8%) έναντι των ανδρών (49,2%), γεγονός που εξηγείται από τη μακροβιότητα των γυναικών σε σχέση με τους άνδρες, αφού το προσδόκιμο ζωής για τους άνδρες υπολογίζεται σε 77,0 έτη, ενώ για τις γυναίκες σε 81,9 έτη. Εδώ και τρεις τουλάχιστον δεκαετίες, οι γεννήσεις αγοριών υπερβαίνουν αισθητά αυτές των κοριτσιών. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι από τις 8.575 γεννήσεις το 2007, 52,1% ήσαν αγόρια και το 47,9 κορίτσια. Τα αντίστοιχα ποσοστά του 2006 ήσαν 52,2% και 48,8%. Η βρεφική θνησιμότητα έχει φθάσει σε χαμηλά επίπεδα και υπολογίζεται σε 3,1 θανάτους βρεφών ανά 1.000 γεννήσεις. Το συνολικό ποσοστό γονιμότητας μειώθηκε σε 1,39 από το 1,44 που ήταν το 2006 και το 2,46 που ήταν την περίοδο 1982-1985. Από το 1996 και εντεύθεν το ποσοστό γονιμότητας είναι χαμηλότερο από 2,10, το οποίο θεωρείται ως βάση για την εξασφάλιση της αναπλήρωσης του πληθυσμού.

Στην Κύπρο ζουν και πολλοί αλλοδαποί, ο αριθμός των οποίων δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί με ακρίβεια, δεδομένου ότι ένα σεβαστό ποσοστό εξ αυτών έχει εισέλθει παράνομα στην χώρα. Εκτιμάται ότι σήμερα αποτελούν το 20% περίπου του συνολικού πληθυσμού. Μέχρι το 2003 υπήρχε ισορροπία σε ότι αφορά το φύλο των αλλοδαπών που διαβιούν στην Κύπρο, αλλά αυτή η ισορροπία ανετράπη από το 2004 και εντεύθεν, με τις γυναίκες να αποκτούν σημαντικό προβάδισμα έναντι των ανδρών (58,4%). Εκ των αλλοδαπών που διαμένουν νόμιμα στην Κύπρο, η συντριπτική πλειοψηφία προέρχεται από χώρες της Ε.Ε. και κυρίως από την Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Πολωνία και

την Σλοβακία. Επίσης σημαντικός αριθμός νομίμων μεταναστών προέρχεται από την Σρι Λάνκα, τις Φιλιππίνες και την Ρωσία.

Το σύνολο των διαβιούντων αλλοδαπών στην Κύπρο, δεν είναι δυνατόν να καταμετρηθεί λόγω της λαθρομετανάστευσης. Όμως, από τα στοιχεία της Υπηρεσίας Κοινωνικών Ασφαλίσεων, προκύπτει ότι οι ασφαλισμένοι αλλοδαποί (κοινοτικοί και τρίτων χωρών) που εργάστηκαν στην Κύπρο κατά το 2008 ανήλθαν στους 98,978.

Οι περισσότεροι αλλοδαποί εργάστηκαν σε εργασίες που δεν προτιμούν οι Κύπριοι (Οικιακοί Βοηθοί: 19.867, Ξενοδοχεία/Εστιατόρια: 17.369, Κατασκευές: 13.556, Λιανικό και Χονδρικό Εμπόριο: 12.842, Μεταποίηση: 8.816, κλπ.) Ένας σεβαστός αριθμός αλλοδαπών (8.099) εργάστηκε στον τομέα διαχείρισης ακίνητης περιουσίας ή άσκησε επιχειρηματική δραστηριότητα.

Ένας αριθμός αλλοδαπών που υπερβαίνει τα 10.000 άτομα, εργάστηκε σε εργασίες που θεωρούνται αναβαθμισμένες, όπως στην εκπαίδευση, στην υγεία, στην κοινωνική μέριμνα, στην δημόσια διοίκηση, στους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, κλπ.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 3 - 2

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

(Περιοχές που Ελέγχει το Κράτος)

(000)

Έτος	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
<i>Κάτοικοι</i>	715,1	730,4	749,2	766,4	778,7	789,3	798.0

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

(*) Εκτίμηση

Κατά την τελευταία απογραφή που πραγματοποιήθηκε το 2001 προέκυψε μια τάση αστικοποίησης του πληθυσμού. Η τάση αυτή επιβεβαιώνεται και από την δημογραφική Έκθεση του 2007. Όμως, ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού των αστικών κέντρων παρουσιάζει μια ελαφρά διαχρονική επιβράδυνση, η οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την καλή οικονομική ανάπτυξη της χώρας, που έχει ως αποτέλεσμα την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στις αγροτικές περιοχές, όπου πλέον οι υποδομές είναι καλές, την μικρή έκταση της χώρας η οποία διαθέτει σύγχρονους αυτοκινητόδρομους, πράγμα που διευκολύνει την διακίνηση των πολιτών, αλλά και τις υψηλές τιμές που κυριαρχούν στην αγορά γης στα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στην πρωτεύουσα. Σήμερα το 69,9% των κατοίκων ζουν σε αστικές περιοχές και το υπόλοιπο 30,1% σε αγροτικές, πολλές όμως εκ των οποίων έχουν σχεδόν ενοποιηθεί με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Το 1992 τα αντίστοιχα

ποσοστά ήταν 67,% και 32,3%. Την μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση στην παρελθούσα πενταετία παρουσίασαν οι επαρχίες της Λεμεσού και της Αμμοχώστου με ποσοστά αύξησης 8,3% και 9,0% αντίστοιχα. Σε ό,τι αφορά τα αστικά κέντρα, οι μεγαλύτερες αυξήσεις πληθυσμού, κατά το ίδιο διάστημα, σημειώθηκαν στην Πάφο (10,6%), στην Λεμεσό (9,1) και στην Λάρνακα (9,0%)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3-3

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑ

Επωνυμία	Πληθυσμός 2007		%Δ 1992/2007	
	Πόλη	Επαρχία	Πόλη	Επαρχία
Λευκωσία	231.800	310.900	27,0	23,7
Λεμεσός	183.000	226.700	30,4	26,9
Λάρνακα	81.700	131.900	30,5	27,4
Πάφος	55.000	76.100	64,2	40,7
Αμμόχωστος	0	43.700	0,0	37,9
Σύνολο	551.500	789.300	31,7	27,5

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

3.3 ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Το μέσο μέγεθος των νοικοκυριών στην Κύπρο μειώθηκε από τα 3,5 άτομα ανά νοικοκυριό το 1985, στα 2,9 άτομα το 2007. Αυτή η τάση οφείλεται τόσο στην μείωση του αριθμού των γεννήσεων, όσο και στην τάση των νέων με την ενηλικίωσή τους να δημιουργούν ανεξάρτητη εστία διαβίωσης, αλλά και στην μεγάλη αύξηση των διαζυγίων, τα οποία από 304 το 1991 αυξήθηκαν σε 1.753 στο 2006 και 1.648 στο 2007 (αύξηση 477% και 442% αντίστοιχα), που έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των μονογονικών οικογενειών. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από την κατανομή κατά μέγεθος, καθώς την δεκαετία 1992 - 2001 παρατηρείται μεγάλη αύξηση του ποσοστού των νοικοκυριών ενός και δύο ατόμων, ενώ τα ποσοστά των νοικοκυριών με 3 ή περισσότερα άτομα μειώνονται. Η εξέλιξη του αριθμού των νοικοκυριών της Κύπρου και το μέσο μέγεθος νοικοκυριού, κατά τα τελευταία χρόνια, εμφανίζονται στον Πίνακα 3-4 που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 - 4

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ & ΜΕΣΟ ΜΕΓΕΘΟΣ

‘000

Έτος	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>Νοικοκυριά</i>	229,0	233,0	238,8	247,7	256,6	263,3	270,3
<i>Μέγεθος</i>	3,06	3,05	3,04	3,01	2,97	2,94	2,90

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο 1992 - 2006 τα νοικοκυριά των αστικών περιοχών αυξήθηκαν κατά 48,7%, ενώ εκείνα των αγροτικών περιοχών μόνον κατά 27,5%. Όσον αφορά τα αστικά κέντρα, η μεγαλύτερη αύξηση νοικοκυριών παρατηρήθηκε στην πόλη της Πάφου (83,3%), ενώ στις αγροτικές περιοχές η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στην επαρχία Αμμοχώστου (56,5%).

3.4 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ιδρύθηκε το 1963 και από 1-1-2008 αποτελεί αναπόσπαστο μέλος του Ευρωσυστήματος που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ανήκουν στην ζώνη του ευρώ. Με νόμο του κράτους έχει εξασφαλισθεί η ανεξάρτητη λειτουργία της Κεντρικής Τράπεζας, της οποίας πρωταρχικός στόχος είναι η διασφάλιση ενός σταθερού και ασφαλούς χρηματοοικονομικού συστήματος το οποίο να τυγχάνει δημόσιας εμπιστοσύνης και να ενθαρρύνει την οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη. Οι βασικές αρμοδιότητες της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου περιλαμβάνουν:

- Την εφαρμογή των αποφάσεων νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.
- Την κατοχή, διαφύλαξη και διαχείριση των επισήμων συναλλαγματικών αποθεμάτων.
- Την εποπτεία των τραπεζών.
- Την προώθηση, ρύθμιση και επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης ή και διακανονισμού συναλλαγών.
- Την διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου είναι πολύ ανεπτυγμένο, προσφέρει υψηλού επιπέδου υπηρεσίες και αποτελείται από: 4 Κυπριακές τράπεζες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου, 4 Κυπριακές τράπεζες ειδικών δραστηριοτήτων, 9 θυγατρικές ξένων τραπεζών μεταξύ των οποίων 5 Ελληνικές, 10 υποκαταστήματα τραπεζών από χώρες της Ε.Ε., 17 υποκαταστήματα τραπεζών από χώρες εκτός της Ε.Ε. και 2 τράπεζες που εκπροσωπούνται με γραφεία αντιπροσωπείας.

Ως είναι φυσικό, οι τοπικές τράπεζες κυριαρχούν στο τραπεζικό σύστημα της Κύπρου και καταλαμβάνουν την μερίδα του λέοντος τόσο στις καταθέσεις όσο και στις χορηγήσεις. Όμως, ο οξύς ανταγωνισμός που παρατηρείται στον τραπεζικό τομέα, σε συνδυασμό με την διαφοροποίηση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών που έφερε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, έχει επιφέρει αλλαγές στα μερίδια χορηγήσεων και καταθέσεων των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο.

Από την ανάλυση του Πίνακα 3-5, κατωτέρω, είναι φανερή η υπεροχή των εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αφού οι τρεις μεγαλύτερες Κυπριακές τράπεζες μαζί με την Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα, καταλαμβάνουν μερίδια αγοράς ύψους 65,23% στις χορηγήσεις και 75,75% στις καταθέσεις.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 3 - 5

Μερίδια Χορηγήσεων / Καταθέσεων

ΙΔΡΥΜΑ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ %		ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ %	
	31-12-08	31-12-07	31-12-08	31-12-07
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	23,65	24,34	26,84	28,14
MARFIN ΛΑΪΚΗ	15,70	15,99	20,39	19,81
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	7,08	7,72	9,41	9,36
ΣΥΝ. ΚΕΝΤΡ. ΤΡΑΠΕΖΑ *	18,80	21,88	19,11	19,84
ALPHA BANK **	8,48	8,20	6,06	5,87
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡ. ΕΛΛΑΔΟΣ **	1,53	1,67	1,12	1,56
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ **	0,66	0,33	1,39	0,47
SOCIETE GENERALE	0,46	0,48	0,43	0,60
ΟΡΓ. ΧΡΗΜ. ΣΤΕΓΗΣ	1,91	2,37	1,68	1,80
ΚΥΠ. ΤΡΑΠ. ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ	0,46	0,58	0,39	0,41

USB BANK PLC	0,65	0,65	0,79	0,79
ΕΘΝΙΚΗ Α.Ε. ***	0,31	0,19	0,00	0,01
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ **	0,94	0,84	0,53	0,52
EUROBANK **	2,27	0,09	1,63	0,56
ΑΛΛΕΣ	17,11	14,67	10,24	10,28
ΣΥΝΟΛΟ	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

(*) Η Συνεργατική Τράπεζα Κύπρου αποτελείται από 428 πιστωτικές εταιρείες και ταμειντήρια και 62 μη πιστωτικές εταιρείες.

(**) Θυγατρικές Ελληνικών Τραπεζών με Κυπριακή εταιρική μορφή

(***) Υποκατάστημα ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Τράπεζα Κύπρου και η Marfin Λαϊκή καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες θέσεις χορηγήσεις, με μερίδια 23,65% και 15,70% αντιστοίχως, με την ALPHA BANK να βρίσκεται στην τρίτη θέση, με μερίδιο 8,48%. Οι μεγαλύτερες τράπεζες της Κύπρου έχουν υποστεί απώλειες, λόγω της συντηρητικής πολιτικής που ακολούθησαν λαμβάνοντας υπ' όψιν την υπάρχουσα αβεβαιότητα για τις εξελίξεις στην εγχώρια οικονομία, η πορεία της οποίας θα εξαρτηθεί από τα έσοδα της τουριστικής περιόδου που ήδη άρχισε. Η Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα παρουσιάζει τις μεγαλύτερες απώλειες στις χορηγήσεις αφού το μερίδιό της μειώθηκε, εντός ενός έτους, από 21,88% σε 18,80%.

Σε ότι αφορά τις καταθέσεις, η Τράπεζα Κύπρου και η Marfin Λαϊκή κατέλαβαν, επίσης, τις δύο πρώτες θέσεις με μερίδια 26,84% και 20,39 αντιστοίχως, ενώ την τρίτη θέση κατέλαβε η Ελληνική Τράπεζα με μερίδιο 9,41%. Και στις καταθέσεις υπάρχουν απώλειες από τις μεγάλες τράπεζες, αλλά σε μικρότερο βαθμό, ενώ η Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα με μερίδιο 19,11% παρέμεινε σχεδόν σταθερή, λόγω προσφοράς υψηλότερων επιτοκίων.

Οι θυγατρικές των Ελληνικών τραπεζών, οι οποίες λειτουργούν ως Κυπριακές τράπεζες, δηλαδή έχουν την εταιρική μορφή που προβλέπεται από την νομοθεσία της Κύπρου, έχουν ανοδική πορεία, που χαρακτηρίζεται από δυναμισμό και επεκτείνουν συνεχώς το δίκτυο καταστημάτων τους στην Κυπριακή αγορά. Τα περισσότερα καταστήματα διαθέτει η ALPHA BANK (37) και ακολουθούν: ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (21), ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (15), ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (12) και η EUROBANK με τέσσερα (4) επιχειρηματικά κέντρα. Οι Ελληνικές τράπεζες έχουν αυξήσει το μερίδιό τους τόσο στις χορηγήσεις, όσο και στις καταθέσεις. Τα συνολικά μερίδια αγοράς των

θυγατρικών ελληνικών τραπεζών ανέρχονταν στο τέλος του 2008, σε 14,9% στις χορηγήσεις και σε 11,27% στις καταθέσεις.

Από τις τράπεζες που εισήλθαν, σχετικά, πρόσφατα στην Κυπριακή αγορά, η Τράπεζα Πειραιώς που στο τέλος του 2007 εξαγόρασε την ARAB BANK και η EUROBANK, που εισήλθε στην Κυπριακή αγορά το 2008, παρέχοντας υπηρεσίες σε επενδυτές, σε εγχώριες εταιρείες, σε εταιρείες διεθνών δραστηριοτήτων και υπηρεσίες ιδιωτικής τραπεζικής (Private Banking), ακολουθούν ανοδική πορεία και αυξάνουν τα μερίδια τους τόσο στις χορηγήσεις όσο και στις καταθέσεις. Επίσης, μικρά οφέλη αποκόμισαν και άλλες ξένες τράπεζες, με μικρότερο κύκλο εργασιών, που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο.

3.5 ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ) δραστηριοποιήθηκε για πρώτη φορά ως νομική οντότητα, με την μορφή δημόσιας επιχείρησης, στις 29/3/1996. Το ΧΑΚ είναι ένα ρυθμιζόμενο χρηματιστήριο, στο οποίο πραγματοποιούνται συναλλαγές για εταιρικές και δημόσιες αξίες, όπως μετοχές, ομόλογα και δικαιώματα αγοράς μετοχών (ΔΑΜ). Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία το Διοικητικό Συμβούλιο του ΧΑΚ διορίζεται από την κυβέρνηση, οι δε εισηγμένες εταιρείες ανέρχονται στις 134. Οι Κύπριοι και ξένοι επενδυτές υποχρεούνται να προβαίνουν σε αγοραπωλησίες μετοχών μόνον μέσω των χρηματιστηριακών εταιρειών που διαθέτουν την απαιτούμενη άδεια.

Από τον Ιανουάριο του 2000, η κυβέρνηση διέυρνε τους κανονισμούς που αφορούν επενδύσεις χαρτοφυλακίου από πολίτες της ΕΕ, με αποτέλεσμα οι επενδυτές που είναι πολίτες κράτους - μέλους της ΕΕ να έχουν πλέον το δικαίωμα να αποκτήν μέχρι και το 100% του μετοχικού κεφαλαίου Κυπριακών εταιρειών, με εξαίρεση τις τράπεζες, για τις οποίες ο νόμος δεν επιτρέπει σε Κύπριο ή ξένο επενδυτή να κατέχει, άμεσα ή έμμεσα, ποσοστό μεγαλύτερο του 10% του μετοχικού κεφαλαίου μιας τράπεζας ή ποσοστό μεγαλύτερο του 10% των μετοχών που διαθέτουν ψήφο, χωρίς την εκ των προτέρων έγκριση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου. Επίσης, οι τράπεζες υποχρεούνται να ζητούν έγκριση από την Κεντρική Τράπεζα πριν την μεταβίβαση μετοχών σε μη Κύπριους πολίτες, στην περίπτωση που με την συγκεκριμένη πράξη, το μετοχικό κεφάλαιο που θα περιέλθει στην κατοχή ξένων επενδυτών θα υπερβεί το 50% του συνόλου.

Από τις 30 Οκτωβρίου 2006, το ΧΑΚ λειτουργεί σε κοινή πλατφόρμα με ΧΑΑ, πράγμα που αποτελούσε τον σημαντικότερο στόχο από πλευράς στρατηγικού σχεδιασμού του ΧΑΚ. Η λειτουργία της κοινής πλατφόρμας απέφερε σημαντικά οφέλη για τους επενδυτές και τους συντελεστές της αγοράς γενικότερα και αποτελεί βασικό υπόβαθρο για την περαιτέρω ενδυνάμωση και ανάπτυξη του ΧΑΚ. Το νέο πλαίσιο λειτουργίας, αναμένεται να συμβάλλει, αποφασιστικά, στον εκσυγχρονισμό του ΧΑΚ και την ευθυγράμμιση του με τις ανεπτυγμένες αγορές, με στόχο την αξιοποίηση ευκαιριών για συνεργασίες που παρουσιάζονται στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου.

3.6 ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ – ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο τομέας των υπηρεσιών αποτελεί την σπονδυλική στήλη της κυπριακής οικονομίας. Εδώ και αρκετά χρόνια συμμετέχει με ποσοστά που πλησιάζουν το 80% στην διαμόρφωση του ΑΕΠ. Για το 2008, η συμμετοχή των τομέων στην σύνθεση του είχε ως ακολούθως: Γεωργία - Αλιεία - Ορυχεία 2,4%, Βιομηχανία 18,3% και Υπηρεσίες 79,3%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 - 6

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ

Τομέας	2004	2005	2006	2007	2008
	%	%	%	%	%
Πρωτογενής	3,4	3,1	2,7	2,6	2,4
Δευτερογενής	19,3	19,1	18,6	18,6	18,3
Τριτογενής	77,3	77,7	78,6	78,8	79,3

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Ο πρωτογενής τομέας βρίσκεται, ακόμη, σε μια μεταβατική φάση που οφείλεται στο νέο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. Η συνεισφορά του πρωτογενούς τομέα στην διαμόρφωση του ΑΕΠ παρουσιάζει, εδώ και αρκετά χρόνια, μια σταθερά πτωτική τάση και από το 3,4% που ήταν το 2004, μειώθηκε σε 2,4% το 2008.

Από την συνολική έκταση του νησιού (925.100 εκτάρια) περίπου 589.880 εκτάρια ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία και από αυτά η γεωργική γη αποτελεί το 24%, τα δάση το 23,7, οι άλλες δασοκαλυμμένες εκτάσεις το 30,3%, η άγονη και ακαλλιέργητη γή το 9,6% και η οικιστική γη το υπόλοιπο 12,4%. Κατά την γεωργική απογραφή του 2003 η συνολική έκταση της γεωργικής γης ήταν 141.700 εκτάρια και έκτοτε υπολογίζεται να έχει μειωθεί κατά, τουλάχιστον, 1,5%. Τέσσερις καλλιέργειες καλύπτουν το 77,5% της αγροτικής γης και πιο συγκεκριμένα τα σιτηρά καλύπτουν το 43,4%, τα κτηνοτροφικά φυτά το 15,5%, οι αμπελώνες το 11,0% και οι ελιές μαζί με τις χαρουπιές το 7,6%. Η μείωση της γεωργικής γης έχει επηρεάσει, κυρίως, τις καλλιέργειες των αμπελιών και των εσπεριδοειδών.

Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανέρχεται στις 45.000, με κάθε εκμετάλλευση να αποτελείται κατά μέσο όρο από 5 αγροτεμάχια συνολικής έκτασης 35 στρεμμάτων. Το μικρό μέγεθος και ο κατακερματισμός του αγροτικού κλήρου, δυσχεραίνουν την ορθή και αποδοτική διαχείριση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ιδιαίτερα στις ημιορεινές περιοχές.

Τα σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα που παράγει η Κυπριακή γη είναι: σιτηρά, πατάτες, σταφύλια, εσπεριδοειδή, λαχανικά και ελιές.

Όσον αφορά την καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ανέρχονται σε 1.700 εκτάρια και αποτελούν το 1,2% του συνόλου της γεωργικής γης. Οι πιο σημαντικές γεωργικές καλλιέργειες είναι οι ελιές (39%), τα σιτηρά (34%) και τα αμπέλια (7%).

Η κτηνοτροφία αν και είναι αρκετά ανταγωνιστική, εν τούτοις το 2008 αντιμετώπισε εξειδικευμένα προβλήματα που σχετίζονται με κρούσματα αφθώδους πυρετού, την προσβολή μεγάλου αριθμού αιγοπροβάτων από την τρομώδη νόσο, τις μολυσμένες ζωοτροφές που εισήχθησαν από την Ασία, με αποτέλεσμα την ανίχνευση αφλατοξινών στο αγελαδινό γάλα. Η ανεπάρκεια της εγχώριας παραγωγής ζωοτροφών και η, κατά συνέπεια, μεγάλη εξάρτηση από τις αγορές του εξωτερικού αποτελεί ένα πρόσθετο πρόβλημα για την κτηνοτροφία της Κύπρου, αφού επηρεάζει, δυσμενώς, την ανταγωνιστικότητά της. Τέλος η εναρμόνιση με τα ισχύοντα στην Ε.Ε., δημιουργεί νέες υποχρεώσεις στις μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες, κυρίως χοιροστάσια και βουστάσια, οι οποίες υποχρεούνται να χρησιμοποιούν τις βέλτιστες τεχνικές διαχείρισης αποβλήτων, κάτι που απαιτεί εξειδικευμένες επενδύσεις και ανεβάζει το κόστος λειτουργίας τους. Η κτηνοτροφία δεν αντιμετώπισε ιδιαίτερα προβλήματα κατά το 2008, πέραν του ανταγωνισμού από τις μεγάλες και σύγχρονες κτηνοτροφικές μονάδες του Ισραήλ, που λόγω των διευκολύνσεων που παρέχει η Ε.Ε. στην χώρα αυτή, έχουν την δυνατότητα να ανταγωνισθούν τις αντίστοιχες Κυπριακές στην εσωτερική αγορά.

Η Αλιεία έχει περιορισμένη σημασία για την οικονομία της Κύπρου, λόγω του μικρού αλιευτικού πλούτου των κυπριακών θαλασσών αλλά και της κατοχής, από την Τουρκία, των σημαντικότερων αλιευτικών πεδίων της Νήσου. Κατά το 2008 η συνολική παραγωγή της θαλάσσιας αλιείας ανήλθε στους 1.997 τόνους και η αξία της σε 13,2 εκατ. ευρώ. Η παραγωγή ψαριών από τις υδατοκαλλιέργειες ανήλθε στους 3.600 τόνους και η αξία της σε 33,6 εκατ. ευρώ. Το 67% αυτής της παραγωγής, εξήχθη κυρίως στις χώρες της Ευρώπης και προήλθαν έσοδα ύψους 26 εκατ. ευρώ, περίπου.

Τέλος η αξία της παραγωγής από τα ορυχεία και τα λατομεία αυξάνεται συνεχώς για περισσότερα από δέκα χρόνια και το 2008 σημείωσε αύξηση 16,0%, έναντι 11,0% το 2007 και ανήλθε 57,3 εκατ. ευρώ.

Ο δευτερογενής παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα και συμμετέχει, κατά την τελευταία πενταετία, στην διαμόρφωση του ΑΕΠ με ποσοστό 18,3-19,3%. Η αξία της παραγωγής του δευτερογενούς τομέα αυξάνεται συνεχώς, αλλά με βραδύτερους ρυθμούς από την αύξηση του ΑΕΠ.

Ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής κατέγραψε αύξηση 3,3% έναντι του 2007, με την μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στον τομέα της ενέργειας (4,8%). Ο τομέας της μεταποίησης παρουσίασε αύξηση 2,0% που οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εξαγωγών μεταποιημένων προϊόντων βιομηχανικής προέλευσης. Πιο συγκεκριμένα,

παρατηρήθηκε αύξηση των υποτομέων των χημικών προϊόντων και χειροποίητων ινών, του ηλεκτρικού και οπτικού εξοπλισμού, που αντικατοπτρίζει την διεύρυνση της εξωτερικής ζήτησης.

Ο τομέας των κατασκευών παρέμεινε σταθερός για το μεγαλύτερο διάστημα του 2008, αλλά το τελευταίο τετράμηνο του έτους υπέστη σημαντική πτώση. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, για το διάστημα Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2008 εκδόθηκαν 7.291 άδειες οικοδομής παρουσιάζοντας μείωση κατά 8,4% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2007. Το συνολικό εμβαδόν των αδειών που εκδόθηκαν ανήλθε σε 2.798.717 τ.μ. σε σύγκριση με 3.052.318 τ.μ. της αντίστοιχης περιόδου του 2007, σημειώνοντας μείωση κατά 2,4%. Βασικοί παράγοντες για την μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας είναι η αύξηση στις τιμές των υλικών, σε πολλά από τα οποία υπερέβη το 12% έναντι του προηγούμενου έτους, αλλά κυρίως η καθίζηση στις αγοραπωλησίες ακινήτων. Οι μειώσεις των τιμών ακινήτων στις οποίες προέβησαν οι κατασκευαστές, οι οποίες σε ορισμένες περιοχές έφθασαν μέχρι 20% δεν κατάφεραν να αναθερμάνουν την αγορά. Κατά τον Δεκέμβριο του 2008 οι αγοραπωλησίες ακινήτων ήσαν μειωμένες κατά 65% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2007. Οι αγορές ακινήτων από ξένους, κυρίως Βρετανούς, υπέστησαν, κυριολεκτικά, καθίζηση. Συνολικά κατά το 2008 οι αγορές κατοικιών από ξένους ανήλθαν σε 6.636 ακίνητα, έναντι 11.281 στο 2007. Υπήρξε δηλαδή μια πτώση της τάξης του 41,2%.

Η διαχρονικά αυξητική τάση της συνεισφοράς του τριτογενούς τομέα στο ΑΕΠ συνεχίστηκε και το 2008. Ο τομέας των υπηρεσιών σημείωσε ανάπτυξη ύψους 4,6% σε σταθερές τιμές 2000 ή 8,2% σε τρέχουσες τιμές. Η αύξηση του χονδρικού και λιανικού εμπορίου ανήλθε σε 11,4%, έναντι αύξησης 9,3% το 2007. Ο όγκος των λιανικών πωλήσεων ήταν σημαντικά αυξημένος στις αγορές φαρμακευτικών προϊόντων και καλλυντικών, στις αγορές επίπλων και ειδών για το σπίτι, καθώς επίσης στην αγορά βιβλίων και ειδών βιβλιοπωλείου. Μικρότερη αύξηση παρατηρήθηκε στις αγορές τροφίμων, ποτών, καπνού, ενδυμάτων και ειδών υπόδησης. Ο κλάδος της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, που έχει την μεγαλύτερη συμμετοχή στο μερίδιο του ΑΕΠ που παράγει ο τριτογενής τομέας, παρουσίασε αύξηση 6,5% και ο κλάδος ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών 8,9%, παρά την παγκόσμια οικονομική κρίση, πράγμα το οποίο αντικατοπτρίζει την έντονη δραστηριότητα που υπάρχει στον τραπεζικό τομέα. Ο τομέας των ξενοδοχείων και μονάδων εστίασης παρουσίασε την μικρότερη αύξηση στην αξία του κύκλου εργασιών του, από όλους τους τομείς του τριτογενούς τομέα, η οποία ανήλθε σε 1,8%.

Οι εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στον τριτογενή τομέα είναι άμεσα συνδεδεμένες με την σταθερή κυβερνητική πολιτική που στοχεύει στην μετεξέλιξη και ανάδειξη της Κύπρου σε διεθνές επιχειρηματικό κέντρο παροχής υπηρεσιών υψηλού επιπέδου. Η προσπάθεια αυτή συνδυάζεται με την βελτίωση και επέκταση των υποδομών της χώρας και υπάρχουν πολλά προγράμματα σε εξέλιξη για τον εκσυγχρονισμό των αεροδρομίων και των λιμανιών, την βελτίωση των συγκοινωνιών, την πάταξη της γραφειοκρατίας, την δημιουργία ενεργειακού κέντρου και τερματικού σταθμού φυσικού αερίου, τον

εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, την απασχόληση του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού και πολλά άλλα.

3.7 ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Το ενεργειακό ζήτημα επηρεάζει σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό τις οικονομικές εξελίξεις στην Κύπρο και η επίλυση του αποτελεί άμεση προτεραιότητα για την Κυπριακή κυβέρνηση. Η ενεργειακή πολιτική της Κύπρου βασίζεται σε τέσσερις βασικές συνιστώσες.

Η πρώτη συνιστώσα αφορά την δημιουργία Εθνικού Ενεργειακού Κέντρου, ενός έργου που θα περιλαμβάνει τερματικό σταθμό αποϋγροποίησης φυσικού αερίου και τερματικό σταθμό αποθήκευσης πετρελαιοειδών. Το έργο θα κοστίσει 1,1 δις Ευρώ και θα περατωθεί δύο χρόνια μετά την υπογραφή της σχετικής σύμβασης.

Σύμφωνα με σχετική απόφαση του υπουργικού συμβουλίου οι διεργασίες για την έλευση του φυσικού αερίου βρίσκονται πλέον σε πλήρη εξέλιξη. Η σημασία της έλευσης του φυσικού αερίου έχει τεράστια σημασία για την οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου, αφού θα καθορίσει την ενεργειακή πολιτική της χώρας, πράγμα που θα έχει σημαντικές προεκτάσεις στο σύνολο της οικονομίας. Ο τομέας της ενέργειας χαρακτηρίζεται από την υψηλή εξάρτηση από εισαγόμενες πηγές ενέργειας, την έντονη κυριαρχία του πετρελαίου στο ενεργειακό ισοζύγιο, την ταχεία αύξηση της ενεργειακής ζήτησης, τις δυσκολίες διασύνδεσης με τα ευρωπαϊκά δίκτυα και τον σχετικά χαμηλό βαθμό αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Ο τερματικός σταθμός εισαγωγής και αποϋγροποίησης του φυσικού αερίου προγραμματίζεται να ανεγερθεί στην περιοχή Βασιλικού (30 χλμ. δυτικά της Λάρνακας), όπου βρίσκεται ο νέος ηλεκτροπαραγωγικός σταθμός της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου. Το φυσικό αέριο θα χρησιμοποιείται κυρίως στην ηλεκτροπαραγωγή και ο καθορισμός των εισαγομένων ποσοτήτων θα καθορίζεται βάσει των προβλέψεων ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας. Ήδη, ιδρύθηκε η Δημόσια Επιχείρηση Φυσικού Αερίου (ΔΕΦΑ), η οποία θα διαχειρίζεται όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με την εισαγωγή, εκμετάλλευση, διανομή, κλπ., του φυσικού αερίου. Μέτοχοι στην ΔΕΦΑ, θα είναι το Δημόσιο με ποσοστό 56% και η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου με 44%.

Η περιοχή Βασιλικού στην οποία θα κατασκευαστούν και οι εγκαταστάσεις του νέου τερματικού σταθμού εισαγωγής και αποθήκευσης πετρελαιοειδών, θα αποτελεί στο εξής το Ενεργειακό Κέντρο Κύπρου. Η Κύπρος έχει συμβατική υποχρέωση προς την Ε.Ε. να διατηρεί, από 01-01-2008, ενεργειακά αποθέματα που να ισοδυναμούν με 90 ημέρες μέσης κατανάλωσης. Οι αναμενόμενες ποσότητες που θα φιλοξενήσει το ενεργειακό κέντρο περιλαμβάνουν 130.000 Μ.Τ. λευκών προϊόντων (βενζίνη κ.α), 15.000 Μ.Τ. υγραερίου (LPG) και 15.000 Μ.Τ. ασφάλτου, ως λειτουργικά αποθέματα και 700.000 Μ.Τ. λευκών προϊόντων για στρατηγικά αποθέματα. Σήμερα, μέρος των ενεργειακών

αποθεμάτων της Κύπρου, αποθηκεύεται στην Ελλάδα, βάσει σχετικής σύμβασης. Η ανέγερση του τερματικού των πετρελαιοειδών θα γίνει με την μέθοδο της αυτοχρηματοδότησης BOT. Σημειώνουμε ότι σήμερα όλα τα παράγωγα πετρελαίου είναι εισαγόμενα, αφού η Κύπρος δεν έχει διυλιστήριο. Το Κυπριακό Διυλιστήριο Πετρελαίου διέκοψε την λειτουργία του στις 22/04/2004 και οι εγκαταστάσεις έχουν μετατραπεί σε αποθηκευτικούς χώρους πετρελαιοειδών.

Η δεύτερη συνιστώσα της ενεργειακής πολιτικής αφορά στην ολοκλήρωση απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας, που θα δημιουργήσει ένα ελκυστικό περιβάλλον για την ενίσχυση των ιδιωτικών ενεργειακών επενδύσεων. Ήδη από 1/1/2009, έχει απελευθερωθεί το 35% της αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας.

Η τρίτη συνιστώσα είναι η ενίσχυση της διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας. Σήμερα οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας συμμετέχουν μόνον με 4,3% στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου. Η ενέργεια αυτή παράγεται κατά 65% από ηλιακά ενεργειακά συστήματα, ενώ αύξηση παρουσιάζει και η παραγωγή ενέργειας από βιομάζα.

Τέλος, τέταρτη συνιστώσα της ενεργειακής πολιτικής της Κύπρου, αφορά το ζήτημα της εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων, στον υποθαλάσσιο χώρο της Νήσου. Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει ανακοινώσει τον 1^ο γύρο αδειοδοτήσεων για την χορήγηση αδειών έρευνας υδρογονανθράκων και ακολούθως εκμετάλλευσής τους, στην περίπτωση ανακάλυψης οικονομικά εκμεταλλεύσιμων αποθεμάτων, σε έντεκα (11) ερευνητικά τεμάχια εντός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης της Δημοκρατίας.

Παράλληλα, η Κύπρος είναι μία χώρα με αξιόλογο δυναμικό όσο αφορά τις ΑΠΕ, οι οποίες περιλαμβάνουν την ηλιακή, την αιολική ενέργεια και τη βιομάζα. Ωστόσο παρόλο που η Κύπρος διαθέτει πολύ υψηλό ηλιακό δυναμικό, το σχετικά υψηλό κόστος παραγωγής ηλεκτρισμού με ηλιακή ενέργεια και η κατά συνέπεια υψηλή κρατική ενίσχυση που πρέπει να δίνεται για να καταστεί οικονομικά βιώσιμη μια τέτοια επένδυση αποτέλεσαν τροχοπέδη στην ανάπτυξη της εν λόγω τεχνολογίας στην Κύπρο.

Πρόσθετα, η ανάπτυξη της αιολικής ενέργειας στο νησί καθυστέρησε αρκετά λόγω του περιορισμένου αριθμού περιοχών στις οποίες μπορούν να δημιουργηθούν αιολικά πάρκα, το μέτριο αιολικό δυναμικό και την αντίσταση από τις τοπικές κοινότητες και τις εταιρείες ανάπτυξης γης για εκμετάλλευση της γης της περιοχής τους για τουριστικούς σκοπούς.

Όλα τα προβλήματα συντέιναν ώστε η συνεισφορά των ΑΠΕ να παραμένει σχεδόν μηδαμινή, μέχρι και το 2005. Ωστόσο, με την εφαρμογή ενός πλαισίου μέτρων, πρωτοβουλιών και κινήτρων, φτάσαμε το 2008 οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να αποτελούν το 4,5% της τελικής κατανάλωσης της χώρας. Δεσμευτικός στόχος που έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η αύξηση της συνεισφοράς των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας της χώρας στο 13% έως το 2020.

Η αποδοτικότητα των μέτρων και πολιτικών που εφαρμόζονται αντανακλάται στο μεγάλο ενδιαφέρον του κοινού για επενδύσεις σε όλες τις κατηγορίες των ενεργειακών τεχνολογιών, καθώς και στα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται στους δικαιούχους με τη μορφή χορηγίας ή / και επιδότησης. Το Σχέδιο Παροχής Χορηγιών τέθηκε σε εφαρμογή από το Φεβρουάριο του 2004 και από την πρώτη κιόλας χρονιά λειτουργίας του Σχεδίου υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον για επενδύσεις σε όλους τους τομείς.

Η ανάπτυξη των ΑΠΕ σήμερα έχει ως ακολούθως: όσο αφορά την ηλιακή ενέργεια, η τεχνολογία των ενεργητικών ηλιακών συστημάτων για παραγωγή ζεστού νερού έχει ευρεία εμπορική εφαρμογή στην Κύπρο, καθώς 92% των νοικοκυριών και 53% των ξενοδοχειακών μονάδων διαθέτουν ηλιακά συστήματα θέρμανσης νερού. Πρόσθετα, έως τα τέλη του 2009, εγκαταστάθηκαν φωτοβολταϊκά συστήματα δυναμικότητας 1,7 μεγαβάτ αυξάνοντας τη συνολική εγκατεστημένη ισχύ στα 3,33 μεγαβάτ.

Το 2009 υπογράφηκε η σύμβαση επιδότησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με τα δύο πρώτα αιολικά πάρκα, συνολικής δυναμικότητας 113,5 μεγαβάτ. Οι εργασίες κατασκευής του πρώτου αιολικού πάρκου, δυναμικότητας 82MW ξεκίνησαν εντός του 2009 και το πάρκο αναμένεται να λειτουργήσει περί τα τέλη του 2010. Υπάρχουν, συνέχισε, μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από αξιοποίηση βιομάζας συνολικής ισχύος 4,4MW.

Η εξοικονόμηση ενέργειας αποτελεί σήμερα τον πιο γρήγορο, τον πιο αποτελεσματικό και οικονομικά εφικτό τρόπο για απεξάρτηση από τις εισαγωγές ενέργειας με ταυτόχρονη μείωση των αέριων εκπομπών και βελτίωση της ποιότητας του αέρα. Ο τομέας των κτιρίων στην Κύπρο, καταναλώνει το 37% της ζήτησης της ενέργειας.

Για τους πιο πάνω λόγους, το Υπουργείο Εμπορίου έχει ήδη καταρτίσει Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την ενεργειακή απόδοση με σκοπό την όσο το δυνατό μεγαλύτερη εκμετάλλευση του δυναμικού εξοικονόμησης. Το Σχέδιο Δράσης έθεσε ως στόχο την ετήσια εξοικονόμηση 1.1% ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας για την περίοδο 2008-2016.

Είναι απαραίτητο όπως η Κύπρος αναπτύξει εκείνες τις υποδομές που θα διασφαλίσουν τον ενεργειακό της εφοδιασμό και προς την κατεύθυνση αυτή στοχεύει η δημιουργία του Ενεργειακού Κέντρου στην περιοχή Βασιλικού.

Το Ενεργειακό Κέντρο εκτός από τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής καυσίμων, θα περιλαμβάνει τις εγκαταστάσεις αποθήκευσης υγρών καυσίμων, καθώς και το τερματικό παραλαβής και αποθήκευσης υγροποιημένου Φυσικού Αερίου. Η ενεργειακή υποδομή που θα δημιουργηθεί στην περιοχή του Βασιλικού θα ενισχύσει την ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής αγοράς στον τομέα της εμπορίας πετρελαιοειδών και θα έχει θετική συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος και στον έλεγχο της ποιότητας των καυσίμων.

Στον τομέα αυτό, ολοκληρώθηκε εντός του 2009 ο 1ος Γύρος Αδειοδοτήσεων με την υπογραφή Συμβολαίου με αμερικάνικη εταιρεία και χορηγήθηκε σε αυτή Άδεια Έρευνας Υδρογονανθράκων για Ερευνητικό Τεμάχιο που βρίσκεται εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Επιπλέον, ετοιμάστηκε από Γαλλικό Συμβουλευτικό Οίκο σε συνεργασία με το Υπουργείο Εμπορίου γεωλογική έκθεση ερμηνείας των δεδομένων που λήφθηκαν κατά τις γεωφυσικές έρευνες και η οποία είναι διαθέσιμη προς πώληση σε ενδιαφερόμενες εταιρείες πετρελαίων.

Είναι πολύ σημαντική τόσο τη συνεργασία μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και μεταξύ της ΕΕ και γειτονικών χωρών της Μέσης Ανατολής και Αφρικής με τις οποίες πρέπει να διατηρηθούν και να ενδυναμωθούν οι σχέσεις στους τομείς της ενέργειας.

Είναι γι' αυτό που η κυπριακή Κυβέρνηση συμμετέχει ενεργά στη Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα και υποστηρίζει πρωτοβουλίες σαν τη σημερινή, η οποία δίνει τη δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων και περαιτέρω σύσφιξης των ήδη πολύ καλών σχέσεων μεταξύ των χωρών της ΝΑ Ευρώπης.

3.8 ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση λειτούργησε, καταλυτικά, στην αναβάθμιση του Κυπριακού Νηολογίου, καθώς επίσης και στην είσοδο της Κυπριακής σημαίας στην Λευκή Λίστα του Μνημονίου των Παρισίων, με αποτέλεσμα την εξέλιξη της Κύπρου σε πλήρες ναυτιλιακό κέντρο. Το Κυπριακό Νηολόγιο βρίσκεται σήμερα στη 10^η θέση του παγκόσμιου στόλου και την 3^η θέση του στόλου της Ε.Ε., με εγγεγραμμένα 1.857 πλοία ολικής χωρητικότητας 21 εκ. κόρων.

Η συνεισφορά της ναυτιλίας στην διαμόρφωση του ΑΕΠ, ανέρχεται στο σημαντικό ποσοστό του 4%, που θεωρείται ένα από τα υψηλότερα στην Ε.Ε. Τα κρατικά έσοδα από τέλη εγγραφής, φόρους, κλπ., που καταβάλλουν οι ναυτιλιακές εταιρείες υπερβαίνουν τα 8 εκ. ευρώ ετησίως και οι άμεσα απασχολούμενοι στις χερσαίες εγκαταστάσεις των ναυτιλιακών εταιρειών ανέρχονται σε 4.000, ενώ πολλές άλλες θέσεις εργασίας έχουν δημιουργηθεί σε παράλληλες, με την ναυτιλία, δραστηριότητες.

Η Κύπρος έχει καταστεί πλέον, σε παγκόσμια κλίμακα, ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα διαχείρισης πλοίων και περισσότερες από 130 ναυτιλιακές εταιρείες διατηρούν μονάδες πλήρους δραστηριότητας. Η συντριπτική πλειοψηφία των εταιρειών αυτών έχει εγκατασταθεί στην πόλη της Λεμεσού και αρκετές από τις μεγαλύτερες, παγκοσμίως, ναυτιλιακές εταιρείες έχουν μεταφέρει τα Κεντρικά Γραφεία τους στην πόλη αυτή. Εκτιμάται ότι οι εγκατεστημένες στην Κύπρο ναυτιλιακές εταιρείες διαχειρίζονται σήμερα το 4% του παγκόσμιου στόλου, πράγμα που έχει πολλά οφέλη για την Κυπριακή οικονομία. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το σύνολο των ναυτιλιακών εταιρειών που

δραστηριοποιούνται στην Κύπρο, δηλαδή εταιρείες πλοιοκτησίας και διαχείρισης πλοίων, το 87% προέρχεται από τις χώρες της Ε.Ε.

3.9 ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

Όπως προαναφέρθηκε, η οικονομία της Κύπρου βρίσκεται σε συνεχή ανοδική πορεία για αρκετά χρόνια και η ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. και την ευρωζώνη έχει δημιουργήσει προσδοκίες για περαιτέρω ανάπτυξη, παρά την δυσμενή διεθνή συγκυρία, που επηρεάζει το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 3 - 7

ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

(Εκατομμύρια ευρώ – τρέχουσες τιμές)

	2005	2006	2007	2008
Α.Ε.Π.	13.462,3	14.435,2	15.596,4	16.948,5
Μεταβολή %	3,9	4,1	4,4	3,7
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ *	17.566	18.538	19.759	20.903
Μεταβολή %	4,0	5,5	6,6	5,8
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	5.730,1	6.467,9	6.636,9	7.540,2
Μεταβολή %	-	12,9	2,6	13,6
ΔΗΜ. ΙΣΟΖΥΓΙΟ (% ΑΕΠ)	- 2,3	- 1,2	3,4	1,0
ΔΗΜ. ΧΡΕΟΣ	9.299,8	9.330,9	9.261,5	8.328,7
% ΑΕΠ	69,1	64,6	59,4	49,3

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ***%	2,0	2,2	2,2	4,4
ΑΝΕΡΓΙΑ %	5,3	4,5	4,3	3,7
ΙΣΟΖ. ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ % ΑΕΠ	- 4,7	- 7,0	- 11,7	- 12,9
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΟΝ. ΑΓΟΡ. ΑΞΙΑΣ (PPS) - (ΕΕ27=100)	90,9	90,2	90,8	94,6

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου – Eurostat

(*) σε ευρώ

(**) σε σταθερές τιμές 2000

(***) εναρμονισμένος πληθωρισμός

3.10 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

Από την ανάλυση του Πίνακα 3-7 προκύπτει ότι η οικονομία της Κύπρου αυξάνεται με σημαντικούς ρυθμούς, που κατά τα τέσσερα τελευταία χρόνια υπερβαίνουν, κατά μέσο όρο το 4,0%. Οι ρυθμοί ανάπτυξης που σημειώνει η Κυπριακή οικονομία υπερβαίνουν τους αντίστοιχους της Ευρωζώνης και πλησιάζουν κατά πολύ τους ρυθμούς ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Για το 2008 ο ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε τελικά σε 3,7%, σε σταθερές τιμές του 2000, ενώ σε τρέχουσες τιμές αγοράς η σημειωθείσα αύξηση ήταν της τάξης του 9,6%. Σε απόλυτους αριθμούς και σε τρέχουσες τιμές αγοράς, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανήλθε στα 16.948,5 εκατ. Ευρώ, έναντι 15.596,4 εκατ. Ευρώ το 2007. Ο ρόλος της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης ήταν σημαντικός για την αύξηση του ΑΕΠ, όπως επίσης και η συμβολή των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Η σημειωθείσα επιβράδυνση στον ρυθμό ανάπτυξης για το 2008, οφείλεται, σχεδόν αποκλειστικά, στον τομέα των κατασκευών και στον τομέα διαχείρισης ακίνητης περιουσίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3-1

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

3.11 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ

Η δυναμική ανάπτυξη της Κυπριακής οικονομίας αντικατοπτρίζεται, ως είναι φυσικό και στην αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το οποίο αυξήθηκε το 2008 κατά 5,8% και έφθασε τα 20.903 Ευρώ. Η αύξηση στα έτη 2006 και 2007 ήταν 5,5% και 6,6% αντιστοίχως. Σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Κύπρου σε μονάδες αγοραστικής αξίας (PPS) ανήλθε κατά το 2007 σε 90,8% της ΕΕ27, ενώ στο 2008 υπολογίσθηκε σε 94,6%, πράγμα που σημαίνει ότι ήταν υψηλότερο αυτού των περισσότερων νέων κρατών - μελών.

3.12 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Κύπρου ήταν για πολλά χρόνια ελλειμματικό, αλλά η ασκηθείσα οικονομική πολιτική, εν όψει της ένταξης στην ΟΝΕ είχε θετικά αποτελέσματα και έτσι το έλλειμμα μειώθηκε από 4,1% του ΑΕΠ που ήταν το 2004, σε 2,4% το 2005 και σε 1,2% το 2006. Η πολιτική αυτή συνεχίστηκε και το 2007 με στόχο την περαιτέρω μείωσή του, έστω κατά 0,5%, όπως άλλωστε προβλέπεται και στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής ξεπέρασαν κάθε προσδοκία, αφού στο 2007 το έλλειμμα του δημοσιονομικού ισοζυγίου όχι μόνον εξαλείφθηκε, αλλά μετατράπηκε σε πλεόνασμα 3,4% επί του ΑΕΠ και σε 1,0% στο 2008, που έδωσε πολλά περιθώρια στην κυβέρνηση για ευέλικτες κινήσεις που σχετίζονται με την μείωση του δημόσιου χρέους, την ενίσχυση των οικονομικά ασθενέστερων πολιτών, κλπ. Η κυβέρνηση του Προέδρου κ. Δ. Χριστόφια, που ανέλαβε την διακυβέρνηση της χώρας τον Φεβρουάριο του 2008, βρέθηκε προ ενός προϋπολογισμού που είχε ψηφισθεί πριν λίγους μήνες, συνέχισε να ασκεί την οικονομική πολιτική της για το υπόλοιπο του οικονομικού έτους βάσει του εγκριθέντος προϋπολογισμού, χωρίς ριζικές αλλαγές που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την εικόνα του δημοσιονομικού ισοζυγίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3-8

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ

Έτος	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
Σε εκ. €	-483,6	-763,2	-515,6	-325,5	-172,5	537,4	167,4
% ΑΕΠ	- 4,4	- 6,5	- 4,1	- 2,4	- 1,2	3,4	1,0

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

(*) Προσωρινά στοιχεία

Η πέραν της αναμενόμενης βελτίωση των δημοσιονομικών στοιχείων, κατά το 2007, οφείλεται κυρίως στην αυξημένη οικονομική δραστηριότητα, αλλά και σε παράγοντες που θεωρούνται προσωρινού και μη επαναλαμβανόμενου χαρακτήρα, που συνέβαλαν στην σημαντική και πέραν της προβλεπόμενης αύξησης των δημοσίων εσόδων. Τα δημόσια έσοδα αυξήθηκαν το 2007 κατά 18,6% λόγω, κυρίως, της εισπραξης αυξημένων φόρων από τις πωλήσεις ακινήτων, ενώ το 2008 ο ρυθμός αύξησης των δημοσίων εσόδων επανήλθε στα φυσιολογικά επίπεδα και σημείωσε αύξηση κατά 5,8%, τα δε συνολικά έσοδα ανήλθαν σε 7.649 εκ. ευρώ. Τα έσοδα από τις εισπράξεις φόρων ανήλθαν κατά το 2008 σε 5,4 δις, και εξ αυτών το 40,1% προήλθε από τους άμεσους φόρους, το δε υπόλοιπο 59,9% από τους έμμεσους.

Από πλευράς άμεσης φορολογίας οι εισπράξεις μειώθηκαν κατά 2,7%. Πιο αναλυτικά, μειώθηκαν οι εισπράξεις από την φορολόγηση φυσικών προσώπων κατά 0,5% (ειδικά των μισθωτών κατά 2,0%) και της περιουσίας κατά 18,8%. Αντίθετα, αυξήθηκαν οι φορολογικές εισπράξεις από τα νομικά πρόσωπα κατά 1,6%, τα οχήματα κατά 8,0% και άλλους άμεσους φόρους κατά 10,0%. Στις εισπράξεις άμεσων φόρων από νομικά πρόσωπα, σημειώθηκε μείωση κατά 7,0% στις εισπράξεις φόρων από τις επιχειρήσεις και αύξηση κατά 15,0% από την φορολόγηση των υπεράκτιων εταιρειών.

Όσον αφορά την έμμεση φορολογία, οι εισπράξεις αυξήθηκαν στο 2008 κατά 9,4%. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στις εισπράξεις από τον ΦΠΑ (15,0%), τις εισφορές στο Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής (18,0%) και τους Εισαγωγικούς Δασμούς (10,0%).

Οι δημόσιες δαπάνες αυξήθηκαν επίσης, κατά 11,8%, στο υπό επισκόπηση έτος και ανήλθαν 7.482 εκ. ευρώ. Οι δαπάνες για την καταβολή συντάξεων και μισθών σε υπαλλήλους του δημόσιου τομέα αποτέλεσαν το 28,8% των συνολικών δαπανών, πράγμα που λειτουργεί ανασταλτικά για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών και έχει επισημανθεί από τους διεθνείς οργανισμούς (ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα). Το πρόβλημα αντιμετωπίζεται, ήπια από το Υπουργείο Οικονομικών και εντός τριών ετών οι συγκεκριμένες δαπάνες έχουν μειωθεί, ως ποσοστό επί των συνολικών δαπανών κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι ποσοστό 15,8%, επί του συνόλου, διατίθεται για λειτουργικές δαπάνες του κράτους, 12,1% για κοινωνικές παροχές, 9,1% για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους και 5,6% για έργα υπό κατασκευή.

3.13 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Ο πληθωρισμός, με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕΔΤΚ) εκτοξεύθηκε από 2,2% που ήταν το 2007 στο 4,4% στο 2008, παρά τις περί αντιθέτου προβλέψεις.

Η επιτάχυνση του πληθωρισμού οφείλεται, κυρίως, στην αυξημένη τιμή του πετρελαίου, πράγμα επέφερε αυξήσεις στις μεταφορές και στις κατηγορίες των ενεργειακών προϊόντων, όπως καύσιμα, ηλεκτρικό ρεύμα και υγραέριο. Κατά το 2008 αυξήθηκαν σημαντικά οι τιμές στους τομείς στέγασης, τροφίμων/μη αλκοολούχων ποτών, εστίασης, εκπαίδευσης και υγείας. Η παρατεταμένη, για τέσσερα συνεχή έτη, περίοδος ανομβρίας ήταν η αποκλειστική αιτία για την αλματώδη αύξηση που σημειώθηκε στις τιμές των εγχωρίως παραγομένων φρούτων και λαχανικών. Σε ετήσια βάση η αύξηση στους τομείς που προαναφέρθηκαν κυμάνθηκε από 5,0 - 7,5%. Οι αυξήσεις στα τρόφιμα είναι ιδιαίτερα επιβαρυντικές στην διαμόρφωση του ΕΔΤΚ, δεδομένου ότι ο δείκτης βαρύτητας του συγκεκριμένου τομέα ανέρχεται σε 16,1%.

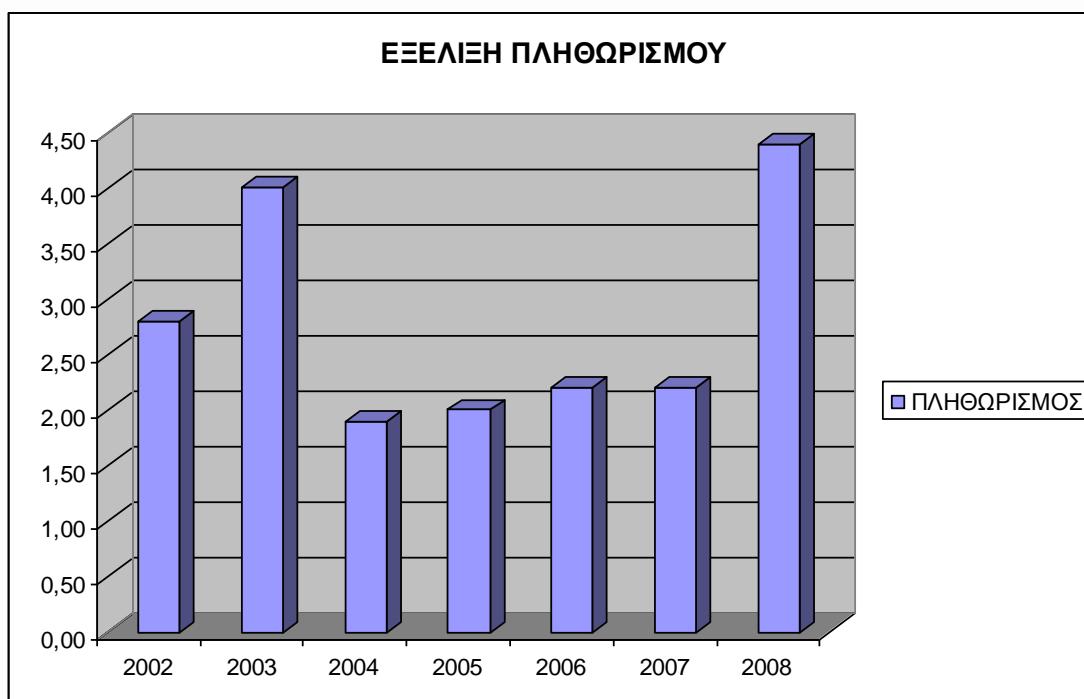
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 - 9

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Έτος	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ποσοστό	2,8	4,0	1,9	2,0	2,2	2,2	4,4

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3-2

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

3.14 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο επιχειρηματικός κόσμος αποδίδει μεγάλη σημασία στην αξιολόγηση της οικονομίας μιας χώρας από, αναγνωρισμένους κύρους, διεθνείς οργανισμούς. Η άποψη των οργανισμών αυτών έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για τους ξένους επενδυτές, οι οποίοι μελετούν τις θέσεις που εκφράζουν οι οργανισμοί αυτοί για την πορεία της οικονομίας της χώρας στην οποία προτίθενται να επενδύσουν. Οι εκθέσεις που υπάρχουν για την οικονομία της Κύπρου τόσο από την Παγκόσμια Τράπεζα, όσο και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο περιέχουν πολλές θετικές κρίσεις για την πορεία της Κυπριακής οικονομίας, κάτι που είναι ιδιαίτερα θετικό στην σημερινή συγκυρία.

Όμως, οι επενδυτές αποδίδουν ακόμη μεγαλύτερη σημασία στις απόψεις ανεξάρτητων ιδιωτικών οργανισμών που εκφράζουν απόψεις δίχως να λαμβάνουν υπόψη τυχόν πολιτικές σκοπιμότητες ή άλλα μη οικονομικά κριτήρια. Η Οικονομία της Κύπρου έλαβε και από τους οργανισμούς αυτούς θετική αξιολόγηση. Πιο συγκεκριμένα κατά το 2008 η πιστοληπτική ικανότητα της Κύπρου αξιολογήθηκε από τους τρεις μεγαλύτερους, παγκοσμίως, οργανισμούς, ως εξής: **Moody's (Aa3/Stable)**, **Standard & Poor (A+/Stable)** και **Fitch (AA-/Stable)**. Οι αξιολογήσεις αυτές θεωρούνται ιδιαίτερα θετικές και επιβεβαιώνουν, πέραν πάσης αμφιβολίας, την καλή πορεία της Κυπριακής οικονομίας.

3.15 ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΚΥΠΡΟΥ

Η τροχιά δυναμικής ανόδου των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων της Ελλάδας και της Κύπρου συνεχίστηκε και το 2008, αποτυπώνοντας με τον ιδανικότερο τρόπο τις εξαιρετικές σχέσεις των δύο χωρών σε εθνικό και πολιτικό επίπεδο.

Η οικονομική ανάπτυξη των δύο χωρών σε σχέση με την ευρύτερη περιοχή, η σύγκλιση των οικονομικών συμφερόντων, η συμπληρωματικότητα των οικονομιών τους σε συνδυασμό με την οικονομική σταθερότητα που τις διακρίνει αποτυπώνεται με σαφήνεια στους τομείς του διμερούς εμπορίου, των επενδύσεων και του τουρισμού.

Η αμοιβαία οικονομική συνεργασία, προσφέρει τη δυνατότητα στην Ελλάδα να λειτουργεί ως δίαυλος των επιχειρήσεων της Κύπρου προς τις χώρες της ΕΕ και της Ανατολικής Ευρώπης, ενώ και οι Ελληνικές επιχειρήσεις μέσω της Κύπρου επεκτείνονται στη Ν.Α. Μεσόγειο, διευρύνοντας, με αυτό τον τρόπο, τις ευκαιρίες επιχειρηματικής πρόσβασης στις αγορές της Μέσης Ανατολής, καθώς και στις πέραν αυτής αραβικές αγορές.

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, τον Μάιο του 2004, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των οικονομικών σχέσεων Ελλάδας- Κύπρου, καθώς έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στις επιχειρηματικές σχέσεις των δύο χωρών. Η ένταξη της Κύπρου στην ΟΝΕ και η είσοδος του ευρώ στην οικονομική της ζωή, τον Ιανουάριο του 2008, θα λειτουργήσει ως μοχλός μεγαλύτερης ανάπτυξης των οικονομικών σχέσεων οδηγώντας στη πλήρη ενοποίηση του οικονομικού χώρου των δύο χωρών.

3.16 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Η γεωπολιτική θέση της Κύπρου, η οποία προσφέρει πρόσβαση τόσο σε κοινοτικές επιχειρήσεις όσο και σε επιχειρήσεις που προέρχονται από τρίτες χώρες, καθώς και το ευνοϊκότατο, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο φορολογικό καθεστώς (ο εταιρικός φόρος δεν ξεπερνά το 10%), αποτελούν τους κυριότερους λόγους που καθιστούν την Κυπριακή αγορά πόλο έλξης των ξένων επιχειρήσεων.

Η Κύπρος αποτελεί σήμερα την ελκυστικότερη ευρωπαϊκή χώρα για επενδυτές από τρίτες χώρες. Το παραπάνω δεν οφείλεται μόνο στους χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές αλλά και στο εκτεταμένο δίκτυο συμφωνιών αποφυγής διπλής φορολογίας, το οποίο σήμερα καλύπτει τις ακόλουθες χώρες: Αίγυπτο, Αρμενία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ην. Βασίλειο, ΗΠΑ, Ταϊλάνδη, Ινδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Καναδά, Κίνα, Κιργιστάν, Κουβέιτ, Λευκορωσία, Λίβανο, Μάλτα, Μαυρίκιος, Μαυροβούνιο, Νορβηγία, Νότιος Αφρική, Ουγγαρία, Ουζμπεκιστάν, Ουκρανία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σαν Μαρίνο, Σερβία, Σεϋχέλλες, Σιγκαπούρη, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Συρία, Τατζικιστάν, Τσεχία.

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να συμμετέχουν σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας μέχρι και 100%, είτε προέρχονται από χώρες της ΕΕ, είτε εκτός χωρών της ΕΕ.

Στο πλαίσιο της απελευθέρωσης της οικονομίας και της καλύτερης εξυπηρέτησης των πολιτών συστήθηκε στο Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού το Κέντρο Εξυπηρέτησης Ξένων Επενδυτών, που λειτουργεί σαν «one –stop shop” και αποτελεί την κεντρική υπηρεσία πληροφόρησης, υποστήριξης και εξυπηρέτησης επενδυτών από το εξωτερικό. Επίσης διαδραματίζει έναν ιδιαίτερο σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση ξένου επιχειρηματικού κεφαλαίου για άμεσες επενδύσεις σε τομείς όπως η παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, μεταφορά τεχνογνωσίας κ.ά. που αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας παραγωγής.

Στο πλαίσιο της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων σε τομείς προηγμένης τεχνολογίας (εισαγωγή τεχνογνωσίας), της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης σε τομείς όπου υπάρχει ανεργία, της αύξησης των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων, της εισαγωγής ξένου συναλλάγματος και της αξιοποίησης της γεωγραφικής ζώνης της Κύπρου, έχει συσταθεί (Ν.69/1975, Κανονισμός 276/1981, Τελωνειακοί Κανονισμοί ΕΕ) και λειτουργεί, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εμπορίου και Βιομηχανίας, **η Ελεύθερη Ζώνη της Λάρνακας**, που βρίσκεται εννιά χλμ. από το λιμάνι της Λάρνακας και έξι χλμ. από το αεροδρόμιο της πόλης.

Σε ό,τι αφορά τα κίνητρα που χορηγούνται για την εγκατάσταση επιχειρήσεων στην ανωτέρω Ελεύθερη Ζώνη, σημειώνουμε :

- Την κατάργηση των εισαγωγικών δασμών και φόρων για αγαθά που εισάγονται στην Ελεύθερη Ζώνη.
- Το κόστος ενοικίασης χώρου για βιομηχανική παραγωγή εντός της Ζώνης, που ανέρχεται στο συμβολικό ποσό της μιας Κυπριακής Λίρας (1,71 Ευρώ περίπου) για την πρώτη πενταετία ενώ το ετήσιο κόστος ενοικίασης χώρου, μετά την πενταετία, ανέρχεται σε 898 ευρώ/στρέμμα.

Σε όλους τους διαθέσιμους χώρους εντός της Ελεύθερης Ζώνης, η εγκατάσταση ηλεκτρικού ρεύματος και τηλεφωνικών γραμμών είναι δωρεάν. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την διαδικασία ενοικίασης βιομηχανικού χώρου, διάρκειας 99 ετών, αρμόδιο είναι το Κυπριακό Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας (www.mcit.gov.cy)

Πέραν των ανωτέρω, η Κύπρος προσπαθεί συνεχώς να προσελκύσει ξένους επενδυτές, προβάλλοντας την καλή ποιότητα ζωής, την καλή και αποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση σε σύγκριση με άλλες χώρες της περιοχής, αλλά και της Ε.Ε., την πληθώρα επιστημόνων και άλλα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει.

Πέραν των ανωτέρω, τα τελευταία χρόνια έχει γίνει σημαντική προσπάθεια προβολής της χώρας ως κέντρο προσέλκυσης επενδύσεων και έχουν πραγματοποιηθεί πολλές επίσημες αποστολές, σε υψηλό επίπεδο, σε χώρες στόχους. Έρευνες που γίνονται από διεθνείς

οργανισμούς, ενισχύουν την θέση της Κύπρου, ως χώρας επενδυτικού ενδιαφέροντος, αφού την κατατάσσουν σε καλές θέσεις στους δείκτες ανταγωνιστικότητας και διαφθοράς.

Στον τομέα της ανταγωνιστικότητας η Κύπρος, κατετάγη στην 40^η, ανέβηκε δηλαδή 15 θέσεις σε σχέση με το 2007, στον κατάλογο των 134 χωρών που συμμετείχαν στην έρευνα. Σε ανάλογη έρευνα για την ανταγωνιστικότητα, σε σύνολο 180 χωρών, κατετάγη στην 31^η θέση και ανήλθε κατά 9 θέσεις σε σχέση με το 2007. Η κατάταξη της Κύπρου, στις θέσεις που προαναφέρθηκαν, στους Δείκτες Ανταγωνιστικότητας και Διαφθοράς είναι άκρως ικανοποιητική και δείχνει ότι οι υποψήφιοι ξένοι επενδυτές μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη στην ασκούμενη οικονομική πολιτική, αλλά και την λειτουργία της κρατικής μηχανής.

3.17 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, οι επιχειρήσεις φορολογούνται με 10%, αλλά γενικά η φορολογία είναι χαμηλή σε όλα τα επίπεδα. Πιο συγκεκριμένα και προκειμένου περί φυσικών προσώπων στη Κύπρο, σημειώνουμε ότι για φορολογητέο εισόδημα από 0-19.500 ευρώ, ο φορολογικός συντελεστής είναι μηδενικός (ποσό φόρου 0), για φορολογητέο εισόδημα από 19.500-28.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 20% (ποσό φόρου 1.700 ευρώ), για εισόδημα από 28.000-36.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 25% (ποσό συνολικού φόρου 3.775 ευρώ-1.700+2.075-), ενώ για εισόδημα μεγαλύτερο από 36.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 30%.

Όσον αφορά στους συντελεστές του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), αυτοί κυμαίνονται από 0-15%.

3.18 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο τουρισμός αποτελεί μια σημαντική οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο αφού η άμεση συνεισφορά του στο ΑΕΠ υπολογίσθηκε σε 9,8% (2007), και η συνεισφορά της γενικότερης τουριστικής οικονομίας σε 21,5%. Για το ίδιο έτος οι αντίστοιχοι δείκτες στην ΕΕ ήσαν 3,9% και 10,9%. Επίσης ο τουρισμός εξασφαλίζει περισσότερες από 57.000 θέσεις εργασίας, δηλαδή 13,7% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας και περί τις 60.000 θέσεις εργασίας στην ευρύτερη τουριστική οικονομία.

Κατά το 2008 οι αφίξεις περιηγητών σημείωσαν πτώση κατά 0,5% έναντι του 2007. Σε απόλυτους δε αριθμούς ανήλθαν σε 2.403.750, έναντι 2,416.081 του 2007. Όσον αφορά στη σύνθεση των τουριστικών αφίξεων για το 2007, η συντριπτική πλειονότητα (94% του συνόλου) προέρχεται από χώρες μέλη της ΕΕ και ειδικότερα από το Ηνωμένο Βασίλειο (51,6% του συνόλου), την Ελλάδα (5,5%), την Γερμανία (5,5%), την Σουηδία (5,2%), την Γαλλία (1,5%) και την Ιρλανδία (1,0%).

Από τις τουριστικές αφίξεις εκτός Ε.Ε, αναφέρουμε την σημαντική τουριστική ροή αφίξεων από την Ρωσία (7,5% του συνόλου, με σημαντική αύξηση κατά 25% σε σύγκριση με το 2007), την Νορβηγία (2,6%), την Ελβετία (1,6%) και το Ισραήλ (1,3%).

Τα έσοδα από τον τουρισμό το 2008 ανήλθαν στα 1,85 δις ευρώ σημειώνοντας αύξηση κατά 5,9% έναντι του 2007. Το τρέχον έτος είναι μια ακόμη δύσκολη χρονιά για την τουριστική βιομηχανία και οι προβλέψεις είναι δυσοίωνες. Το τουριστικό ρεύμα προς την Κύπρο άρχισε να αισθάνεται ισχυρές πιέσεις λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Για την περίοδο Ιανουαρίου - Μαΐου οι αφίξεις τουριστών περιορίστηκαν στις 622.070 και μειώθηκαν έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2008 κατά 8,9%. Πτώση καταγράφηκε και στα τουριστικά έσοδα (232,3 εκ. ευρώ) τα οποία μειώθηκαν στο πρώτο τετράμηνο του έτους κατά 7,5%, σε σύγκριση με το πρώτο τετράμηνο του 2007.

Η γενική πτώση της τουριστικής κίνησης οφείλεται κυρίως στην μείωση των αφίξεων από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ελλάδα και την Γερμανία. Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν το βαρόμετρο για τις εξελίξεις στην τουριστική βιομηχανία της Κύπρου, αφού συνήθως το 50-54% των συνολικών επισκεπτών προέρχονται από την χώρα αυτή. Στο πεντάμηνο Ιανουαρίου - Μαΐου οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο μειώθηκαν κατά 12,6%, έναντι της ίδιας χρονικής περιόδου του 2007, πράγμα που αποδίδεται όχι μόνον στην οικονομική κρίση αλλά και στην υποτίμηση της στερλίνας έναντι του ευρώ και την κατά συνέπεια, μείωση της αγοραστικής δύναμης των Βρετανών. Πτώση επίσης, των αφίξεων σημειώθηκε από την Ελλάδα (3,9%), την Σουηδία (16,8%) και την Ρωσία (1,3%), ενώ οι αφίξεις από την Γερμανία σημείωσαν αύξηση κατά 10,7%. Από τις χώρες αυτές προέρχεται, παραδοσιακά το 75% του τουριστικού ρεύματος στην Κύπρο.

Η στασιμότητα που είχε παρατηρηθεί στην τουριστική κίνηση την τελευταία τριετία, όταν οι συνολικές αφίξεις κυμαίνονταν από 2.400.000 - 2.416.000, είχε κατ' επανάληψη απασχολήσει τους ιθύνοντες, χωρίς ωστόσο να ληφθούν δραστικά μέτρα για την ενίσχυση του τουρισμού, πέραν της αναβάθμισης των αεροδρομίων. Με βάση την εικόνα αυτή και λαμβάνοντας υπ' όψιν τα μηνύματα από την οικονομική κρίση, η Κυπριακή κυβέρνηση είχε προβλέψει, έγκαιρα, τις δυσμενείς εξελίξεις στην τουριστική βιομηχανία και για τούτο αποφάσισε, με τον προϋπολογισμό του 2009, την κατά 45,0% αύξηση των δαπανών για την προβολή και δημοσιότητα του τουριστικού προϊόντος. Για το σκοπό αυτό θα διατεθούν κατά το τρέχον έτος 55 εκατ. ευρώ, που αποτελούν το 54,5% του συνολικού προϋπολογισμού του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού. Πέραν αυτού, έχουν ληφθεί και άλλα σημαντικά μέτρα για την ενίσχυση της τουριστικής βιομηχανίας, όπως η μείωση του ΦΠΑ στα ξενοδοχεία από 8% σε 5%, η κατάργηση του τέλους διανυκτέρευσης και η μείωση των τελών προσγείωσης αεροσκαφών. Τα μέτρα αυτά σε συνδυασμό με την δέσμευση των ξενοδόχων για μείωση των τιμών κατά 5,0% θα καταστήσουν το τουριστικό προϊόν φθηνότερο κατά 10-12%, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 - 10

Ετήσια Τουριστική Κίνηση				
Έτος	Εισερχόμενη		Εξερχόμενη	
	Αριθμός	%Δ	Αριθμός	%Δ
2001	2.696.732	0,4	684.197	16,4
2002	2.418.238	-10,3	744.167	8,8
2003	2.303.247	-4,8	737.309	-0,9
2004	2.349.012	2,0	859.454	16,6
2005	2.470.063	5,2	913.820	6,3
2006	2.400.924	-2,8	932.116	2,0
2007	2.416.081	0,7	1.080.512	15,9
2008	2.403.750	-0,5	1.209.802	12,0

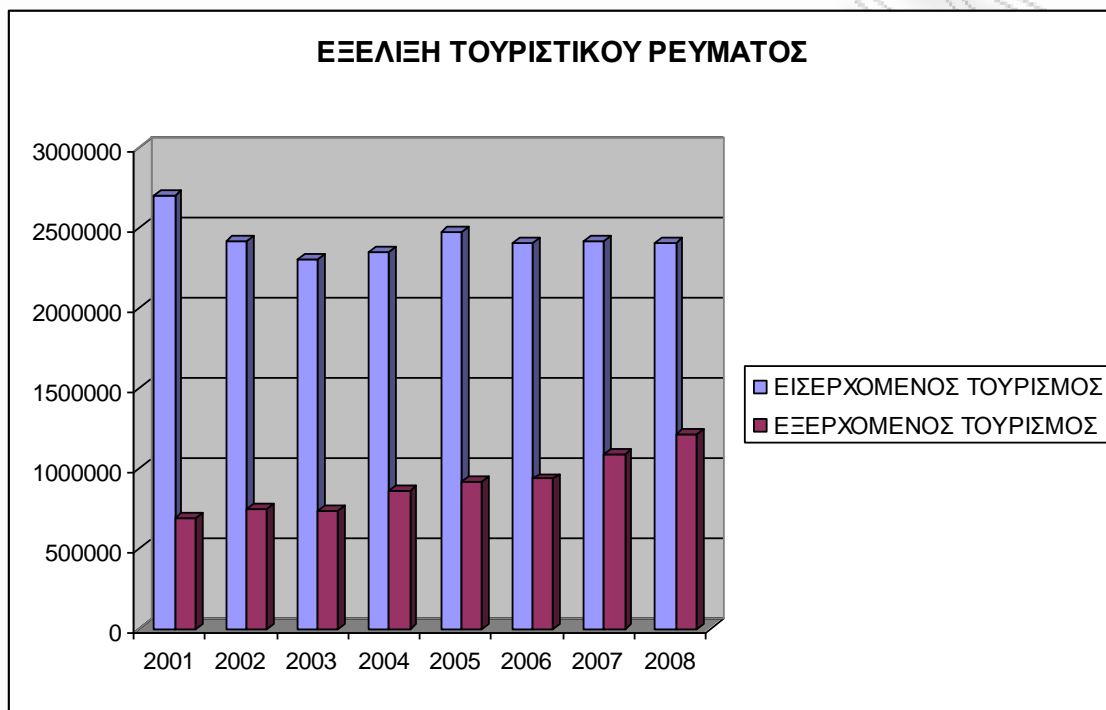
Πηγή : Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Η τουριστική περίοδος αναμένεται να είναι ούτως η άλλως δύσκολη και η τουριστική κίνηση θα σημειώνει κάμψη η οποία εκτιμάται ότι θα είναι τόσο σοβαρή, που θα επαναφέρει την τουριστική βιομηχανία στην προ του 1998 περίοδο. Το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού εκτιμά ότι η πτώση της τουριστικής κίνησης θα είναι γύρω στο 10%. Αυτό είναι ένα σχετικά αισιόδοξο σενάριο και σε περίπτωση που επαληθευθεί, η Κυπριακή οικονομία δεν θα αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα. Σε περίπτωση όμως κατά την οποία η πτώση είναι αρκετά μεγαλύτερη του 10%, τότε οι επιπτώσεις θα είναι αρκετά οδυνηρές, αφού θα υπάρξει αύξηση του ελλείμματος και της ανεργίας.

Πέραν όμως των θετικών μέτρων για την στήριξη του τουρισμού, χρειάζονται επενδύσεις για έργα υποδομής, ώστε να βελτιωθεί η συνολική εικόνα στις τουριστικές περιοχές και παράλληλα θα πρέπει να ανακαινισθούν πολλά από τα υπάρχοντα ξενοδοχεία, που δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις επισκεπτών υψηλού εισοδήματος. Αυτό όμως απαιτεί επενδύσεις από την πλευρά των ξενοδόχων, οι οποίοι, στην παρούσα οικονομική συγκυρία, έχουν περιορισμένες δυνατότητες. Η επαρχία Πάφου και οι ελεύθερες περιοχές της επαρχίας Αμμοχώστου, που εξαρτώνται περισσότερο από τον τουρισμό, αισθάνονται, ήδη, τις δυσμενείς επιπτώσεις τόσο από την μείωση των αφίξεων, όσο και την μείωση της κατά κεφαλήν δαπάνης. Οι οργανωμένοι φορείς, Επιμελητήρια και Σύνδεσμοι, έχουν υποβάλλει σειρά προτάσεων οι οποίες μελετώνται, αλλά πέραν των οποιονδήποτε

κυβερνητικών μέτρων, θα χρειασθεί και η συνεισφορά των επιχειρήσεων της τουριστικής βιομηχανίας για να υπάρξει θετικό αποτέλεσμα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3-3

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

ΠΙΝΑΚΑΣ 3-11

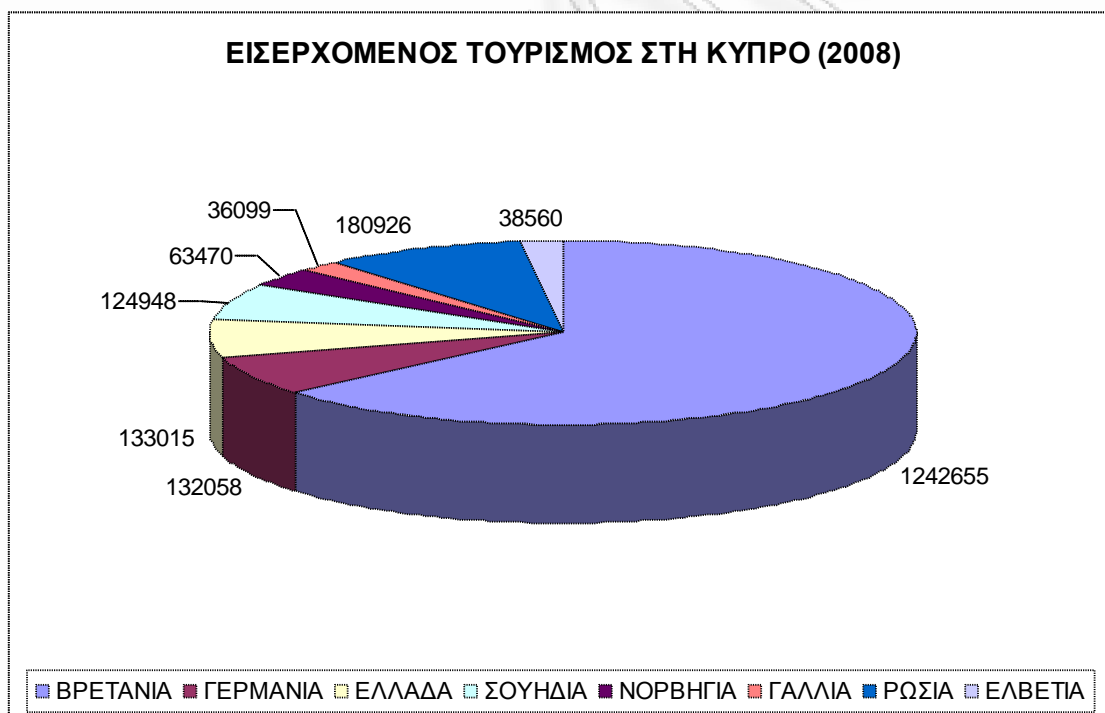
ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Χώρα Προέλευσης	2007		2008		
	Αριθμός	%	Αριθμός	%	%Δ 07/08
Σύνολο	2.416.081	100	2.403.750	100	-0,5
Ευρώπη	2.270.185	94,0	2.267.501	94,3	-0,1
Βρετανία	1.282.873	53,0	1.242.655	51,6	-2,7
Γερμανία	138.451	5,7	132.058	5,5	-3,5
Ελλάδα	139.815	5,8	133.015	5,5	-5,2
Σουηδία	120.989	5,0	124.948	5,2	4,0

Γαλλία	41.394	1,5	36.099	1,5	-
Ιρλανδία	35.875	1,7	23.632	1,0	-41,2
Άλλες χώρες					
Ρωσία	145.921	6,0	180.926	7,5	25,0
Νορβηγία	53.442	2,2	63.470	2,6	18,0
Ελβετία	41.543	1,7	38.560	1,6	-5,9
Ισραήλ	34.205	1,4	32.034	1,3	-7,2

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3 - 4

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Το Υπουργείο Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού και ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, προσπάθησαν να ενισχύσουν την τουριστική βιομηχανία, με επιδοτούμενα προγράμματα εσωτερικού κοινωνικού τουρισμού και ταυτόχρονα έκαναν κάποια σοβαρά ανοίγματα σε νέες αγορές, όπως Ιράν, Ην. Αραβικά Εμιράτα, Ουκρανία, Κίνα, κλπ., αλλά θα χρειασθεί αρκετός χρόνος για να υπάρξει, αξία λόγω τουριστική κίνηση από τις χώρες αυτές.

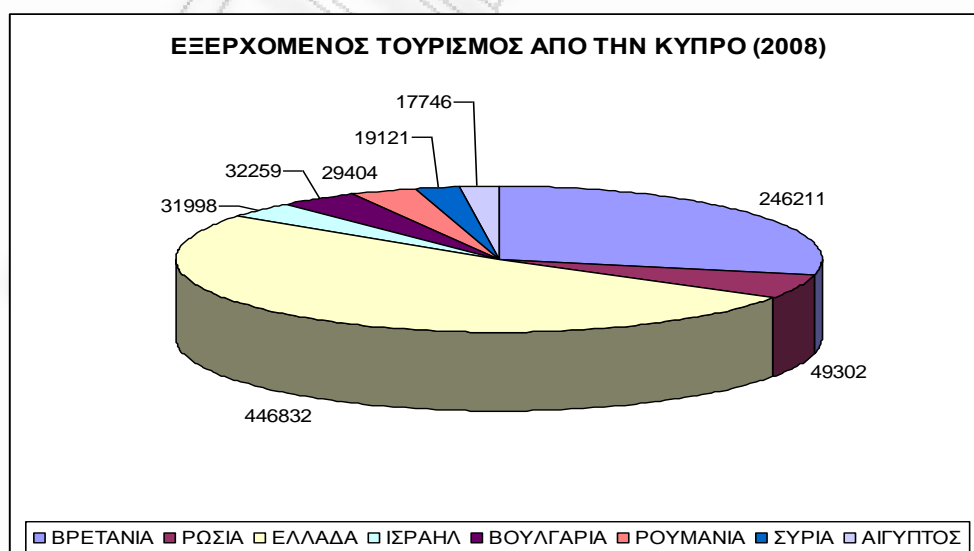
Βασική προϋπόθεση για την αύξηση του τουριστικού ρεύματος στην Κύπρο, παραμένει η αναβάθμιση των ξενοδοχείων, τα οποία χαρακτηρίζονται «γηρασμένα», σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών. Η απασχόληση φθηνού εργατικού δυναμικού από τρίτες χώρες, που δεν διαθέτουν κατάλληλη εκπαίδευση, σε ξενοδοχεία και μονάδες εστίασης είναι ένας, επιπρόσθετος, ανασταλτικός παράγων για την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών.

Σημαντική αύξηση (12%) έναντι του 2007 παρουσίασε και η εξερχόμενη τουριστική κίνηση στη διάρκεια του 2008. Ειδικότερα οι Κύπριοι τουρίστες ανήλθαν σε 1.209.802 εκ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία (86,3%) επισκέφθηκε ευρωπαϊκούς προορισμούς και κυρίως την Ελλάδα (36,9%), το Ηνωμένο Βασίλειο (20,3%), την Ρωσία (4%), την Βουλγαρία (2,6%) και την Ρουμανία (2,4%), με τους προορισμούς χωρών της Μέσης Ανατολής να ακολουθούν, όπως το Ισραήλ (2,6%), την Συρία (1,5%), την Αίγυπτο (1,4%) και τα ΗΑΕ (1,2%).

Το 2008, όπως και τα τελευταία χρόνια ο εξερχόμενος τουρισμός, υπερέβη τον συνολικό πληθυσμό της Κυπριακής Δημοκρατίας, γεγονός που αποδίδεται τόσο στο υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα όσο και στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας.

Η τουριστική κίνηση Ελλάδος - Κύπρου δεν μπορεί να συγκριθεί μ' αυτήν με τις υπόλοιπες χώρες. Οι ισχυροί φιλικό και συγγενικοί δεσμοί των δύο κοινωνιών και τα κοινά ήθη κι έθιμα σε συνδυασμό με τις εξαιρετικά συχνές μετακινήσεις για επαγγελματικούς λόγους και βέβαια η πολλή καλή αεροπορική σύνδεση (υπάρχουν περισσότερες από 60 πτήσεις την εβδομάδα), έχουν ως αποτέλεσμα η φύση του τουρισμού να διαφέρει σημαντικά απ' αυτήν των υπολοίπων χωρών, ακόμα κι εκείνων που έχουν επίσης ιδιαίτερους δεσμούς με την Κύπρο (Βρετανία - βάσεις, κοινοπολιτεία, Ρωσία - 30.000 μόνιμοι κάτοικοι).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3-5

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

3.19 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ

Συνεργασίες για την αξιοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων που παρέχονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής της Ε.Ε. Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλές επιχειρήσεις και γραφεία μελετών που διαθέτουν εμπειρία στην υποβολή προτάσεων για αξιοποίηση κοινοτικών κονδυλίων, ενώ στην Κύπρο ο τομέας αυτός δεν έχει αναπτυχθεί πλήρως. Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει δοθεί στην υλοποίηση των προγραμμάτων που προσφέρονται στο πλαίσιο «Διαδικασία της Βαρκελώνης: Ένωση για την Μεσόγειο». Από Ελληνικής πλευράς έχουν γίνει συγκεκριμένες προτάσεις, οι κυριότερες των οποίων είναι:

- Θαλάσσιοι διάδρομοι στην Ν.Α. Μεσόγειο: Ανάπτυξη Θαλάσσιου Δικτύου Μεταφορών στην Μεσόγειο και προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης των χωρών της περιοχής.
- Ηλιακή Ενέργεια: Παραγωγή ενέργειας από ηλιακά συστήματα παραγωγής ενέργειας για τροφοδοσία κατοικιών, ξενοδοχείων και άλλων μεγάλων μονάδων.
- Mediterranean Water Initiative: Κατάλληλη διαχείριση των υδάτινων πόρων στις χώρες της Μεσογείου, εν όψει μάλιστα της κλιματικής αλλαγής, πράγμα που θα συμβάλλει στην ισόρροπη ανάπτυξη της περιοχής και στην προστασία του περιβάλλοντος.
- Η κοινή θάλασσα δίνει δυνατότητες ανάπτυξης προγραμμάτων θαλασσιού τουρισμού, τόσο «κλασσικών» μορφών όπως η κρουαζιέρα και το yachting, όσο και εναλλακτικού τουρισμού με παλιά σκάφη (σκαριά) που θα μπορούσαν να ακολουθήσουν αρχαίες διαδρομές, εμπλουτισμένες τόσο με στοιχεία της ζωής της αρχαιότητας, όσο και της σύγχρονης ζωής, όπως π.χ ο θαλάσσιος δρόμος των Φοινίκων (Α.Μεσόγειος-Ελλάδα-Κύπρος-Λίβανος-Συρία-Αίγυπτος), ο ναυτικός τουρισμός, ο καταδυτικός τουρισμός κ.α
- Η συνάντηση των διαφορετικών θρησκειών θα μπορούσε να αναπτύξει ενδιαφέροντα προγράμματα θρησκευτικού τουρισμού μεταξύ των γειτονικών χωρών (Ελλάδα-Λίβανος-Συρία)
- Τα κοινά στοιχεία της μεσογειακής φύσης που επηρέασαν με τη σειρά τους και τον μεσογειακό πολιτισμό, όπως « οι δρόμοι της ελιάς», θα μπορούσαν να συνδυαστούν και εμπλουτιστούν με έναν ολοκληρωμένο γαστρονομικό περίπατο στη μεσογειακή κουζίνα όπου θα επισημαίνονται οι ομοιότητες και διαφορές των λαών της Μεσογείου.
- Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε συνδυασμό με τον τουρισμό μπορεί να παίζει καταλυτικό ρόλο στην προσέλκυση επισκεπτών υψηλού εισοδήματος αλλά και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

- Προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω είναι απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός των συγκοινωνιακών συνδέσεων αλλά και η χρήση νέων τεχνολογιών και ψηφιακών εφαρμογών για τη βελτίωση των παραγομένων προϊόντων και υπηρεσιών.

Ειδικότερα οι τουριστικοί πόροι της Περιφέρειάς μας κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες:

- **Πόροι υψηλής ποιότητας:**

Το φυσικό περιβάλλον. (σπήλαια, ορεινοί όγκοι, οι μοναδικές παραλίες, η χλωρίδα και η πανίδα)

Το πολιτιστικό απόθεμα. (αρχαιολογικοί χώροι, μοναστήρια, μουσεία, ιστορία, τοπική παράδοση, καθημερινή ζωή)

Τα τοπικά προϊόντα και η κυπριακή κουζίνα. (Αγροτικά προϊόντα χαρακτηρισμένα ως Π.Ο.Π. όπως το λάδι, το κρασί, τα γαλακτοκομικά αλλά και οι παραδοσιακές γεύσεις δεν απουσιάζουν από την τουριστική προβολή. Θεωρούνται όλα ισχυρό πλεονέκτημα της Περιφέρειας και πόσο μάλλον όταν άλλοι τουριστικοί προορισμοί έχουν ήδη συνδέσει ανάλογα προϊόντα με το τουριστικό τους προϊόν.)

Τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα παγκόσμιας αναγνώρισης και απήχησης. (μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά στον τουρισμό αλλά και ως τουριστικός πόρος.- εκπαιδευτικός συνεδριακός τουρισμός-)

Τουριστική υποδομή και υπηρεσίες. (ξενοδοχειακή υποδομή, συνεδριακά κέντρα, υψηλός επαγγελματισμός)

Καλή φήμη.

- **Πόροι ανεπαρκείς ή απαιτούν βελτίωση και αναβάθμιση.**

Υποδομές που δημιουργήθηκαν στο παρελθόν για να καλύψουν τουριστικές ανάγκες, αλλά για διάφορους λόγους εγκαταλείφθηκαν και παραμένουν αναξιοποίητες.

Υποδομές που δημιουργήθηκαν με τη φιλοσοφία του θεματικού τουρισμού αλλά δεν επαρκούν ποσοτικά. Εδώ μπορούμε να τονίσουμε την αναγκαιότητα για δημιουργία περισσότερων γηπέδων γκολφ, αγροτουριστικών καταλυμάτων, κέντρων θαλασσοθεραπείας, προπονητικά κέντρα κ.α.

- **Άλλοι πόροι, η αναγκαιότητα των οποίων φαίνεται από τις τάσεις της τουριστικής αγοράς και ζήτησης.** (προκειμένου νέες ομάδες επισκεπτών -target group- να προσελκυσθούν στην Κύπρο. Επίσης αναγκαίο είναι να εξαλειφθούν τα φαινόμενα που δημιουργούν κακή εικόνα –π.χ. πωλητές, οδηγοί ταξί και λεωφορείων, εστιατορες, σερβιτόροι, ξεναγοί κ.λ.π.-).

4 ° Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Κ Ε Σ Ε Π Ι Π Τ Ω Σ Ε Ι Σ Τ Ο Υ Τ Ο Υ Ρ Ι Σ Μ Ο Υ Σ Τ Η Ν Κ Υ Π Ρ Ο

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κύπρος, για χρόνια τουριστική χώρα, και ως επίσημα μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας, καλείται να αντιμετωπίσει ισάξια με τις άλλες χώρες μέλη τις προκλήσεις της εποχής μας. Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και της ποιότητας προσφοράς υπηρεσιών, αποτελούν τις νέες πραγματικότητες, τις οποίες επιβάλλεται να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά, με ριζικές αλλαγές και βελτιώσεις.

Ο τουρισμός στήριξε την οικονομία και συνέβαλε μέγιστα στην οικονομική ανόρθωση του νησιού μετά την εισβολή, καθώς και στην ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το προϊόν που πολύ έξυπνα, ονομάστηκε η κότα που γεννά τα χρυσά αυγά, φαίνεται ότι χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και αναβάθμιση, ώστε να διαφοροποιηθεί από ανταγωνιστικούς προορισμούς, διατηρώντας την δική του μοναδική ταυτότητα σαν τουριστικός προορισμός. Η περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας ή απόδοσης, η καλύτερη παροχή υπηρεσιών, το χαμηλό κόστος εξυπηρέτησης αποτελούν τα βασικά στοιχεία που μπορούν να ενισχυθούν και να προσελκύσουν το ενδιαφέρον ακόμη και των πιο δύσκολων πελατών,

Επίσης, η τουριστική ανάπτυξη στην Κύπρο, όπως ήταν αναμενόμενο, έχει επηρεάσει, και ως ένα βαθμό έχει διαφοροποιήσει τον τρόπο ζωής των Κυπρίων όπως και το φυσικό και δομημένο περιβάλλον κυρίως στις τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές.

Μέσα από τις αλυσιδωτές επιπτώσεις του τουρισμού στο νησί, από την οικονομία μέχρι την κοινωνική δομή, προβάλλει επιτακτική η ανάγκη για:

- προσδιορισμό των κοινωνικών τομέων επίδρασης της τουριστικής ανάπτυξης
- ανάλυση των θετικών και των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού
- ανάπτυξη εισηγήσεων για συστηματικό έλεγχο των αρνητικών επιπτώσεων
- ανάπτυξη εισηγήσεων για λήψη μέτρων για πρόληψη και αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων και ενίσχυση των θετικών επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης

4.2 ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και τη μεγάλη σημασία του τουρισμού στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών, δημιουργήθηκε η ανάγκη προσδιορισμού του μεγέθους των επιπτώσεων από την ανάπτυξη του τουρισμού. Έτσι, αναπτύχθηκε η Κοινωνιολογία του Τουρισμού, ένας κλάδος των κοινωνικών επιστημών, ο οποίος έχει αναπτυχθεί πρόσφατα, με στόχο την ανάλυση και τον προσδιορισμό των διαφόρων πεδίων επιρροής της τουριστικής ανάπτυξης. Η κοινωνιολογία του τουρισμού έχει ως αντικείμενο τα κίνητρα, τους ρόλους και τη συμπεριφορά των τουριστών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στη χώρα υποδοχής, αλλά και τις επιπτώσεις που επιφέρουν στις κοινωνικές δομές των χωρών υποδοχής. (Cohen, Erik: The sociology of Tourism, Approaches, issues and findings In: Apostolopoulos George: The sociology of tourism: Theoretical and Empirical investigations, London 1996.)

Μέσα στα πλαίσια της Κοινωνιολογίας του Τουρισμού και σε διεπιστημονικό επίπεδο, εξετάζονται πολλαπλές θετικές και αρνητικές μεταβολές όσον αφορά το ντόπιο πληθυσμό, στους διάφορους κοινωνικοοικονομικούς τομείς όπως:

- Κοινωνικές αλλαγές που προκύπτουν από την τουριστική ανάπτυξη
- Ανάλυση της καταναλωτικής συμπεριφοράς των τουριστών
- Προσδιορισμός των επιπτώσεων των διαφόρων ειδών τουριστών
- Διερεύνηση της δημιουργίας κοινωνικών προτύπων λόγω της τουριστικής ανάπτυξης
- Αξιολόγηση των επιπτώσεων στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον
- Ανάλυση σχετικών οικονομικών μεταβλητών κ.α.

4.3 ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η τουριστική ανάπτυξη ασκεί σημαντική επιρροή στο περιβάλλον, φυσικό και δομημένο αλλά και στον πληθυσμό της χώρας υποδοχής. Άλλοτε μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις ενώ άλλες φορές θετικές.

Γενικά, η Τουριστική Ανάπτυξη επηρεάζει σε ένα πρώτο στάδιο το Σύστημα αξιών του ντόπιου πληθυσμού. Οι παραδοσιακές κοινωνικές αξίες αλλοιώνονται, κάποιες φορές οδηγούν στην εξέλιξη του συστήματος αξιών ενώ άλλες φορές αποτελούν την αιτία για την εγκατάλειψη της παράδοσης. Οι διαπροσωπικές σχέσεις και οι δεσμοί της οικογένειας φαίνεται να έχουν γίνει πιο χαλαροί και απρόσωποι, γεγονός στο οποίο έχει συμβάλει και η ανάπτυξη του τουρισμού.

Παράλληλα όμως, όπως διαφάνηκε μέσα από την ποιοτική έρευνα οι επισκέπτες δίνουν παραδείγματα καλής επικοινωνίας, κυρίως μέσα από το θεσμό της οικογένειας, Επίσης, η τουριστική ανάπτυξη επιδρά στην αναβίωση ηθών και εθίμων ενώ άλλες φορές στην εγκατάλειψη και εμπορευματοποίηση τους.

Επιπλέον, η ποιότητα ζωής του ντόπιου πληθυσμού δεν παραμένει στα ίδια επίπεδα. Η αναβάθμιση είναι προφανής στις περισσότερες περιπτώσεις. Τα οικονομικά οφέλη είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τον πληθυσμό. Η κυπριακή οικονομία στηρίζεται σε ένα μεγάλο μέρος στην τουριστική βιομηχανία ενώ η γρήγορη ανάκαμψη μετά την τούρκικη εισβολή θεωρείται ότι ήταν αποτέλεσμα της τουριστικής ανάπτυξης. Το κόστος ζωής βέβαια, έχει αυξηθεί αφού η οικονομία του νησιού βρίσκεται σε ψηλά επίπεδα, όπου επικρατούν οι συνθήκες του υγιούς ανταγωνισμού. Οι επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον θεωρούνται στην πλειοψηφία τους αρνητικές, αφού στο βωμό της τουριστικής ανάπτυξης δεν λήφθηκε υπόψη το φυσικό και δομημένο περιβάλλον. Παρόλα αυτά δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει τη μεγάλη ανάπτυξη σε υποδομές, π.χ. κτιριακές εγκαταστάσεις, οδικό δίκτυο, αθλητικές εγκαταστάσεις κλπ, που έχουν αναπτυχθεί στο νησί, και εξυπηρετούν όχι μόνο τους επισκέπτες αλλά διευκολύνουν και τους ντόπιους κατοίκους.

Παρόλα αυτά, όπως πάντα η ανάπτυξη συνοδεύεται και με αρνητικές συνέπειες. Η ρύπανση που έχουν υποστεί κυρίως οι τουριστικά 1 Βλέπε Διάγραμμα 1 ανεπτυγμένες περιοχές του νησιού, από σκουπίδια, δυνατούς θορύβους και μουσικές, την τοποθέτηση υπερβολικού αριθμού πινακίδων κλπ είναι ιδιαίτερα ανησυχητική και προβληματίζει τόσο το κοινό όσο και τις τοπικές αρχές. Η παροχή υπηρεσιών όμως έχει αναπτυχθεί σε ψηλό βαθμό, έτσι σήμερα τόσο οι τουρίστες αλλά και οι Κύπριοι, μπορούν να εκμεταλλευτούν μια πλειάδα υπηρεσιών. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι δεν παρατηρούνται ελλείψεις στις προσφερόμενες υπηρεσίες. Τέλος, στην προσπάθεια προσέλκυσης τουριστών οι πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και άλλες σχετικές δραστηριότητες έχουν αυξηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό. Σημαντική, είναι η προσφορά των τοπικών αρχών του υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού αλλά και του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού στην οργάνωση και χρηματοδότηση πολλών σημαντικών εκδηλώσεων που δεν καλύπτουν μόνο τις ανάγκες των επισκεπτών αλλά βοηθούν και στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου.

Συν τοις άλλοις, έχει παρατηρηθεί ότι η ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας συνέτεινε σε πληθυσμιακές αλλαγές, οι οποίες παρατηρούνται κυρίως στις τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές. Συγκεκριμένα, οι ντόπιοι ζουν και συναναστρέφονται πολλούς μήνες με τουρίστες άλλων χωρών, σαν αποτέλεσμα την αλλοίωση του ισοζυγίου ξένων επισκεπτών και μονίμων κατοίκων. Επιπλέον, λόγω της τουριστικής ανάπτυξης έχει παρατηρηθεί αλλαγή του δημογραφικού χαρακτήρα ορισμένων περιοχών και ένα ρεύμα μετακίνησης πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές στα αστικά κέντρα. Επίσης, οι κοινωνικοοικονομικές αλλαγές που έχουν υπεισέλθει στην κυπριακή κοινωνία είναι μάλλον θετικές αφού έχουν αναβαθμίσει το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού.

Ο τουρισμός εκτός των άλλων, έχει κτίσει γέφυρες επικοινωνίας, ανάμεσα σε ντόπιους κατοίκους και επισκέπτες. Οι σχέσεις των κατοίκων με ξένους και ντόπιους επισκέπτες χαρακτηρίζονται αρκετά καλές και εποικοδομητικές και στηρίζονται στον αυθορμητισμό

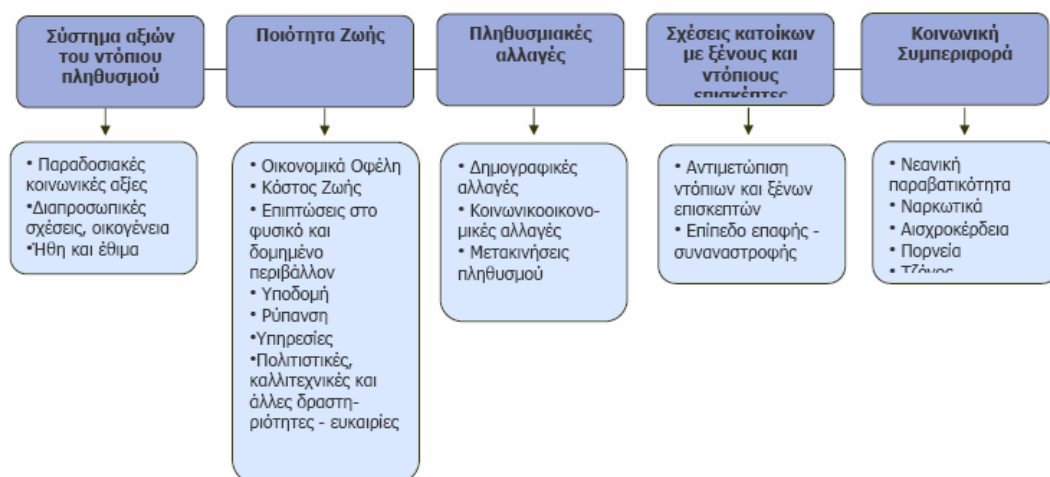
και τη φιλοξενία. Μέσα από αυτή την συναναστροφή οι κάτοικοι προβάλλουν την κουλτούρα και τον πολιτισμό μας προς τους ξένους ενώ παράλληλα δέχονται και επιρροές. Βέβαια, τα τελευταία χρόνια με τη μαζική κάθοδο τουριστών έχει χαθεί κάπως αυτή η προσωπική σχέση και επαφή που άλλοτε οι ντόπιοι διατηρούσαν με τους τουρίστες ακόμα και μετά τις διακοπές. Όπως είναι φυσικό, αναπόφευκτες είναι και οι προστριβές με τους ξένους επισκέπτες. Σύμφωνα με την έρευνα οι προστριβές που υπάρχουν είναι σε μικρό βαθμό, κυρίως στο χώρο εργασίας ή στις περιπτώσεις που οι τουρίστες έχουν καταναλώσει μεγάλες ποσότητες αλκοόλ.

Τελευταία, αλλά πολύ σημαντική παράμετρος είναι η επίδραση του τουρισμού στην κοινωνική συμπεριφορά. Η συναναστροφή και στενή επαφή με τους ξένους επισκέπτες κάποιες φορές έχει αρνητικές επιρροές. Σύμφωνα με στοιχεία που συλλέχτηκαν από την Αστυνομία Κύπρου η εγκληματικότητα έχει αυξηθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία. Συγκεκριμένα, η νεανική παραβατικότητα, η εμπορία, διακίνηση και χρήση ναρκωτικών έχουν γίνει συχνός πονοκέφαλος στις τοπικές αρχές. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία, τα οποία να υποδουκνείουν την τουριστική ανάπτυξη σαν κύρια πηγή εγκληματικότητας, εντούτοις μέσα από την ποσοτική έρευνα διαφάνηκε ότι ο

τουρισμός είναι ένας από τους παράγοντες που συμβάλει στην αύξηση του εγκλήματος. Επίσης, ο τουρισμός έχει μεγεθύνει άλλα κοινωνικά προβλήματα όπως η αισχροκέρδεια, η πορνεία και ο τζόγος. Πρέπει να αναφερθεί ότι, σε καμία περίπτωση δεν θεωρείται ο τουρισμός, ως ο κατ' εξοχήν υπεύθυνος για τις αρνητικές συμπεριφορές και καταστάσεις στην κυπριακή κοινωνία. Απλά προστίθεται στις αιτίες που προκαλούν και μεγεθύνουν κάποια κοινωνικά προβλήματα.

Διάγραμμα 1

Τομείς επίδρασης της τουριστικής ανάπτυξης

4.4 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (NATIONAL AND REGIONAL TOURISM PLANNING)

Σύμφωνα με τον παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού ο σωστός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, σε τοπικό αλλά και σε εθνικό επίπεδο, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει στρατηγικές και μεθόδους πρόληψης, έγκαιρου εντοπισμού και επίλυσης τυχών αρνητικών επιπτώσεων σε όλα τα επίπεδα της τουριστικής δραστηριότητας, όπως οικονομία, περιβάλλον και κοινωνία.

Επιπλέον, βασική αρχή της οργάνωσης αλλά και του σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης είναι η συμπερίληψη των κατοίκων και των τοπικών αρχών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα κριτήρια σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης είναι:

- η πολιτιστική παράδοση
- η ποιότητα ζωής
- η ενημέρωση και κατάρτιση

4.5 ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΞΙΩΝ ΤΟΥ ΝΤΟΠΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Παραδοσιακές αξίες της Κυπριακής Κοινωνίας

Το σύστημα αξιών της κυπριακής κοινωνίας στηρίζεται στο τρίπτυχο «Πατρίς- Θρησκεία- Οικογένεια» και θεωρείται ως ο ακρογωνιαίος λίθος για διαφύλαξη της κυπριακής κοινωνίας.

Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη μνεία έγινε σε δύο χαρακτηριστικά τα οποία συνοδεύουν τον Κύπριο. Η Εργατικότητα και η Φιλοξενία αναφέρθηκε ότι είναι χαρακτηριστικά άμεσα συνδεδεμένα με τη φύση του Κύπριου. Οι Κύπριοι διακρίνονται για τον αυθορμητισμό και την μεγάλη τους προσπάθεια να εξυπηρετήσουν και να βοηθήσουν τους ξένους.

Η εργατικότητα αναδεικνύεται ως μια αρετή με θετικό, επαγγελματικό και ηθικό αντίκτυπο. Σε αυτή την παράμετρο, όπως πολλοί επισήμαναν, οφείλεται η γρήγορη οικονομική ανάρρωση μετά την εισβολή του 1974. Επιπρόσθετα, η φιλοξενία ανάγεται σε μείζον χαρακτηριστικό της κουλτούρας του Κύπριου προσδίδοντας του μια σημαντική ιδιαιτερότητα που τον ξεχωρίζει από άλλους λαούς.

Η εργατικότητα που διακατέχει τον Κύπριο υποδηλώνει, εκτός των άλλων, τον προσανατολισμό της κυπριακής κοινωνίας προς το σύγχρονο καταναλωτισμό και γενικά την τάση για διασφάλιση υλικών αγαθών.

Παράγοντες για τη διαμόρφωση των Παραδοσιακών Αξιών της Κυπριακής Κοινωνίας

Ο τουρισμός λειτουργεί και σαν μέσο μεταφοράς και διάδοσης πληροφοριών σχετικών με τα ήθη, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής των διαφορετικών πολιτισμών. Τόσο οι κοινωνικοί όσο και οι φορείς της τουριστικής βιομηχανίας, αλλά και το κοινό αποφεύγουν τη δαιμονοποίηση της τουριστικής ανάπτυξης για τις τυχόν αρνητικές μεταβολές που παρατηρούνται στις παραδοσιακές αξίες της κυπριακής κοινωνίας.

Ο τουρισμός είναι απλά ένας από τους εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζει τις ηθικές αξίες της κυπριακής κοινωνίας. Επιπρόσθετα, τα ΜΜΕ και τα συχνά ταξίδια των Κυπρίων στο εξωτερικό επηρεάζουν εξίσου, αν όχι και σε μεγαλύτερο βαθμό, την εξέλιξη των παραδοσιακών αξιών και θεσμών της κυπριακής κοινωνίας.

Ο θεσμός της εκκλησίας

Τόσο η εκκλησία όσο και η θρησκεία εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προσωπική και την κοινωνική ζωή των Κυπρίων. Σύμφωνα με αριθμητικά στοιχεία από την έρευνα «Κυπροβαρόμετρο» (2004), το 98% των ερωτηθέντων συμφωνεί ότι υπάρχει Θεός, ένα 95% συμφωνεί με τη φράση «το να πιστεύω είναι απαραίτητο στοιχείο της ζωής μου» ενώ ένας στους πέντε (20%) δήλωσε ότι πηγαίνει εκκλησία 1-2 φορές το μήνα, ενώ ένα αντίστοιχο ποσοστό (21%) ανέφερε ότι πηγαίνει εκκλησία κάθε Κυριακή.

Στο ερώτημα λοιπόν αν ο θεσμός της εκκλησίας αντιμετωπίζει κρίση, παρατηρείται ότι η θρησκεία παραμένει ένας δυνατός θεσμός με υψηλή αξία στη ζωή του Κύπριου χωρίς να περνά κρίση. Αντίθετα, η εκκλησία σαν σώμα, ηγεσία ή θεσμός αντιμετωπίζει κρίση. Η κρίση αυτή πολύ πιθανόν να οφείλεται στις διάφορες μη εγκεκριμένες από το ποίμνιο-κοινό, ενέργειες μερικών ατόμων ή θρησκευτικών ηγετών που ανήκουν στο σώμα της εκκλησίας.

4.6 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Τουρισμός και Οικονομία

Ακόμη και μετά τις μειώσεις που έχουν παρατηρηθεί στις αφίξεις και στις δαπάνες των περιηγητών, ο τουρισμός εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της Κυπριακής οικονομίας. Τόσο οι κοινωνικοί αλλά και οι φορείς της τουριστικής βιομηχανίας όσο και το κοινό (Ποιοτική και ποσοτική έρευνα), αναγνωρίζουν τη μεγάλη συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία του κράτους. Η εκτίμηση που εμπνέει ο συγκεκριμένος τομέας είναι καθολική, ενώ πολλοί πίστωσαν στην τουριστική βιομηχανία τη γρήγορη οικονομική ανάκαμψη και το ραγδαίο ρυθμό ανάπτυξης μετά την εισβολή του 1974.

Γι' αυτό, πολύ εύστοχα ο τουρισμός χαρακτηρίστηκε ως ο «αιμοδότης», η «ατμομηχανή», ο «στυλοβάτης» της Κυπριακής οικονομίας ή διαφορετικά η κότα που γεννά τα χρυσά αυγά.

Τουρισμός και Απασχόληση

Η φύση και οι συνθήκες απασχόλησης στην τουριστική βιομηχανία δημιουργούν στους εργαζόμενους στην τουριστική βιομηχανία, προσωπικά αλλά και οικογενειακά προβλήματα.

Τα κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν από τον τουρισμό αντικατοπτρίζονται μέσα από την άποψη του 42% του συνόλου των ερωτηθέντων με παιδιά, οι οποίοι ανέφεραν ότι δεν θα ενθάρρυναν τα παιδιά τους να εργαστούν στην τουριστική βιομηχανία. Το αντίστοιχο ποσοστό αυξάνεται στο 53% στους εργαζόμενους στον τουριστικό τομέα. Οι λόγοι που οι εργαζόμενοι δεν είναι θετικά προδιατεθειμένοι για τα επαγγέλματα του τουριστικού τομέα, είναι κυρίως ο εποχικός χαρακτήρας, τα εκτενή ωράρια καθώς και οι χαμηλές απολαβές που πιστεύεται ότι έχουν τα επαγγέλματα αυτά.

Οι εργαζόμενοι στην τουριστική βιομηχανία διακατέχονται από ανασφάλεια και δυσαρέσκεια κυρίως λόγω της πρόσληψης φθηνού ξένου εργατικού δυναμικού, αλλά και των συνθηκών εργασίας και των όρων απασχόλησης.

Για την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση των αρνητικών κοινωνικών επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης πρέπει να εφαρμοστούν οι κατάλληλες πολιτικές όχι μόνο στους επισκέπτες αλλά και στους κατοίκους των κοινοτήτων υποδοχής, καθώς και στους εργαζόμενους στην τουριστική βιομηχανία.

Τουριστική ανάπτυξη και τοπικές κοινότητες υποδοχής

Ο τουρισμός προσφέρει στις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης των τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών ένα μέρος των κεφαλαίων που απαιτούνται για την προώθηση έργων ανάπτυξης της περιοχής από τα οποία επωφελούνται και οι μόνιμοι κάτοικοι. Η τουριστική βιομηχανία λοιπόν λειτουργεί στις πλείστες περιπτώσεις όχι μόνο ως «χρηματοδότης» αλλά και ως κίνητρο για τη βελτίωση των τοπικών κοινοτήτων.

Ένα 13% του συνόλου των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η «ανάπτυξη/βελτίωση έργων υποδομής» αποτελεί άλλη μια θετική επίπτωση της τουριστικής ανάπτυξης. Οι ερωτώμενοι από τις τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές εξέφρασαν σε υψηλότερο βαθμό την πιο πάνω άποψη (Λεμεσός και Αμμόχωστος). Οι κάτοικοι της Πάφου εξέφρασαν περισσότερες επιφυλάξεις για το γεγονός αυτό, ενώ οι ερωτηθέντες από τη Λάρνακα υπογράμμισαν ότι η ανάπτυξη/βελτίωση έργων υποδομής από τη συνεισφορά του

τουρισμού στην επαρχία τους, είναι μικρή (μόνο 7% δήλωσαν ότι ο τουρισμός βοήθησε στην ανάπτυξη έργων υποδομής).

Επιπλέον, ένα 12% του συνόλου των ερωτηθέντων δηλώνουν πως δεν υπάρχουν οποιεσδήποτε θετικές επιπτώσεις από τον τουρισμό στην περιοχή τους και κυρίως οι κάτοικοι της Λευκωσίας.

Όπως φαίνεται, παρουσιάζεται επιτακτική η ανάγκη διασφάλισης της βέλτιστης αξιοποίησης των δυνατοτήτων που παρέχει ο τουρισμός όσον αφορά την ανάπτυξη και βελτίωση των έργων υποδομής. Επίσης, η βελτίωση και ανάπτυξη των έργων υποδομής είτε αυτό εξ υπακούει εύκολη πρόσβαση στις παραλίες, βελτίωση οδικού δικτύου κλπ είναι αναγκαία όχι μόνο για διευκόλυνση και εξυπηρέτηση των επισκεπτών/τουριστών αλλά και για αναβάθμιση της καθημερινής ζωής των ντόπιων κατοίκων.

Τέλος, τα οφέλη που δύναται να αποκομίσουν οι τοπικές κοινότητες δεν είναι γεωγραφικά ισομερώς καταναμημένα.

Τουρισμός και φυσικό περιβάλλον

Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί μία από τις βασικές παραμέτρους της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής. Η αειφορία των ωφελειών που προέρχονται από τον τουρισμό είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την προστασία και διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος. Έτσι, ο τουρισμός μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο για ευαισθητοποίηση των τοπικών, των εθνικών αρχών αλλά και των ντόπιων κατοίκων με στόχο τη θέσπιση μέτρων για προστασία του περιβάλλοντος.

Η άναρχη ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας στο παρελθόν έγινε εις βάρος του φυσικού περιβάλλοντος. Παρατηρείται αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος, εκποίηση ακτών για σκοπούς δόμησης, εκτεταμένη ρύπανση από την εγκατάλειψη σκουπιδιών, ηχητική ρύπανση καθώς και αισθητική αλλοίωση του χώρου. Οι τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές έχουν επηρεαστεί σε μεγαλύτερο βαθμό, όπως η Αγία Νάπα, η οποία προβάλλεται και ως κακό παράδειγμα όσον αφορά την ηχορύπανση, την αλλοίωση του δομικού περιβάλλοντος το οποίο δε συνάδει με τον τοπικό χαρακτήρα της περιοχής κ.α.

Για το σκοπό αυτό πρέπει να αξιοποιηθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού, περιβαλλοντικά πιο ήπιες, με στόχο τη διαφύλαξη της αειφορίας τόσο των οικονομικών οφελών της τουριστικής ανάπτυξης όσο και του ίδιου του περιβάλλοντος.

Τουρισμός και Πολιτιστική Κληρονομιά

Ειδική ώθηση πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, ειδικών ενδιαφερόντων ο οποίος συνάδει και με τον τοπικό χαρακτήρα των τουριστικών περιοχών.

Η άποψη του κοινού συνάδει με τους στόχους του Στρατηγικού Σχεδίου όχι μόνο όσον αφορά το φυσικό και δομημένο περιβάλλον αλλά γενικότερα. Ο τουρισμός παρουσιάζεται σαν ένα νόμισμα με δύο όψεις σε σχέση με τον πολιτισμό. Μπορεί να λειτουργήσει θετικά για τις τοπικές κοινότητες, αφού μέσα από την προσπάθεια προσέλκυσης επισκεπτών γίνεται αναβίωση παραδοσιακών στοιχείων, ηθών και εθίμων ενώ παράλληλα δημιουργούνται οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου και της ενδοχώρας. Γενικά, το κοινό και οι φορείς θεωρούν ότι η ανάπτυξη της υπαίθρου και της ενδοχώρας λειτουργεί σαν θεματοφύλακας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, σαν σκευοφυλάκιο της παράδοσης των ηθών και εθίμων, του τοπικού και εθνικού μας χαρακτήρα.

Από την άλλη όμως ο τουρισμός μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά, οδηγώντας στην αλλοίωση της τοπικής παραδοσιακής πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής εικόνας. Επίσης, πολλές φορές στην προσπάθεια προσέγγισης τουριστών γίνεται αλλοίωση στοιχείων της παράδοσης, μέσω της εμπορευματοποίησης τους. Για παράδειγμα, πολλές φορές στην αναπαράσταση του κυπριακού παραδοσιακού γάμου, ο οποίος μοιάζει περισσότερο με show, παρατηρείται πρόσθεση ξένων στοιχείων για να γίνει πιο εντυπωσιακός.

Πληθυσμιακές Αλλαγές

Ο τουρισμός είναι σε θέση να επηρεάσει το δημογραφικό χαρακτήρα μιας περιοχής με την αλλοίωση του ισοζυγίου του πληθυσμού των ντόπιων κατοίκων και τον αριθμό ξένων επισκεπτών. Επίσης, μπορεί να προκαλέσει εσωτερικές δημογραφικές αλλαγές οι οποίες οφείλονται στις μετακινήσεις πληθυσμού προς τις κοινότητες υποδοχής από τα χωριά, με αποτέλεσμα το μαρασμό της υπαίθρου.

Παρόλα αυτά αναγνωρίζεται ότι οι δημογραφικές αλλαγές λόγω του τουρισμού έχουν απορροφηθεί και αφομοιωθεί και δεν αναμένεται να επέλθουν άλλες. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού και άλλων μορφών ειδικού τουρισμού μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη της υπαίθρου και στη δημιουργία θέσεων εργασίας, ανατρέποντας τις αρνητικές επιπτώσεις στην ύπαιθρο, από την ανάπτυξη του τουρισμού.

Επίσης, η αυξανόμενη απασχόληση ξένων εργατών, τόσο στην τουριστική όσο και στην οικοδομική βιομηχανία του τόπου, έχει σαν αποτέλεσμα την πληθυσμιακή διάβρωση, κυρίως στις ανεπτυγμένες περιοχές. Συνεπώς, το ισοζύγιο του πληθυσμού δεν επηρεάζεται μόνο από τον αριθμό των ξένων επισκεπτών αλλά και από την είσοδο, και στην τουριστική βιομηχανία, ξένου εργατικού δυναμικού.

Συναναστροφή-Επικοινωνία ντόπιων με τους ξένους επισκέπτες

Τρεις στους πέντε κατοίκους (61%) ανέφεραν ότι μιλούν και ανοίγουν συζητήσεις με ξένους τουρίστες συχνά ή κάποτε, ενώ ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό της τάξης του 43%

δήλωσε ότι διατηρεί επαφή με τουρίστες που γνώρισε κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Κύπρο. Αν και οι ντόπιοι έχουν φτάσει σε σημείο κόπωσης και κορεσμού από την τουριστική ανάπτυξη, όπως λέχθηκε στην ποιοτική έρευνα, και ότι έχει χαθεί ο άλλοτε αυθορμητισμός τους, εντούτοις διαφαίνεται ότι υπάρχει ακόμα η φιλικότητα και η ζεστασιά στη συμπεριφορά των κατοίκων. Οι πελατειακές σχέσεις χρησιμοποιούνται σαν ερέθισμα για περαιτέρω επικοινωνία και επαφή ανάμεσα σε ντόπιους και ξένους επισκέπτες.

Στο σημείο αυτό πρέπει να λεχθεί ότι ο εμβολιασμός της τουριστικής βιομηχανίας με ξένο και πολλές φορές ανειδίκευτο προσωπικό δεν συνάδει με την κουλτούρα, το χαρακτηριστικό της φιλοξενίας και τον ενθουσιασμό που συνόδευε στο παρελθόν τον Κύπριο ντόπιο κάτοικο.

Επιπρόσθετα, η χώρα προέλευσης αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στη διαμόρφωση διαφόρων αντιλήψεων σχετικά με την αναμενόμενη νοοτροπία και συμπεριφορά του κάθε επισκέπτη. Για παράδειγμα, οι ευρωπαίοι επισκέπτες συγκαταλέγονται στους επισκέπτες με τις θετικότερες αντιλήψεις και στάσεις. Αντίθετα, οι Άραβες και οι Ισραηλίτες θεωρούνται τα «μαύρα πρόβατα» της τουριστικής βιομηχανίας κυρίως λόγω των αντιλήψεων για την καθαριότητα και τη φιλικότητα τους.

Στην ενότητα αυτή παρατηρείται διάσταση απόψεων ανάμεσα στο κοινό και των στόχων που έχουν τεθεί μέσα από το Στρατηγικό Σχέδιο, αναφορικά με τις εθνικότητες ενδιαφέροντος. Ειδικά, το Στρατηγικό Σχέδιο συγκαταλέγει τους Άραβες, τους Ισραηλίτες καθώς και τους τουρίστες από την Ανατολική Ευρώπη ανάμεσα στις αγορές ψηλής και μεσαίας προτεραιότητας. Αντίθετα, το κοινό έχει δημιουργήσει αρνητικά πρότυπα και δε φαίνεται πρόθυμο να προωθήσει το κυπριακό τουριστικό προϊόν σε αυτές τις εθνικότητες.

Κοινό σημείο ανάπτυξης και περαιτέρω προώθησης του τουριστικού προϊόντος, τόσο για το κοινό όσο και για το Στρατηγικό Σχέδιο, παρουσιάζονται οι ευρωπαίοι τουρίστες, οι οποίοι συγκαταλέγονται στις επιθυμητές, υψηλής δαπάνης.

Οφέλη από την επαφή ξένων τουριστών και ντόπιων κατοίκων

Ο τουρισμός έχει τη δυνατότητα να δράσει ως μέσο μεταφοράς και διάδοσης πληροφοριών σχετικών με τα ήθη, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής των διαφορετικών πολιτισμών.

Ο τουρισμός έχει συμβάλει θετικά στην απαλλαγή της κυπριακής κοινωνίας από παλιά συντηρητικά πρότυπα όπως το πρότυπο της πατριαρχικής οικογένειας όπου υπήρχε έλλειψη επικοινωνίας κυρίως στη δομή της οικογένειας. Επίσης, είναι προφανής η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην οικογένεια μέσα από την συναναστροφή με άλλες νοοτροπίες και αντιλήψεις. Ενδιαφέρον παρουσιάζει για τους Κυπρίους, η συμπεριφορά των τουριστών στα παιδιά τους και η μέθοδος επικοινωνίας που εφαρμόζουν.

Παράλληλα ο τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των ντόπιων σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τη κοινωνική συμπεριφορά και διαγωγή κ.α.

Η διεύρυνση του κοινωνικού κύκλου των κατοίκων του τόπου, μέσα από τη συναναστροφή με τους τουρίστες, είναι γεγονός. Ταυτόχρονα όμως, μέσα από την ποιοτική έρευνα, προβάλλει η ανάγκη δημιουργίας περισσότερων σημείων, επαφής μεταξύ τουριστών και ντόπιων κατοίκων ώστε να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι θετικές αυτές δυνατότητες του τουρισμού.

Αρνητικές επιδράσεις του τουρισμού

Ένα σχετικά μικρό ποσοστό της τάξης του 9% ανέφερε ότι είχε προστριβές με ξένους τουρίστες. Οι εργαζόμενοι στην τουριστική βιομηχανία είχαν προστριβές κυρίως στο χώρο εργασίας ενώ όσοι δεν εργάζονται στον τουριστικό τομέα δήλωσαν ότι είχαν προστριβές με τουρίστες μετά από κατανάλωση αλκοόλ σε κέντρα και χώρους διασκέδασης.

Επιπλέον, ο τουρισμός δε θεωρείται ως η κύρια πηγή του μιμητισμού και της ξενομανίας. Αντίθετα, τα ΜΜΕ και τα συχνά ταξίδια στο εξωτερικό (για σπουδές, διακοπές, αναμνηχική κλπ) φαίνεται να έχουν επηρεάσει εξίσου την κυπριακή κοινωνία σε θέματα μιμητισμού και ξενομανίας.

Σημαντικό είναι και το γεγονός ότι το 84% των κατοίκων δηλώνει ότι δεν ενοχλείται καθόλου από τη συναναστροφή των παιδιών του με ξένους τουρίστες.

Εγκληματικότητα

Σύμφωνα με στοιχεία της Κυπριακής Αστυνομίας και των Εγκληματολογικών Στατιστικών της Στατιστικής Υπηρεσίας, κατά την περίοδο 1995-2002 σημειώθηκε σημαντική αύξηση των υποθέσεων σοβαρού εγκλήματος, της τάξης του 18%. Η εγκληματικότητα στην Κύπρο έχει σημειώσει μεγάλη αύξηση σε σχέση με την Ευρώπη, όπου σε κάποιες χώρες όπως η Σουηδία παρατηρείται μείωση. Επίσης, ο ρυθμός αύξησης της εγκληματικότητας θεωρείται αρκετά γρήγορος. Αν και σε απόλυτους αριθμούς η Κύπρος βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα από άλλες χώρες, με το ρυθμό αύξησης που υπάρχει σήμερα πολύ πιθανόν να προσεγγίσει στο μέλλον τους αριθμούς άλλων χωρών. Από μέρους του κοινού και των εμπλεκόμενων φορέων υπάρχουν δισταμένες απόψεις όσον αφορά τη συμβολή του τουρισμού στην αύξηση της εγκληματικότητας. Κάποιοι ανέφεραν ότι κάποιες εθνικότητες τουριστών όπως οι Άγγλοι τουρίστες συμβάλουν στην αύξηση της εγκληματικότητας. Άλλοι υπογράμμισαν το γεγονός ότι η αλλαγή του τρόπου ζωής και συμπεριφοράς από την τουριστική ανάπτυξη έχει συμβάλει στην αύξηση της νεανικής παραβατικότητας και στην εμπορία, χρήση και διακίνηση των ναρκωτικών.

Στατιστικά στοιχεία αναφέρουν ότι υπήρξε αύξηση του αριθμού των ενεχόμενων προσώπων σε υποθέσεις ναρκωτικών της τάξης του 72%, όπου στην πλειοψηφία τους ήταν Κύπριοι. Το ποσοστό των ξένων ήταν 28% αλλά πάλι δεν υπάρχει σαφής διαχωρισμός πόσοι από αυτούς είναι επισκέπτες-τουρίστες και πόσοι αλλοδαποί μόνιμοι κάτοικοι.

Γενικά, επικρατεί η αντίληψη ότι ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους παράγοντες που συντείνουν στην αύξηση της εγκληματικότητας και των ναρκωτικών.

Παράλληλα όμως, τονίζεται ότι δεν είναι μόνο ο τουρισμός ο οποίος έχει ανεβάσει το ποσοστό της εγκληματικότητας στον τόπο. Τέλος, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία που να τεκμηριώνουν την πιο πάνω αντίληψη. Χρήσιμο θα ήταν οι αστυνομικές αρχές να προβούν σε διαχωρισμό των ξένων που ενεπλάκησαν σε εγκληματικές ενέργειες, σε αυτούς που είναι μόνιμοι κάτοικοι και στους επισκέπτες. Με τον τρόπο αυτό το κράτος θα είναι σε θέση να γνωρίζει σε πιο βαθμό και με ποια μέσα, οι ξένοι επισκέπτες συμβάλουν στην αύξηση της εγκληματικότητας.

Επιπρόσθετα, η εργοδότης ξένου εργατικού δυναμικού θεωρείται ότι πιθανόν να μεγεθύνει το ήδη μεγάλο πρόβλημα της εγκληματικότητας, το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά και σε βάθος το κράτος.

4.7 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ, ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ, ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΑΠΕΙΛΩΝ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ (SWOT ANALYSIS)

Πλεονεκτήματα

Με την ανάπτυξη του τουρισμού ενισχύεται η οικονομία του κράτους αλλά και των τοπικών κοινοτήτων. Ο τουρισμός συμβάλει στην αποκέντρωση και ειδικά στην καταπολέμηση της αστυφιλίας ενώ αποτελεί μέσο μεταφοράς και διάδοσης πληροφοριών σχετικά με τα ήθη, τα έθιμα, και τον τρόπο ζωής διαφόρων πολιτισμών. Επιπρόσθετα, η ανταλλαγή απόψεων, η κατανόηση και διάδοση νέων ιδεών και αντιλήψεων, έχουν σαν αποτέλεσμα την μετατόπιση της κυπριακής κοινωνίας από μερικά παλαιά συντηρητικά πρότυπα σε νέα, και την ευαισθητοποίηση σε άλλα θέματα όπως το περιβάλλον, τα οποία αναβαθμίζουν την ποιότητα ζωής των ντόπιων.

Αδυναμίες

Η προσέλευση «φτηνού» μη ποιοτικού τουρισμού, όπως διαφάνηκε τόσο από την ποιοτική όσο και από την ποσοτική έρευνα, προκαλεί αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις στην κυπριακή κοινωνία. Έχει εντοπιστεί ότι η αστυνόμευση δεν επαρκεί στην τουριστική βιομηχανία ενώ οι όροι εργασίας των εργαζομένων στον τομέα είναι αντικοινωνικοί. Επιπλέον, οι αρνητικές επιπτώσεις που έχουν επέλθει, τόσο στο φυσικό όσο και στο

δομημένο περιβάλλον, είναι πολλές ενώ η μικρή έως μηδαμινή εκπαίδευση και ανάπτυξη του προσωπικού προκαλεί προβλήματα και προστριβές στο χώρο εργασίας. Έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχει έλλειψη δεικτών παρακολούθησης διαφόρων σημαντικών χαρακτηριστικών του τομέα π.χ. εγκληματικότητας, ενώ παράλληλα τίθεται το ζήτημα της άνισης γεωγραφικής κατανομής των κοινωνικοοικονομικών οφελών. Σημαντική αδυναμία θεωρείται και ο εποχικός χαρακτήρας των επαγγελμάτων που σχετίζονται με την τουριστική βιομηχανία ενώ οι προστριβές μεταξύ ντόπιων κατοίκων και τουριστών μετά από κατανάλωση αλκοόλ επιδρά αρνητικά στην κοινωνική δομή του τόπου.

Τέλος, η εργοδοσία φτηνού ξένου εργατικού δυναμικού έχει σαν αποτέλεσμα την αλλοίωση της ταυτότητας του τουριστικού προϊόντος που προσφέρεται από την Κύπρο. Συγκεκριμένα, οι άλλοτε φιλόξενοι και γεμάτοι ενθουσιασμό και ευγένεια εργαζόμενοι έχουν αντικατασταθεί στις περισσότερες περιπτώσεις με απρόσωπες φυσιογνωμίες παροχής υπηρεσιών, με στόχο το κέρδος και όχι τη μοναδική και ειλικρινή εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Επιπλέον, το πρόβλημα της ανεργίας μεγεθύνεται αφού οι εργοδότες επιδεικνύουν ιδιαίτερη προτίμηση στους ξένους εργαζόμενους λόγω χαμηλού μισθού, έτσι οι ξένοι αντικαθιστούν το ντόπιο εργατικό δυναμικό προκαλώντας περαιτέρω κοινωνικά προβλήματα.

Απειλές

Η υπερεξάρτηση της κυπριακής οικονομίας τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο από τον τουρισμό καθώς και η απορρόφηση από τον τομέα μεγάλου μέρους του εργατικού δυναμικού μπορεί να δημιουργήσει αρκετά προβλήματα στο μέλλον. Επιπλέον, η εγκατάλειψη αγροτικών δραστηριοτήτων για εργασία στην τουριστική βιομηχανία οδηγεί στο μαρασμό της υπαίθρου. Η άναρχη ανάπτυξη και εκποίηση περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών με στόχο την τουριστική εκμετάλλευση, η απώλεια παραθαλάσσιων περιοχών καθώς και η πολεοδομική αλλοίωση, παρουσιάζονται σαν άλλες απειλές. Παράλληλα, υπεισέρχεται ο κίνδυνος της αλλοίωσης των δημογραφικών χαρακτηριστικών των κοινοτήτων υποδοχής αλλά και η αλόγιστη υιοθέτηση ξένων προτύπων και κώδικα συμπεριφοράς, κυρίως από τους νέους. Η τυποποίηση λόγω εμπορευματοποίησης καθώς και η αλλοίωση παραδοσιακών στοιχείων των κοινοτήτων υποδοχής υποσκάπτουν την πολιτιστική μας κληρονομιά. Ο τουρισμός έχει συμβάλει άμεσα στην εμπορία, διακίνηση και χρήση ναρκωτικών, θανάσιμος κίνδυνος που τριγυρίζει κυρίως τους νέους. Άλλη παράμετρος η οποία απειλεί όχι μόνο τους ξένους επισκέπτες αλλά και τους ντόπιους είναι το φαινόμενο της αισχροκερδείας το οποίο η ίδια η αγορά δεν έχει καταφέρει ακόμα να αποβάλλει αποτελεσματικά. Πολλές φορές οι ξένοι επιδρούν αρνητικά στις αξίες των ντόπιων και προβάλλουν ανάρμοστη για τα κυπριακά δεδομένα, κοινωνική συμπεριφορά.

Τέλος, αλλά με πολύ μεγάλη σημασία, εμφανίζεται η απειλή της αλλοίωσης της ταυτότητας του άλλοτε πετυχημένου και γνήσιου τουριστικού προϊόντος.

Ευκαιρίες

Μέσα από τα πλεονεκτήματα, τις αδυναμίες και τις απειλές προβάλλουν οι ακόλουθες ευκαιρίες.

Καταρχήν σημαντική είναι η ευαισθητοποίηση των κατοίκων και των τοπικών αρχών για διαφύλαξη και αναβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Μετά υπάρχει η δυνατότητα, αξιοποίησης και αναβίωσης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς καθώς και η αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων και προϊόντων. Η αξιοποίηση των εσόδων μπορεί να βοηθήσει στην προώθηση αναπτυξιακών έργων και έργων κοινής ωφέλειας. Επίσης, η παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη της ιδιωτικής επενδυτικής πρωτοβουλίας παρουσιάζεται σαν ευκαιρία για ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας. Άλλες προοπτικές είναι η ανάπτυξη της υπαίθρου καθώς και η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος ως μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων του νησιού.

Διαγραμμα 2

ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ, ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΑΠΕΙΛΩΝ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ (SWOT ANALYSIS)			
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ
1. Ενδυνάμωση της οικονομίας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο2. Καταπολέμηση της ασιτυφίας3. Διάδοση πληροφοριών σχετικά με τα ήθη, τα έθιμα και των τρόπων ζωής διαφόρων πολιτισμών4. Ανταλλαγή απόψεων, κατανόηση και διάδοση νέων ιδεών και αντιλήψεων	1. Προσέλευση «φθηνού» μη ποιοτικού Τουρισμού2. Έλλειψη επαρκούς αστυνόμευσης3. Αντικοινωνικοί όροι εργασίας4. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις5. Εκπαίδευση και Ανάπτυξη προσωπικού.6. Έλλειψη καθαρισμού Δεκτών Παρακολούθησης7. Άνιση γεωγραφική κατανομή των κοινωνικοοικονομικών οφελών8. Εποχικός χαρακτήρας της εργοδότησης στην τουριστική βιομηχανία9. Προστριβές μεταξύ ντόπιων Κατοίκων και τουριστών μετά από καταμάλωση αλκοόλ10. Εργοδότηση φθηνού ξένου εργατικού δυναμικού	1. Ετεροβαρής εξάρτηση της οικονομίας και μεγάλου μέρους του εργατικού δυναμικού από τον τουρισμό2. Μετατόπιση του εργατικού δυναμικού από αγροτικές δραστηριότητες σε δραστηριότητες της τουριστικής βιομηχανίας3. Εκπαίδευση των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών με στόχο την τουριστική Εκμετάλλευση4. Απώλεια παραθαλάσσιων περιοχών5. Αλλοίωση των δημογραφικών χαρακτηριστικών των κοινοτήτων υποδοχής6. Υιοθέτηση ξένων προτύπων και κωδικών Συμπεριφοράς κυρίως από τους νέους7. Τυπότητα και αλλοίωση των παραδοσιακών στοιχείων των κοινοτήτων υποδοχής8. Ο τουρισμός ως μέσο μεταφοράς Ηπαρκυκλών9. Ανάπτυξη της αισχροκέρειας10. Αρνητική επίδραση των ξένων στις αξίες και την κοινωνική συμπεριφορά11. Αλλοίωση της ταυτότητας του τουριστικού προϊόντος	1. Ευαισθητοποίηση των κατοίκων και τοπικών αρχών για διαφύλαξη και αναβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού Περιβάλλοντος2. Αξιοποίηση και αναβίωση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς3. Αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων και προϊόντων4. Αξιοποίηση των εσόδων για προώθηση αναπτυξιακών έργων και έργων κοινής Ωφέλειας5. Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη της ιδιωτικής επενδυτικής πρωτοβουλίας με Στόχο την ενδυνάμωση της τοπικής Οικονομίας6. Ανάπτυξη της υπαίθρου7. Αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος ως μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων του νησιού

4.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όραμα

Μέσα από τη συγκεκριμένη μελέτη και λαμβάνοντας υπόψη μια πλειάδα παραμέτρων και μεταβλητών τόσο της Κύπρου όσο και του εξωτερικού, το Όραμα στο οποίο πρέπει να επικεντρωθεί η τουριστική βιομηχανία της Κύπρου, δεν είναι άλλο από αυτό που τέθηκε στο Στρατηγικό Σχέδιο για τον Τουρισμό από τον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού. Το Όραμα αυτό θέλει την Κύπρο ως ένα ποιοτικό τουριστικό προορισμό, ο οποίος να ικανοποιεί τον επισκέπτη με ποικίλα ενδιαφέροντα και αναζητήσεις και να διασφαλίζει τη συνεχή βελτίωση και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής για τον ντόπιο.

Αποστολή

Η Αποστολή περιστρέφεται γύρω από τη μεγιστοποίηση των κοινωνικοοικονομικών οφελών για την Κύπρο από τον τουρισμό, αξιοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους (ανθρώπινους, χρηματικούς και περιβαλλοντικούς), χωρίς να τους καταπονεί ή εξαντλεί επιτρέποντας στον προορισμό να ανταποκριθεί επιτυχώς στις παρούσες και μελλοντικές ανάγκες, τόσο του επισκέπτη όσο και του ντόπιου. Οι δραστηριότητες της τουριστικής ανάπτυξης πρέπει να διεξάγονται έχοντας σαν κύριο γνώμονα τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, την προσφορά εμπειρίας ψηλού επιπέδου στους επισκέπτες και τη διατήρηση της ποιότητας του πολιτιστικού, φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στον παράγοντα άνθρωπος, αντιμετωπίζοντας τους επισκέπτες σαν φιλοξενούμενους και όχι σαν πελάτες με απώτερο σκοπό το κέρδος, προσφέροντας τους ένα προϊόν το οποίο να διακρίνεται για την ποιότητα αλλά και τη ξεχωριστή του ταυτότητα.

Στρατηγικοί Τομείς και Στόχοι

Για την εκτέλεση της πιο πάνω αποστολής έχουν εντοπιστεί πέντε Στρατηγικοί Τομείς. Η Στρατηγική Τουριστικής Ανάπτυξης, Οι Επισκέπτες, Το Εργατικό Δυναμικό, Οι Κάτοικοι και το Περιβάλλον. Αυτοί λοιπόν οι επιμέρους τομείς καλούνται να διεκπεραιώσουν ο κάθε ένας το δικό του Στρατηγικό Στόχο. Επίσης, για κάθε τομέα έχουν διατυπωθεί συγκεκριμένοι παράγοντες, οι οποίοι μπορούν να διασφαλίσουν την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί. Επιπλέον, είναι γεγονός ότι η μέτρηση των πιο πάνω κρίσιμων παραγόντων για επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί είναι αναγκαία. Έτσι, παρουσιάζεται η δημιουργία και χρήση συγκεκριμένων δεικτών που θα βοηθήσουν στη μέτρηση ορισμένων χαρακτηριστικών και θα συμβάλουν στην παρακολούθηση της εξέλιξής τους.

Στρατηγική Τουριστικής Ανάπτυξης

Στόχος: Βιώσιμη και αειφόρος τουριστική ανάπτυξη

Κρίσιμοι Παράγοντες Επιτυχίας:

- Ενδυνάμωση της παρουσίας του ποικιλόμορφου ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου και η ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος
- Η προσφορά δυνατότητας πρόσβασης των περιηγητών σε όλα τα σημεία ενδιαφέροντος όπως αυτά θα διαμορφωθούν
- Η προσφορά στους περιηγητές δραστηριοτήτων και ευκαιριών ενασχόλησης

- Η προσφορά των τύπων καταλυμάτων που ικανοποιούν τις ανάγκες των τμημάτων-στόχων και η ανατροπή της τάσης για δημιουργία τυποποιημένου και επαναλαμβανόμενου προϊόντος

Κρίσιμοι Δείκτες:

- Μεριδία Αγοράς
- Ετήσια αύξηση των αφίξεων
- Ετήσια αύξηση της δαπάνης των περιηγητών
- Ετήσια αύξηση εσόδων
- Έλεγχος κατανομής των εσόδων στο χρόνο και τόπο
- Αποδοτικότητα επενδύσεων

Επισκέπτες

Στόχος: Εξασφάλιση ικανοποιημένης, αφοσιωμένης πελατείας που να σέβεται την τοπική κουλτούρα και πολιτισμό

Κρίσιμοι Παράγοντες Επιτυχίας:

- Πελατοκεντρικότητα
- Ψηλή ποιότητα Υπηρεσιών & Προϊόντων
- Σεβασμός στο Περιβάλλον
- Διατήρηση υψηλής εικόνας
- Ανταπόκριση στις ανάγκες & προσδοκίες πελατών
- Διασφάλιση υψηλού επιπέδου ποιότητας της τουριστικής εμπειρίας
- Διασφάλιση των δικαιωμάτων των επισκεπτών
- Καλλιέργεια σεβασμού των τοπικών ηθών και εθίμων
- Δημιουργία Τουριστικής Αστυνομίας/Εκπαίδευση υφιστάμενου προσωπικού

Κρίσιμοι Δείκτες:

- Δείκτες Ικανοποίησης Επισκεπτών

- Τακτική Μέτρηση Εικόνας της Κύπρου ως τουριστικός προορισμός
- Δείκτες επαναλαμβανόμενου τουρισμού
- Δείκτες Ποιότητας
- Δείκτες τιμών προϊόντων
- Δείκτες εγκληματικότητας στις τουριστικές περιοχές

Εργατικό Δυναμικό

Στόχος: Ικανοποιημένο και ποιοτικά υψηλά παραγωγικό προσωπικό

Κρίσιμοι Παράγοντες Επιτυχίας:

- Συνεχής Εκπαίδευση & Ανάπτυξη Προσωπικού
- Καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης
- Επίπεδο διευθυντικού προσωπικού
- Τήρηση κοινωνικών φιλικών συνθηκών εργασίας
- Αντιμετώπιση της επαγγελματικής κινητικότητας
- Αντιμετώπιση της εποχικότητας της απασχόλησης
- Συνεργασία Συντεχνιών

Κρίσιμοι Δείκτες:

- Δείκτες Ικανοποίησης Προσωπικού (δεν υπάρχει ούτε παρακολουθείται)
- Δείκτες Επίδοσης Προσωπικού
- Δαπάνες εκπαίδευσης ανά υπάλληλο
- Δείκτες συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης
- Δείκτες Ανεργίας
- Τακτική μέτρηση ποιοτικών και ποσοτικών αναγκών

Κάτοικοι

Στόχος: Διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων

Κρίσιμοι Παράγοντες Επιτυχίας:

- Καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης
- Διασφάλιση προστασίας των κατοίκων από φαινόμενα παραβατικής συμπεριφοράς
- Διασφάλιση του σεβασμού των ηθών και εθίμων από τους επισκέπτες
- Αξιοποίηση των εσόδων για δημιουργία έργων ανάπτυξης προς όφελος των κατοίκων
- Ισόρροπη κατανομή των κοινωνικοοικονομικών οφελών από τον τουρισμό
- Δημιουργία ευκαιριών κοινωνικής επαφής μεταξύ κατοίκων και επισκεπτών

Κρίσιμοι Δείκτες:

- Δείκτες τιμών προϊόντων
- Δείκτες τιμών αξίας της γης
- Ισόρροπη κατανομή του τουριστικού ρεύματος σε χρόνο και τόπο
- Τακτική Μέτρηση αντιλήψεων των κατοίκων όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη

Περιβάλλον

Στόχος: Διατήρηση της ποιότητας του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος

Κρίσιμοι Παράγοντες Επιτυχίας:

- Τήρηση των πολεοδομικών σχεδίων για ορθολογιστική εκμετάλλευση της γης
- Οργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών για την αξία και την ορθολογιστική διαχείριση των φυσικών ομορφιών
- Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής μας παράδοσης
- Προώθηση εναλλακτικών περιβαλλοντικά ήπιων μορφών τουρισμού
- Ισόρροπη κατανομή του τουριστικού ρεύματος σε χρόνο και τόπο
- Συνεργασία με περιβαλλοντικές οργανώσεις

Κρίσιμοι Δείκτες:

- Διεξαγωγή περιβαλλοντικών μελετών των αναπτυξιακών Έργων
- Παρακολούθηση τυχών μεταβολών σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές
- Παρακολούθηση αξιοποίησης παραδοσιακών οικοδομών για τουριστικούς και παρεμφερείς σκοπούς
- Παρακολούθηση οργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων σε τοπικό και εθνικό επίπεδο

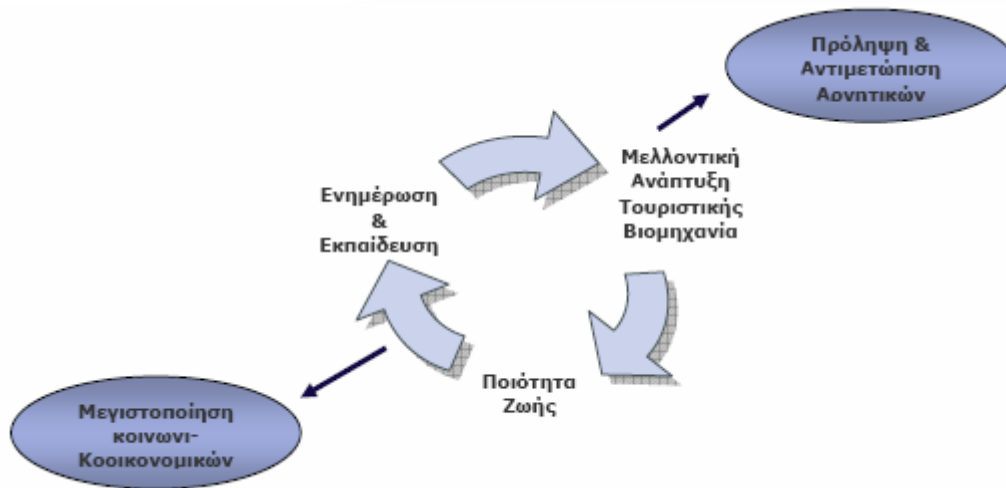
Διάγραμμα 3

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Τα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων της τουριστικής βιομηχανίας στηρίζονται σε τρεις άξονες:

1. Στην ποιότητα ζωής
2. Στη μελλοντική ανάπτυξη της Τουριστικής Βιομηχανίας, και
3. Στην Ενημέρωση και Εκπαίδευση με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης αλλά παράλληλα και τη μεγιστοποίηση των κοινωνικοοικονομικών οφελών.

Ποιότητα Ζωής

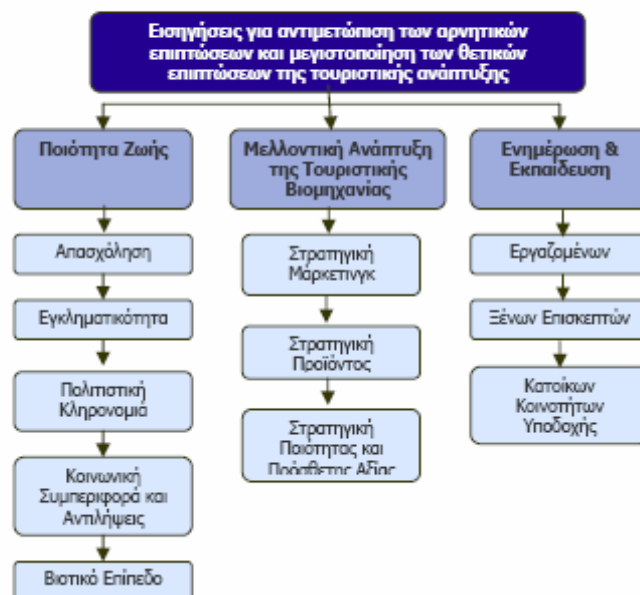
Όσον αφορά την Ποιότητα ζωής αυτή περιστρέφεται γύρω από την Απασχόληση, την Εγκληματικότητα, την Πολιτιστική Κληρονομιά, την Κοινωνική Συμπεριφορά και Αντιλήψεις και το Βιοτικό Επίπεδο.

Απασχόληση

Στον τομέα της απασχόλησης θα πρέπει να καταστεί δυνατή η επίβλεψη των συνθηκών εργασίας στην τουριστική βιομηχανία, να διατηρηθεί το επίπεδο του διευθυντικού προσωπικού, να υπάρξει συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων για αντιμετώπιση της επαγγελματικής κινητικότητας καθώς επίσης και της εποχικότητας της απασχόλησης στον τομέα.

Διάγραμμα 4

Πολυδιάστατη προσέγγιση

Εγκληματικότητα

Η Εγκληματικότητα θεωρείται ένα από τα πιο καυτά προβλήματα της σύγχρονης κυπριακής κοινωνίας. Λόγω του ότι, όπως προαναφέρθηκε, ο τουρισμός διογκώνει το πρόβλημα αυτό, θεωρείται σημαντική η ικανοποιητική αλλά παράλληλα διακριτική αστυνόμευση των τουριστικών περιοχών, η δημιουργία ειδικού τμήματος Αστυνομίας για επιτήρηση των τουριστικών περιοχών, ο αυστηρότερος έλεγχος και η τήρηση των κανονισμών σχετικά με τις τιμές καθώς και η ενημέρωση του κοινού και των τουριστών, σχετικά με τις τρέχουσες τιμές προϊόντων και υπηρεσιών, ώστε να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο της αισχροκέρδειας. Τέλος, η ανάπτυξη τουριστικής συνείδησης στους επαγγελματίες της τουριστικής βιομηχανίας είναι απαραίτητη για αποφυγή της κερδοσκοπίας και της εκμετάλλευσης των επισκεπτών.

Πολιτιστική Κληρονομιά

Ο θεματοφύλακας της εθνικής μας ταυτότητας, η πολιτιστική μας κληρονομιά, πρέπει να διαφυλαχθεί και να διατηρηθεί σαν κόρη οφθαλμού, εκτός των άλλων, και μέσα από την τουριστική ανάπτυξη. Έτσι, η προώθηση και ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση των παραδοσιακών επαγγελμάτων και προϊόντων. Η τήρηση των πολεοδομικών σχεδίων για ορθολογιστική εκμετάλλευση της γης είναι ένα άλλο μέτρο που θα μπορούσε να εφαρμοστεί. Επίσης χρήσιμη θα ήταν και η οργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών στους ντόπιους κατοίκους και στις τοπικές αρχές για την αξία και σημασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Επιπλέον για τη διατήρηση της πολιτιστικής και της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς θα πρέπει να δοθούν τα ανάλογα κίνητρα. Η ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης εικόνας της αρχιτεκτονικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς, θα ήταν χρήσιμη για την εξεύρεση στοιχείων για αξιοποίηση, διατήρηση και προώθηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Τέλος, η οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο πρέπει να ενισχυθεί και να ενθαρρυνθεί σε μεγαλύτερο βαθμό.

Φυσικό Περιβάλλον

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του νησιού είναι η φυσική του ομορφιά. Πολλοί είναι αυτοί που επισκέπτονται το νησί για να θαυμάσουν τα δάση μας, τις όμορφες παραλίες κ.α. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητη η ενημέρωση των ξένων επισκεπτών για τις ιδιαιτερότητες του φυσικού περιβάλλοντος των κοινοτήτων υποδοχής, όπως και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

Παράλληλα, θα πρέπει να γίνει ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων για την αξία και σημασία του φυσικού περιβάλλοντος ενώ η περιβαλλοντική αγωγή πρέπει να αποκτήσει ουσιαστικό περιεχόμενο και να καλύψει ολόκληρο τον πληθυσμό, ιδιαίτερα στις τουριστικές περιοχές.

Επιπλέον, πρέπει να αφήσουμε στο παρελθόν την άναρχη ανάπτυξη και να δημιουργηθεί συγκεκριμένη πολιτική για ορθολογιστική αξιοποίηση και «εκμετάλλευση» των φυσικών ομορφιών των κοινοτήτων υποδοχής. Η δημιουργία ειδικών τουριστικών υποδομών για ανάδειξη και προβολή των φυσικών πολιτιστικών και οικολογικών στοιχείων κάθε περιοχής θα ήταν σημαντικό στοιχείο για το τουριστικό μας προϊόν. Η περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να εφαρμοστεί σε οριζόντια βάση, σε όλους τους αναπτυξιακούς και οικονομικούς τομείς και δραστηριότητες.

Παρόλα αυτά πρέπει να παρακολουθούνται τυχόν μεταβολές σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές ενώ οι περιβαλλοντικές οργανώσεις και οι ενδιαφερόμενοι για το περιβάλλον φορείς θα πρέπει να συνεργαστούν ώστε να οργανωθεί και να σχεδιαστεί μια φιλική προς το περιβάλλον τουριστική ανάπτυξη.

Κοινωνική Συμπεριφορά και αντιλήψεις

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην κοινωνική συμπεριφορά για καταπολέμηση των αρνητικών στοιχείων όπως η βία, τα ναρκωτικά κ.α., που φαίνεται να επηρεάζουν ιδιαίτερα τη νεολαία μας. Η δημιουργία νέων δραστηριοτήτων και ευκαιριών δημιουργικής ψυχαγωγίας, κυρίως για τους νέους όπως συγκροτήματα, θεατρικές ομάδες και αθλητικούς συλλόγους μπορεί να λειτουργήσει σαν κατασταλτικός παράγοντας στο πρόβλημα της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Επιπλέον, η δημιουργία περαιτέρω ευκαιριών κοινωνικής επαφής μεταξύ ντόπιων κατοίκων και επισκεπτών π.χ. πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, μπορεί να υποβοηθήσει την καλύτερη αλληλοκατανόηση και αλληλοσεβασμό.

Βιοτικό Επίπεδο ντόπιων κατοίκων

Για την περαιτέρω αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των ντόπιων κατοίκων θα πρέπει να γίνει επένδυση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων σε υποδομές που προορίζονται για τους τουρίστες/επισκέπτες αλλά παράλληλα να εξυπηρετούν

και τον ντόπιο πληθυσμό. Επιπλέον, για τη διασφάλιση του βιοτικού επιπέδου πρέπει να διευκολυνθεί η πρόσβαση των ντόπιων κατοίκων σε εγκαταστάσεις αναψυχής και να υπάρξει αποτελεσματικός έλεγχος των τιμών των προϊόντων.

Μελλοντική Ανάπτυξη της Τουριστικής Βιομηχανίας

Όσον αφορά τη μελλοντική Ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας αυτή κινείται σε τρεις κύριους άξονες. Τη Στρατηγική Μάρκετινγκ, τη Στρατηγική Προϊόντος και τη Στρατηγική Ποιότητας και Πρόσθετης Αξίας.

Στρατηγική Μάρκετινγκ

Για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου θα πρέπει να γίνει Ιεράρχηση των Αγορών και των Τμημάτων Πελατείας. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να οργανωθούν εκδηλώσεις μεγάλης εμβέλειας για προβολή της Κύπρου. Επίσης, πρέπει να δοθεί έμφαση σε άλλα

είδη τουρισμού. Για παράδειγμα στην ανάπτυξη του προγράμματος «Φύσης και Περιπατητές» πάντα με ορθολογιστική αξιοποίηση και «εκμετάλλευση» των φυσικών ομορφιών των κοινοτήτων υποδοχής. Επίσης, ο Αθλητικός Τουρισμός μπορεί να προωθηθεί με τη δημιουργία συμπληρωματικών αθλητικών εγκαταστάσεων, οι οποίες θα μπορούν να αξιοποιηθούν και από τους ντόπιους κατοίκους.

Σημαντικό είναι και το γεγονός ότι οι αγορές υψηλής προτεραιότητας, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Ρωσία και η Ελλάδα αλλά και τα δημογραφικά τμήματα: Ζευγάρια (νεαρά και μεσήλικες), Οικογένειες και ηλικιωμένοι μέσης ως υψηλής εισοδηματικής Τάξης, μέσου έως ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες του κοινού και των τουριστικών και κοινωνικών φορέων ώστε να αναπτυχθεί περαιτέρω η τουριστική βιομηχανία. Μέσα στη Στρατηγική Μάρκετινγκ εμπίπτει και η διανομή, με την αύξηση των ευκαιριών γεωγραφικής αποκέντρωσης του τουριστικού ρεύματος. Αυτό μπορεί να γίνει εφικτό με την προσφορά εναλλακτικών τρόπων οργάνωσης του Ταξιδιού και Κράτησης εκτός των οργανωτών ταξιδιών, με τη δημιουργία συστήματος διαχείρισης του προορισμού ώστε να αυξηθεί ο ατομικός τουρισμός.

Τέλος, η Οργάνωση Πολιτικής Μάρκετινγκ με τη δημιουργία μηχανισμών συνεργασίας των τουριστικών φορέων τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο θα συντείνει στην επέκταση της συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων, τουριστικών και κοινωνικών, με στόχο τη διασφάλιση της μέγιστης αποδοχής των επιλεγμένων μέτρων που θα ληφθούν.

Στρατηγική Προϊόντος

Αναφορικά με τη Στρατηγική προϊόντος, αυτή μπορεί να χαρακτηί μέσα από τις πιο κάτω εισηγήσεις. Καταρχήν, η Διαμόρφωση για κάθε τουριστικό προορισμό αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα. Είναι λοιπόν σημαντικό να δημιουργηθούν νέοι τύποι καταλυμάτων και στην Κύπρο, να αναβαθμιστούν τα υφιστάμενα τουριστικά καταλύματα ενώ παράλληλα να αναπτυχθούν μικρές μονάδες με χαρακτήρα. Έτσι, είναι σημαντική η ενθάρρυνση για αξιοποίηση παραδοσιακών οικοδομών σε περιοχές της ενδοχώρας για τουριστικούς σκοπούς.

Επιπλέον, η αναβάθμιση της γενικής υποδομής σε θέματα Συγκοινωνιών όπως η επέκταση και αναβάθμιση των αεροδρομίων, η βελτίωση του οδικού δικτύου και η αναβάθμιση των μέσων συγκοινωνιών επιβάλλεται γιατί, όχι μόνο ανυψώνουν την εικόνα της Κύπρου σαν τουριστικό προορισμό, αλλά ταυτόχρονα συντελούν στην αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των ντόπιων κατοίκων.

Στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης έχει επεκταθεί το Εμπόριο, και συγκεκριμένα η προώθηση αυθεντικών Κυπριακών προϊόντων. Η πολιτική αυτή βοηθά στη διατήρηση και αναβίωση των παραδοσιακών επαγγελμάτων και προϊόντων.

Τέλος, η Περιφερειακή Στρατηγική αποτελεί άλλη μια σημαντική παράμετρο στην Στρατηγική Προϊόντος. Κάθε περιοχή θα κληθεί να ετοιμάσει το δικό της όραμα για την τουριστική ανάπτυξη και να δημιουργήσει ένα ξεχωριστό προϊόν που να εξυπηρετεί τα τμήματα της αγοράς στα οποία θα στοχεύσει. Κύριοι στόχοι της Περιφερειακής Στρατηγικής είναι: 1) η Γεωγραφική αποκέντρωση της τουριστικής ανάπτυξης, με την παράλληλη αξιοποίηση περιοχών της ενδοχώρας, 2) η Ισόρροπη κατανομή των θετικών επιπτώσεων (οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών) του τουρισμού, 3) η Αντιμετώπιση της καταπόνησης και αλλοίωσης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και 4) η Αντιμετώπιση της μετατόπισης εργατικού δυναμικού από αγροτικές δραστηριότητες σε δραστηριότητες της τουριστικής βιομηχανίας.

Στρατηγική Ποιότητας και Πρόσθετης Αξίας

Ο κύριος στόχος της Στρατηγικής Ποιότητας και Πρόσθετης Αξίας είναι η αναχαίτιση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα. Ο βασικός τομέας παρέμβασης είναι η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της τουριστικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης, τόσο των επαγγελματιών του τουρισμού όσο και πολλών άλλων επαγγελματιών που σχετίζονται με τον τουρισμό.

Ενημέρωση και Εκπαίδευση Εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία

Όπως και στους άλλους τομείς της οικονομίας επιβάλλεται η συνεχής κατάρτιση και εκπαίδευση το ίδιο ισχύει και για την Τουριστική Βιομηχανία. Μέσα από την ενημέρωση και την εκπαίδευση των εργαζομένων του τομέα προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί τουριστική συνείδηση στους εργαζόμενους, η οποία θα έχει άμεσα θετική επιρροή στην εικόνα του τουριστικού προϊόντος. Επίσης, οι εργαζόμενοι θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τους τουρίστες ως άτομα με προσωπικές ανάγκες και αντιλήψεις, θα διασφαλιστεί το προσωπικό

ενδιαφέρον των εργαζομένων για τον τουρίστα, ο οποίος ως επισκέπτης χρήζει της ανάλογης φιλοξενίας και σεβασμού. Μέσα στα πλαίσια αυτά θα μπορούσαν να αποφευχθούν και τα κρούσματα αισχροκέρδειας και λανθασμένης αντιμετώπισης των ξένων επισκεπτών.

Μέσα από το Στρατηγικό Σχέδιο παρουσιάζονται διάφορες προτάσεις και εισηγήσεις. Αυτές είναι: 1) η εξέταση των παρεχόμενων προγραμμάτων και των υφιστάμενων δομών ούτως ώστε να επιτευχθεί η συστηματοποίηση και ο εκσυγχρονισμός τους, 2) η αναγνώριση νέων αναγκών για την επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού από την Υλοποίηση του Στρατηγικού Σχεδίου έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται στους στόχους παροχής υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και 3) η επιμόρφωση παρεμφερών ομάδων, όπως είναι οι οδηγοί ταξί και λεωφορείων, οι εταιρείες ενοικιάσεως αυτοκινήτων, οι διαχειριστές θαλάσσιων παιχνιδιών και κρεβατιών στις παραλίες, υπεραγορές και καταστήματα σουβενίρ, τράπεζες, φαρμακεία, και άλλοι οι οποίοι έρχονται σε επαφή με τους τουρίστες.

Ενημέρωση και Εκπαίδευση Ξένων Επισκεπτών

Εκτός από την ενημέρωση και εκπαίδευση των εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία, εξίσου σημαντική παρουσιάζεται και η ενημέρωση των ξένων επισκεπτών. Κύριος στόχος, είναι η εδραίωση τουριστικής συνείδησης και σωστής καταναλωτικής συμπεριφοράς εκ μέρους των τουριστών. Η ενημέρωση αυτή μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικά μέσα από τα ηλεκτρονικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καθώς και τη διανομή έντυπου υλικού. Τα θέματα στα οποία θα πρέπει να επικεντρώνεται η συγκεκριμένη εκστρατεία, πρέπει να αναφέρονται στην συμπεριφορά του επισκέπτη σύμφωνα με τον τοπικό κώδικα συμπεριφοράς ώστε να μην υπερβαίνει τα πολιτισμικά όρια και να αναιρεί/προσβάλλει τους άτυπους κώδικες που έχουν τεθεί από τις κοινωνίες. Επίσης, αναγκαία θεωρείται και η ενημέρωση των ξένων επισκεπτών για τις ιδιαιτερότητες του φυσικού περιβάλλοντος των κοινοτήτων υποδοχής όπως και των προβλημάτων που αντιμετωπίζονται.

Ενημέρωση και Εκπαίδευση Κατοίκων Υποδοχής

Στα πλαίσια της ενημέρωσης και της εκπαίδευσης εντάσσονται εκτός των εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία και των ξένων επισκεπτών και οι κάτοικοι υποδοχής. Στόχος είναι η κοινωνική συναίνεση και η εμπλοκή όλων των ενδιαφερόμενων μερών όπως και του κοινού, μέσα από Προγράμματα ενημέρωσης για την τουριστική βιομηχανία της Κύπρου και το ρόλο που αυτή διαδραματίζει στα διάφορα επίπεδα της κοινωνικοοικονομικής ζωής του νησιού. Τα κανάλια επικοινωνίας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι τα ηλεκτρονικά και έντυπα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καθώς και η οργάνωση σεμιναρίων και ημερίδων, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Για τη διασφάλιση της μέγιστης κοινής αποδοχής αλλά και την επιτυχή μεταφορά των στόχων των προγραμμάτων στην εκάστοτε ομάδα στόχο (ξένοι επισκέπτες, ντόπιοι κάτοικοι, εργαζόμενοι στην τουριστική βιομηχανία) είναι αναγκαία η ενεργή εμπλοκή όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Το προτεινόμενο θεματολόγιο στο οποίο θα περιστρέφεται η συγκεκριμένη εκστρατεία πρέπει να αφορά: 1) τη δημιουργία συλλογικής συνείδησης και ελέγχου- αυτοπροστασίας από πρακτικές οι οποίες δε συνάδουν με τον κώδικα συμπεριφοράς της κυπριακής κοινωνίας, για αποφυγή φαινομένων μιμητισμού και ξενομανίας. Σημαντική θεωρείται και η εμπλοκή των κοινωνικών φορέων όπως η εκκλησία, τα σχολεία κ.α., 2) την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων για την αξία και σημασία της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και 3) τη δημιουργία μηχανισμών πληροφόρησης για τον τρόπο ζωής, τις προτιμήσεις και τις προσδοκίες των επισκεπτών ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η αποφυγή συγκρούσεων και η φιλική και φιλόξενη αντιμετώπιση των επισκεπτών.

4.9. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ (ACTION PLAN)

Μετά την καταγραφή των εισηγήσεων για αναχαίτιση των αρνητικών κοινωνικών επιπτώσεων από την τουριστική ανάπτυξη, σκιαγραφείται η εικόνα του τρόπου οργάνωσης για εκτέλεση και υλοποίηση των προτάσεων και των ενεργειών που θα ακολουθηθούν.

Το Σχέδιο Δράσης έχει χωριστεί σε τρεις θεματικές ενότητες:

1. Διαμόρφωση Δεικτών Παρακολούθησης Κοινωνικών επιπτώσεων
2. Διάδοση Συμπερασμάτων Έρευνας
3. Δημιουργία Ομάδας Παρακολούθησης-Εφαρμογής Εισηγήσεων

Διάγραμμα 5

Διαμόρφωση Δεικτών Παρακολούθησης Κοινωνικών επιπτώσεων

Στόχος της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι η δημιουργία ενός *Γενικού Ποιοτικού Δείκτη* παρακολούθησης κοινωνικών επιπτώσεων, ο οποίος θα συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- Μέτρηση αντιλήψεων των κατοίκων, όσον αφορά:
 - την τουριστική ανάπτυξη
 - τις παραδοσιακές κοινωνικές αξίες
 - τις διαπροσωπικές σχέσεις
 - τους θεσμούς (θρησκεία, οικογένεια κλπ)
- Δείκτες Τιμών Προϊόντων

- Δείκτες εγκληματικότητας
- Παρακολούθηση Τυχών Μεταβολών στο περιβάλλον, σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

5 ° Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο : Σ Τ Α Τ Ι Σ Τ Ι Κ Η Α Ν Α Λ Υ Σ Η Α Φ Ι Ξ Ε Ω Ν Κ Α Ι ΕΞΟΔΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτό το κεφάλαιο πραγματεύεται τον τουρισμό στην Κύπρο με τη βοήθεια ορισμένων μεταβλητών, όπως το σύνολο των αφίξεων και το εισόδημα των περιηγητών, προκειμένου να ανιχνεύσει τη σχέση μεταξύ αυτών καθώς και την εξέλιξή τους σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Η χρονική περίοδος που μελετάται είναι από το 2004 έως το 2007 και οι παρατηρήσεις που έχουν συλλεχθεί είναι μηνιαίες.

Τα στοιχεία της έρευνας συλλέχθηκαν από την Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου. Για την επεξεργασία των στοιχείων αυτών χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Statgraphics και συγκεκριμένα η έκδοση Centurion 5.1. Πραγματοποιήθηκαν μια σειρά αναλύσεων όπως η σύγκριση των μέσων δυο πληθυσμών, η one-way Ανονα και η απλή και πολλαπλή παλινδρόμηση.

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να ερμηνεύσει τις σχέσεις των μεταβλητών, τον τρόπο σύνδεση τους και την εξέλιξή τους στο χρόνο και να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με τις προτιμήσεις των τουριστών όσο αφορά στα μέσα μεταφοράς, την περίοδο διακοπών, το εισόδημα που διαθέτουν και να εξετάσει ευρύτερα την πορεία του τουρισμού στην Κύπρο.

Η δομή της έρευνας περιλαμβάνει την περιγραφή των δεδομένων που συμμετείχαν, τον τρόπο που αυτά κατηγοριοποιήθηκαν στο στατιστικό πρόγραμμα και τη σύντομη εξήγηση των ετικετών, τη σύγκριση και ανάλυση των αποτελεσμάτων, όπως αυτές προκύπτουν από τις διάφορες αναλύσεις και καταλήγει σε ορισμένα συμπεράσματα. Ορισμένα από τα συμπεράσματα είναι τα αναμενόμενα (Παράρτημα) και οι αναλύσεις του προγράμματος έρχονται να επαληθεύσουν την κεκτημένη γνώση.

5.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Ξεκινώντας την ανάλυση των δεδομένων μας, θέλουμε να εξετάσουμε την εξέλιξη συγκεκριμένων μεταβλητών κατά τη διάρκεια των τεσσάρων ετών που μελετούμε. Οι μεταβλητές αυτές είναι οι συνολικές αφίξεις τουριστών στην Κύπρο, οι συνολικές αναχωρήσεις και οι αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού. Για τον παραπάνω σκοπό, χρησιμοποιούμε Subset analysis, επιλέγοντας ως κύριες μεταβλητές τις παραπάνω και διακριτή μεταβλητή, το year. Από τους πίνακες που προκύπτουν για τα τέσσερα χρόνια, προχωράμε σε συγκριτική ανάλυση των περιγραφικών μέτρων, τα οποία αφορούν στα μέτρα κεντρικής τάσης, τα μέτρα διασποράς και τα μέτρα σχήματος. Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουμε εμφανίζονται παρακάτω.

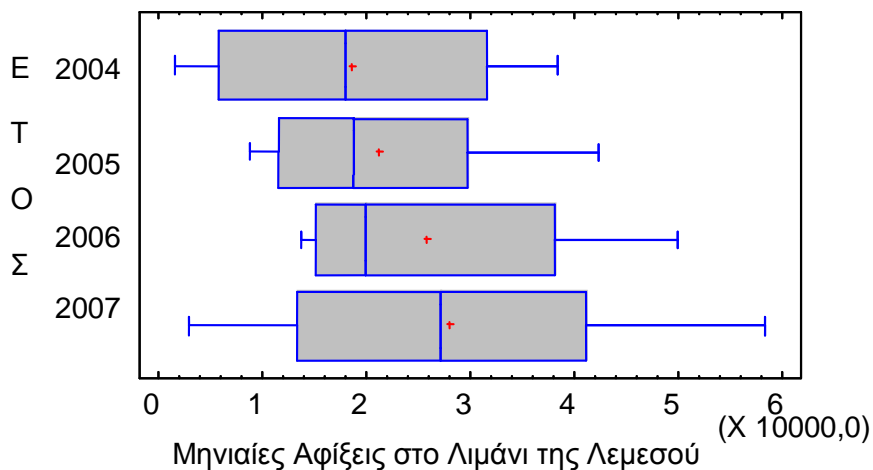
Πίνακας 1 : Μηνιαίες Αφίξεις στο Αεροδρόμιο Λάρνακας την περίοδο 2004 - 2007

Έτος	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Συντελεστής Μεταβλητότητας
2004	281763,	125455,	44,5249%
2005	301686,	136046,	45,0951%
2006	304707,	138966,	45,6065%
2007	316277,	147026,	46,4864%
Σύνολο	301108,	133236,	44,2487%

Πίνακας 2 : Μηνιαίες Αφίξεις στο Λιμάνι της Λεμεσού

Έτος	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Συντελεστής Μεταβλητότητας
2004	18563,0	13512,9	72,7946%
2005	21118,3	10669,6	50,5229%
2006	25871,3	13017,2	50,3151%
2007	27925,0	16978,2	60,7992%
Σύνολο	23369,4	13805,5	59,0749%

Διάγραμμα Πλαισίου και Απολήξεων

Έλεγχος κανονικότητας: Τα δεδομένα ακολουθούν σε όλες τις περιπτώσεις την κανονική κατανομή (τιμές standardized skewness και kurtosis -2 έως $+2$), οπότε μπορούμε να προχωρήσουμε σε παραμετρικό έλεγχο.

5.3 ΜΕΤΡΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΑΣΗΣ

- Μέσος Όρος (Average)

Πίνακας 1 : Παρατηρούμε ότι ο μέσος όρος αφίξεων στην Κύπρο αυξήθηκε τα τέσσερα χρόνια. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε το 2005 (7%), ενώ για τα επόμενα έτη ήταν 1% και 3% αντίστοιχα. Μια ενδεχόμενη αιτία για τη μεγάλη αύξηση που παρατηρήθηκε κατά το 2005 ήταν η είσοδος της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση που ίσως αύξησε τη δημοτικότητα της χώρας.

Πίνακας 2 : Οι αυξήσεις που παρατηρούνται στο μέσο όρο των αφίξεων στο λιμάνι της Λεμεσού είναι εντυπωσιακές. Η δημοτικότητα του λιμανιού φαίνεται να αυξήθηκε πάρα πολύ κατά τα έτη 2005 – 2006 (22,5%) ενώ υψηλά είναι τα ποσοστά και για τα υπόλοιπα έτη (13,7% για τα έτη 2004 – 2005 και 7,9% για τα έτη 2006 – 2007). Εντύπωση προκαλεί ότι η μεγαλύτερη αύξηση δεν παρατηρήθηκε κατά τα έτη 2004 – 2005, όπως συνέβη με τις παραπάνω μεταβλητές.

5.4 ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Όπως ειπώθηκε παραπάνω, τα δεδομένα ακολουθούν την κανονική κατανομή, οπότε προχωράμε σε έλεγχο των τυπικών αποκλίσεων για να ελέγξουμε τη μεταβλητότητα των δεδομένων. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπολογίζεται, με βάση τη θεωρία της κανονικής κατανομής, μόνο το εύρος του 68% των παρατηρήσεων, αφού κάποιο μεγαλύτερο εύρος ξεφεύγει υπολογιστικά και δεν έχει νόημα.

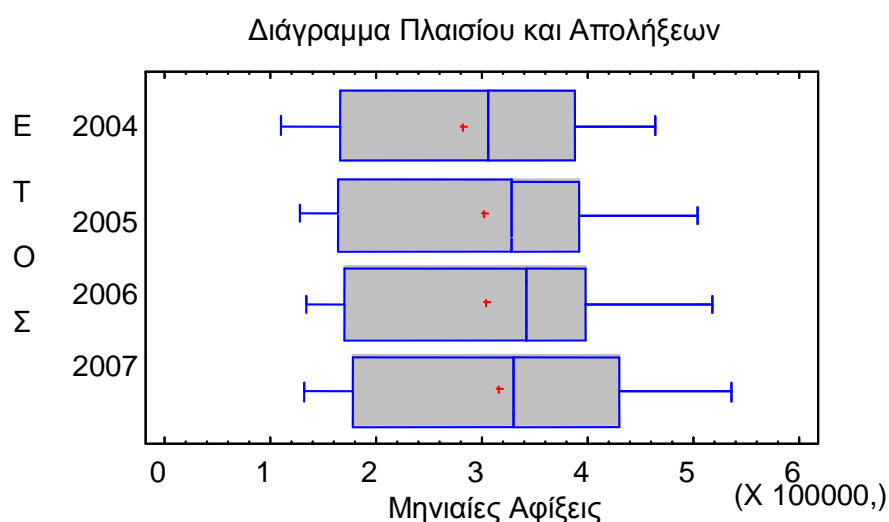
- Τυπική Απόκλιση (Standard deviation)

Πίνακας 1 : Η μεγαλύτερη απόκλιση από το μέσο όρο των συνολικών αφίξεων στην Κύπρο παρατηρείται το 2007 (147026) και η μικρότερη το 2004 (125455). Συγκεκριμένα, για το 2007 το 68% των συνολικών αφίξεων βρίσκεται μεταξύ 22225 και 610329 αφίξεις ενώ για το 2004 μεταξύ 30853 και 532673.

Πίνακας 2 : Οι αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη μεταβλητότητα για το έτος 2007 (16978) και τη μικρότερη για το έτος 2005 (10669). Ο υπολογισμός του εύρους του 68% των παρατηρήσεων δε θεωρείται σκόπιμο να γίνει, όπως παραπάνω, γιατί ξεφεύγει υπολογιστικά στο χαμηλότερο άκρο του εύρους. Επίσης, δεν μπορεί να γίνει σύγκριση μεταξύ της τυπικής απόκλισης αυτής της μεταβλητής και των παραπάνω αφού τα μεγέθη απευθύνονται σε διαφορετικούς πληθυσμούς και δεν είναι συγκρίσιμα.

5.5 ΜΕΤΡΑ ΣΧΗΜΑΤΟΣ

Μηνιαίες Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας

Συνολικές Αφίξεις : Στο διάγραμμα πλαισίου και απολήξεων, παρατηρούμε την αύξηση (εμφανίζεται με +) καθώς και τη μεταβλητότητα των συνολικών αφίξεων αεροδρομίου στην Κύπρο, που αναφέρθηκε παραπάνω, κατά τα έτη 2004 – 2007. Δεν παρατηρείται κάποια ακραία (outlier) τιμή.

Αφίξεις στο Λιμάνι της Λεμεσού : Στο διάγραμμα πλαισίου και απολήξεων, παρατηρούμε την αύξηση (εμφανίζεται με +) καθώς και τη μεταβλητότητα των συνολικών αφίξεων λιμανιού Λεμεσού, που αναφέρθηκε παραπάνω, κατά τα έτη 2004 – 2007. Εντύπωση προκαλεί η ιδιαίτερη αύξηση της μεταβλητότητας των τιμών του έτους 2007. Δεν παρατηρείται κάποια ακραία (outlier) τιμή.

5.6 ΑΝΑΛΥΣΗ 2 ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

Θέλοντας να διαπιστώσουμε αν υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ των αφίξεων στο μεγαλύτερο αεροδρόμιο της Κύπρου που βρίσκεται στη Λάρνακα για τα έτη 2004 και 2007, προβαίνουμε σε σύγκριση δύο πληθυσμών, εφαρμόζοντας «Two Sample Comparison». Ο ένας πληθυσμός είναι οι αεροπορικές αφίξεις στη Λάρνακα για το 2004 και ο δεύτερος οι αντίστοιχες για το 2007.

Για να τους συγκρίνουμε πρέπει να ελέγξουμε αν οι μέσοι τους είναι ίσοι ή όχι. Προκειμένου να κάνουμε ανάλυση μέσων, πρέπει να ισχύουν οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Οι πληθυσμοί να ακολουθούν την κανονική κατανομή
- Οι τυπικές αποκλίσεις των πληθυσμών να είναι ίσες
- Οι δυο πληθυσμοί να προέρχονται από την ίδια κατανομή.

Στην περίπτωση που δεν ισχύουν, συγκρίνουμε τις διαμέσους τους.

1^η Προϋπόθεση: Οι πληθυσμοί ακολουθούν την κανονική κατανομή

	<i>Επιλογή (Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας, Έτος=2007)</i>
Μήνες	12
Μέσος	216079,0
Τυπική Απόκλιση	99236,9
Συντελεστής Μεταβλητότητας	45,9263%
Ελάχιστο	94438,0
Μέγιστο	368939,
Εύρος	274501,
Τυποποιημένη Λοξότητα	0,298135
Τυποποιημένη Κύρτωση	-1,04026

Για να τηρείται η κανονικότητα πρέπει οι τιμές της τυποποιημένης ασυμμετρίας και της τυποποιημένης κύρτωσης να είναι μεταξύ των τιμών -2 και 2, όπως και στην παραπάνω περίπτωση. Επομένως, οι συγκεκριμένοι πληθυσμοί ακολουθούν την κανονική κατανομή, διότι $SS1 = 0,169$, $SK1 = -1,07$, $SS2 = 0,29$, $SK2 = -1,04$ και άρα ισχύει η πρώτη προϋπόθεση.

2^η Προϋπόθεση: Ισότητα τυπικών αποκλίσεων

Για να ισχύει αυτή η προϋπόθεση, πρέπει να περιέχεται στο διάστημα εμπιστοσύνης του λόγου των διακυμάνσεων των δύο πληθυσμών η τιμή «1» και να μην απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση ότι οι τυπικές αποκλίσεις τους είναι ίσες, στον έλεγχο υποθέσεων.

Όπως παρατηρούμε από τις παραπάνω αναλύσεις, περιέχεται η τιμή «1» στο διάστημα εμπιστοσύνης του λόγου των διακυμάνσεων των παραπάνω πληθυσμών, το οποίο είναι $[0,21882; 2,64041]$. Επιπλέον, στον έλεγχο υποθέσεων που έγινε διαπιστώθηκε ότι ισχύει η 2^η προϋπόθεση για σύγκριση των μέσων, δηλαδή ότι οι τυπικές αποκλίσεις των πληθυσμών είναι ίσες ($p\text{-value} = 0,65 > 0,10$).

3^η Προϋπόθεση: Προερχόμενοι από την ίδια κατανομή

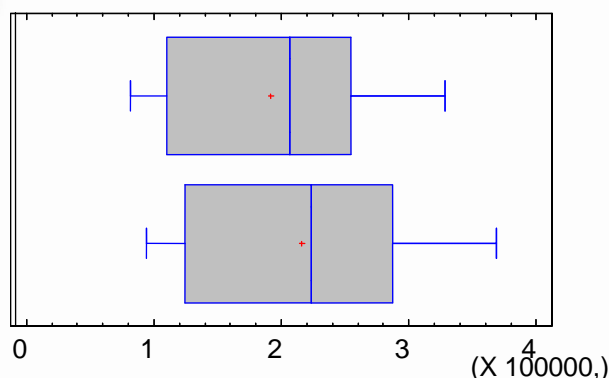
Με έλεγχο Kolmogorov-Smirnov διαπιστώθηκε ότι ισχύει η 3^η προϋπόθεση που λέει ότι οι 2 (δύο) πληθυσμοί δεν έχουν μεγάλη διαφορά μεταξύ τους, δηλαδή ότι οι τυπικές αποκλίσεις των πληθυσμών είναι ίσες ($p\text{-value} = 0,84 > 0,10$).

Δεδομένου ότι ισχύουν οι προϋποθέσεις 1, 2, 3, προχωρούμε σε έλεγχο υποθέσεων για την διαφορά των μέσων αφίξεων των ετών 2004 και 2007. Η υπόθεση, ότι αυτές διαφέρουν στατιστικά σημαντικά, απορρίπτεται και μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στις αφίξεις του Αεροδρομίου Λάρνακας στα έτη 2004 και 2007.

Διάγραμμα πλαισίου και Απολήξεων

Αεροδρόμιο
Λάρνακας
έτος 2004

Αεροδρόμιο
Λάρνακας
έτος 2007

5.7 ΑΝΑΛΥΣΗ ONE-WAY ANOVA

Συνολικές Αφίξεις ανά Έτος

Στην προσπάθεια μας να βρούμε ομοιογενείς ομάδες σε πάνω από δύο πληθυσμούς, χρησιμοποιούμε την τεχνική One – Way ANOVA. Η παραπάνω τεχνική αποτελεί γενίκευση του της ανάλυσης 2 πληθυσμών σε περιπτώσεις όπου διαχειριζόμαστε πάνω από δύο πληθυσμούς.

Στην παρούσα ενότητα εφαρμόζουμε την One – Way ANOVA χρησιμοποιώντας ως εξαρτημένη μεταβλητή συνολικές αφίξεις και ως παράγοντα τα έτη. Με αυτόν τον τρόπο συγκρίνουμε τον μέσο όρο των συνολικών αφίξεων στο νησί της Κύπρου για τα έτη 2004 ως 2007. Συγκεκριμένα, οι υποθέσεις που ελέγχονται είναι η H_0 : συνολικές αφίξεις $_{1(\mu)}$ = συνολικές αφίξεις $_{2(\mu)}$ = συνολικές αφίξεις $_{3(\mu)}$ = συνολικές αφίξεις $_{4(\mu)}$ (όπου 1 = 2004, 2 = 2005, 3 = 2006, 4 = 2007) έναντι της εναλλακτικής H_1 : τουλάχιστον ένας από τους μέσους είναι διαφορετικός από τους υπολοίπους. Η τεχνική της ANOVA βασίζεται στην ισχύ τριών προϋποθέσεων:

- Οι παρατηρήσεις των δειγμάτων ακολουθούν την κανονική κατανομή
- Οι παρατηρήσεις προέρχονται από δείγματα που έχουν επιλεγθεί τυχαία από τον πληθυσμό
- Οι διακυμάνσεις των πληθυσμών είναι ίσες μεταξύ τους.

Μετά από έλεγχο για την ισχύ των παραπάνω προϋποθέσεων, ο οποίος παρατίθεται στο Παράρτημα 1, συμπεράναμε ότι αυτές ισχύουν και προχωρούμε στην εφαρμογή της ανάλυσης ANOVA.

Ανάλυση One-Way ANOVA

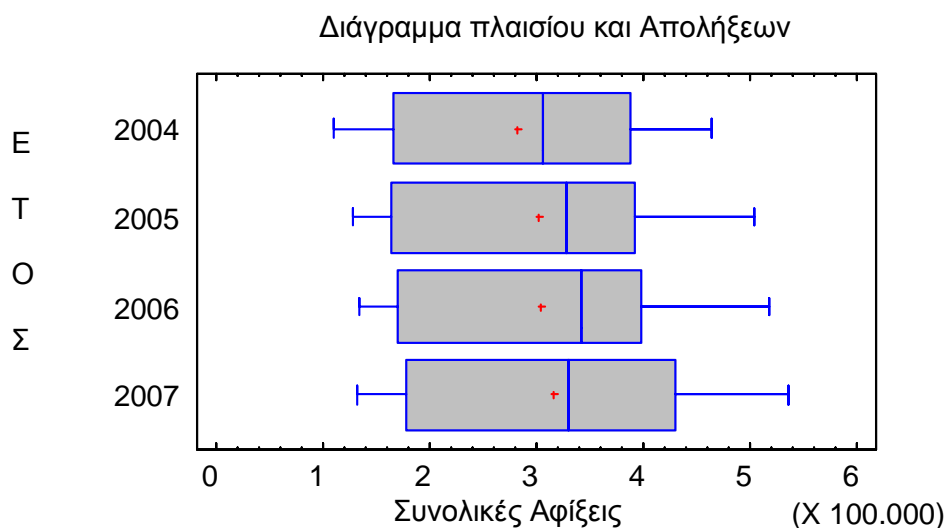
Πίνακας ANOVA για τις συνολικές Αφίξεις ανά Έτος

Πηγή	Άθροισμα τετραγώνων	Βαθμοί ελευθερία	Μέσο Τετράγωνο	F-Ratio	P-Value
Μεταξύ ομάδων	7,41129E9	3	2,47043E9	0,13	0,9409
Εντός ομάδων	8,2693E11	44	1,87939E10		
Συνολικά	8,34342E11	47			

Η τεχνική ANOVA δείχνει τις διασπορές τόσο μεταξύ όσο και εντός των γκρουπ που μελετάμε. Το F-ratio είναι η μεταξύ των γκρουπ εκτίμηση προς την εντός των γκρουπ εκτίμηση και ισούται με 0,131449. Το P-value του F-test ισούται με 0,9409 το οποίο είναι μεγαλύτερο από το alpha, που με τη σειρά του είναι ίσο με 0,05. Αυτό σημαίνει ότι δεν

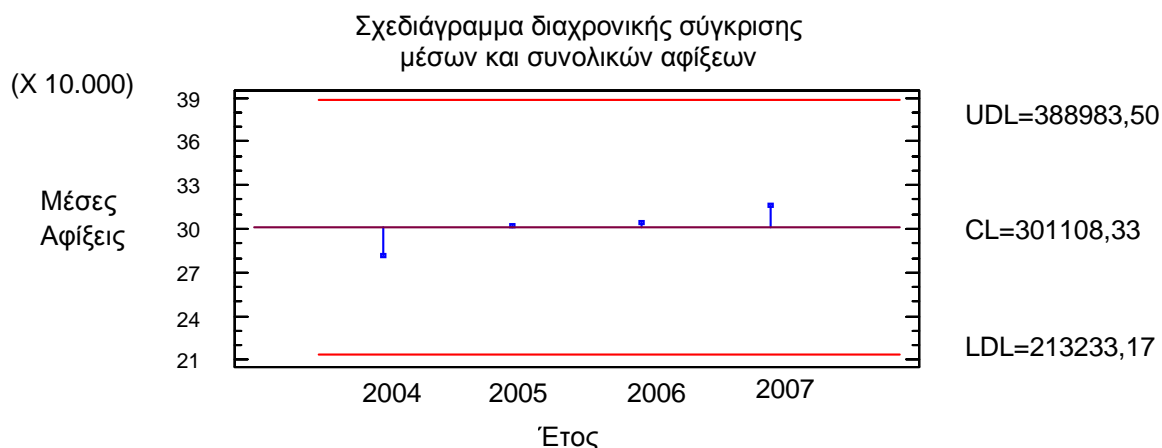
υπάρχει μία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των μέσων συνολικών αφίξεων από το ένα έτος στο επόμενο σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%.

Παρακάτω παρουσιάζεται το διάγραμμα πλαισίου – απολήξεων για τις συνολικές αφίξεις στο νησί της Κύπρου.

Από το διάγραμμα πλαισίου – απολήξεων τεκμαίρεται για μία ακόμη φορά ότι οι μέσες συνολικές αφίξεις δεν διαφέρουν στατιστικά σημαντικά μεταξύ τους για τα έτη από το 2004 ως το 2007. Ωστόσο, παρατηρείται μία μετατόπιση των μέσων αφίξεων προς τα δεξιά καθώς περνούν τα χρόνια. Αυτό σημαίνει πως διαφαίνεται μία τάση αύξησης στον συνολικό αριθμό των ατόμων που επισκέπτονται την Κύπρο (έστω και αν αυτή είναι σχετικά μικρή). Επιπλέον, από το ίδιο διάγραμμα συνάγουμε το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν ακραίες τιμές στο δείγμα υπό εξέταση.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται μία διαχρονική σύγκριση των συνολικών αφίξεων για τα έτη 2004 ως 2007 με τον μέσο όρο των αφίξεων (υπολογισμένο για τα ίδια έτη).

Από το παραπάνω γράφημα εξάγεται το συμπέρασμα ότι κανένα επίπεδο δεν προεξέχει από τα όρια εμπιστοσύνης σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% και ότι όλα βρίσκονται κοντά στη μέση τιμή – είτε πάνω είτε κάτω. Συγκεκριμένα, τα έτη 2005 και 2006 η Κύπρος κινήθηκε κοντά στα επίπεδα του μέσου όρου των αφίξεων για τα έτη 2004 ως 2007, που ισούται με 300.000 επισκέπτες περίπου. Αντίθετα, το 2004 η Κύπρος «βίωσε» μία αρνητική απόκλιση από τις μέσες αφίξεις της τάξης των 20.000 επισκεπτών την οποία ωστόσο αντιστάθμισε το 2007 καθώς παρουσίασε θετική απόκλιση από τον μέσο κατά 20.000 επισκέπτες.

Στη συνέχεια θα μελετήσουμε την μεταβλητή Έσοδα ορίζοντας ως παράγοντα τα έτη.

Έσοδα ανά Έτος

Η ακόλουθη διαδικασία συγκρίνει τον μέσο όρο των εσόδων της Κύπρου που προέρχονται από τον τουρισμό για τα διαδοχικά έτη 2004 ως 2007. Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα για να διενεργηθεί η One – Way ANOVA θα πρέπει να πληρούνται τρεις προϋποθέσεις. Αυτές της κανονικότητας, της τυχαιότητας και των ίσων διασπορών. Στο Παράρτημα 2 διερευνούμαι κατά πόσο ισχύουν αυτές οι προϋποθέσεις, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι και οι τρεις ισχύουν. Επομένως, προχωρούμε στην εφαρμογή της ANOVA.

Ανάλυση One-Way ANOVA

Πίνακας ANOVA για Έσοδα ανά Έτος

Πηγή	Άθροισμα τετραγώνων	Βαθμοί ελευθερίας	Μέσο Τετράγωνο	F-Ratio	P-Value
Μεταξύ ομάδων	5,10172E14	3	1,70057E14	0,06	0,9807

Εντός ομάδων	1,25504E17	44	2,85237E15		
Συνολικά	1,26015E17	47			

Η τεχνική ANOVA δείχνει τις διασπορές τόσο μεταξύ όσο και εντός των γκρουπ που μελετάμε.

Το F-ratio είναι η μεταξύ των γκρουπ εκτίμηση προς την εντός των γκρουπ εκτίμηση και ισούται με 0,06. Το P- value του F-test ισούται με 0,9807 το οποίο είναι μεγαλύτερο από το alpha, που με τη σειρά του είναι ίσο με 0,05. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει μία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των μέσων συνολικών εσόδων από το ένα έτος στο επόμενο σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%.

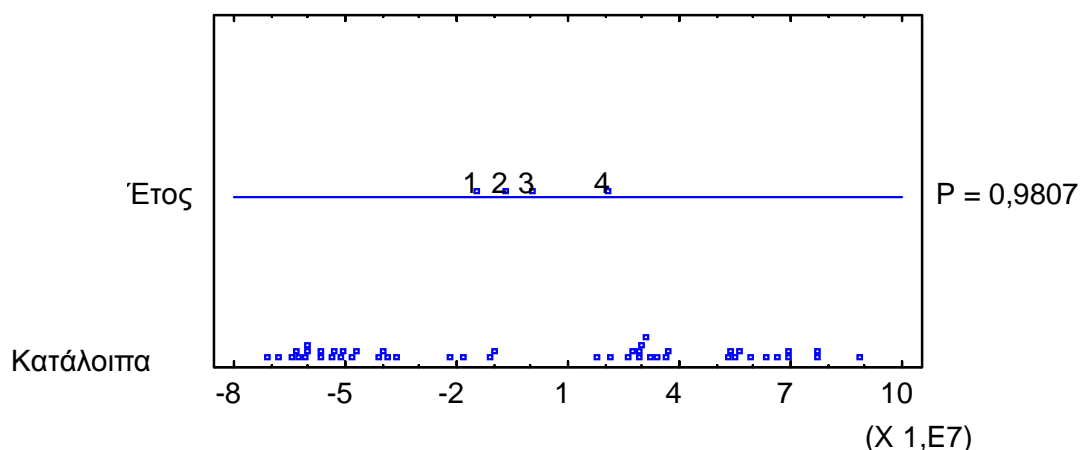
Πίνακας μέσων εσόδων ανά έτος με 95% LSD διαστήματα

Έτος	Μήνες	Μέσος	Τυπικό σφάλμα		
			Συγκεντρωτικό	Κατώτερα όρια	Ανώτερα όρια
1	12	8,18667E7	1,54175E7	5,98955E7	1,03838E8
2	12	8,38083E7	1,54175E7	6,18372E7	1,05779E8
3	12	8,5625E7	1,54175E7	6,36539E7	1,07596E8
4	12	9,06417E7	1,54175E7	6,86705E7	1,12613E8
Σύνολο	48	8,54854E7			

Ο πίνακας αυτός δείχνει τα μέσα συνολικά έσοδα του τουρισμού για την Κύπρο για τα έτη 2004, 2005, 2006 και 2007. Επιπλέον, παρουσιάζει τα τυπικά σφάλματα για κάθε χρόνο, τα οποία αποτελούν ένα μέτρο για την εκτίμηση της μεταβλητότητας του δείγματος. Τέλος, παρουσιάζει διαστήματα με ανώτερα και κατώτερα όρια για τους μέσους χρησιμοποιώντας την μέθοδο του Fisher «Least significant difference (LSD)».

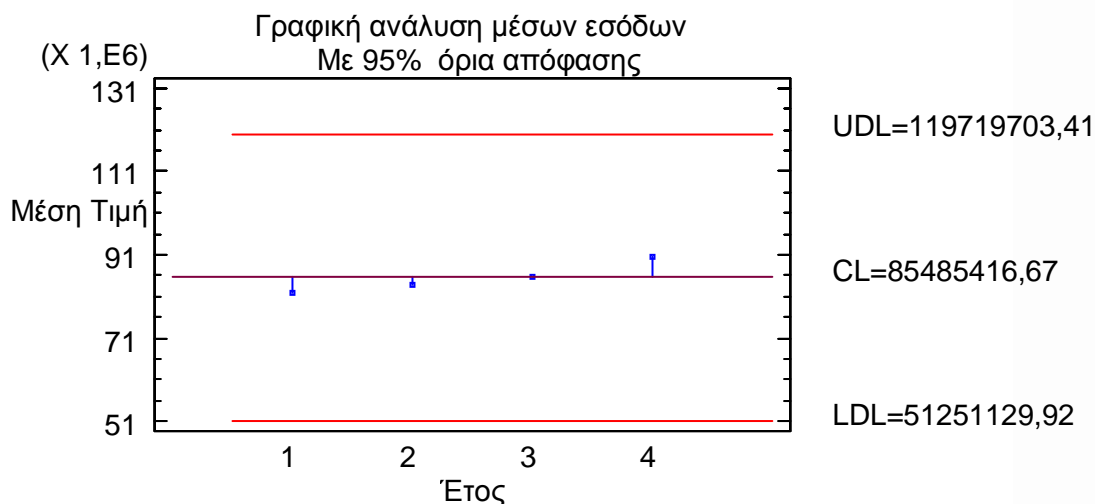
Παρακάτω παρουσιάζεται ένα γράφημα που εξετάζει την σχέση μεταξύ των μέσων εσόδων για τα έτη 2004 ως 2007.

Γραφική απεικόνιση μεθόδου ANOVA για τα έσοδα

Από το παραπάνω γράφημα συμπεραίνουμε ότι η διαφορά στους μέσους όρους των εσόδων για τα τέσσερα διαφορετικά επίπεδα που έχουμε ορίσει ανάλογα με την χρονιά δεν είναι εμφανής. Πιο συγκεκριμένα, μόνο για το έτος 2007 παρατηρούμε μία σχετική διαφοροποίηση των μέσων εσόδων σε σχέση με τα έτη 2004, 2005 και 2006. Ωστόσο και η εν λόγω διαφοροποίηση δεν είναι πολύ μεγάλη. Αντίθετα, για τα τρία πρώτα έτη που μελετώνται στην παρούσα εργασία οι διαφορές που παρατηρούνται είναι ελάχιστες.

Το ακόλουθο διάγραμμα είναι διαφωτιστικό όσο αφορά στην διαχρονική σύγκριση των συνολικών μέσων εσόδων για τα έτη 2004 ως 2007 με τον μέσο όρο των εσόδων (υπολογισμένο για τα ίδια έτη).

Από το παραπάνω γράφημα εξάγεται το συμπέρασμα ότι κανένα επίπεδο δεν προεξέχει από τα όρια εμπιστοσύνης σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% και ότι όλα βρίσκονται κοντά στη μέση τιμή –είτε πάνω είτε κάτω. Συγκεκριμένα, το έτος 2006 η Κύπρος κινήθηκε πάνω στα επίπεδα του μέσου όρου των εσόδων που απολαμβάνει από τον τουρισμό. Για τα έτη 2004 και 2005 η Κύπρος σημείωσε μία κάμψη στα συγκεκριμένα έσοδα που εξηγείται για το 2004 από την μείωση των επισκεπτών της κατά 20.000 περίπου ενώ για το 2005 αφού δεν υπήρξε μείωση των επισκεπτών της αλλά αυτοί κινήθηκαν κοντά στον μέσο όρο, ίσως η μείωση των εσόδων να οφείλεται στο ότι οι τουρίστες εκείνη την χρονιά ξόδεψαν λιγότερα από άλλες χρονιές. Τέλος, το 2007 η Κύπρος αύξησε τα έσοδα της από τον τουρισμό πάνω από τον μέσο όρο, γεγονός που οφείλεται στην αύξηση του συνολικού αριθμού των ατόμων που την επισκέφθηκαν εκείνη την χρονιά.

Έλεγχοι πολλαπλού εύρους για τα έσοδα ανά έτος

Μέθοδος: 95,0% LSD

Έτος	Μήνε	Μέσος	Ομοιογενείς Ομάδες
1	12	8,18667E7	X
2	12	8,38083E7	X
3	12	8,5625E7	X
4	12	9,06417E7	X

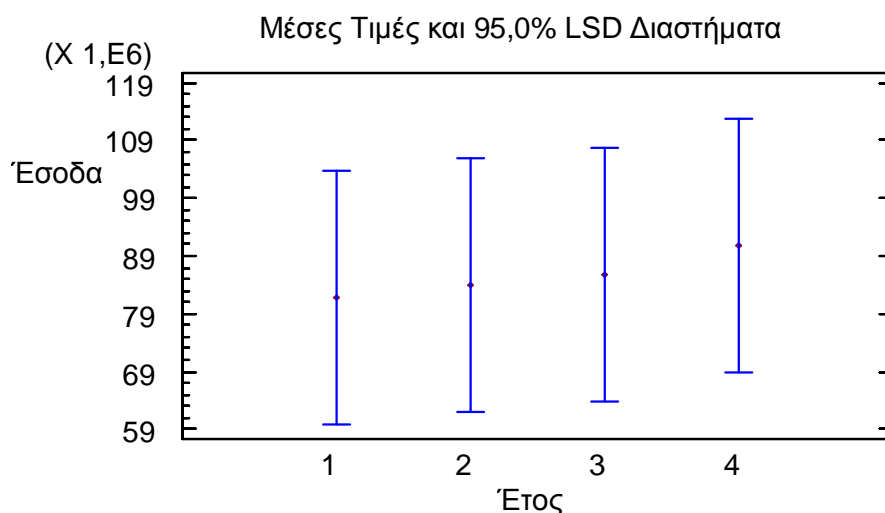
Ο δίπλα πίνακας εφαρμόζει μια διαδικασία πολλαπλής σύγκρισης για να καθορίσει το ποιοι τελικά από τους μέσους διαφέρουν στατιστικά σημαντικά από τους υπολοίπους.

Σύγκριση	Διαφορά	+/- Όρια
1 - 2	-1,94167E6	4,39423E7
1 - 3	-3,75833E6	4,39423E7
1 - 4	-8,775E6	4,39423E7
2 - 3	-1,81667E6	4,39423E7
2 - 4	-6,83333E6	4,39423E7
3 - 4	-5,01667E6	4,39423E7

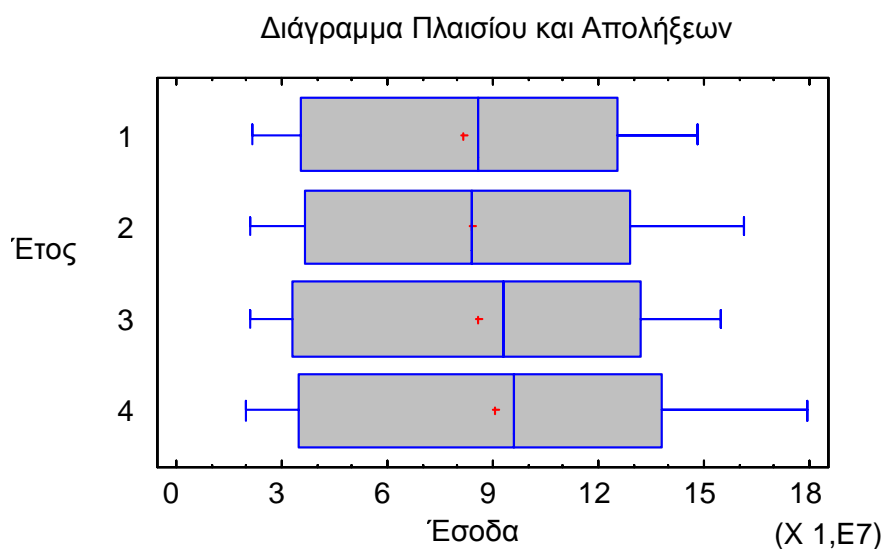
Σε αυτόν τον πίνακα παρουσιάζονται οι εκτιμώμενες διαφορές μεταξύ των μέσων όλων των ζευγαριών. Συμπεραίνεται ότι δεν υπάρχει μία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των μέσων εσόδων για κάθε ζεύγος ετών μεταξύ 2004 και 2007 σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% (συμπέρασμα στο οποίο καταλήξαμε και από την μελέτη του προηγούμενου πίνακα). Παρατηρούμε λοιπόν, ότι τα μέσα συνολικά έσοδα από το 2004 ως το 2007 παρουσιάζουν μία ομοιογένεια, δηλαδή δεν είναι στατιστικά σημαντικά διαφορετικά. Ωστόσο, με την συγκεκριμένη μέθοδο, υπάρχει κίνδυνος 5% να θεωρήσουμε ότι ένα ή περισσότερα ζευγάρια

διαφέρουν στατιστικά σημαντικά όταν η πραγματική τους διαφορά είναι 0.

Τα παραπάνω αποτελέσματα επικυρώνονται και από τα γραφήματα που ακολουθούν.

Από το παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε όπως και προηγουμένως ότι ο μέσος όρος των εσόδων που αποφέρει ο τουρισμός στην Κύπρο δεν είναι στατιστικά σημαντικά διαφορετικός από χρονιά σε χρονιά καθώς τα διαστήματα εμπιστοσύνης επικαλύπτονται μεταξύ τους.

Από το διάγραμμα πλαισίου – απολήξεων τεκμαίρεται για μία ακόμη φορά ότι τα μέσα συνολικά έσοδα δεν διαφέρουν στατιστικά σημαντικά μεταξύ τους για τα έτη από το 2004 ως το 2007. Ωστόσο, παρατηρείται μία μετατόπιση των μέσων εσόδων προς τα δεξιά καθώς περνούν τα χρόνια. Αυτό σημαίνει πως διαφαίνεται μία τάση αύξησης των εσόδων που αποφέρει ο τουρισμός για την Κύπρο (έστω και αν αυτή είναι σχετικά μικρή). Επιπλέον, από το ίδιο διάγραμμα συνάγουμε το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν ακραίες τιμές στο δείγμα υπό εξέταση.

Πριν προχωρήσουμε στην απλή και πολλαπλή παλινδρόμηση ελέγξαμε τις συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών από το Correlation Matrix που αποτέλεσε τον αρχικό οδηγό για την επιλογή των μεταβλητών που εισήχθησαν στις προαναφερθείσες αναλύσεις. Δεν επιλέχθηκαν απαραίτητα οι ανεξάρτητες μεταβλητές με τις μεγαλύτερες συσχετίσεις με την εξαρτημένη μεταβλητή καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις συσχετίζονταν έντονα μεταξύ τους (πρόβλημα πολυσυγγραμικότητας).

5.8 ΑΠΛΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

Στην παρούσα φάση θέλουμε να διαπιστώσουμε κατά πόσο τα συνολικά έσοδα από τουρισμό όπου είναι η ανεξάρτητη μεταβλητή, ερμηνεύουν τις συνολικές αφίξεις στην Κύπρο, όπου είναι η εξαρτημένη μεταβλητή, εφαρμόζοντας «Ανάλυση Απλής Παλινδρόμησης». Για να μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε την εξαρτημένη μεταβλητή από την ανεξάρτητη θα πρέπει να ισχύουν τρεις βασικές προϋποθέσεις:

- Το b να είναι στατιστικά σημαντικό
- Η σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών να είναι στατιστικά σημαντική
- Να μην υπάρχει αυτοσυσχέτιση καταλοίπων

Σε περίπτωση που δεν ισχύουν τα παραπάνω δεν μπορώ να προχωρήσω σε περαιτέρω ανάλυση. Πρέπει οι μεταβλητές που επιλέξαμε να συσχετίζονται, προκειμένου να υπάρχει ισχυρή ένδειξη ότι μέσω της απλής παλινδρόμησης θα εντοπίσουμε τη σχέση που τις ερμηνεύει και το b που φέρει το πρόσημο του συντελεστή συσχέτισης, θα πρέπει να είναι διάφορο του μηδενός.

Σε έλεγχο υποθέσεων που έγινε, αποδείχθηκε ότι τα συνολικά έσοδα από τον τουρισμό είναι απαραίτητα για να ερμηνεύσουν την μεταβλητότητα των συνολικών αφίξεων από το Αεροδρόμιο Λάρνακας (Έλεγχος για το b , p -value < 0.001).

Επιλογή του κατάλληλου μοντέλου

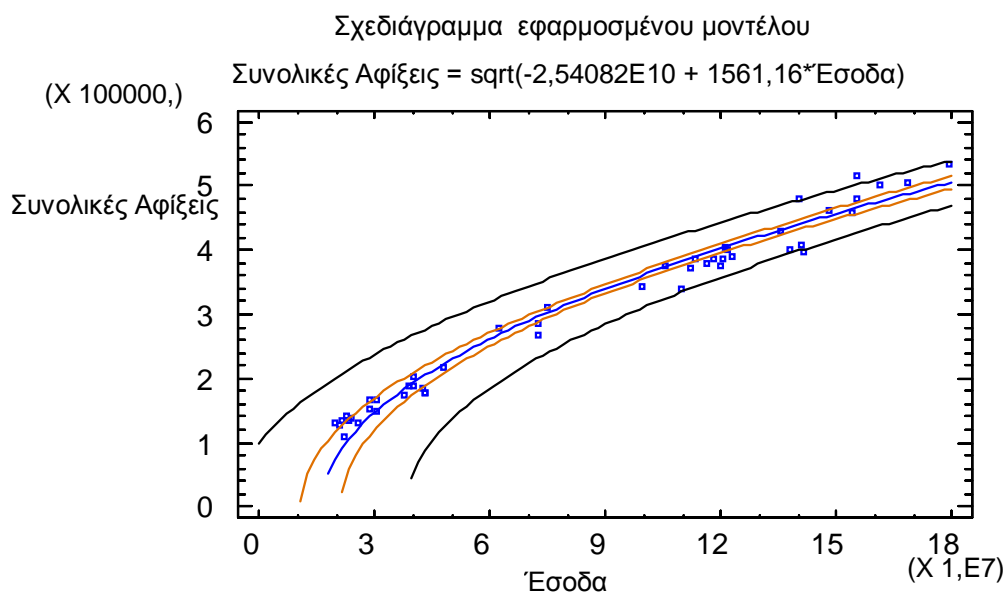
Η επιλογή του κατάλληλου μοντέλου τα απλής παλινδρόμησης εξαρτάται από το βαθμό ερμηνείας που θα χρειαστεί να θυσιαστεί προκειμένου να εξασφαλίσουμε ότι δεν θα υπάρχει αυτοσυσχέτιση μεταξύ των καταλοίπων. Για την υιοθέτηση του κατάλληλου μοντέλου, επιλέχθηκαν τα διαφορετικά μοντέλα, τα οποία παρουσιάζονται στο διάγραμμα του Παραρτήματος 3 και κρίθηκε ως το πιο κατάλληλο το Squared-Y. Τα προηγούμενα μοντέλα αν και ερμηνεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό τη σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών, κρίθηκαν ακατάλληλα καθώς αντιμετωπίζουν την «ασθένεια» των καταλοίπων και επομένως δεν εξασφαλίζουν την κανονικότητά τους.

Η εξίσωση που προκύπτει από το μοντέλο το οποίο επιλέξαμε για την ερμηνεία της σχέσης των δύο μεταβλητών είναι:

$$\text{Συνολικές αφίξεις} = \text{sqrt}(-2,54082\text{E}10 + 1561,16 \cdot \text{Εισόδημα})$$

Βάσει του μοντέλου επιλογής παρατηρούμε ότι η ανεξάρτητη μεταβλητή έσοδα ερμηνεύει κατά 95,95% τη μεταβλητότητα των συνολικών αφίξεων. Παρά την ύπαρξη μοντέλων με μεγαλύτερο βαθμό ερμηνείας (π.χ: R-Squared = 98,54%), αναγκαστήκαμε να θυσιάσουμε 2,58996% ικανότητας ερμηνείας προκειμένου να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της αυτοσυσχέτισης των καταλοίπων. Επίσης, παρατηρούμε ότι οι δύο μεταβλητές έχουν μια ισχυρή συσχέτιση μεταξύ τους η οποία επιβεβαιώνεται από τον συντελεστή συσχέτισης που είναι ίσος με 0,9795. Το τυπικό σφάλμα της εκτίμησης (standard error of estimate) έχει τιμή 1,67943E10 και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή ορίων πρόβλεψης.

Ο παρακάτω πίνακας αναπαριστά γραφικά τη σχέση των δυο μεταβλητών, όπως αυτή περιγράφεται από την παραπάνω εξίσωση. Περιλαμβάνει τόσο τα όρια εμπιστοσύνης που έχουμε θέσει ($\alpha=0,05$), τα οποία αναπαρίστανται με τις κόκκινες γραμμές όσο και τα όρια πρόβλεψης που αναπαρίστανται με τις μαύρες γραμμές. Παρατηρούμε ότι δύο κατάλοιπα (γραμμή:31 & γραμμή:9) είναι πάνω από 2 τυπικές αποκλίσεις, γεγονός που μας προϊδεάζει ότι μπορεί να αποτελούν έκτροπες τιμές.

Επιπλέον, στην προσπάθεια εντοπισμού τυχόν έκτροπων τιμών, υπολογίσαμε ότι ένα μέσο στοιχείο δεδομένων θα έχει βαθμό επιρροής ίσο με 0,0416667 και παράλληλα βρήκαμε ότι κανένα στοιχείο δεν υπερβαίνει το τριπλάσιο του παραπάνω βαθμού επιρροής. Επομένως συμπεραίνουμε ότι δεν υπάρχουν δεδομένα, τα οποία να ασκούν

μεγαλύτερη επίδραση σε σχέση με τα υπόλοιπα στον προσδιορισμό του συντελεστή συσχέτισης.

5.9 Πολλαπλή Παλινδρόμηση – Συνολικοί Επισκέπτες

Στη συνέχεια εφαρμόζουμε πολλαπλή παλινδρόμηση για να δούμε αν και πως ερμηνεύουν κάποιες μεταβλητές τη μεταβλητή «Συνολικοί Επισκέπτες». Οι μεταβλητές που χρησιμοποιούμε για να την ερμηνεύσουμε είναι οι εξής:

- Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας
- Αφίξεις Αεροδρομίου Πάφου
- Αφίξεις Λιμένος Λάρνακας
- Αφίξεις Λιμένος Λεμεσού

Εφαρμόζουμε τη μέθοδο επιλογής μεταβλητών “Forward Selection” που τοποθετεί τις μεταβλητές με σειρά σπουδαιότητας.

Στον πίνακα που προκύπτει (Παράρτημα 4) , παρατηρούμε ότι και τα t-statistic όλων των ανεξάρτητων μεταβλητών είναι κατά απόλυτη τιμή >2,5 και τα P-value τους <0,05, επομένως δεν έχουμε λόγο για να αφαιρέσουμε κάποια από αυτές τις μεταβλητές. Άρα για διάστημα εμπιστοσύνης 95% ερμηνεύουν και οι τέσσερις στατιστικά σημαντικά την εξαρτημένη μεταβλητή.

Πραγματοποιώντας έλεγχο ANOVA (Παράρτημα 5) βλέπουμε ότι το P-Value είναι λιγότερο από 0,05, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Το R-Squared μας δείχνει ότι η μεταβλητή Συνολικοί Επισκέπτες ερμηνεύεται κατά 99,1427% από τις άλλες μεταβλητές. Το R-Squared adjusted είναι πιο αξιόλογο στην περίπτωση της πολλαπλής παλινδρόμησης και εν προκειμένω η ερμηνευτικότητα του είναι 99,063%, ελάχιστα μικρότερη σε σχέση με το R-Squared αλλά επίσης υψηλή.

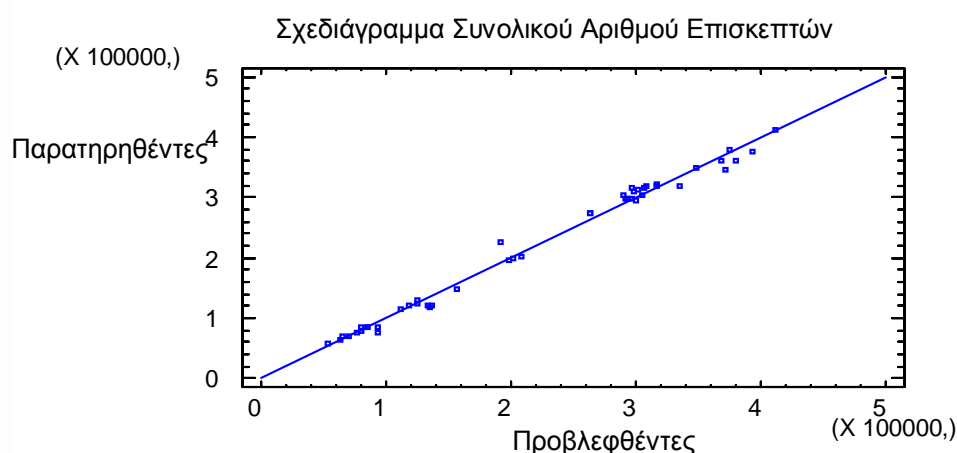
Μέσω της διαδικασίας Forward Selection που εφαρμόσαμε στο Stat graphics (Παράρτημα 6), ενσωματώνονται και οι τέσσερις ανεξάρτητες μεταβλητές στο μοντέλο. Σε κάθε βήμα προστίθεται και μία, με αποτέλεσμα να αυξάνονται το R-squared και το Adjusted R-squared και να μειώνεται η διασπορά του μοντέλου κάθε φορά.

Η γραμμική εξίσωση στην οποία καταλήγουμε είναι η εξής:

$$\text{Συνολικοί Επισκέπτες} = -42592,0 + 0,54455* \text{Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας} + 1,87238* \text{Αφίξεις Αεροδρομίου Πάφου} + 1,25015* \text{Αφίξεις Λιμένος Λάρνακας} + 0,54765* \text{Αφίξεις Λιμένος Λεμεσού}$$

Από την εξίσωση παρατηρείται ότι οι μεταβλητές μεταβάλλουν θετικά την ανεξάρτητη και επιπλέον, φαίνεται πως αν μεταβληθούν ισόποσα οι αφίξεις στα αεροδρόμια της Πάφου και της Λάρνακας και στα λιμάνια της Λάρνακας και της Λεμεσού, οι αφίξεις στην Πάφο θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη μεταβολή στον αριθμό του συνόλου των επισκεπτών σε σχέση με τις αντίστοιχες στις υπόλοιπες τοποθεσίες, αφού έχει το μεγαλύτερο συντελεστή (1,87238).

Στο παρακάτω διάγραμμα, παρατηρούμε ότι οι προβλέψεις είναι αρκετά όμοιες με τις τιμές που τελικά παρατηρήθηκαν, αφού βρίσκονται πολύ κοντά στη διαγώνιο.

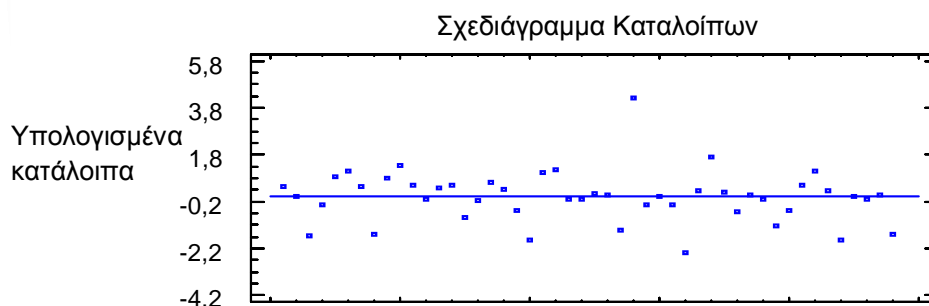

Ο παρακάτω πίνακας μας παρουσιάζει τις παρατηρήσεις που έχουν κανονικοποιημένα κατάλοιπα με απόλυτη τιμή μεγαλύτερη από 2. Όπως βλέπουμε 2 είναι οι μήνες που έχουν τέτοιους είδους κατάλοιπα. Πρέπει να προσεχθεί ειδικά ο μήνας Απρίλιος του 2006 (Row 28), γιατί μπορεί να είναι έκτροπη τιμή.

Ασυνήθιστα Κατάλοιπα

		Προβλεφθέντα		Υπολογισμένα
Παρατήρηση	Y	Y	Κατάλοιπο	Κατάλοιπο
28	225090,0	192289,0	32801,0	4,19
32	346972,0	370954,0	-23982,3	-2,38

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την κατανομή των καταλοίπων και μπορούμε να δούμε και αυτά που προαναφέρονται στον πίνακα και πιθανόν αποτελούν έκτροπες τιμές να είναι πιο απομακρυσμένα από την οριζόντια γραμμή.

5.10 ΡΑΧΟΕΙΔΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

Η πολλαπλή παλινδρόμηση έχει κάποια προβλήματα, δύο συγκεκριμένα, τα οποία είναι:

1. Αυτοσυσχέτιση καταλοίπων

Η πρώτη «ασθένεια» είναι αυτή της αυτοσυσχέτισης των καταλοίπων. Η ύπαρξή της ή όχι ελέγχεται από το τεστ Durbin-Watson (DW) που στην προκειμένη περίπτωση έχει τιμή 2,07 και P-value $0,51 > 0,05$, δεν υπάρχει κάποια ένδειξη για την αυτοσυσχέτιση των καταλοίπων σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Άρα δεν έχουμε πρόβλημα αυτοσυσχέτισης καταλοίπων.

2. Πολυσυγγραμμικότητα

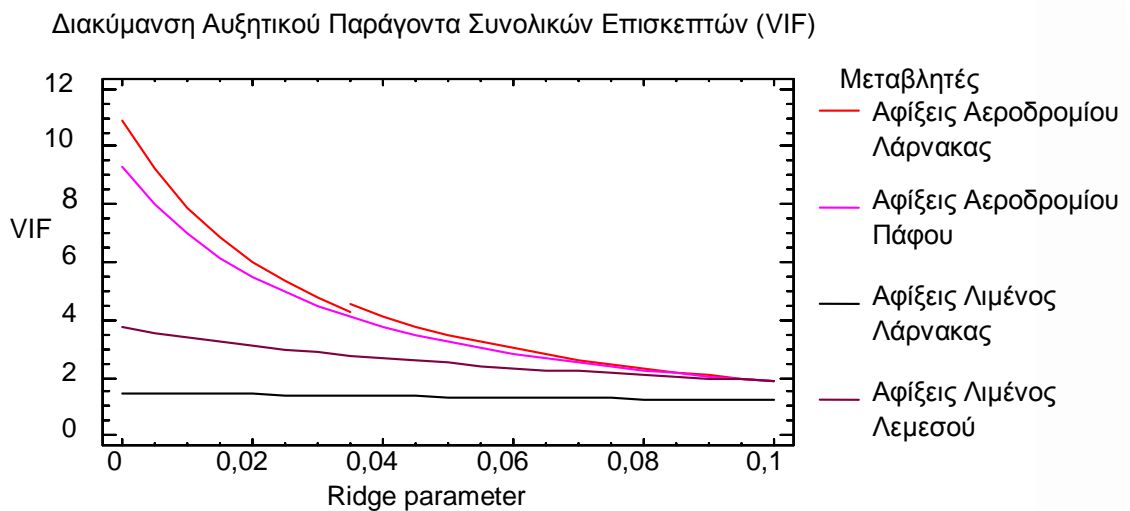
Η δεύτερη «ασθένεια» είναι αυτή της πολυσυγγραμμικότητας, δηλαδή συσχέτιση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών του μοντέλου. Μπορούμε να διαπιστώσουμε αν υπάρχει ή όχι από τον παρακάτω πίνακα, που δείχνει τις συσχετίσεις μεταξύ των συντελεστών του μοντέλου.

Πίνακας Εκτίμησης Συσχέτισης Συντελεστών

	Σταθερά	Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας	Αφίξεις Αεροδρομίου Πάφου	Αφίξεις Λιμένος Λάρνακας	Αφίξεις Λιμένος Λεμεσού
Σταθερά	1,0000	-0,0598	-0,3320	0,2015	0,1350
Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας	-0,0598	1,0000	-0,8244	-0,0067	-0,4241
Αφίξεις Αεροδρομίου Πάφου	-0,3320	-0,8244	1,0000	-0,0966	-0,0435
Αφίξεις Λιμένος Λάρνακας	0,2015	-0,0067	-0,0966	1,0000	-0,0868
Αφίξεις Λιμένος Λεμεσού	0,1350	-0,4241	-0,0435	-0,0868	1,0000

Όπως φαίνεται, υπάρχει μία αρνητική συσχέτιση τιμής $|0,82| > 0,5$, μεταξύ των μεταβλητών «Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας» και «Αφίξεις Αεροδρομίου Πάφου». Δηλαδή, οι αφίξεις στα δύο εξεταζόμενα αεροδρόμια αλληλοεξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό. Άρα έχουμε πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας, το οποίο πρέπει να «γιατρεύουμε».

Για να λύσουμε αυτό το πρόβλημα εφαρμόζουμε ραχοειδή παλινδρόμηση. Αρχικά η παράμετρος της ραχοειδούς είναι 0 αλλά μέσω του διαγράμματος «Διακύμανση » μπορούμε να βρούμε την ιδανική τιμή για αυτή την παράμετρο, ώστε να «γιατρεύουμε» την πολυσυγγραμμικότητα.

Η ιδανική τιμή αντιστοιχεί στο σημείο όπου συγκλίνουν περισσότερο οι μεταβλητές. Στο διάγραμμα βλέπουμε ότι αυτή η τιμή είναι το 0,1. Αλλάζουμε λοιπόν, την τιμή της Ridge Parameter από 0 σε 0,1 , λαμβάνοντας τα παρακάτω αποτελέσματα.

Αποτελέσματα μεθόδου με Ridge Parameter = 0,1

Παράμετρος	Εκτίμηση	Διακύμανση Αυξητικού Παράγοντα
Σταθερά	-28592,7	
Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας	0,493747	1,60751
Αφίξεις Αεροδρομίου Πάφου	1,63427	1,6103
Αφίξεις Λιμένος Λάρνακας	1,44531	0,94582
Αφίξεις Λιμένος Λεμεσού	1,10442	1,5986

R-Squared = 95,1749 %

R-Squared (adjusted for d.f.) = 94,726 %

Τυπικό σφάλμα εκτίμησης = 12968,2

Μέσο απόλυτο σφάλμα = 10418,0

Μεταβλητή Durbin-Watson = 1,57281

Συντελεστής καταλοίπων αυτοσυσχέτισης = 0,193005

Συγκριτικά με τα αποτελέσματα της πολλαπλής παλινδρόμησης έχουμε μείωση των R-Squared και adjusted R-Squared κατά 4% περίπου και τα δύο. Επομένως, τώρα χρησιμοποιώντας adjusted R-Squared που είναι πιο αξιόπιστο, έχουμε ότι το παρακάτω μοντέλο ερμηνεύει το 94,726% του συνόλου των επισκεπτών.

Αφού έχουμε «γιατρέψει» όσο γινόταν την πολυσυγγραμμικότητα, πρέπει να κοιτάξουμε αν έχουμε πρόβλημα αυτοσυσχέτισης των καταλοίπων, αφού στην προσπάθεια εξάλειψης της συγκεκριμένης «ασθένειας» οδηγεί σε αύξηση της άλλης, δηλαδή της αυτοσυσχέτισης των καταλοίπων. Ελέγχουμε, λοιπόν, την τιμή του Durbin-Watson που είναι μεγαλύτερη από 1,5, οπότε δεχόμαστε τη συγκεκριμένη τιμή για την παράμετρο της ραχοειδούς. Η τιμή 1,5 είναι αρκετά καλή για το συγκεκριμένο έλεγχο και είναι η κατώτατη που μπορούμε να δεχτούμε για να μην έχουμε πρόβλημα αυτοσυσχέτισης καταλοίπων.

Το μοντέλο στο οποίο καταλήξαμε είναι :

Συνολικοί Επισκέπτες = -28592,7 + 0,493747*Αφίξεις Αεροδρομίου Λάρνακας + 1,63427* Αφίξεις Αεροδρομίου Πάφου + 1,44531* Αφίξεις Λιμένος Λάρνακας + 1,10442* Αφίξεις Λιμένος Λεμεσού.

Η παραπάνω τελική εξίσωση δείχνει τι μεταβολή θα επιφέρουν οι αφίξεις στα αεροδρόμια της Πάφου και της Λάρνακας και στα λιμάνια της Λεμεσού και της Λάρνακας στο σύνολο των επισκεπτών. Σε σχέση με το αρχικό μοντέλο έχουμε μείωση της επίδρασης των αφίξεων στην Πάφο και στο αεροδρόμιο της Λάρνακας στον αριθμό των επισκεπτών, που πιθανόν οφείλεται στην επίλυση της «ασθένειας», ενώ έχουμε αύξηση της επίδρασης των αφίξεων στα λιμάνια.

Επομένως, συμπεραίνουμε πως οι αφίξεις στα δύο αεροδρόμια της χώρας και στα δύο μεγαλύτερα λιμάνια καθορίζουν όπως ήταν φυσικό σε μεγάλο βαθμό τον αριθμό των επισκεπτών και πως το δεύτερο αεροδρόμιο της χώρας στην Πάφο επηρεάζει περισσότερο από τους άλλους προορισμούς τον αριθμό τους.

5.11 ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ - ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

Αφίξεις Λιμένος Λεμεσού

Η φύση των δεδομένων μας, μάς επιβάλλει να προβούμε σε ανάλυση χρονοσειρών. Χρησιμοποιώντας τα δεδομένα συγκεκριμένων μεταβλητών για τα έτη 2004 έως 2007 μπορούμε να προβλέψουμε την εξέλιξη αυτών των μεγεθών για τους επόμενους μήνες. Η πρόβλεψη αφορά στους πέντε μήνες του 2008 επειδή τα δεδομένα που διαθέτουμε καλύπτουν μία περίοδο τεσσάρων ετών (2004 – 2007) και για να είναι αξιόπιστη η πρόβλεψη δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 10% των παρατηρήσεων ($10\% \times 48 \text{ μήνες} \cong 5 \text{ μήνες}$).

Για να προβλέψουμε τις συνολικές αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού για το πρώτο πεντάμηνο του 2008, θα δημιουργήσουμε με τα δεδομένα που διαθέτουμε μια χρονοσειρά και θα κάνουμε πρόβλεψη για τους πέντε επόμενους μήνες.

Έλεγχος εποχικότητας

Προ της επιλογής του καταλληλότερου μοντέλου για τη χρονοσειρά, θεωρήσαμε απαραίτητο να ελέγξουμε αν πρέπει να απαλλάξουμε το μοντέλο από τυχόν επίδραση εποχικότητας. Με τη διαδικασία που παρουσιάζεται αναλυτικά στο Παράρτημα 7 αφενός διαπιστώσαμε την ύπαρξη εποχικότητας, ίσης με 12 μήνες, στις αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού, αφετέρου προβήκαμε στην άρση της, ώστε να μην επιδρά πλέον στο μοντέλο μας.

Μοντέλο πρόβλεψης

Στη συνέχεια θα συγκρίνουμε τα μοντέλα των χρονοσειρών και θα επιλέξουμε εκείνο που έχει την μικρότερη τιμή στο κριτήριο Akaike και συγχρόνως τις καλύτερες επιδόσεις στους πέντε ελέγχους που γίνονται για τα κατάλοιπα που αφήνουν οι εκτιμήσεις. Το μοντέλο αυτό θεωρούμε ότι εμφανίζει και την πιο ικανοποιητική προσαρμοστικότητα στις παρατηρήσεις μας.

Κατά την διαδικασία σύγκρισης των μοντέλων, τα αριθμητικά δεδομένα της οποίας παρατίθενται στο Παράρτημα 8, διαπιστώνουμε ότι ένα από τα μοντέλα ARIMA πρέπει να αποκλειστεί καθώς σε δύο από τους πέντε ελέγχους τους σχετικούς με τα κατάλοιπα δεν ικανοποιεί τις προϋποθέσεις. Αυτό δυστυχώς έχει ως συνέπεια να αποκλείονται και όλα τα υπόλοιπα μοντέλα ARIMA, παρότι μπορεί να εμφάνιζαν καλή προσαρμοστικότητα για την περιγραφή των δεδομένων μας. Αυτό αποτελεί μειονέκτημα της προσέγγισης της αυτοματοποιημένης διαδικασίας πρόβλεψης που υιοθετείται στην παρούσα εργασία. Τελικά, επιλέγεται ως καλύτερο μοντέλο το Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,1104$, $\beta = 0,3751$, $\gamma = 0,316$, το οποίο περνάει επιτυχώς όλους τους ελέγχους και έχει το μικρότερο Akaike σε σχέση με τα υπόλοιπα προτεινόμενα.

Ακολούθως εκτιμώνται όλες οι παρατηρήσεις για τις μηνιαίες αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού βάσει του μοντέλου που επιλέξαμε και υπολογίζουμε τις αποκλίσεις τους από τις πραγματικές τιμές, παραθέτοντας αναλυτικά τα αποτελέσματα στο Παράρτημα 9.

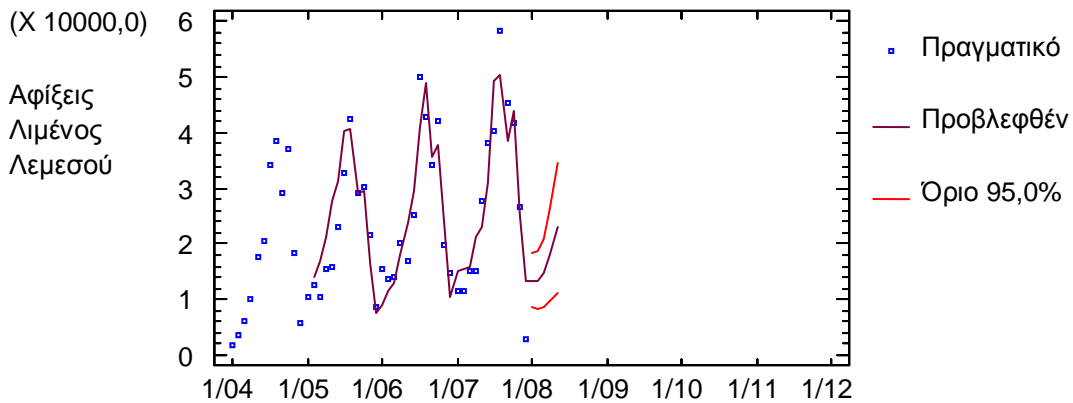
Εν συνεχεία πραγματοποιούνται και οι προβλέψεις για τις αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού κατά τους πέντε πρώτους μήνες του 2008. Οι προβλεπόμενες αφίξεις και τα όρια εμπιστοσύνης στο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% δίνονται στον παρακάτω πίνακα:

		Υπό το 95,0%	Άνω του 95,0%
Περίοδος	Πρόβλεψη	Όριο	Όριο
1/08	13359,2	8507,62	18210,9
2/08	13371,5	8156,99	18586,0
3/08	14759,2	8503,63	21014,8
4/08	18034,7	9664,19	26405,3
5/08	22990,1	11259,5	34720,7

Ο πίνακας αυτός μας πληροφορεί ότι οι αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού προβλέπεται να παρουσιάσουν αυξητική τάση το πρώτο πεντάμηνο του 2008. Ποσοστιαία η αύξηση αυτή θα αγγίξει περίπου το 72%. Αυτή η τάση επαληθεύεται και από το γράφημα Χρονικής Αλληλουχίας Αφίξεων Λιμένος Λεμεσού που παρουσιάζεται παρακάτω. Επιπλέον, από τον παραπάνω πίνακα εξάγονται διαστήματα εμπιστοσύνης ως προς το πού αναμένεται να κινηθούν οι πραγματικές αφίξεις στο λιμάνι για τους πρώτους πέντε μήνες του 2008. Με δεδομένη την καλή προσαρμοστικότητα του μοντέλου που έχουμε επιλέξει στα δεδομένα μας προβλέπεται ότι οι πραγματικές αφίξεις για τον μήνα Μάιο θα κυμαίνονται μεταξύ 11.260 και 34.720 σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%.

Από το παρακάτω διάγραμμα διαπιστώνουμε μία αυξητική τάση (increasing trend) στην χρονοσειρά των δεδομένων μας. Παρατηρούμε τρεις κορυφές οι οποίες σημειώνονται τον μήνα Αύγουστο και για τα τρία έτη 2005, 2006 και 2007. Οι αντίστοιχες τιμές των αφίξεων στο λιμάνι της Λεμεσού είναι: 40.668, 48.848 και 50.279. Παρατηρούμε ότι όσο περνούν τα χρόνια οι αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού παρουσιάζουν μία αύξηση της τάξης του 23,6 % το 2007 σε σχέση με το 2005. Τα συμπεράσματα αυτά είναι σύμφωνα με αυτά που υπαγορεύει η λογική καθώς φανερώνουν ότι η Κύπρος υποδέχεται μεγαλύτερο αριθμό τουριστών μέσω του λιμανιού της Λεμεσού την καλοκαιρινή περίοδο και δη τον μήνα Αύγουστο. Τέλος, διαπιστώνεται μία θετική εξέλιξη για την οικονομία των περιοχών της Κύπρου που βρίσκονται κοντά στο λιμάνι της Λεμεσού καθώς αυξάνεται ο αριθμός των τουριστών που την επισκέπτονται μέσω αυτού του λιμανιού διαχρονικά.

Γράφημα Χρονικής Αλληλουχίας Αφίξεων Λιμένος Λάρνακας
(Winter's exp. smoothing with alpha = 0,1104, beta = 0,3751, gamma = 0,316)

Αφίξεις με Πλοίο

Η μεταβλητή που επιλέγουμε να ασχοληθούμε σε αυτή την ενότητα είναι οι μηνιαίες αφίξεις με πλοίο στην Κύπρο.

Έλεγχος εποχικότητας

Η ανάλυση χρονοσειρών προϋποθέτει αρχικά έλεγχο της εποχικότητας της υπό εξέταση χρονοσειράς προκειμένου να μπορέσουμε να κάνουμε προβλέψεις. Για το σκοπό αυτό επιλέγουμε το Automatic Forecasting για να δούμε την εξέλιξη των μηνιαίων αφίξεων με πλοίο στην Κύπρο για τα τέσσερα έτη, ξεκινώντας από 01/04. Στο παράρτημα 10 παραθέτουμε αναλυτικά τη διαδικασία με την οποία βρίσκουμε την ύπαρξη εποχικότητας στα δεδομένα μας, την υπολογίζουμε και τη διορθώνουμε, ώστε να προχωρήσουμε στις προβλέψεις που μας ενδιαφέρουν.

Μοντέλο πρόβλεψης

Αφού διορθώσαμε την εποχικότητα, είμαστε σε θέση να ορίσουμε το μοντέλο που θα μας δώσει καλύτερα την εξέλιξη των μηνιαίων αφίξεων με πλοίο στην Κύπρο για τους επόμενους 5 μήνες, μέσω της διαδικασίας Model Comparison.

Από τον πίνακα που προκύπτει και συμπεριλαμβάνουμε στο Παράρτημα 11, φαίνεται το πιο κατάλληλο μοντέλο να είναι το L. Συγκεκριμένα, είναι το Winter's exp. Smoothing with alpha = 0,1216, beta = 0,4558, gamma = 0,3082

Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν καταλήξαμε απευθείας σε αυτό το μοντέλο. Χρειάστηκε να αποκλείσουμε πρώτα το μοντέλο ARIMA το οποίο είχε το μικρότερο AIC (Akaike Information Criterion), ωστόσο δεν είχε καλά αποτελέσματα στους δύο πρώτους ελέγχους που πραγματοποιούνται σχετικά με τα κατάλοιπα. Αποκλείοντας αυτό το μοντέλο, καταλήγουμε στο μοντέλο Winter's, το οποίο έχει το μικρότερο AIC και παρουσιάζει ικανοποιητικά αποτελέσματα και στα πέντε είδη ελέγχων.

Από τον πίνακα Forecast Table στο Παράρτημα 12, βλέπουμε τα σφάλματα τα οποία παρουσιάζει αυτό το μοντέλο, υπολογίζοντας τις αφίξεις με πλοίο στην Κύπρο για τους μήνες για τους οποίους έχει τα απαραίτητα δεδομένα, σε σχέση με τις πραγματικές τιμές.

Βλέπουμε επίσης, τις μεγαλύτερες τιμές (με έντονη γραφή) να εμφανίζονται για όλα τα έτη, τον μήνα Αύγουστο - με εξαίρεση το 2006 κατά το οποίο παρατηρείται τον μήνα Ιούλιο - , το οποίο είναι αναμενόμενο λόγω της μεγαλύτερης προσέλευσης επισκεπτών κατά τους θερινούς μήνες. Οι τιμές αυτές μάλιστα εμφανίζουν κατά τα έτη 2004 - 2007 αύξηση της τάξης του 2,4%, επιβεβαιώνοντας την αυξητική τάση που επισημάνθηκε παραπάνω.

Στον παρακάτω πίνακα, καταλήγουμε στον αρχικό μας στόχο, την πρόβλεψη δηλαδή για την εξέλιξη των μηνιαίων αφίξεων με πλοίο στην Κύπρο για τους επόμενους 5 μήνες.

		Υπό το 95,0%	Άνω του 95,0%
Περίοδος	Πρόβλεψη	Όριο	Όριο
1/08	11322,5	4493,5	18151,4
2/08	11225,0	3859,05	18590,9
3/08	12331,5	3379,62	21283,5
4/08	16251,6	3071,21	29431,9
5/08	22608,2	2027,99	43188,3

Όπως έχουμε επισημάνει και παραπάνω, οι μηνιαίες αφίξεις με πλοίο στην Κύπρο το 2008 εμφανίζουν μείωση σε σχέση με το 2007. Χαρακτηριστικά, το Μάιο 2008 θα μειωθούν οι αφίξεις κατά 3,75%.

Ανοδική τάση ωστόσο παρατηρούμε κατά την εξέλιξη των μηνών του 2008, με εξαίρεση τον Φεβρουάριο, ο οποίος παρουσιάζει μικρή πτώση σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Η ανοδική αυτή τάση είναι αναμενόμενη καθώς οι τελευταίοι μήνες αφορούν σε εποχή (Άνοιξη) κατά την οποία παρατηρείται αύξηση των ατόμων που πραγματοποιούν διακοπές.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης, το μεγαλύτερο εύρος τιμών, το οποίο μας δίνεται, καθώς απομακρυνόμαστε από τον τελευταίο μήνα, τον οποίο χρησιμοποιήσαμε για να κάνουμε προβλέψεις. Είναι λογικό αφού μεγαλύτερη βεβαιότητα εκφράζεται για χρονικές περιόδους που βρίσκονται κοντά με την περίοδο της οποίας τις παρατηρήσεις χρησιμοποιούμε για ορισμό του μοντέλου πρόβλεψης.

5.12 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Οι συνολικές αφίξεις στην Κύπρο καθώς και οι συνολικές αναχωρήσεις από αυτήν αυξήθηκαν κατά τα έτη 2004 – 2007, το οποίο θα μπορούσε να υποδηλώνει θετική εξέλιξη στον τομέα του τουρισμού της χώρας. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε το 2005, το οποίο μπορεί να συνδεθεί με την είσοδο της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία ενδεχομένως αύξησε την αναγνωρισιμότητά της. Ωστόσο, οι μέσες συνολικές αφίξεις στο νησί της Κύπρου για τα έτη 2004 ως 2007 δεν είναι στατιστικά σημαντικά διαφορετικές.
- Τα μέσα συνολικά έσοδα που αποφέρει ο τουρισμός στην Κύπρο δεν διαφέρουν ιδιαίτερα για τα έτη 2004 ως 2007, εύρημα που είναι συνεπές με το παραπάνω συμπέρασμα ότι οι συνολικές αφίξεις στο νησί παρέμειναν κατά μέσο όρο σταθερές τα τελευταία έτη. Ωστόσο, διαφαίνεται μία τάση αύξησης των εσόδων που απολαμβάνει η Κύπρος από τον τουρισμό (έστω και αν αυτή είναι σχετικά μικρή).
- Συγκρίνοντας τις αφίξεις στο μεγαλύτερο αεροδρόμιο της Κύπρου, αυτό της Λάρνακας, για τα έτη 2004 και 2007, διαπιστώνουμε ότι δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική μεταβολή αυτών με το πέρασ των ετών, αν και βέβαια παρατηρήθηκε μία μικρή αύξηση τους, της τάξης των 40.273 ταξιδιωτών. Η αύξηση αυτή μπορεί να είναι αποτέλεσμα είτε της επικοινωνιακής πολιτικής της Κύπρου για την προσέλκυση τουριστών είτε της ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση που έγινε το 2004 και την κατέστησε ως ένα επιπλέον ευρωπαϊκό τουριστικό προορισμό. Ένας επιπλέον λόγος μπορεί να είναι η αύξηση του αριθμού των τουριστών σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Τα έσοδα που προέρχονται από την κατανάλωση των περιηγητών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Κύπρο ερμηνεύουν σημαντικά τις συνολικές αφίξεις των τουριστών στο νησί. Αυτό είναι εύλογο αν σκεφτεί κανείς ότι όσο αυξάνεται ο αριθμός των περιηγητών θα αυξάνεται και η συνολική τους κατανάλωση καθώς ορισμένα έξοδα -μεταφορά, διατροφή- αν και ενδέχεται να περιοριστούν είναι αδύνατο να μηδενιστούν.
- Οι αφίξεις στα αεροδρόμια και στα δύο μεγαλύτερα λιμάνια του νησιού, αυτά της Λεμεσού και της Λάρνακας, επηρεάζουν θετικά τον αριθμό των επισκεπτών, όπως ήταν και αναμενόμενο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το δεύτερο αεροδρόμιο της χώρας στην Πάφο προσδιορίζει περισσότερο από τους άλλους προορισμούς τον αριθμό των επισκεπτών.
- Υπάρχει δωδεκάμηνη εποχικότητα στις αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού. Το συμπέρασμα αυτό είναι σύμφωνο με την εμπειρική παρατήρηση ότι τα νησιά υποδέχονται περισσότερους τουρίστες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Συγκεκριμένα, ο υψηλότερος αριθμός αφίξεων στο λιμάνι της Λεμεσού σημειώνεται τον μήνα Αύγουστο και για τα τρία έτη 2005, 2006 και 2007.

- Όσο περνούν τα χρόνια οι αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού παρουσιάζουν μία αύξηση της τάξης του 23,6 % το 2007 σε σχέση με το 2005. Παρά την έλλειψη των πραγματικών μεγεθών για το πρώτο πεντάμηνο του 2008, από τις προβλέψεις του εν λόγω διαστήματος μπορούμε να ισχυριστούμε ότι υπήρξε θετική εξέλιξη στις αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού.
- Η οικονομία των περιοχών της Κύπρου που βρίσκονται κοντά στο λιμάνι της Λεμεσού αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά καθώς αυξάνεται ο αριθμός των τουριστών που την επισκέπτονται μέσω αυτού του λιμανιού διαχρονικά.
- Δυσοίωνες είναι οι προβλέψεις για την εξέλιξη των αφίξεων με πλοίο στην Κύπρο το 2010. Για πρώτη φορά, μετά από αρκετά χρόνια, το μέγεθος αυτό θα παρουσιάσει μείωση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Διορθωτικές κινήσεις θα ήταν φρόνιμο να γίνουν από την πλευρά της Κυπριακής Κυβέρνησης προκειμένου να διορθωθεί αυτή η αρνητική πρόβλεψη (δε γνωρίζουμε αν πράγματι έγιναν σχετικές κινήσεις αφού δε διαθέτουμε δεδομένα για την εξέλιξη των συγκεκριμένων αφίξεων το 2009 στη χώρα).
- Ο τουρισμός ειδικότερα αποτελεί για την Κύπρο ένα δυναμικό παράγοντα που εδώ και μερικές δεκαετίες στηρίζει και προωθεί την τοπική ανάπτυξη. Τη δυναμική αυτή παρουσία του τουρισμού στην τοπική οικονομία επιβεβαιώνει η ευρεία συμμετοχή του στην διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος και η μαζική προσφορά του στην εξασφάλιση ευκαιριών απασχόλησης για το εργατικό δυναμικό του νησιού.
- Η νέα εποχή έχει πολύ περισσότερες απαιτήσεις και πολύ περισσότερες προκλήσεις. Οι ποιοτικές απαιτήσεις τόσο του μαζικού τουρισμού όσο και των μεμονωμένων, ειδικών ενδιαφερόντων επισκεπτών έχουν αυξηθεί, ενώ ταυτόχρονα έχει αυξηθεί πολύ ο ανταγωνισμός ακόμα και από τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε πολύ μακρινές τοποθεσίες, ακόμη και σε άλλες ηπείρους.
- Το κυπριακό τουριστικό προϊόν στρέφεται με αργά αλλά σταθερά βήματα προς την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος αλλά και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός κ.λ.π.) βοηθούν στην ανάπτυξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης του νησιού καθώς είναι περιβαλλοντικά φιλικές και δεν λαμβάνουν εντατική μορφή.
- Τις τελευταίες δεκαετίες πληθαίνουν οι προσπάθειες να προωθηθεί ένα πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης του οποίου βασικό χαρακτηριστικό θα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι περιοχές – στόχοι είναι κυρίως δυο, αφενός αυτές που έχουν υιοθετήσει το πρότυπο του οργανωμένου μαζικού τουρισμού και αφετέρου εκείνες που βρίσκονται στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης τους και μπορούν με τον ανάλογο προγραμματισμό να αποκτήσουν βιώσιμα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Με τον όρο «βιώσιμη»

τουριστική ανάπτυξη περιγράφεται ο τύπος της τουριστικής ανάπτυξης που δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστικής περιοχής, διαμορφώνοντας παράλληλα όρους (υπηρεσίες, υποδομές, τεχνογνωσία) για την συνεχή ανατροφοδότηση της.

Οι κυρίαρχες παράμετροι της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι ακόλουθες:

- Ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.
- Ενίσχυση όλων των μέτρων (τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνα, εκπαίδευση, μάρκετινγκ) που συμβάλλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης.
- Ειδικό θεσμικό πλαίσιο που θα προωθεί τις διαδικασίες της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την τοπική συμμετοχή.
- Προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλλουν στην προστασία και την ανάδειξη του τοπικού φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Χρήση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως βασικού άξονα της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Οι σημαντικές ελλείψεις που παρουσιάζει ο σχεδιασμός και προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης, ακόμη και σε αναπτυγμένες χώρες, έχει οδηγήσει στην εφαρμογή προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης με διαφορετικό βαθμό επιτυχίας. Σε άλλες περιπτώσεις το υιοθετούμενο πρότυπο έχει λίγα μόνο χαρακτηριστικά της αειφορίας, ενώ σε άλλες περιπτώσεις περισσότερα. Η υιοθέτηση και προώθηση αυτού του προτύπου από υπερεθνικούς και εθνικούς φορείς που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη, αποτελεί σημαντική ένδειξη ότι ο αειφορικός τουρισμός σταδιακά θα επεκτείνεται στο διεθνή χώρο. Τη διαπίστωση αυτή ενισχύει και η παράλληλη δυναμική τάση ανάπτυξης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού που συμβάλλουν στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια, οικολογία, πολιτισμός) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής.
2. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια

περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Στις εναλλακτικές μορφές, οι τουρίστες συχνά επιλέγουν ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπλέον, και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος, κοινός παρανομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αποτελεί ο σεβασμός της τοπικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής δομής.

Στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές χρησιμοποιούνται στα πλαίσια ενός προγραμματισμού που έχει δύο στόχους: αφενός την προσφορά μεγαλύτερου αριθμού εξειδικευμένων υπηρεσιών που καλύπτουν τη ζήτηση ειδικών ομάδων τουριστών, και αφετέρου τη συγκρότηση ενός προτύπου ανάπτυξης που εντάσσεται ισόρροπα στην υπάρχουσα δομή, είτε βελτιώνοντας την προϋπάρχουσα κατάσταση (π.χ. στις περιοχές με οργανωμένο τουρισμό διακοπών), είτε διαμορφώνοντας μια νέα παραγωγική δομή στον τουριστικό τομέα όπου κυριαρχούν οι υποδομές και οι υπηρεσίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών. Στο πλαίσιο αυτό ενισχύεται η συγκροτημένη ανάπτυξη αυτών των μορφών κατά ομάδες ή πλέγματα. Στόχος είναι η διαμόρφωση μιας υποδομής προσφοράς που θα ανταποκρίνεται σε διαφορετικούς τύπους ζήτησης και θα συμβάλλει στη βασική αρχή της αειφορίας: την ανατροφοδότηση της ανάπτυξης. Σκόπιμο είναι αυτά τα πλέγματα των ειδικών και εναλλακτικών μορφών να συγκροτούνται με βάση κάποια κοινά χαρακτηριστικά των κινήτρων των τουριστών. Τα χαρακτηριστικά συγκροτούν και τις ανάλογες «ομάδες – στόχους» του μάρκετινγκ της περιοχής. Βασική παράμετρος επιτυχίας αυτής της πολιτικής αποτελεί η τήρηση των αρχών της αειφορίας οι οποίες προαναφέρθηκαν και ο μακροχρόνιος προγραμματισμός.

Η εντοπιακή ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε πολλές περιοχές του κόσμου έχει συμβάλει, ιδιαίτερα τις δυο τελευταίες δεκαετίες, στην ανάπτυξη ενός προτύπου που συγκροτείται από υποδομές και υπηρεσίες που εξυπηρετούν αυτόν τον τύπο τουρισμού. Το πρότυπο αυτό εντοπίζεται κυρίως σε περιοχές της υπαίθρου με πλούσιους περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόρους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το πρότυπο στηρίζεται στην ανάπτυξη μιας μόνον εναλλακτικής μορφής (π.χ. οικοτουρισμός), ενώ σε άλλες στην ανάπτυξη περισσότερων (π.χ. οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, πολιτιστικός κ.λ.π.) Συχνά η ανάπτυξη αυτού του προτύπου- σε σχέση με την τοπική παραγωγική, κοινωνική και περιβαλλοντική δομή-αποκτά μαζικά χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα να έχει δυσμενείς επιπτώσεις, ιδιαίτερα σε οικολογικά και κοινωνικά «ευαίσθητες» περιοχές της υπαίθρου όπου παρατηρείται μια μαζικοποίηση του εναλλακτικού τουρισμού. Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με τον ουσιαστικό στόχο μια τέτοιας ανάπτυξης: την ένταξη στην κοινωνική παραγωγική δομή της περιοχής με παράλληλη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι άρα δεδομένο ότι και

στην περίπτωση αυτού του προτύπου, όπως και στα προηγούμενα, καταγράφεται η ανάγκη για ορθολογικό σχεδιασμό, προγραμματισμό, οργάνωση και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης.

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη πρέπει να στηριχτεί στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, στον εμπλουτισμό και την διαφοροποίηση του και στην ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού. Η τουριστική ανάπτυξη της Κύπρου έως σήμερα:

α) έχει αφήσει περιοχές αναξιοποίητες,

β) έχει δημιουργήσει ώριμες τουριστικά περιοχές και

γ) έχει οδηγήσει περιοχές σε κρίση έχοντας υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα τους.

Για όλες αυτές, το μοντέλο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης προβάλλει ως το πλέον κατάλληλο για τη διαμόρφωση μιας μεσομακροπρόθεσμης αποτελεσματικής στρατηγικής και όλα τα σενάρια και οι στόχοι λειτουργούν προς την κατεύθυνση αυτή.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός κ.λπ.) εξ' ορισμού συνάδουν με το μοντέλο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, καθόσον είναι δραστηριότητες που δεν λαμβάνουν εντατική μορφή και είναι κατεξοχήν περιβαλλοντικά φιλικές.

➤ Η Κύπρος παραμένει ένας παραδοσιακός προορισμός αναψυχής που προσφέρει ήλιο, θάλασσα, παραλίες και πολιτισμικά μνημεία. Η ζήτηση αυτού του είδους τουριστικών πακέτων εξακολουθεί να αυξάνεται, αλλά με χαμηλούς ρυθμούς. Ο τομέας του τουρισμού είναι ένας από τους βασικούς της οικονομίας του νησιού. Γενικά έχει μια ικανοποιητική απόδοση τα τελευταία χρόνια παρά την διαπίστωση ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες δεν έχουν πάντα το απαιτούμενο επίπεδο ποιότητας το οποίο θα πρέπει και να προβληματίσει.

➤ Μεγάλη μερίδα του μαζικού τουρισμού της Κύπρου θα πρέπει να οδηγηθεί στο μέλλον σε χώρους με καινούργιες εγκαταστάσεις και ελκυστικό φυσικό περιβάλλον. Οι εγκαταστάσεις τέτοιων χώρων θα περιλαμβάνουν για παράδειγμα, γήπεδα γκολφ, κέντρα παροχής υπηρεσιών σε θέματα υγείας, και γενικά διάφορες εγκαταστάσεις αναψυχής και παροχής υπηρεσιών (υπαίθριες ή μη).

➤ Το βέλτιστο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης για την Κύπρο, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες, τις ανάγκες και τις αδυναμίες του κρητικού τουριστικού προϊόντος είναι η Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη. Βασίζεται σε παρεμβάσεις και δραστηριότητες μη εντατικές και θέτει ως προτεραιότητα την ποιότητα έναντι της ποσότητας. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη επιδιώκει τη χωροχρονική ισοκατανομή της τουριστικής δραστηριότητας, εις τρόπον ώστε να ελαχιστοποιούνται οι δυσμενείς επιπτώσεις (περιβαλλοντικές, κοινωνικές κ.α.) από την υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας του

εκάστοτε τουριστικού πόλου και παράλληλα να διασφαλίζεται η ύπαρξη ή και δημιουργία κρίσιμων πυρήνων- κέντρων εξυπηρέτησης και διάχυσης της τουριστικής κίνησης. Για την υλοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης υιοθετούνται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που δεν έχουν εντατική μορφή και είναι περιβαλλοντικά φιλικές.

➤ Τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια για μεταβολή της εικόνας αυτής που θέλει την Κύπρο να προσφέρει αποκλειστικά ήλιο και παραλίες, επιδιώκοντας να αναπτύξει και άλλες δραστηριότητες που να εντάσσονται στα πλαίσια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Αυτό απαιτεί εντατικοποίηση της προσπάθειας για μια πολύπλευρη ανάπτυξη του τουρισμού, ένας συντονισμός και μια λειτουργική αποτελεσματικότητα.

➤ Μέσα στα πλαίσια αυτά, η βασική αναπτυξιακή στρατηγική στοχεύει στη μεταβολή της τουριστικής φυσιογνωμίας της Κύπρου εν γένει. Στρατηγικός στόχος είναι η μεταβολή της διεθνούς εικόνας ότι η Κύπρου δεν είναι κατάλληλη μόνο για παραθεριστικό τουρισμό και να προβληθεί το γεγονός ότι προσφέρεται για επισκέψεις κατά τη διάρκεια όλου του έτους, κυρίως λόγω των πολιτιστικών της πόρων, αλλά και των υπόλοιπων φυσικών της καλλονών.

➤ Η στρατηγική ανάπτυξη του τουρισμού στην Κύπρο πρέπει να γίνει αποδεκτή από όλους τους φορείς και να υπηρετηθεί με συνέπεια, με στόχο την ικανότητα της Κύπρου να καθορίζει την αναπτυξιακή της πορεία και την επανένταξη της στην αγορά θερινού και χειμερινού τουρισμού, με τη μορφή ενός πακέτου τουριστικών προϊόντων υψηλής ποιότητας.

Οι βασικοί άξονες για την ανάπτυξη ενός σχεδίου τουρισμού για της Κύπρου είναι οι εξής:

Ειδικές και γενικές υποδομές

- Επενδύσεις σε ειδικές υποδομές χώρων αναψυχής και αθλητισμού (μονοπάτια για πεζοπορία, για ποδηλασία, για ιππασία, ανάπτυξη μαρίνων, αθλητικών κέντρων, πισίνες, κτλ.) με στόχο την βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και την προσέλκυση υψηλού εισοδήματος επισκεπτών του νησιού.
- Επενδύσεις σε βασική υποδομή όπως αεροδρόμια, ύδρευση, αποχετευτικό σύστημα, παροχή ηλεκτρικής ενέργειας (ανανεώσιμες πηγές), τηλεπικοινωνίες, και μερικές βελτιώσεις στο οδικό δίκτυο του νησιού.

Καταλύματα

- Επένδυση σε μικρό αριθμό υψηλής ποιότητας καταλυμάτων σε επιλεγμένες περιοχές π.χ. σε ορεινές περιοχές, περιοχές λιγότερο αναπτυγμένες όπου

προωθείται και η κατασκευή συμπληρωματικών χώρων αναψυχής. Θεσμοθέτηση κινήτρων για την προώθηση των παραπάνω επενδύσεων.

- Έλεγχος της ποιότητας των καταλυμάτων που λειτουργούν.
- Δημιουργία ενός αξιόπιστου καταλόγου που θα κατηγοριοποιεί τα καταλύματα διαμονής επισκεπτών (ξενοδοχεία, διαμερίσματα), που θα στηριχτεί σε επιτόπιους ελέγχους των αρμόδιων οργάνων.

Υπηρεσίες

- Ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων υψηλής ποιότητας που στηρίζονται στην αξιοποίηση δεξιοτήτων και καινοτομικών πρακτικών που έχουν αναπτυχθεί στη Κύπρο (πχ. ιατρικός τουρισμός, αθλητικό τουρισμός κλπ).
- Προώθηση των τουριστικών προϊόντων με σύγχρονες μεθόδους marketing.
- Βελτίωση της έντυπης ή άλλης μορφής παρουσίασης και περιγραφής των αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων του νησιού ώστε ο επισκέπτης να έχει εύκολη πρόσβαση και πιο ολοκληρωμένη εικόνα της ιστορίας του νησιού.
- Αξιοποίηση των επιτυχημένων παραδειγμάτων που επιδεικνύει σήμερα ο τουριστικός τομέας της Κύπρου - ειδικά αυτών που στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας τροφίμων και ποτών που διατίθενται από τα καταστήματα, στην εξυπηρέτηση πελατών, στην περιβαλλοντική διαχείριση, στην ορθολογική διαχείριση ακτών, κτλ.
- Οργάνωση μικρού αριθμού υψηλής ποιότητας και διεθνούς εμβέλειας καλλιτεχνικών, αθλητικών και πολιτισμικών εκδηλώσεων καθ' όλη την διάρκεια του έτους.
- Αύξηση των επενδύσεων στην εκπαίδευση των εργαζομένων στο τομέα του τουρισμού αλλά και στην ενημέρωση των πολιτών για τα έμμεσα και άμεσα αποτελέσματα της ανάπτυξης του τομέα του τουρισμού.

Περιβάλλον

- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος (ακτές και περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ορεινές περιοχές, κτλ.) του νησιού, βελτίωση της πρόσβασης σε αυτούς τους χώρους (μονοπάτια, ποδηλατο-διαδρομές, ειδικές διαδρομές για άλογα, κτλ.), και παραγωγή των κατάλληλων ενημερωτικών εντύπων και χαρτών που υποστηρίζουν τον επισκέπτη

- Η προσπάθεια αναπροσανατολισμού του τουρισμού πρέπει να πραγματοποιηθεί σε τοπικό επίπεδο, στη μάχη της βελτίωσης των υποδομών και της δημιουργίας νέων προκλήσεων για τους ξένους επισκέπτες. Η επιτυχία του εγχειρήματος δεν είναι πάντα συνάρτηση του μεγέθους των επενδύσεων που πραγματοποιούνται. Σε αρκετές περιπτώσεις απαιτείται περισσότερο καλή οργάνωση και συντονισμός, ως επίσης και πρακτική προσέγγιση των θεμάτων.
- Όλα τα παραπάνω χρειάζονται άμεση υποστήριξη από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα με στόχο την δημιουργία υποδομών υψηλής ποιότητας που θα συμβάλει στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας στρατηγικής για τον τουρισμό της Κύπρου. Είναι αναγκαίο να υιοθετηθούν προτεραιότητες σχετικά με τα έργα που θα υλοποιηθούν και γενικότερα με τις δράσεις που θα αναληφθούν ή εφαρμόζονται ήδη με στόχο τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου.
- Είναι γεγονός ότι μέχρι σήμερα το σημαντικότερο ποσοτικά τμήμα της τουριστικής αγοράς στην Κύπρο αποτελεί ο τουρισμός διακοπών, ο οποίος βασίζεται στα 3s (sea, sun, sand). Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η αμφισβήτηση του μοντέλου του μαζικού τουρισμού και η αλλαγή των προτιμήσεων των τουριστών προς περισσότερο ενεργητικές διακοπές, συνέβαλλε στην αναζήτηση και στην σταδιακή ανάπτυξη νέων εναλλακτικών και περισσότερο ήπιων και ενεργητικών μορφών τουρισμού. Η τάση αυτή της ζήτησης αποτελεί μία νέα πραγματικότητα για τη διεθνή τουριστική προσφορά, η οποία για να την αντιμετωπίσει τείνει να εξειδικεύσει και να επεκτείνει τα τουριστικά προϊόντα και τις υπηρεσίες της.
- Για την αντιμετώπιση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αυτών των νέων συνθηκών η Κύπρος οφείλει να υιοθετήσει το σχέδιο της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης. Το μοντέλο αυτό βασίζεται στην εναρμόνιση των στρατηγικών στόχων και μέσων τουριστικής ανάπτυξης με βάση τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της το οποίο λαμβάνει υπόψη, τους περιορισμούς (οικολογικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς κ.λ.π.) του τόπου υποδοχής με στόχο τη βιωσιμότητα και τη διατηρησιμότητα του τουριστικού προϊόντος (τουριστικών πόρων). Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρούνται περιβαλλοντικά φιλικές και επομένως πιο βιώσιμες από τον μαζικό τουρισμό.
- Η συγκροτημένη βιώσιμη ανάπτυξη με τη βοήθεια εργαλείων όπως αυτό της φέρουσας ικανότητας για τον τουρισμό (Sustainable Development) πρέπει να αποτελεί την κατευθυντήρια πολιτική, καθώς παράλληλα με την επιδιωκόμενη προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (προϋπόθεση ύπαρξης και ιδιαίτερα του τουρισμού) επιτυγχάνεται ταυτόχρονα η συνέχιση και του περιβάλλοντος- Pargairis (1992)
- Οι ανάγκες της σύγχρονης τουριστικής ζήτησης οδηγούν στην ανάπτυξη πολιτικών ενίσχυσης και προώθησης ενός πλέγματος εναλλακτικών μορφών τουρισμού που αφορούν τον αγροτουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό, τον πολιτιστικό, τον τουρισμό περιπέτειας κ.α.

- Απέναντι στις νέες προκλήσεις και νέες απαιτήσεις, πρέπει να εφαρμοστεί μία πολιτική η οποία να σέβεται τον πολιτισμό και το περιβάλλον και να ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη με έναν τρόπο βιώσιμο, ο οποίος αντέχει και στις αξίες και στην αισθητική και στον χρόνο. Μια πολιτική που χαρακτηρίζεται από την πολυμορφία, την ποιότητα και τη βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος.
- Η προσπάθεια διαφύλαξης του περιβάλλοντος, που έλκει και αναπτύσσει τον τουρισμό, δεν μπορεί παρά να αποτελεί αποκλειστική φροντίδα, συνεχή και επίμονη, προκειμένου να διασφαλιστεί η διάρκεια (βιώσιμη ανάπτυξη) και οι θετικές επιπτώσεις από τη διεύρυνσή του. Το βάρος κατά συνέπεια, εντοπίζεται στη διαμόρφωση σωστής πολιτικής διαχείρισης του τουριστικού προϊόντος, που να μεγιστοποιεί τις ωφέλειες και να ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιπτώσεις, κάτι βέβαια που η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη διασφαλίζει.
- Αναμφίβολα η τουριστική δραστηριότητα είναι μία συνιστώσα παραγωγικών δράσεων που μπορεί να συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη πόλεων και τοποθεσιών ιστορικού, φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Πριν απ' αυτά όμως:

- Βασική προϋπόθεση για αειφορική ανάπτυξη είναι η εκπόνηση στρατηγικών σχεδίων για την τουριστική ανάπτυξη.
- Επιβάλλεται να εντοπιστούν οι πραγματικές δυνατότητες και η χωρητικότητα του τουριστικού υποδοχέα σε σχέση με το μέγεθος του, το φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον του.
- Η κατανόηση και αξιολόγηση με κριτήρια αειφορίας της δυνατότητας τουριστικής ανάπτυξης
- Η ενθάρρυνση και υποστήριξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού οι οποίες είναι περισσότερο φιλικές στο περιβάλλον ως «Αντίδοτο» στις αρνητικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού
- Απαραίτητη βασική προϋπόθεση για την υποστήριξη και καθιέρωση εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι ο προσδιορισμός ορθολογιστικών κριτηρίων
- Η προσβασιμότητα για τα ΑΜΕΑ στις τουριστικές δραστηριότητες χρειάζεται να γίνει στόχος πρώτης προτεραιότητας για όλους όσους εμπλέκονται στον τουρισμό.
- Ανάγκη υπάρχει για δικτύωση των μικρών ξενοδοχειακών μονάδων.
- Διασύνδεση του τουρισμού με τον πρωτογενή τομέα και προώθηση της πιστοποίησης τοπικών προϊόντων και τοπικής διατροφής

- Δράσεις προβολής του τουριστικού προϊόντος σε στοχευμένες αγορές.
- Ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης τουριστικών στελεχών
- Χρηματοδότηση ενός περιφερειακού δικτύου προώθησης των θεματικών μορφών τουρισμού με τη συμμετοχή τουριστικών επιχειρήσεων, εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, ιδρυμάτων υγείας, πολιτιστικών φορέων και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης
- Στον τομέα του μαζικού τουρισμού χρειάζεται η ευαισθητοποίηση των κατοίκων των περιοχών που τον δέχονται
- Και βέβαια οι αρχές που σχεδιάζουν και προγραμματίζουν την τουριστική δραστηριότητα, πρέπει να αντιληφθούν την ανάγκη ανταλλαγής απόψεων και εκπόνησης ερευνών από περισσότερες ειδικότητες εμπειρογνομόνων στον τομέα του τουρισμού, με βάση την τουριστική εμπειρία
- Είναι τέλος απαραίτητη η συμμετοχή αρχιτεκτόνων, πολεοδόμων και περιβαντολλόγων σε κάθε επίπεδο σχεδιασμού της τουριστικής δραστηριότητας
- Και τέλος έργα υποδομής (για ασφαλείς και γρήγορες μεταφορές και κυρίες προς και από τις πύλες εισόδου (Α/Δ, Λιμάνια) που εκτός από τον ασαφή χαρακτηρισμό τους, το ουσιαστικό είναι η επέκταση και ολοκλήρωση των απαραίτητων εγκαταστάσεών τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Βαρβαρέσος Στέλιος (2000): Τουρισμός- Έννοιες- Μεγέθη- Δομές Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
- Ηγουμενάκης Κ., Κραβαρίτης Ν., Λύτρας Π. (1998): Εισαγωγή στον τουρισμό, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks
- Ρίγγας Χρήστος (2003): Αειφορία και εναλλακτικές μορφές τουρισμού ΤΕΙ Κρήτης.
- Κομίλης Π. και Βαγιονής Ν. (1999): Τουριστικός σχεδιασμός: Μέθοδοι και πρακτικές αξιολόγησης, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
- Τσαλουχίδης Γιάννης (1986): Αναπτυξιακός τουρισμός, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
- Κοκκώσης Χ. και Τσάρτας Π. (2001): Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Κομίλης Παναγιώτης (2001): Οικοτουρισμός, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
- Σωτηριάδης Μάριος (1994): Τουριστική Πολιτική, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks
- Αυγερινού-Κολωνία Σ., Ζαχαράτος Γ., Ιακωβίδου Ο, Κοκκώσης Χ., Κούση Μ., Μπριασούλη Ε., Σπιλάνης Γ., Τσάρτας Π., (2000), *Τουριστική Ανάπτυξη – Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας
- Γαλάνη-Μουτάφη Β. (2002), *Έρευνες για τον Τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο: Μια Ανθρωπολογική Προσέγγιση*, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός
- Ζαχαράτος Γ. (1999), Οικονομική του Τουρισμού και Οργάνωση των Τουριστικών Ταξιδιών, Τόμος Α, ΕΑΠ
- Καραγιάννης Στ. – Έξαρχο Γ. «Τουρισμός – Τουριστική Οικονομία, Ανάπτυξη, Πολιτική», (2006), Εκδόσεις Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης, Ηράκλειο.
- Κοκκώσης Χ. και Τσάρτας Π. (2001), *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

- Λογοθέτης Μ, Εισήγηση στο 13^ο Συνέδριο Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων με θέμα: *Δάση-Χωροταξία-Τουρισμός*, Ρόδος 19-22 Οκτωβρίου 2001
- Μεξιά Α. (2002), *Τουρισμός-Περιβάλλον Επιπτώσεις, Σημειώσεις για το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, «Σχεδιασμός, Διοίκηση και Πολιτική του Τουρισμού»*, στα πλαίσια του μαθήματος Τουρισμός και Περιβάλλον, Χίος
- Παπακωνσταντινίδης Λ. (1993), *Αγροτουρισμός: Σταθμός στο Δρόμο για την Τοπική Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Δωρικός
- Παρπαϊρης Α. (2000), *Τουρισμός και Περιβάλλον*, Σημειώσεις για το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, Σχεδιασμός, Διοίκηση και πολιτική του Τουρισμού, στα πλαίσια του μαθήματος Τουρισμός και Περιβάλλον
- Σφακιανάκης Μ. (2000), *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην
- Σχιζιάς Γ. (1998), *«Ο Άλλος Τουρισμός»: Η Οικολογική Διέξοδος στα Αδιέξοδα του Συμβατικού Τουρισμού*, Αθήνα: Εναλλακτικές Εκδόσεις/Οικοτοπία
- Σημειώσεις Μαθήματος «Ποσοτικές Μέθοδοι για τη Λήψη Επιχειρηματικών Αποφάσεων»
- RAI CONSULTANTS : Μελέτη για τις κοινωνιολογικές επιπτώσεις του Τουρισμού

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Coccossis H, Parpairis A, Mexa A, Collovini A, Konstandoglou M, *Defining, Measuring and Evaluating Carrying Capacity in European Tourism Destinations*, Athens, December 2001
- World Tourism Organisation, (2004) *Tourism is on the Rise Again*
- World Travel and Tourism Organisation and International hotel and Restaurant Association, *Tourism and Sustainable Development, The Global Importance of Tourism*, Commission on Sustainable Development, Seventh Session 19-30 April 1999, New York
- Gartner W. (2001), *Tourism Development, Principles, Processes and Policies*
- Michael Hall and Alan A. Lew, (1998), *Sustainable Tourism : a geographical perspective*, Essex :Addison Wesley Longman

- Salah Wahab and John J. Pigram (1997), *Tourism, Development and Growth : the challenge of sustainability*, London :Routledge
- Black Ken, «Business Statistics for Contemporary Decision Making», Fifth Edition, Wiley

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

[http:// www.traveldailynews.gr](http://www.traveldailynews.gr)

Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων Κύπρου www.mcw.gov.cy

Επίσημη Ιστοσελίδα Διεθνή Αερολιμένα Λάρνακας www.cyprusairports.com.cy

Γραφείο τύπου και πληροφοριών Κύπρου www.moi.gov.cy

Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας

http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 :

1^η Προϋπόθεση: Έλεγχος Κανονικότητας

Summary Statistics for Total Arrivals

Year	Count	Average	Standard deviation	Coeff. of variation	Minimum	Maximum	Range	Std. skewness	Std. kurtosis
1	12	281763,	125455,	44,5249%	110438,	463010,	352572,	-0,0375221	-1,19205
2	12	301686,	136046,	45,0951%	128619,	503252,	374633,	0,0512042	-1,13875
3	12	304707,	138966,	45,6065%	133461,	517583,	384122,	0,0597033	-1,13808
4	12	316277,	147026,	46,4864%	131576,	535375,	403799,	0,143203	-1,1695
Total	48	301108,	133236,	44,2487%	110438,	535375,	424937,	0,204935	-2,06269

Ο εμπειρικός κανόνας υπαγορεύει ότι οι παρατηρήσεις προέρχονται από την κανονική κατανομή όταν το εύρος των τιμών των Std. Skewness και Std. kurtosis κυμαίνεται μεταξύ -2 και 2 τόσο σε κάθε επίπεδο ξεχωριστά όσο και στο σύνολό τους. Από την μελέτη των παραπάνω στοιχείων συμπεραίνεται ότι οι μέσοι όροι των αφίξεων για τα έτη 2004 ως 2007 ακολουθούν την κανονική κατανομή καθώς τα αντίστοιχα Std. Skewness και Std. kurtosis εμπίπτουν στο διάστημα [-2, 2].

2^η Προϋπόθεση: Τυχειότητα

Οι παρατηρήσεις προέρχονται από δείγματα τα οποία έχουν επιλεγεί τυχαία.

3^η Προϋπόθεση: Ίσες διακυμάνσεις

Για τον έλεγχο αυτής της υπόθεσης προστρέχουμε στον πίνακα Variance Check.

Variance Check

	Test	P-Value
Levene's	0,198881	0,896593

Ο παραπάνω πίνακας διενεργεί τον ακόλουθο έλεγχο: $H_0: \sigma_1^2 = \sigma_2^2 = \sigma_3^2 = \sigma_4^2$ έναντι της εναλλακτικής H_1 : τουλάχιστον μία από τις διακυμάνσεις διαφέρει από τις υπόλοιπες. Το Levene's test έχει P-value ίσο με 0,896593. Η τιμή αυτή είναι μεγαλύτερη από το $\alpha = 0,05$ (αφού ως επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας έχουμε λάβει το 5%), κάτι που υποδεικνύει ότι δεν απορρίπτουμε την H_0 και επομένως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των τριών τυπικών αποκλίσεων στο 95% διάστημα εμπιστοσύνης.

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι και οι τρεις υποθέσεις που προκρίνουν την τεχνική ANOVA ισχύουν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 :

1^η Προϋπόθεση: Έλεγχος Κανονικότητας

Summary Statistics for Revenues

Year	Count	Average	Standard deviation	Coeff. of variation	Minimum	Maximum	Range	Std. skewness	Std. kurtosis
1	12	8,18667E7	4,83877E7	59,1055%	2,18E7	1,481E8	1,263E8	0,0647568	-1,27566
2	12	8,38083E7	5,10869E7	60,9568%	2,07E7	1,613E8	1,406E8	0,159563	-1,22555
3	12	8,5625E7	5,36759E7	62,6872%	2,12E7	1,55E8	1,338E8	0,030049	-1,34635
4	12	9,06417E7	5,98093E7	65,9843%	1,97E7	1,791E8	1,594E8	0,23867	-1,20328
Total	48	8,54854E7	5,17799E7	60,5717%	1,97E7	1,791E8	1,594E8	0,337193	-2,18513

Από την μελέτη των παραπάνω στοιχείων συμπεραίνεται ότι οι μέσοι όροι των εσόδων για τα έτη 2004 ως 2007 ακολουθούν την κανονική κατανομή καθώς τα αντίστοιχα Std. Skewness και Std. kurtosis εμπίπτουν στο διάστημα $[-2, 2]$.

2^η Προϋπόθεση: Τυχειότητα

Οι παρατηρήσεις προέρχονται από δείγματα τα οποία έχουν επιλεγθεί τυχαία.

3^η Προϋπόθεση: Ίσες διακυμάνσεις

Για τον έλεγχο αυτής της υπόθεσης προστρέχουμε στον πίνακα Variance Check.

Variance Check

	Test	P-Value
Levene's	0,569477	0,638064

Ο παραπάνω πίνακας διενεργεί τον ακόλουθο έλεγχο: $H_0: \sigma_1^2 = \sigma_2^2 = \sigma_3^2 = \sigma_4^2$ έναντι της εναλλακτικής H_1 : τουλάχιστον μία από τις διακυμάνσεις διαφέρει από τις υπόλοιπες. Το Levene's test έχει P-value ίσο με 0,638064. Η τιμή αυτή είναι μεγαλύτερη από το $\alpha = 0,05$ (αφού ως επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας έχουμε λάβει το 5%), κάτι που υποδεικνύει ότι δεν απορρίπτουμε την H_0 και επομένως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των τριών τυπικών αποκλίσεων στο 95% διάστημα εμπιστοσύνης.

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι και οι τρεις υποθέσεις που προκρίνουν την τεχνική ANOVA ισχύουν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3 :

Σύγκριση εναλλακτικών μοντέλων

Model	Correlation	R-Squared
Double square root	0,9927	98,54%
Multiplicative	0,9924	98,48%
Linear	0,9907	98,14%
Square root-X	0,9891	97,84%
Logarithmic-Y square root-X	0,9889	97,79%
Square root-Y logarithmic-X	0,9872	97,45%
Square root-Y	0,9857	97,16%
Double squared	0,9837	96,76%
Double reciprocal	0,9814	96,31%
Reciprocal-Y logarithmic-X	-0,9810	96,24%
Squared-Y	0,9795	95,95%
Logarithmic-X	0,9750	95,05%
Exponential	0,9735	94,77%
Squared-X	0,9651	93,14%
Squared-Y square root-X	0,9619	92,53%
Reciprocal-Y square root-X	-0,9603	92,21%
S-curve model	-0,9577	91,73%
Square root-Y squared-X	0,9455	89,40%
Square root-Y reciprocal-X	-0,9359	87,60%
Squared-Y logarithmic-X	0,9323	86,92%
Reciprocal-Y	-0,9296	86,42%
Logarithmic-Y squared-X	0,9197	84,59%
Reciprocal-X	-0,9086	82,56%
Reciprocal-Y squared-X	-0,8535	72,84%
Squared-Y reciprocal-X	-0,8419	70,88%
Logistic	<no fit>	
Log probit	<no fit>	

Βάσει του μοντέλου επιλογής παρατηρούμε ότι η ανεξάρτητη μεταβλητή έσοδα ερμηνεύει κατά 95,95% τη μεταβλητότητα των συνολικών αφίξεων. Παρόλο που το μοντέλο Double square root εμφανίζεται πρώτο στην κατάταξη με κριτήριο το βαθμό ερμηνείας (R-Squared = 98,54%), αναγκαζόμαστε να θυσιάσουμε 2,58996% ικανότητας ερμηνείας προκειμένου να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της αυτοσυσχέτισης των

καταλοίπων. Επίσης, παρατηρούμε ότι οι δύο μεταβλητές έχουν μια ισχυρή συσχέτιση μεταξύ τους η οποία επιβεβαιώνεται από τον συντελεστή συσχέτισης που είναι ίσος με 0,9795. Το τυπικό σφάλμα της εκτίμησης (standard error of estimate) έχει τιμή 1,67943E10 και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή ορίων πρόβλεψης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Μέσω του παράθυρου διαλόγου Multiple Regression, επιλέγουμε τις ανεξάρτητες και την εξαρτημένη μεταβλητή και ύστερα εφαρμόζουμε τη μέθοδο επιλογής μεταβλητών “Forward Selection”, η οποία τοποθετεί τις μεταβλητές με σειρά σπουδαιότητας.

Parameter	Estimate	Standard Error	T - Statistic	P-Value
CONSTANT	-42592,0	4297,54	-9,91079	0,0000
Arrivals Airport Larnaka	0,54455	0,0585648	9,29825	0,0000
Arrivals Airport Pafos	1,87238	0,16064	11,6558	0,0000
Arrivals Port Larnaka	1,25015	0,334822	3,73379	0,0005
Arrivals Port Lemesos	0,54765	0,215823	2,5375	0,0149

Στον παραπάνω πίνακα, εμφανίζονται οι συντελεστές και τα τυπικά σφάλματα των ανεξάρτητων μεταβλητών. Επιπλέον, αφού τα t-statistic όλων των ανεξάρτητων μεταβλητών είναι κατά απόλυτη τιμή $>2,5$ και τα P-value τους $<0,05$, δεν έχουμε λόγο για να αφαιρέσουμε κάποια από αυτές τις μεταβλητές. Άρα για διάστημα εμπιστοσύνης 95% ερμηνεύουν και οι τέσσερις στατιστικά σημαντικά την εξαρτημένη μεταβλητή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	6,01917E11	4	1,50479E11	1243,20	0,0000
Residual	5,20482E9	43	1,21042E8		
Total (Corr.)	6,07122E11	47			

R-squared = 99,1427 percent

R-squared (adjusted for d.f.) = 99,063 percent

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6 :

Stepwise regression

Method: forward selection

F-to-enter: 4,0

F-to-remove: 4,0

Step 0:

0 variables in the model. 47 d.f. for error.

R-squared = 0,00% Adjusted R-squared = 0,00% MSE = 1,29175E10

Step 1:

Adding variable Arrivals Airport Pafos with F-to-enter =1100,97

1 variables in the model. 46 d.f. for error.

R-squared = 95,99% Adjusted R-squared = 95,90% MSE = 5,29328E8

Step 2:

Adding variable Arrivals Airport Larnaka with F-to-enter =93,8553

2 variables in the model. 45 d.f. for error.

R-squared = 98,70% Adjusted R-squared = 98,64% MSE = 1,75356E8

Step 3:

Adding variable Arrivals Port Larnaka with F-to-enter =14,0203

3 variables in the model. 44 d.f. for error.

R-squared = 99,01% Adjusted R-squared = 98,95% MSE = 1,36004E8

Step 4:

Adding variable Arrivals Port Lemesos with F-to-enter =6,43889

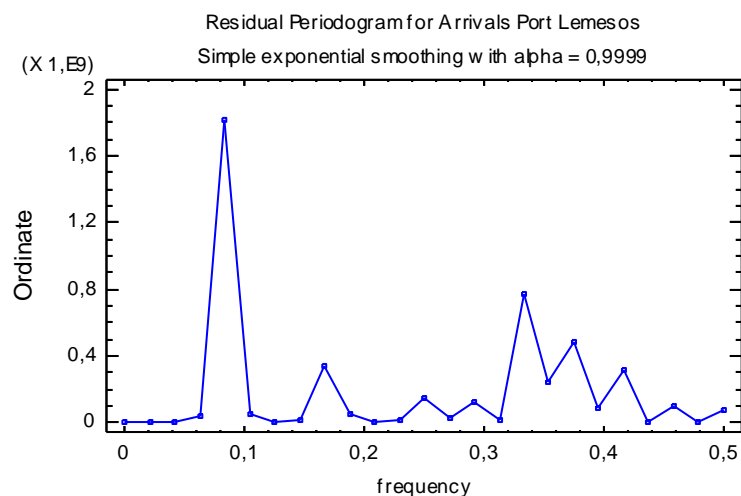
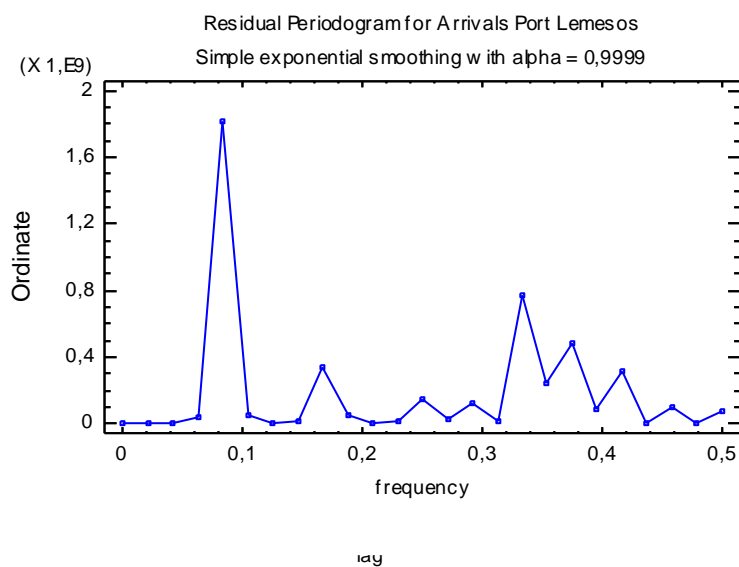
4 variables in the model. 43 d.f. for error.

R-squared = 99,14% Adjusted R-squared = 99,06% MSE = 1,21042E8

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7 :

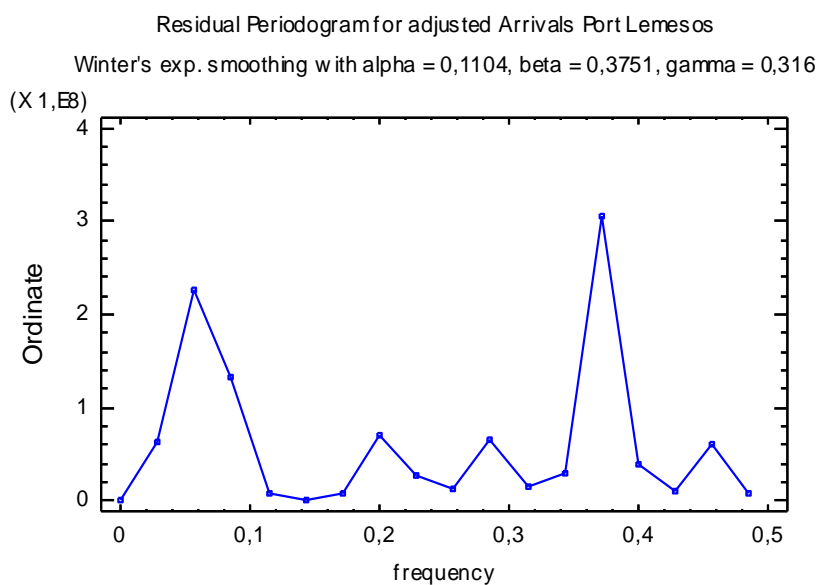
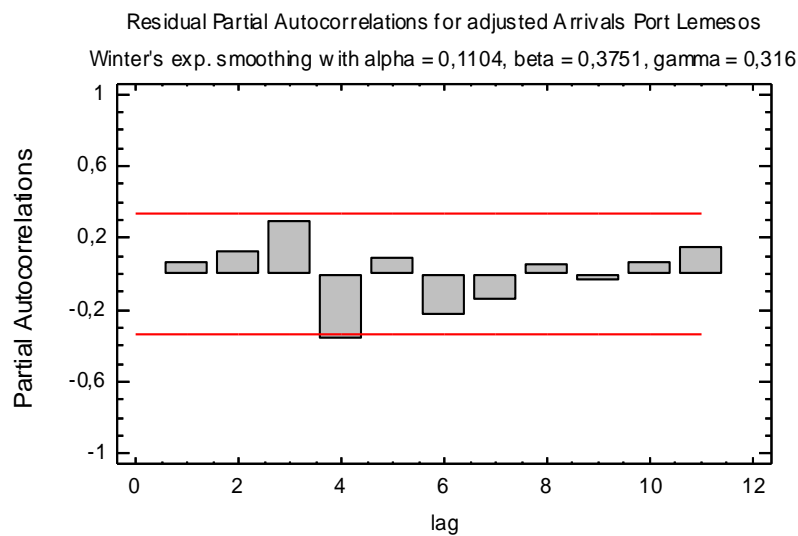
Έλεγχος εποχικότητας

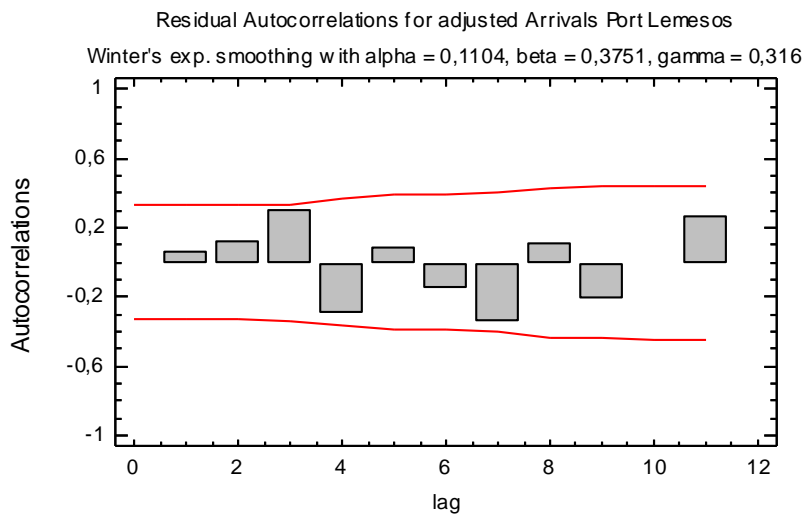
Πριν επιλέξουμε το καταλληλότερο μοντέλο για τη χρονοσειρά, πρέπει να δούμε αν πρέπει να απαλλάξουμε το μοντέλο από επίδραση εποχικότητας. Πιο συγκεκριμένα, ανατρέχουμε στα γραφήματα Time Sequence Plot, Residual Autocorrelations, Residual Partial Autocorrelations και Residual Periodogram για να διαπιστώσουμε την ύπαρξη ή μη εποχικότητας στα δεδομένα μας. Τα γραφήματα αυτά παρουσιάζονται παρακάτω.

Από τα παραπάνω γραφήματα συμπεραίνουμε ότι υπάρχει εποχικότητα στις αφίξεις στο λιμάνι της Λεμεσού. Παρατηρούμε στο γράφημα Residual Autocorrelations ότι οι παρατηρήσεις μας βρίσκονται εκτός των ορίων της χοάνης –απόδειξη της ύπαρξης εποχικότητας. Αυτή υπολογίζεται ίση με δώδεκα μήνες καθώς η τετμημένη είναι περίπου ίση με 0,083 (συμπέρασμα που εξάγεται από το περιοδόγραμμα), γεγονός που μαρτυρά ότι η εποχικότητα είναι δωδεκάμηνη. Για να αρθεί η εποχικότητα δηλώνουμε στον αρχικό πίνακα ότι αυτή υπάρχει προκειμένου να πάψει να επιδρά πλέον στο μοντέλο.

Η διόρθωση του φαινομένου της εποχικότητας μετατρέπει τα παραπάνω διαγράμματα στα ακόλουθα:

Συμπεραίνουμε ότι πλέον δεν τεκμαίρεται εποχικότητα στο μοντέλο μας καθώς στο περιοδόγραμμα υπάρχουν πολλές κορυφές (peaks) διάσπαρτες παντού και οι παρατηρήσεις μας είναι κατανεμημένες εντός των ορίων της χοάνης στο διάγραμμα Residual Autocorrelations.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8 :

Model Comparison

Data variable: Arrivals Port Lemesos

Number of observations = 48 Start index = 1/04

Sampling interval = 1,0 month(s)

Length of seasonality = 12

Models

(D) Quadratic trend = $-5,64951E6 + 16581,7 t + -12,1097 t^2$

(E) Exponential trend = $\exp(-0,549044 + 0,0156294 t)$

(F) S-curve trend = $\exp(20,6357 + -7175,2 / t)$

(H) Simple exponential smoothing with $\alpha = 0,9999$

(I) Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,059$

(J) Holt's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,1913$ and $\beta = 0,0721$

(K) Brown's quadratic exp. smoothing with $\alpha = 0,1308$

(L) Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,1104$, $\beta = 0,3751$, $\gamma = 0,316$

Estimation Period

Model	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE	AIC	RMSE	RUNS	RUNM	AUTO	MEAN	VAR
(D)	5398,88	3623,51	25,6785	445,317	-11,2188	17,7712	5398,88	OK	OK	**	OK	*
(E)	5292,7	3666,48	30,3074	1449,62	-0,1476	17,6898	5292,7	OK	OK	OK	OK	*
(F)	5293,16	3666,89	30,072	1431,65	-9,98896	17,69	5293,16	OK	OK	OK	OK	*
(H)	6700,12	4275,76	25,837	170,235	-4,92687	18,1198	6700,12	OK	*	***	OK	***
(I)	5773,4	4081,09	33,159	1840,3	-9,74539	17,822	5773,4	OK	OK	OK	OK	OK
(J)	5311,8	3676,74	28,8334	-807,979	-17,4658	17,697	5311,8	OK	OK	**	OK	*
(K)	6018,18	4152,1	28,4663	261,334	-5,77076	17,9051	6018,18	OK	OK	*	OK	OK
(L)	5895,96	4760,36	30,3983	-916,269	-16,0861	17,489	5895,96	OK	OK	OK	*	OK

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9 :

Forecast Table for Arrivals Port Lemesos

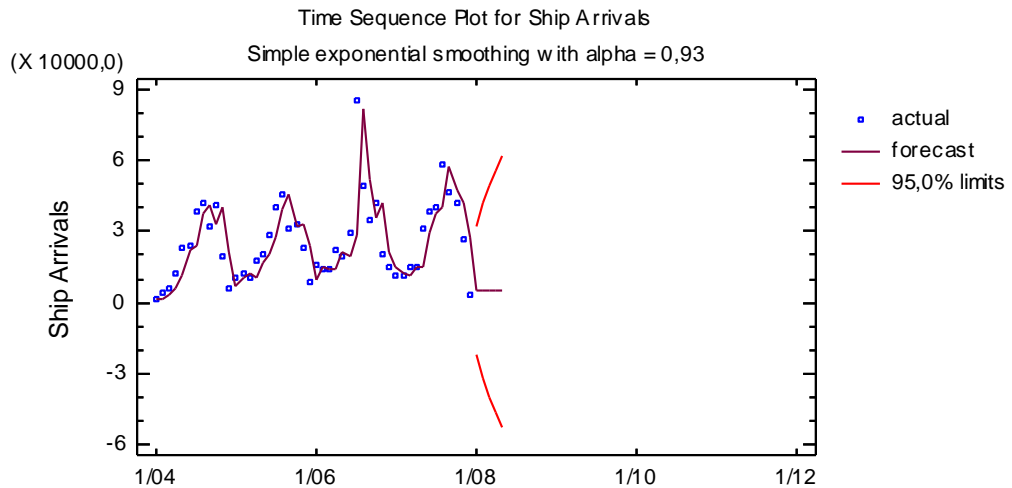
Model: Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,1104$, $\beta = 0,3751$, $\gamma = 0,316$

Period	Data	Forecast	Residual		Period	Data	Forecast	Residual
1/04	1667,0				1/06	15553,0	8974,69	6578,31
2/04	3723,0				2/06	13848,0	11401,7	2446,32
3/04	5986,0				3/06	14229,0	12912,8	1316,15
4/04	10225,0				4/06	20154,0	18048,1	2105,95
5/04	17720,0				5/06	17041,0	23811,9	-6770,89
6/04	20556,0				6/06	25275,0	29577,9	-4302,92
7/04	34268,0				7/06	50041,0	41063,2	8977,78
8/04	38490,0				8/06	42924,0	48848,2	-5924,16
9/04	29041,0				9/06	34386,0	35638,8	-1252,8
10/04	37253,0				10/06	42120,0	37982,5	4137,48
11/04	18207,0				11/06	19968,0	24264,1	-4296,08
12/04	5620,0				12/06	14917,0	10617,3	4299,73
1/05	10472,0				1/07	11633,0	15094,5	-3461,49
2/05	12630,0	13935,4	-1305,37		2/07	11400,0	15394,5	-3994,45
3/05	10356,0	16952,4	-6596,44		3/07	15284,0	15784,0	-500,034
4/05	15592,0	21367,0	-5775,0		4/07	15001,0	21343,1	-6342,13
5/05	15957,0	27811,1	-11854,1		5/07	27803,0	22991,1	4811,89
6/05	23147,0	31160,4	-8013,44		6/07	38159,0	30944,5	7214,49
7/05	32643,0	40391,6	-7748,62		7/07	40488,0	49396,6	-8908,62
8/05	42391,0	40668,0	1722,96		8/07	58373,0	50278,7	8094,25
9/05	29322,0	29105,2	216,764		9/07	45346,0	38540,9	6805,11
10/05	30379,0	29604,1	774,871		10/07	41788,0	43815,4	-2027,4
11/05	21700,0	16558,0	5142,01		11/07	26777,0	25238,6	1538,44
12/05	8831,0	7741,88	1089,12		12/07	3048,0	13315,0	-10267,0

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 10 :

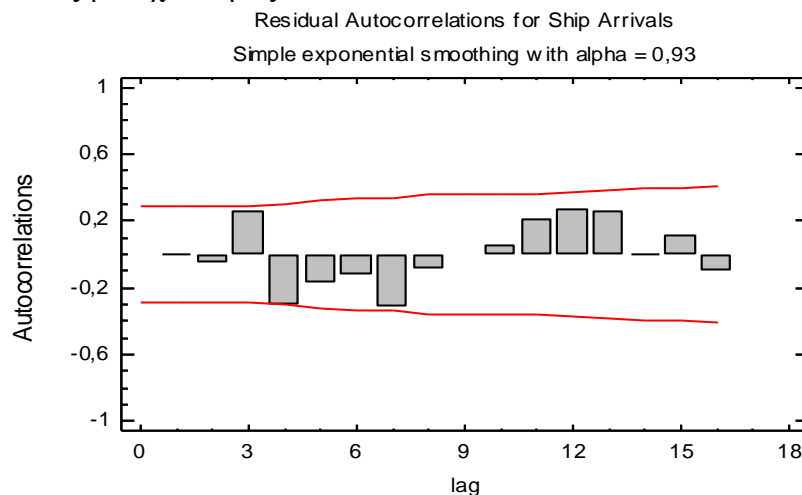
Έλεγχος εποχικότητας

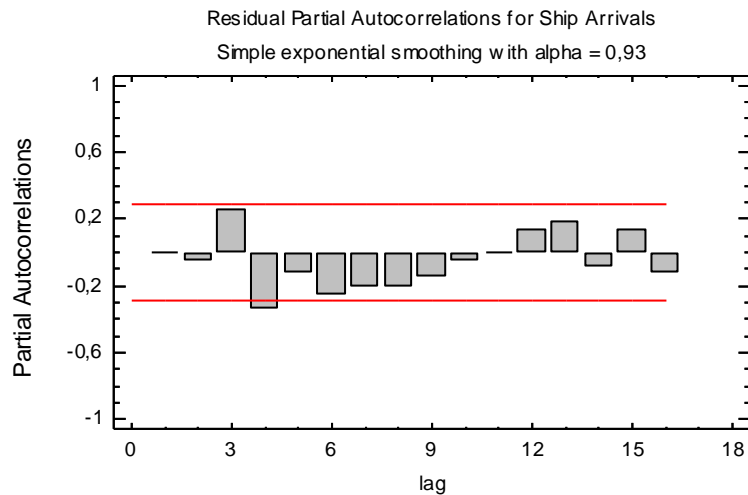
Επιλέγουμε τα 4 γραφήματα (Diagnostic Graphs) τα οποία μας ενημερώνουν για την ύπαρξη ή μη εποχικότητας. Τα γραφήματα που επιλέξαμε είναι τα παρακάτω:

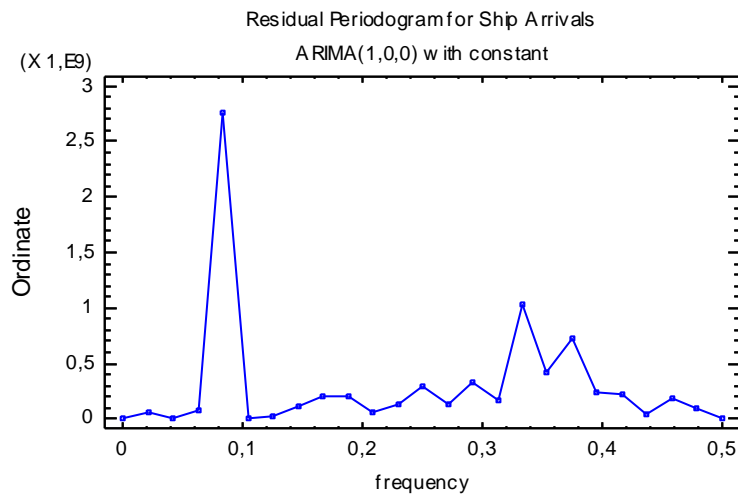
Το γράφημα αυτό (Time Sequence Plot) μας δείχνει ότι μάλλον υπάρχει εποχικότητα στα δεδομένα μας, η οποία ωστόσο εντοπίζεται καλύτερα από τα άλλα τρία διαγράμματα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αυξητική τάση (increasing trend) που παρατηρείται στις αφίξεις με πλοίο στην Κύπρο κατά τα έτη 2004 – 2007 η οποία ωστόσο δε φαίνεται να συνεχίζει τα επόμενα έτη.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η εποχικότητα είναι περισσότερο φανερή στα δύο παρακάτω διαγράμματα (Residual Autocorrelation & Residual Partial Autocorrelation). Στα διαγράμματα αυτά, οι μπάρες ξεπερνούν κάποιους μήνες τα όρια της χράνης, το οποίο αποτελεί ένδειξη εποχικότητας.

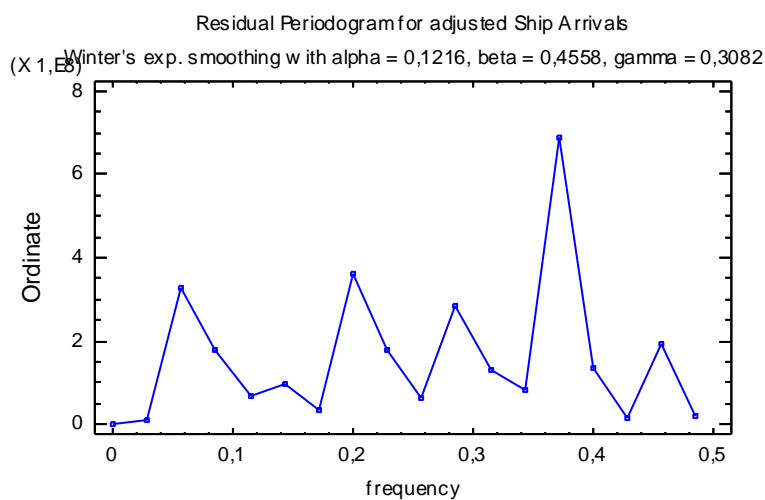
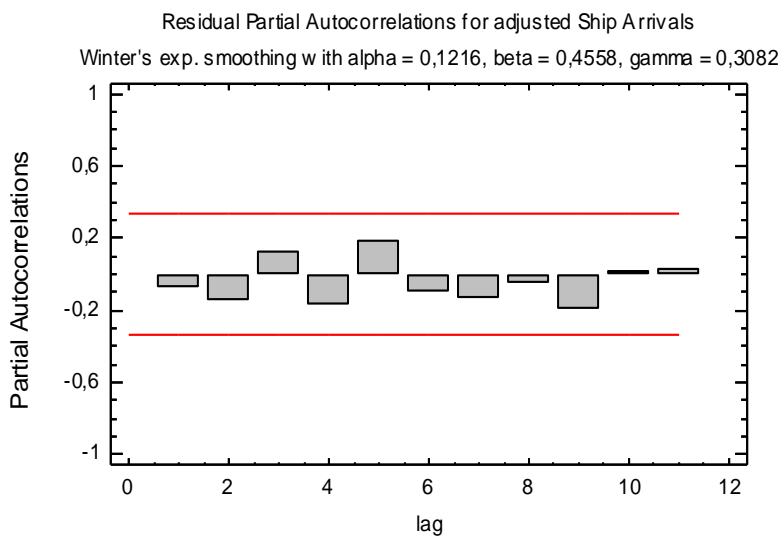
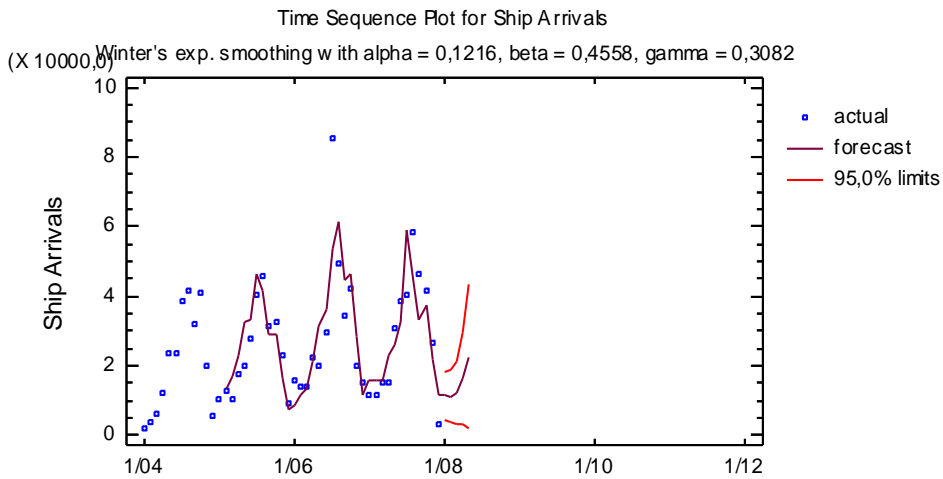

Για να βρούμε τον αριθμό των μηνών στους οποίους εμφανίζεται εποχικότητα για τη μεταβλητή που εξετάζουμε, χρησιμοποιούμε το Περιοδόγραμμα (Residual Periodogram). Σε αυτό, εντοπίζουμε την τετμημένη της πρώτης μεγάλης κορυφής (peak) του γραφήματος με την επιλογή Locate. Η τετμημένη αυτή είναι περίπου 0,08 και υπολογίζουμε την εποχικότητα ως $1/0,08 = 12$ μήνες.

Σε αυτό το στάδιο, είμαστε σε θέση να ορίσουμε την εποχικότητα που χαρακτηρίζει την υπό εξέταση χρονοσειρά προκειμένου να την εξαλείψουμε και να καταλήξουμε στο μοντέλο που θα μας προβλέψει την εξέλιξη των μηνιαίων αφίξεων με πλοίο στην Κύπρο για τους επόμενους 5 μήνες. Ορίζοντας την εποχικότητα ίση με 12 παρατηρούμε πώς διορθώνεται αυτή σε όλα τα παραπάνω γραφήματα.

Είναι φανερό από τα σχεδιαγράμματα που παρατίθενται σε αυτή τη σελίδα ότι οι μπάρες βρίσκονται πλέον μέσα στα πλαίσια της χοάνης αλλά και διακρίνονται περισσότερες κορυφές (peaks) διάσπαρτες στο περιοδόγραμμα.

Και οι δύο παραπάνω μεταβολές δηλώνουν διόρθωση της εποχικότητας των δεδομένων.

Παρατηρούμε επίσης, στο πρώτο γράφημα, ότι δεν εμφανίζονται τόσο μεγάλες διαφορές μεταξύ των αφίξεων με πλοίο για τα έτη 2004 – 2007 όπως επίσης και μικρότερη μείωση για το 2008, σε σχέση με το προηγούμενο Time Sequence Plot.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 11 :

Model Comparison

Data variable: Ship Arrivals

Number of observations = 48

Start index = 1/04

Sampling interval = 1,0 month(s)

Length of seasonality = 12

Models

(D) Quadratic trend = $-7,61561E6 + 22456,6 t + -16,4912 t^2$

(E) Exponential trend = $\exp(0,831356 + 0,0137235 t)$

(F) S-curve trend = $\exp(19,4668 + -6323,13 / t)$

(H) Simple exponential smoothing with $\alpha = 0,2392$

(I) Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,0187$

(J) Holt's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,2017$ and $\beta = 0,0854$

(K) Brown's quadratic exp. smoothing with $\alpha = 0,0306$

(L) Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,1216$, $\beta = 0,4558$, $\gamma = 0,3082$

Estimation Period

Model	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE	AIC	RMSE	RUN S	RUN M	AUTO	MEAN	VAR
(D)	7747,7	4562,19	26,1724	404,321	-11,138	18,4936	7747,7	OK	OK	***	OK	OK
(E)	8302,31	4546,43	31,2665	1641,9	-10,398	18,5902	8302,31	OK	OK	*	OK	*
(F)	8288,34	4540,86	31,0663	1621,71	-10,2496	18,5869	8288,34	OK	OK	*	OK	*
(H)	8371,84	4968,74	29,1799	1345,05	-7,5963	18,5653	8371,84	OK	OK	**	OK	*
(I)	7988,44	4485,44	34,8888	1154,74	-17,2511	18,4715	7988,44	OK	OK	*	OK	OK
(J)	8343,54	4953,77	29,3907	-1187,66	-17,5036	18,6002	8343,54	OK	OK	**	OK	*
(K)	8125,31	4593,22	35,362	1259,92	-16,0209	18,5055	8125,31	OK	OK	OK	OK	OK
(L)	9505,69	6925,02	32,5065	-617,714	-14,4663	18,4443	9505,69	OK	*	OK	OK	OK

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 12 :

Forecast Table for Ship Arrivals

Model: Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,1216$, $\beta = 0,4558$, $\gamma = 0,3082$

Period	Data	Forecast	Residual		Period	Data	Forecast	Residual
1/04	1711,0				1/06	15599,0	8606,8	6992,2
2/04	3761,0				2/06	13885,0	11350,7	2534,35
3/04	6005,0				3/06	14272,0	13330,6	941,433
4/04	12277,0				4/06	22236,0	21152,4	1083,59
5/04	23413,0				5/06	19726,0	31182,1	-11456,1
6/04	23796,0				6/06	29341,0	36398,2	-7057,2
7/04	38638,0				7/06	85354,0	53458,1	31895,9
8/04	41606,0				8/06	49526,0	61335,1	-11809,1
9/04	31970,0				9/06	34516,0	44545,1	-10029,1
10/04	40900,0				10/06	42157,0	46164,7	-4007,71
11/04	19726,0				11/06	20073,0	28408,3	-8335,29
12/04	5699,0				12/06	14979,0	11599,6	3379,36
1/05	10529,0				1/07	11696,0	15720,8	-4024,81
2/05	12660,0	13698,3	-1038,25		2/07	11450,0	15557,1	-4107,13
3/05	10418,0	16717,9	-6299,89		3/07	15320,0	15592,8	-272,766
4/05	17478,0	23104,1	-5626,08		4/07	15076,0	22862,0	-7785,99
5/05	20224,0	32483,1	-12259,1		5/07	30859,0	26066,9	4792,06
6/05	28098,0	33445,6	-5347,6		6/07	38340,0	32570,7	5769,32
7/05	40301,0	46203,3	-5902,33		7/07	40570,0	58825,9	-18255,9
8/05	45657,0	41634,6	4022,38		8/07	58461,0	45897,6	12563,4
9/05	31120,0	29146,7	1973,3		9/07	46347,0	33033,4	13313,6
10/05	32810,0	28814,3	3995,7		10/07	41855,0	37663,0	4192,05
11/05	22931,0	16173,4	6757,6		11/07	26853,0	22098,0	4755,02
12/05	8903,0	7486,39	1416,61		12/07	3081,0	11464,4	-8383,45